

P.V.

1

MITROPOLIA BANATULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI
TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI
ȘI A EPISCOPIEI ARADULUI

6

ANUL XXXVII 1987

C U P R I N S U L

Anul XXXVII, nr. 6	noiembrie—decembrie 1987	
Redacția : Jubileul Republicii noastre	— — — — —	3
† NICOLAE, Mitropolitul Banatului : Cultele din Republica Socialistă România la patru decenii de la instaurarea Republicii, în climatul de libertate religioasă asigurat de statul român.		9
Redacția : Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.	— — — — —	18

DREAPTA ÎNVĂȚĂTURĂ A BISERICII STUDII

Pr. prof. dr. NICOLAE NEAGA : În fluxul fericirii — Psalmul 118.	32
Arhid. prof. dr. IOAN N. FLOCA : Ecoul Sinodului VII ecumenic în iconografia românească.	38
Diacon dr. TEODOR SAVU : Însemnătatea ecumenistă a Sinodului de la Iași (1642).	46

AMVONUL PREOȚILOR

Arhim. IOASAF GANEA : Îngerii lui Dumnezeu.	53
Diacon IOAN RADU : Trup și suflet.	56
Monahul NICOLAE DELAROHIA : Femeia gîrbovă.	58
Pr. IACOB LUPEI : Indiferență și atașament.	61
Pr. prof. SORIN COSMA : Cuvînt de învățătură despre rugăciunile pentru morți.	63

PROBLEME PASTORALE ȘI LITURGICE

Pr. prof. NICOLAE MORAR : Ținuta preotească.	68
--	----

URME DIN TRECUT

Pr. DUMITRU BĂLAȘA : Moment important pe drumul refacerii unității străbune.	74
Diacon STELIAN BORZA — IONEL CIONCHIN : Preotul Atanasie Conciatu — un martir al luptei pentru Marea Unire.	76
PETRU C. PRETORIAN : Semnificațiile unui monument istoric.	80

CHIPURI DE ÎNAINȚAȘI

Prof. VASILE POPEANGĂ : Secretarul eparhial Vasile Goldiș — 125 ani de la naștere.	84
--	----

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

Ingenioasă soluție tehnică. Importantă realizare a constructorilor feroviari. Noi capacități de producție. Metal mai bun, mai mult, mai ieftin. Gîndire tehnică și produse la nivel mondial. Cărbune de calitate. Produse esimate în fabricație. Soluții eficiente. Utilaje și tehnologii moderne. Sporirea parcului de sonde petroliere. Instalații pentru înobilarea furajelor. Zootehnie eficientă. Municipiul Reșița : a început construcția liniei de tramvai. Microstațiune balneară.	92
---	----

MITROPOLIA BANATULUI

6

ANUL XXXVII
noiembrie—decembrie 1987

EDITURA MITROPOLIEI BANATULUI

COMITETUL DE REDACȚIE

- Președinte :** I. P. S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului.
- Vicepreședinte :** P. S. TIMOTEI, Episcopul Aradului, Ienopolei și Hăl-
magiului.
- Membri :** Preot ILIE MAIER vicar administrativ la Arhiepisco-
pia Timișoarei și Caransebeșului.
Preot TEODOR GREUCEAN vicar administrativ la
Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului.
Preot PETRU DOROBANȚU, consilier la Arhiepis-
copia Timișoarei și Caransebeșului.
Dr. IOAN TULCAN, funcționar la Centrul eparhial
Arad.
Preot SORIN COSMA, profesor la Seminarul teologic
din Caransebeș.
- Corectori :** Preot IOAN D. ȚIRNEA
Diacon MIRCEA LAUȚAȘ
- Redactor :** Arhidiacon dr. SILVIU ANUICHI.
- Redacția și Administrația :** Arhiepiscopia ortodoxă română, 1900
Timișoara I, bd. Victoriei nr. 7. Cont virement
BNRSR, filiala Timișoara, nr. 45.10.8.92.

JUBILEUL REPUBLICII NOASTRE

În istoria multimilenară a pământului românesc, ziua de 30 Decembrie 1947 definește un moment încărcat de o semnificație aparte : împlinirea vechilor aspirații ale poporului român de a se constitui într-o republică unitară și independentă, într-o țară a dreptății sociale și libertății naționale, în care toți fiii ei să-și unească gândurile și eforturile spre progresul și propășirea continuă a plaiurilor noastre ancestrale, spre bunăstarea și fericirea tuturor. A prins atunci contur visul unor generații întregi de înaintași, al corifeilor revoluției de la 1848, care intuiseră că va veni odată și ziua cea mare în care poporul să devină cu adevărat singurul stăpîn al destinului său.

Și iată că acea zi, atît așteptată și rîvnită, a sosit, spre a deschide cea mai fecundă și luminoasă epocă din istoria meleagurilor românești. Ea a fost posibilă grație Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată prin victoria insurecției din acel august incandescent al anului 1944, care a oferit poporului român șansa de a dispune pentru prima oară în zbuciumata sa istorie asupra profilului și structurii sale de stat. După instaurarea primului guvern revoluționar-democratic la 6 martie 1945, monarhia intrată demult în desuetudine — ca un stindard al vechilor regimuri de exploatare socială și națională — nu mai putea corespunde transformărilor revoluționare, înnoirilor petrecute în viața țării și însăși existența ei echivalase cu un vestigiu amar și anacronic în peisajul general al patriei. Abolirea monarhiei și instaurarea Republicii a devenit, prin urmare, o necesitate legică, în acord cu aspirațiile întregului popor român, hotărît să pună capăt succesiunii unor suverani străini de sufletul său, pe un timp de aproape opt decenii. La sfîrșitul anului 1947, Hohen-

zollernii se vedeau nevoiți să părăsească pentru totdeauna scena vieții publice românești.

Actul de la 30 Decembrie 1947, de la care împlinim patru decenii, reprezintă victoria în lupta îndelungată desfășurată de forțele cele mai înaintate din România pentru un regim democratic republican. De aceea, proclamarea Republicii a umplut de entuziasm inimile maselor largi, exprimat în grandioase manifestații și adunări populare ce au avut loc în toate așezările patriei, în întreprinderi și instituții, reflectând speranța și încrederea tuturor că se inaugura o eră nouă, grație celei mai înalte forme de guvernământ ce putea să asigure libertatea, egalitatea, demnitatea și bunăstarea tuturor deopotrivă, în care discriminările de orice natură erau date uitării. Așa cum sublinia cel mai iubit fiu al națiunii noastre, Președintele Nicolae Ceaușescu, ilustră personalitate a lumii contemporane, proclamarea Republicii a însemnat „un eveniment revoluționar de importanță deosebită în istoria poporului nostru, care a deschis o eră nouă, marcând de fapt trecerea României la construirea societății socialiste“.

Cele patru decenii ale Republicii au imprimat țării noastre ritmuri necunoscute în istorie, în care România a parcurs o întreagă epocă, străbătând drumul de la o orînduire întemeiată pe asuprire spre cea mai înaltă formă de organizare a societății omenești, orînduirea dreptății sociale, cea a făuririi societății socialiste. Devenit stăpîn al destinelor sale, poporul a accelerat procesul transformărilor revoluționare în toate domeniile vieții materiale și sociale. Naționalizarea principalelor mijloace de producție din iunie 1948 și încheierea cooperativizării agriculturii în martie 1962 au asigurat generalizarea noilor relații de producție, creindu-se bazele economiei socialiste unitare, într-o dinamică ascendentă de la an la an, concretizată în profunde salturi calitative în toate domeniile. Întreaga economie națională a intrat în proprietatea întregului popor, primind definiție și funcție socialistă, ceea ce a schimbat din temelii configurația social-economică a țării. Modernizarea bazei materiale, dezvoltarea resurselor energetice și programul rațional al cercetării științifice, cu introducerea tehnologiilor avansate în toate sectoarele de activitate, au avut consecințe benefice în industrie, în automatizarea proceselor de producție și în continua îmbunătățire a mijloacelor de transport și comunicații.

Mai bine de jumătate din deceniile Republicii poartă o distincție și o pecete aparte, constituind mândria legitimă a tuturor fiilor patriei din contemporaneitatea noastră: „Epoca Nicolae Ceaușescu“. Cu începere din vara anului 1965, de când la cîrma țării se află marele nostru tribun național, la care a fost înălțat de cel mai înalt for politic al patriei, România a înscris în filele cărții neamului, noi pagini de aur. Astfel, la 21 august 1965 ea a devenit Republică Socialistă, ca apoteoză a vredniciei și măreției atinse în acești ani, avîndu-l ca prim Președinte, cu începere din 27 martie 1974, pe cel mai iubit și distins fiul al poporului român, Președintele Nicolae Ceaușescu. Ambele evenimente au imprimat zilei Republicii o strălucire deosebită, conferindu-i o semnificație aparte.

Dacă în primii ani ai Republicii, ritmurile dezvoltării patriei înregistrau coeficiente medii, în ultimii 22 de ani ele au căpătat un impuls impresionant, fără echivalențe și termeni de referință, toate marile împliniri fiind legate indisolubil de activitatea prodigioasă și neostoită, desfășurată cu clarviziune și patriotism fierbinte de marele nostru om de stat Președintele Nicolae Ceaușescu, perioadă de timp în care socialismul a conferit poporului român întreaga demnitate a propriei sale personalități în istorie, puterea și libertatea de a-și făuri un destin pe măsura aspirațiilor sale. Dinamica politicii de pace, independență și colaborare au făcut ca România să înregistreze în contemporaneitatea noastră un prestigiu necunoscut pînă acum în mediul tuturor popoarelor lumii de pe toate continentele, grație energiilor creatoare ale poporului puse în valoare prin înțeleapta conducere a patriei. Dintr-o țară cu o agricultură înapoiată și cu o industrie aproape inexistentă, România republicană se distinge astăzi printre statele industrial-agrară, aflată în plin proces de afirmare multilaterală, înregistrînd succese în toate domeniile de activitate. Doar cîteva cifre sînt ilustrative și edificatoare în această privință. Astfel, crearea puternicei baze tehnico-materiale s-a reflectat în creșterea producției industriale de peste 100 ori în comparație cu anul 1944, a celei agrare de aproximativ șase ori, iar a venitului național de peste 32 ori. Au fost puse în funcțiune circa 2 500 noi capacități de producție, reparizate rațional în toate județele țării, imprimînd României o înfățișare cu totul nouă, plină de prospețime și frumusețe. Sutele de fabrici și uzine, mine și schele petroliere, mari combinate și pu-

ternice centrale termoelectrice și hidroelectrice înălțate în acești ani, zecile de mii de tractoare și mașini agricole prezente pe ogoare, dezvoltarea științei și ingineriei tehnologice pentru promovarea continuă a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii mondiale, instituțiile de cultură, învățământ și sănătate, noile cartiere de locuințe ce întineresc orașele, conturează cu vigoare tabloul unei țări aflate în plin progres, imprimând un puternic avânt și energiei maselor care participă cu entuziasm și devotament la făurirea societății socialiste, la afirmarea multilaterală a personalității omenești și implicit la progresul întregii noastre națiuni. Revista noastră s-a făcut și se face ea însăși ecoul permanent al acestor ample realizări, de la o lună la alta, cu date și cifre elocvente pentru orice cititor. Dacă mai amintim și cele două realizări din ultimii ani, de largi rezonanțe internaționale — Canalul Dunăre-Marea Neagră și metroul din Capitală — declarate odinioară imposibilități tehnice, avem imaginea deplină asupra saltului valoric realizat în ultimele două decenii ale României republicane. În acest cadru a fost perfecționat continuu și sistemul democrației noastre socialiste, în care atribuțiile organelor de stat se împletesc cu cele ale organizațiilor de masă și obștești, reunite din 1968 în Frontul Democrației și Unității Socialiste, ca expresie a unității întregii națiuni în jurul conducerii de stat, a Președintelui Nicolae Ceaușescu, asigurându-se participarea tuturor fiilor patriei, indiferent de naționalitate, credință religioasă, la conducerea destinului țării, ceea ce reprezintă o uriașă forță în accelerarea progresului societății noastre socialiste.

Grație tuturor acestor realizări, România noastră socialistă din ultimele decenii ale Republicii se bucură de un imens prestigiu internațional, aducându-și din plin contribuția la soluționarea problemelor cardinale ale contemporaneității și devenind un adevărat simbol al idealurilor de independență, suveranitate și demnitate națională, de dezarmare, pace și cooperare între toate popoarele lumii, deopotrivă cu afirmarea principiilor egalității, neamestecului în treburile interne, al renunțării la forță și amenințarea cu forța și a respectării dreptului fiecărui popor la dezvoltare liberă. Avînd în frunte pe cel mai iubit fiu al poporului român, Președintele Nicolae Ceaușescu, „Eroul Păcii“, România noastră socialistă militează constant pentru coexistența pașnică între state și popoare, pentru continua îmbunătățire a climatului vieții in-

ternaționale, instaurarea unei noi ordini economice și politice mondiale, pentru dezarmarea generală și totală și în primul rînd al celei nucleare, prin care își aduce contribuția ei de cea mai mare importanță la triumful cauzei păcii în întreaga lume.

Cele patru decenii ale Republicii reprezintă un salt valoric și din punct de vedere al vieții religioase din patria noastră, cu accente benefice resimțite în toate compartimentele ei. Sub maiestruoasa cupolă a României socialiste contemporane, grație conducerii înțelepte a patriei, au dispărut pentru totdeauna discriminările religioase și naționale și vechile inechități și rivalități confessionale ce stîrniseră atîtea animozități între fiii aceluiași popor de pe meleagurile noastre strămoșești. Un nou climat i-a luat locul, sub auspiciile celei mai autentice, profunde și constante libertăți religioase și egalități garantate de Constituția țării : atmosfera ecumenismului local, a conlucrării irenice și întrajutorării între slujitorii și enoriașii tuturor cultelor religioase existente în țară, ca o însemnată contribuție a acestora la armonia și unitatea tuturor cetățenilor acestui pămînt udat de sîngele și lacrimile înaintașilor, în lupta lor pentru independență și unitate. Bisericele și cultele religioase și-au regăsit locul și vocația lor autentică de slujire a credincioșilor lor, a poporului din care fac parte, a aspirațiilor întregii noastre națiuni orientate spre înălțarea continuă a patriei pe noi trepte ale civilizației și progresului, spre instaurarea unei păci trainice în lume.

În acest cadru general de viață și faptă, Biserica Ortodoxă Română și-a împlinit și își împlinește misiunea ei tradițională în mediul credincioșilor ei, al întregului popor și al țării căreia îi aparține și îi slujește cu exemplară devoțiune. Sporindu-și comoara darurilor duhovnicești, prin slujirea înaltelor porunci evanghelice de dragoste și bunăvoință între oameni, de pace pe pămînt. Biserica Ortodoxă Română și-au putut da legile cele mai corespunzătoare activității proprii, refăcîndu-și unitatea amputată în vitregia veacurilor de restriște. Și tot grație deceniilor Republicii, ea și-a putut restaura lăcașurile de închinare, cărora le-a imprimat o nouă frumusețe, și-a putut conserva așezămintele și obiectele încărcate de istorie, și-a creat instituții proprii de învățămînt teologic pentru pregătirea personalului ei, a înființat tipografii și ateliere pentru tipărirea cărților și confecționarea obiectelor de cult. În aceleași decenii, Biserica Ortodoxă Română a putut adîn-

ci și cultiva în permanență relațiile interortodoxe și intercreștine în general, activînd în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și al Conferinței Creștine pentru Pace, ceea ce i-a adus un binemeritat prestigiu peste fruntariile țării, în numeroase organisme religioase internaționale.

Bilanțul general al deceniilor Republicii însumează eforturi mari, dar și realizări pe măsură, ce constituie mîndria noastră legitimă, a tuturor, a întregului popor aflat într-o unitate de nezdrumcinat în jurul conducerii sale înțelepte, a Președintelui Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al patriei aflată în plină ascensiune, pe care generațiile de astăzi și de mîine au datoria de a o ridica pe noi culmi ale civilizației și culturii.

De aceea, la acest popas aniversar, împreună cu întreaga plliromă a Bisericii Ortodoxe Române, ne aducem și noi prinosul de cinstire și grațitudine conducerii Republicii noastre, Președintelui Nicolae Ceaușescu, exprimînd deopotrivă și hotărîrea fermă de a contribui constant la continua înflorire și înălțare a patriei, la instaurarea unei păci trainice pe întreaga planetă.

Redacția

CULTELE DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA LA PATRU DECENII DE LA INSTAURAREA REPUBLICII, ÎN CLIMATUL DE LIBERTATE RELIGIOASĂ ASIGURAT DE STATUL ROMÂN *

La împlinirea a patruzeci de ani de la instaurarea Republicii, înfră-
șite dintotdeauna cu destinele obștii, este firesc ca și cultele religioase
să marcheze acest eveniment într-un mod care să corespundă importan-
ței sale în istoria României.

Cele patru decenii scurse de la proclamarea Republicii înseamnă
tot atâtea strălucite biruințe pentru patria și poporul nostru, împlinirea
visului de veacuri al eliberării sale sociale, pentru care au luptat și
s-au jertfit generații după generații. De aceea, la bucuria firească a ce-
lor patru decenii, poporul nostru adaugă și bucuria eforturilor și împli-
nirilor sale istorice. Rememorînd trecutele vremi, în fața ochilor noștri
apare lungul șir de lupte și biruințe repurtate de poporul român călău-
zit, ca de o stea luminoasă, de năzuința spre o viață nouă și mai bună.

Ideea de republică are o tradiție veche în conștiința fiilor luminați
ai poporului. Izvorită din aspirația spre libertate, dreptate și neatîrnare,
idealul republican a fost un adevărat far luminos, o flacără vie care a lu-
minat calea poporului nostru în lupta sa pentru înlăturarea exploatării
și asupririi, pentru afirmarea neîngrădită a geniului său creator, pentru
progresul multilateral al patriei. „De-a lungul vremii — spunea
Președintele Nicolae Ceaușescu, exprimînd aspirațiile de libertate și
independență ale poporului patrioții cei mai luminați au năzuit către o
formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și drep-
tate socială pentru cei mulți, neatîrnarea politică și înflorirea econo-
mică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi stăpîn sin-

* Cuvîntare aniversară rostită la cea de a 50-a Conferință teologică intercon-
fesională.

gur în patria sa strămoșească". Aceste năzuințe s-au manifestat constant și multă vreme, așa încît ideea de republică străbate ca un filon de aur gîndirea și faptele patrioților celor mai luminați.

În vîltoarea evenimentelor care au marcat anul 1848, spre pildă, marele revoluționar și patriot Nicolae Bălcescu afirma: „Românii: săi se întocmească în republică democratică... să se întocmească în stat de cetățeni liberi și egali sau deopotrivă cu alții, fără domnie și boerie... Republica este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singurii de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția”.

Strădaniile poporului nostru pentru organizarea într-un stat unitar, liber, independent și progresist au fost încununate de succes deplin abia după victoria insurecției naționale armate din memorabilul august 1944, urmată de instaurarea primului guvern democratic la 6 martie 1945 și abolirea monarhiei, care au creat premisele dezvoltării pe calea democrației populare a țării noastre. Astfel la 30 decembrie 1947 s-a putut ajunge la proclamarea Republicii. Covîrșitoarea însemnătate a acestui eveniment constă mai ales în semnificația lui social-politică, întreaga putere în stat fiind preluată atunci de clasa muncitoare.

După victoria socialismului „la orașe și la sate”, lichidarea înapoierii economice, înlăturarea condițiilor deosebit de grele în care se găsea țara noastră ca urmare a dominației fasciste și a pierderilor materiale și umane pricinuite de război, au cerut uriașe eforturi.

În cei 40 de ani de viață republicană, poporul nostru a obținut strălucite victorii pe drumul făuririi unei vieți noi, libere și demne.

Înfruntînd o veche și nejustificată prejudecată a burghezo-moșierimii, că România este sortită să rămînă „eminamente agricolă”, țara noastră a purces hotărîtă la industrializarea și la dinamizarea întregii economii naționale, care s-a vădit în mod elocvent prin realizarea unuia din cele mai înalte ritmuri de creștere economică din lume, socotit de cei ce ne priveau țara cu ochii neîncredători drept un miracol. Naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare și de transport, la 11 iunie 1948, a însemnat netezirea drumului victorios al industrializării prin înlăturarea claselor exploatare, care frînau munca și însuflețirea poporului pentru refacerea economiei și creșterea venitului național.

Odată cu dezvoltarea industrială a țării s-au pus bazele unei agriculturi moderne. Cooperativizarea agriculturii — proces încheiat în

anul 1962 — a adus schimbări radicale în viața satelor noastre, prin obținerea unor recolte tot mai bogate.

Ținând seama de rolul hotărâtor pe care îl are energia electrică în dezvoltarea economiei naționale, odată cu primul plan cincinal (1950—1954), a fost elaborat și primul plan de electrificare a țării. Dezvoltarea bazei energetice a țării, a avut o importanță covârșitoare pentru industrie, pentru mecanizarea și automatizarea proceselor de producție, pentru modernizarea mijloacelor de transport și comunicații.

Grija permanentă față de om — cel mai prețios capital, țelul suprem și preocuparea de căpetenie a statului nostru — s-a materializat în multiple acțiuni menite să ducă la binele și fericirea fiecăruia. Ocrotirea mamei și a copilului, a familiilor cu mulți copii, sporirea retribuițiilor, majorarea pensiilor și a alocațiilor pentru copii, ocrotirea sănătății, construirea de locuințe moderne și de obiective social-culturale, sistematizarea localităților și în primul rând a Capitalei care și-a schimbat cu totul înfățișarea, asigurarea ritmicității aprovizionării cu mărfuri de toate sortimentele, ilustrează în mod evident preocuparea stăruitoare a conducerii de stat pentru bunăstarea și fericirea poporului.

Atenție deosebită s-a acordat, apoi, dezvoltării culturale. În anii Republicii au avut loc importante schimbări în dezvoltarea învățămîntului de toate gradele, a literaturii, a științei și tehnicii, a gustului pentru frumos în general și în îmbogățirea patrimoniului nostru cultural și artistic cu opere nepieritoare.

Dintr-o țară cu peste patru milioane de analfabeți, moștenire tristă a fostelor regimuri, România republicană a devenit o țară înfloritoare cunoscută azi în toată lumea prin realizările sale culturale, prin obligativitatea și generalizarea învățămîntului de 10 clase și cuprinderea unei jumătăți din populația țării în diferite forme de învățămînt, prin înființarea de noi universități, facultăți, academii și institute de cercetare în mai toate orașele mari ale țării, prin asigurarea unor condiții superioare de viață și muncă tuturor oamenilor de cultură și artă.

Toate aceste strădanii desfășurate sub genericul „cu poporul pentru popor”, sînt menite să conducă la ridicarea pe o treaptă superioară a vieții cetățenilor patriei cărora legea de bază, Constituția, le asigură dreptul fundamental la muncă, la învățătură, la îngrijirea sănătății și la odihnă.

Egalitatea în drepturi proclamată și asigurată de legile țării, a dus la înlăturarea tuturor formelor de inegalitate, de discriminare și asu-

prire națională, la dezvoltarea unor raporturi armonioase între toate naționalitățile conlocuitoare.

Constituit la 19 octombrie 1968, Frontul Democrației și Unității Socialiste este expresia unității noastre naționale în jurul Conducerii de stat și asigură participarea maselor largi de cetățeni, fără deosebire de naționalitate, convingeri sau credință, a întregului popor la viață nouă a patriei.

Prin înfrățirea în muncă a tuturor cetățenilor și sub călăuzirea înțeleaptă a conducerii de stat, România a urcat neîncetat pe noi trepte în împlinirea destinului său istoric. Proclamarea în anul 1965 a Republicii Socialiste România a consfințit biruința socialismului prin făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

De fapt anul 1965 constituie un moment cu consecințe cruciale pentru întreg mersul istoric al poporului nostru pentru edificarea noii societăți. Caracteristica dominantă a acestei etape este exprimată de noile dimensiuni ale teoriei și practicii construcției socialiste imprimate de gândirea novatoare, profund creatoare a Președintelui Nicolae Ceaușescu. Prin modul nou, creator de abordare a sarcinilor social-economice ale etapei istorice, date prin larga deschidere spre înnoiri și perfecționări în toate domeniile de activitate, s-a inaugurat o perioadă nemaiîntâlnită în istoria noastră, denumită pe drept cuvânt „Epoca Ceaușescu”.

Preocupându-se de soluționarea problemelor poporului și înflorirea multilaterală a patriei, Republica Socialistă România participă activ la rezolvarea, în spirit constructiv, a marilor și complexelor probleme ale vieții internaționale. Sub conducerea Președintelui Nicolae Ceaușescu — personalitate proeminentă a lumii contemporane — Republica noastră acționează cu consecvență pentru dezvoltarea prieteniei și colaborării cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, pe baza principiilor egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc. Țara noastră se pronunță cu fermitate pentru lichidarea subdezvoltării și înfăptuirea dezarmării, în primul rând pentru dezarmarea nucleară, pentru stingerea focarelor de război și rezolvarea prin mijloace pașnice a oricăror litigii între state, pentru respectarea cu strictețe a dreptului internațional.

Republica noastră asigură egalitatea tuturor cetățenilor indiferent de naționalitate, convingeri sau credință. Precizarea aceasta este nece-

sără pentru a stabili poziția aparținătorilor cultelor religioase, deoarece în țara noastră există 14 culte religioase cu slujitori și credincioși care toți sînt în același timp cetățenii țării. Statul nu face nici un fel de deosebire între ei pe criteriul credinței religioase, după cum nu face deosebire între un cult și altul proclamînd și asigurînd egalitatea lor. E ceea ce se cuvine subliniat, deoarece această realitate constituie o caracteristică a perioadei inaugurată odată cu instaurarea Republicii. De fapt noua noastră orînduire a debutat, între altele, tocmai cu înlăturarea tuturor măsurilor prin care în trecut libertățile religioase fuseseră îngrădite arbitrar și desfigurate.

După ce s-au înlăturat toate piedicile legale care existau în ne-dreptele orînduiri sociale din trecut, din calea deplinei libertăți religioase și a tratamentului egal din partea statului față de toate cultele, s-a procedat imediat după instaurarea Republicii, în anul 1948, la definirea printr-o nouă lege a noului regim de libertăți și drepturi religioase egale pe seama tuturor cultelor religioase.

Astfel, Constituția Republicii Socialiste România prevede în articolul 30 următoarele: „Libertatea conștiinței este garantată tuturor cetățenilor. Oricine este liber să împărtășească sau nu o credință religioasă. Libertatea exercitării cultului religios este garantată. Cultele religioase se organizează și funcționează liber. Modul de organizare și funcționare a cultelor religioase este reglementat prin lege”.

Legea pentru regimul general al cultelor, apoi, conține amănunte și precizări suplimentare în legătură cu libertățile religioase. Astfel articolul 1 prevede că „oricine poate să aparțină oricărei religii sau să îmbrățeșeze orice credință religioasă, dacă exercitarea ei nu contravine Constituției, securității și ordinii publice sau bunelor moravuri”. În articolul 2, „ura confesională este considerată delict care se pedepsește conform legii”. Articolul 3 prevede că „nimeni nu poate fi urmărit pentru credința sa religioasă sau pentru necredința sa”.

Unul din elementele cheie ale reglementărilor legale privind cultele religioase din Republica noastră este asigurarea egalității depline a tuturor confesiunilor în fața legii și între ele însele, neexistînd Biserici dominante, privilegiate și Biserici minoritare, discriminate după criteriul numărului de credincioși sau al apartenenței lor naționale. Fiecare are posibilitatea de organizare după norme proprii, conform doctrinei și tradițiilor sale, ținînd seama și de specificul apartenenței naționale a aderenților. Astfel se asigură dreptul de folosire a limbii materne a cre-

dincioșilor în servicii religioase, în acte oficiale confesionale, în publicații, în școlile teologice.

Raporturile dintre stat și cultele religioase sînt întemeiate în Republica Socialistă România pe respect reciproc, pe neamestecul din partea statului în problemele vieții religioase interne și pe respectarea de către culte a legilor țării. Chestiunile curente sînt rezolvate totdeauna prin discuții purtate într-un spirit de înțelegere, bună-credință și acomodare reciprocă.

Este demn de notat, ca o particularitate a vieții religioase din România, că statul plătește anual din bugetul său sume apreciabile pentru a acoperi aproximativ o treime din retribuiția fiecărui slujitor a majorității cultelor. La aceasta se adaugă sumele substanțiale acordate de stat pentru reconstrucția, restaurarea și conservarea numeroaselor lăcașuri de cult care prin valoarea lor fac parte din patrimoniul cultural național.

S-au întemeiat eparhii noi, ca în cazul Bisericii Ortodoxe Române, parohii și comunități pentru toate cultele, alte instituții bisericești, în conformitate cu nevoile resimțite de credincioși.

O grijă deosebită a fost acordată construirii și reparării de biserici, case de rugăciuni, sinagogi și moschei, edificării și întreținerii imobilelor rezervate slujitorilor religioși, sporului și bunei conservări a inventarului tuturor cultelor.

Pregătirea și îndrumarea viitorilor slujitori, în general a personalului cultic, în școli și institute de învățămînt teologic bine înzestrate, reprezintă o altă înfăptuire deosebit de importantă. Profesorii de teologie, ai cultelor din țara noastră sînt astăzi bine cunoscuți pretutindeni, impunîndu-se prin nivelul pregătirii lor teologice, publicînd materiale și studii apreciate pentru valoarea lor, participînd la întruniri internaționale și făcînd parte din forurile de specialitate cele mai prestigioase.

Un capitol ce nu trebuie omis este acela al activității editoriale. Alături de o presă religioasă bine reprezentată, fiecare cult și-a tipărit cărțile sale fundamentale, cărți de ritual, manuale și alte lucrări teologice sau religioase, almanahuri și calendare, obiecte de colportaj din cele mai diferite.

O latură care de asemenea se cere subliniată — cu privire la unele culte cel puțin — este aceea a asistenței sociale, inexistentă în trecut. Mă gîndesc la crearea unor case de pensii și ajutor reciproc, la organizarea de case de odihnă și a altora pentru vîrstnici, la întreținerea de cantine.

Fără să doresc a mă extinde mai mult, închei lista aspectelor cu care se poate mândri oricare din cultele noastre religioase referindu-mă la prezența delegaților proprii în forurile religioase internaționale specifice, fie că e vorba de confesiunile creștine, ori de religiile mozaică și musulmană.

În ce privește Biserica Ortodoxă Română mi se pare util să menționez, în funcție de situația ei specială, grija și dragostea pe care în condițiile de astăzi și-o poate extinde asupra comunităților de peste hotare, care au rămas statornice în atașamentul față de Legea moșilor și strămoșilor lor, cum și față de țara de baștină și poporul din care au odrăslit.

Prin realizări de genul celor menționate și multe altele, consecință a unor condiții deosebit de propice oferite de statul nostru, cultele religioase au atins un nivel mult superior celui din trecut.

Toate cultele religioase din Republica Socialistă România sînt egale în fața legii. Aceasta a creat în mod firesc premise favorabile pentru relații de autentic respect reciproc și cooperare între ele. În locul vrajbei, al tensiunilor și izolării de altă dată s-a stabilit acum un fructuos ecumenism local. Aș îndrăzni să afirm că ecumenismul noi l-am învățat de la orînduirea noastră nouă care a creat cadrul unor relații de perfectă egalitate și colaborare frățească. Fiecare confesiune respectă dogmele și tradițiile celorlalte confesiuni, fără să se amestece una în treburile interne ale celeilalte.

Reprezentanții religioși comunică unii cu alții, fac schimburi de opinii și experiență, atît în chestiuni dogmatice, cît și asupra unor teme de interes social ori din viața internațională și cu privire la apărarea păcii. Asemenea discuții au o contribuție importantă la identificarea unor puncte de vedere comune, la găsirea căilor de apropiere, la stabilirea unui dialog teologic multilateral.

O experiență a ecumenismului nostru local îl constituie conferințele teologice interconfesionale care se organizează periodic, nu mai puțin adunările comune pentru pace, trei la număr în ultimii ani.

Așa cum în viața de toate zilele, credincioșii trăiesc și muncesc umăr la umăr cu ceilalți membri ai societății, așa s-au deprins să ne considere uniți în cele religioase. În localitățile cu aderenți ai mai multor culte, aceștia dau dovada unei armonii și cooperări de-a dreptul impresionante despre care în trecut nu era nici urmă. Cu prilejul unei vizite în țara noastră, fostul secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pastorul W. A. Visser't Hooft, afirma cu admirație: „Cei ce ve-

nim din Apus admirăm aceste strinse legături frățești pe care le aveți cu toate Bisericile din țara voastră... Aceasta înseamnă înfăptuirea spiritului ecumenic".

Bucurîndu-se de aceleași drepturi și avînd aceleași obligații ca orice cetățeni ai țării, slujitorii și credincioșii cultelor religioase participă activ la viața și preocupările societății, își aduc aportul la înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a patriei.

În cadrul sistemului democratic de la noi funcționează de mai mulți ani, cum arătam deja, un organism larg care cuprinde pe toți cetățenii — Frontul Democrației și Unității Socialiste, ale cărui obiectiv sînt unirea forțelor întregului popor și participarea activă a fiecăruia la viața economică și socială, la conducerea treburilor societății. Slujitorii cultelor se numără printre membrii activi ai Frontului Democrației și Unității Socialiste. În Consiliul Național al Frontului sînt reprezentanți ai tuturor cultelor religioase, iar numeroși alți activează în organele comunale, orașenești, municipale și județene.

Un rol important împlinesc slujitorii cultelor în vasta acțiune de conservare și îmbogățire a patrimoniului cultural național. Trebuie menționat că circa 60% din valorile naționale de cultură și artă se află în posesia cultelor: monumente de arhitectură medievală, manuscrise și cărți vechi, fresce, broderii, etc. Numeroase piese din tezaurul național au supraviețuit vremurilor, pentru a transmite generațiilor de azi și mîine ecoul unui trecut glorios, fiind păstrate cu grijă și dragoste în lăcașurile de cult: biserici, domuri, mănăstiri, sinagogi, moschei.

Un domeniu al vieții sociale și obștești în care aportul cultelor este vrednic de reținut îl constituie relațiile internaționale și sprijinirea inițiativelor țării tinzînd la promovarea păcii în lume. Activînd pe plan extern, reprezentanții cultelor religioase au avut și au mereu satisfacția de a constata eficiența politicii internaționale a Republicii noastre, prestigiul de care se bucură România pe plan mondial datorită principialității pozițiilor sale, între toate națiunile lumii, pentru rezolvarea oricăror probleme, cît ar fi ele de dificile, prin tratative și bună-înțelegere.

30 Decembrie 1947 este o dată memorabilă cu o rezonanță deosebită în suita evenimentelor ce au marcat noul destin al României contemporane. Acum 40 de ani prin actul revoluționar al abolirii monarhiei se consfințează încheierea unei importante etape istorice din viața politică a țării, inaugurată de Revoluția victorioasă din August 1944 și urmată, la scurtă vreme, de preluarea puterii de către forțele populare. Energiile descătuse ale celor ce muncesc și-au demonstrat de-a lun-

gul celor patru decenii scurse, potențialul creator inestimabil, voința de a făuri un chip nou realității românești de azi. Au trecut 40 de ani de când țara noastră s-a angajat pe această cale care răspunde nobilelor năzuințe ale națiunii, clădind sub faldurile aceluiași stindard, aureolat de luminoasa stemă a Republicii, mărețele edificii ale României renăscute.

Instaurarea Republicii a deschis calea spre edificarea unei societăți cu adevărat moderne, prin cutezanța opțiunilor constructive și în general, a programelor de dezvoltare abordate, dar mai cu seamă, prin realismul profund al viziunii politice atotcuprinzătoare pe care avea să o promoveze cu consecvență personalitatea de excepție a Președintelui Nicolae Ceaușescu, gânditor și om politic de geniu care și-a pus pecetea definitiv și convingător pe întreaga epocă în care trăim.

La marea sărbătoare prilejuită de împlinirea celor 40 de ani de la proclamarea Republicii, noi slujitorii cultelor împreună cu credincioșii pe care îi îndrumăm, bucurându-ne de reală și deplină libertate religioasă, asigurăm înalta Conducere de stat că, uniți în cuget și simțire cu întregul nostru popor, vom sprijini și în viitor cu statornică însuflețire și zel patriotic toate strădaniile depuse pentru înflorirea patriei și creșterea prestigiului ei în lume.

Privind cu admirație chipul nou și luminos al României și bucurându-ne de minunatele realizări ale harnicului nostru popor, dobândite în anii glorioși de viață republicană, făgăduim să ne aducem și de acum înainte întregul aport la promovarea idealurilor de pace și progres ale țării noastre.

† NICOLAE

Mitropolitul Banatului

PLENARA CONSILIULUI NAȚIONAL AL FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE

În ziua de 21 decembrie 1987, în Capitală s-au desfășurat lucrările Plenarei Consiliului Național al F.D.U.S., întrunit sub președinția celui mai iubit fiu al poporului român, Președintele Nicolae Ceaușescu al Republicii Socialiste România, primul bărbat al țării, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

La lucrări au participat toți membrii Consiliului Național al F.D.U.S., printre care și înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, alături de alți conducători și exponenți ai cultelor religioase din țara noastră.

Desfășurată în atmosfera muncii însuflețite a întregului nostru popor pentru înălțarea țării pe noi trepte ale civilizației și culturii, în cel de al treilea an al actualului cincinal, Plenara a dezbătut probleme de însemnătate deosebită, în lumina hotărârilor celui mai înalt for politic al patriei noastre.

Ordinea de zi a Plenarei a cuprins dezbaterile a cinci probleme : 1. Proiectul Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1988 ; 2. Proiectul Planului de dezvoltare a agriculturii, industriei alimentare, silviculturii și gospodăririi apelor pe anul 1988 ; 3. Proiectul Bugetului de stat pe anul 1988 ; 4. Programul privind autoconducerea și autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populației cu produse agroalimentare și bunuri industriale de consum pe anul 1988 ; 5. Hotărîrea-Apel a Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Numeroși participanți la dezbateri au luat cuvîntul, elogiînd aportul esențial, de importanță covârșitoare, al Președintelui Nicolae Ceaușescu, tribunul națiunii noastre, la dezvoltarea României socialiste contemporane, grație documentului său programatic adoptat recent de forul politic suprem al țării, în care au fost stabilite — pe baza unei profunde analize științifice — căile și direcțiile principale în noua etapă de

dezvoltare și ascensiune a patriei spre culmile civilizației și culturii socialiste. S-a subliniat că documentele supuse dezbaterii asigură creșterea în ritm susținut a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri ale economiei, într-un însuflețitor program de muncă, prin unirea tuturor forțelor și energiilor creatoare ale fiilor patriei, în această vastă operă de edificare multilaterală.

Printre vorbitorii la înalta tribună a Consiliului Național al F.D.U.S. s-a numărat și Prea Fericitul Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, precum și Prea Sfințitul Episcop Ioan Robu al Arhiepiscopiei romano-catolice din București.

În alocuțiunea rostită, Prea Fericirea Sa a evocat realizările de înalt prestigiu obținute prin munca entuziastă, plină de abnegație, a întregului nostru popor, grație conducerii strălucite a Președintelui Nicolae Ceaușescu, exprimând atașamentul profund și nestrămutat al clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, ca și al celorlalte culte din țara noastră, față de politica internă și internațională a statului nostru, deopotrivă cu aprobarea deplină a tuturor documentelor dezbătute la Plenară. Astfel, P. F. Patriarh Teoctist a spus, adresându-se Președintelui Nicolae Ceaușescu :

„Sînt deosebit de onorat că mi s-a dat posibilitatea de a lua cuvîntul în cadrul actualei reuniuni a acestui larg for reprezentativ al democrației românești, care, sub înalta și strălucita conducere a Dumneavoastră, Mult Stimate Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu, este chemat să dezbată și azi probleme de importanță majoră pentru dezvoltarea multilaterală a patriei noastre, pentru fericirea poporului român, pentru pacea și viața omenirii de pretutindeni.

„Și noi, slujitorii cultelor, sîntem încă sub via impresie a magistratului Dumneavoastră Raport la recentul forum politic suprem al poporului român. Împreună cu toți fiii patriei, am urmărit, cu cel mai mare interes și cu deplină aprobare, prezentarea realizărilor mărețe ale poporului nostru din epoca glorioasă căreia noi toți îi spunem cu mîndrie și recunoștință „Epoca Nicolae Ceaușescu“, rămînînd adînc impresionati de modul în care ați prefigurat drumul greu — așa cum încă o dată ne-ați mărturisit — dar luminos, urcător continuu spre noi și bogate împliniri pentru bunăstarea și fericirea neamului românesc, spre pacea și liniștea întregii lumi atît de frămîntată și plină de griji în vremea noastră.

„Vă rog să-mi permiteți să reafirm aici atașamentul profund și nestrămutat al clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, ca și al celorlalte culte din țara noastră, față de politica internă și externă

a statului nostru, precum și aprobarea deplină față de documentele pe care le dezbaterem astăzi.

„Odată cu acestea, Vă rugăm să primiți asigurarea că și de acum înainte, noi, alături de toți fiii țării, ne vom aduce, cu sporită râvnă, întreaga noastră contribuție pentru ca aceste mărețe planuri de propășire a patriei să devină fapte, realizări în toată plinătatea lor. Sintem trup din trupul acestui mare și încercat popor român și de aceea, gândul și fapta noastră, locul nostru în toate strădaniile sale spre mai bine sînt necondiționat alături de el, potrivit tradiției multiseulare a Bisericii noastre. Iată de ce noi socotim drept datoria noastră supremă de a îndemna și îndruma pe toți cei ce alcătuiesc Biserica noastră străbună să muncească fiecare cu râvnă neobosită, fără preget, bine știind că numai prin muncă se poate asigura traiul fericit de azi și cel mai fericit de mâine, așa cum ni se prefigurează în programele pe care le dezbaterem.

„Sintem profund impresionați, Mult Stimate Domnule Președinte, de felul în care ne-ați zugrăvit interdependența dintre politica internă și cea externă a statului nostru, arătîndu-ne că planurile noastre de progres și prosperitate nu pot fi realizate cu succes decît în condițiile în care domnesc pacea, liniștea, prietenia și colaborarea între popoare. Iată de ce Vă sintem profund recunoscători pentru inițiativele și acțiunile Dumneavoastră, cu larg și îndreptățit ecou în toată lumea, consacrate opririi cursei aberante a înarmărilor, reducerii cheltuielilor militare, îndreptării mijloacelor materiale, a muncii și inteligenței oamenilor de pretutindeni, nu spre distrugerea lor și a tot ce au creat valoros atîtea și atîtea generații, ci spre vindecarea rănilor ce singerează în diferite zone ale globului pămîntesc, spre lichidarea sărăciei, a foamei, a înapoierii, spre asigurarea unei vieți demne, lipsită de orice griji.

„Am avut, nu o dată în străinătate, posibilitatea să constatăm, cu mare satisfacție și justificată mîndrie patriotică, aprecierea deosebită de care se bucură și în afara hotarelor țării noastre, acțiunile pentru dezarmare și pace, pentru o lume mai bună și mai dreaptă pe planeta noastră, acțiuni al căror inițiator și promotor neobosit este eminentul nostru Conducător, Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii. Acest lucru a constituit un nou imbold pentru noi de a sădi și a cultiva neîncetat, cu deosebită grijă, în inimile slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre, sentimente de sporită dragoste față de țară, concretizate în datoria sfîntă de a sluji cu întreaga dăruire patria străbună, propășirea, independența și suveranitatea ei, precum și năzuințele nobile ale omenirii contemporane îndreptate spre apropiere, înțelegere și pace în lume.

„Împreună cu întregul nostru popor, sintem hotărâți să sprijinim înfrumusețarea necontenită a acestui pământ sfânt al patriei noastre pe care s-au născut și pe care nu l-au părăsit niciodată strămoșii noștri, cu toate vitregiile pe care ei au trebuit să le îndure și de care niciodată nu s-au plîns, așa cum ați subliniat în amintita cuvîntare de excepțională însemnătate, Dumneavoastră, Mult Stimate Domnule Președinte. Legat de aceasta, Vă asigurăm că și noi, slujitorii cultelor, respingem cu hotărîre uneltirile celor care — dînd o falsă interpretare noțiunii privitoare la drepturile omului — încearcă să înstrăineze cugetele oamenilor de dreptul lor firesc la dragoste față de țara în care s-au născut, de dreptul de a munci cinstit și de a fi stăpîni deplini și liberi în țara lor.

„În numele ierarhiei, al credincioșilor și slujitorilor cultului nostru străbun, doresc să Vă asigur, încă o dată, Mult Stimate Domnule Președinte, că, de pe pozițiile specifice nouă și cu mijloacele noastre proprii, ne vom aduce și de acum înainte întreaga contribuție la cinstirea și apărarea gliei străbune, la păstrarea și sporirea a tot ceea ce poporul nostru a înfăptuit în aceste ultime două decenii luminoase, la realizarea cu deplin succes a tuturor mărețelor inițiative de ridicare a patriei pe noi trepte de civilizație și progres, de instaurare a unei păci trainice în lume, de prietenie și colaborare rodnică cu toate popoarele lumii.

„Iar acum, aflîndu-ne în preajma mării aniversări a Republicii noastre dragi și a Anului Nou 1988, Vă rugăm din adîncul inimii, Mult Stimate Domnule Președinte, să primiți cele mai alese felicitări și doriri sincere de sănătate, viață îndelungată și deplină putere de muncă, pentru a conduce și mai departe poporul nostru, cu aceeași înțelepciune și clarviziune, spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație, pentru pace în întreaga lume.

„Să trăiți, mulți și fericiți ani !”.

În cuvîntarea sa, P. S. Episcop Ioan Robu al Arhiepiscopiei romano-catolice din București a exprimat unitatea și solidaritatea profundă a clerului și credincioșilor Bisericii Romano-Catolice de pe meleagurile patriei noastre cu toți fiii poporului român, strîns uniți în jurul strălucitului nostru Conducător, Președintele Nicolae Ceaușescu, în vasta operă de slujire și ridicare continuă a țării spre culmile civilizației și culturii, pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte, a unei păci trainice pe întreaga planetă. P. S. Sa a spus :

„Participînd la această Plenară a Consiliului Național ca reprezentant al Bisericii Romano-Catolice din țara noastră, doresc să adresez un salut călduros tuturor celor de față din partea preoților și credin-

cioșilor catolici, exprimându-mi bucuria că pot da mărturie aici despre solidaritatea noastră cu fiecare dintre dumneavoastră, cu fiecare dintre fiii țării noastre, întru strădaniile comune de slujire a patriei, spre a ne aduce prinosul la ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului nostru.

„Adînc ancorată în marile preocupări ale întregii națiuni, Biserica Romano-Catolică, împreună cu celelalte culte din țară, împreună cu toate organizațiile componente ale Frontului Democrației și Unității Socialiste, își aduce contribuția ei statornică la realizarea aspirațiilor întregii suflări românești, spre o viață nouă, liberă și independentă, în pace și prosperitate, sub călăuzirea înțeleaptă a distinsului nostru Președinte, Domnul Nicolae Ceaușescu.

„Reuniunea de astăzi are loc la puține zile după încheierea recentului forum politic suprem al țării, în cadrul căruia Dumneavoastră, Mult Stimate Domnule Președinte, ați prezentat cu clarviziune perspectivele luminoase de dezvoltare a patriei în acest sfîrșit de secol, oferind întregului popor certitudinea unui viitor întemeiat pe marile virtuți ale societății și neamului nostru românesc. Doresc să mă folosesc de onoarea ce mi s-a oferit de a luat cuvîntul în Plenara Consiliului Național, pentru a exprima sprijinul clerului și credincioșilor catolici față de principiile și obiectivele politicii interne și internaționale a statului nostru, față de documentele dezbătute aici.

„De altfel, patriotismul este o dimensiune a credinței și a lucra la înfăptuirea binelui comun al țării este chemarea firească și responsabilă a fiecărui locuitor de pe acest pămînt strămoșesc.

„Vă rog să fiți convins, Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu, că acum, ca și întotdeauna, vom fi la înălțimea exigențelor vremurilor pe care le trăim și, cu mijloacele noastre specifice, bisericești, ne vom îndeplini datoria de cetățeni patrioți.

„Cu aceeași determinare, vom acționa și în sprijinul generoaselor Dumneavoastră propuneri și inițiative pentru clădirea unei lumi mai bune și mai drepte, în care omenirea să fie liberă de coșmarul unui cataclism nuclear. Acest nobil ideal corespunde întru totul și propriilor noastre convingeri de echitate, încredere reciprocă, iubire frățească și într-ajutorare generoasă între oameni.

„Aflîndu-ne în pragul unei mari sărbători — cea de a 40-a aniversare a proclamării Republicii, precum și în ajun de An Nou — Vă rog să primiți, Mult Stimate Domnule Președinte, cele mai bune urări de sănătate și mulți ani, spre a conduce și mai departe poporul nostru la în-

făptuirea nobilelor sale aspirații de mai bine, de pace și armonie cu celelalte popoare”.

Participanții au aprobat, în unanimitate, toate documentele înscrise pe ordinea de zi, manifestându-și deplina adevărată față de politica internă a statului nostru privind adâncirea continuă a democrației noastre socialiste și realizarea mărețelor obiective de propășire a patriei, precum și față de politica externă, dinamică și constructivă, a României noastre socialiste, față de inițiativele și acțiunile distinsului nostru Conducător, Președintele Nicolae Ceaușescu, consacrate cauzei păcii și colaborării internaționale.

La sfârșitul lucrărilor Plenarei, întâmpinat cu cele mai alese sentimente de stimă și afecțiune, a luat cuvântul Președintele Nicolae Ceaușescu, genialul nostru Conducător, expunerea sa fiind subliniată în repetate rânduri cu vii și puternice aplauze, cu entuziaște urale și ovații. În ampla sa cuvîntare, Președintele Nicolae Ceaușescu a procedat la o succintă analiză a rezultatelor obținute în toate sectoarele de activitate, jalonînd și principalele orientări de viitor. În cadrul cuvîntării, ilustrul nostru tribun național a spus :

„În toate domeniile de activitate — începînd cu industria, agricultura, celelalte sectoare, cu programul de autoaprovizionare și autoconducere — organizațiile componente ale Frontului Democrației și Unității Socialiste trebuie să acționeze cu toată hotărîrea în vederea îndeplinirii în cele mai bune condițiuni a prevederilor pe anul viitor !

„În Frontul Democrației și Unității Socialiste sînt cuprinși, practic, toți cetățenii patriei noastre, toate organizațiile sociale, obștești, care constituie societatea socialistă ormănească de astăzi. Fiecare a intrat în Frontul Democrației și Unității Socialiste cu hotărîrea de a contribui la realizarea tuturor programelor privind dezvoltarea patriei noastre, la îndeplinirea obiectivelor stabilite de Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre o societate superioară — spre comunism.

„În acest spirit, avem obligația să facem totul pentru a asigura dezvoltarea tot mai puternică și întărirea continuă a bazei tehnico-materiale a societății noastre, a crea cele mai bune condițiuni pentru dezvoltarea generală a țării și pentru ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului. Numai așa ne vom face, cu adevărat, datoria față de popor, față de patria noastră — de cetățeni ai unei națiuni care, multe și multe secole, de mai bine de 2000 de ani, a luptat pentru a se

dezvolta, pentru a fi liberă, independentă ! Şi trebuie să facem totul pentru a contribui la înălţarea continuă a României !.

„În cadrul organizaţiilor democraţiei şi unităţii socialiste putem să discutăm toate problemele. Putem să ne spunem şi trebuie să ne spunem deschis părerile asupra tuturor problemelor privind dezvoltarea patriei noastre — în comună, în întreprindere, în instituţie, în judeţ, pînă la Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

„Să dezbatem temeinic problemele, să discutăm cum să lucrăm mai bine şi unde trebuie, să îndreptăm lucrurile ! Să discutăm ce lipsuri trebuie să înlăturăm, cum să perfecţionăm întreaga noastră activitate. Dar să facem aceasta de pe poziţia responsabilă, de cetăţeni ai unei ţări libere, independentă, de pe poziţia necesităţii, ca prin activitatea noastră să contribuim la întărirea unităţii întregului popor, la întărirea continuă a solidarităţii între toţi cetăţenii patriei noastre, fără deosebire de naţionalitate !

„Trebuie să acţionăm cu toţii de pe poziţia responsabilă de a contribui ca întreaga activitate să se desfăşoare mai bine, ca fiecare în felul său şi la locul său de muncă să contribuie la dezvoltarea României, la întărirea independenţei şi suveranităţii patriei noastre !

„Înfăptuirea obiectivelor noastre de dezvoltare economico-socială, ca de altfel, ale tuturor naţiunilor lumii, nu se pot realiza decît în condiţii de pace şi colaborare ! Deci, în spiritul politicii noastre generale, al tradiţiilor naţiunii noastre de altfel, trebuie să ducem cu consecvenţă o politică de pace, colaborare, să facem totul pentru a ne aduce şi în viitor o contribuţie tot mai puternică la dezarmare, la înlăturarea defensivă a armelor nucleare, la o Europă unită în diversitatea orînduirilor sociale, la o lume mai dreaptă şi mai bună pe planeta noastră !”.

Atmosfera entuziastă în care s-au desfăşurat lucrările Plenarei Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste a evidenţiat prin ea însăşi unitatea indisolubilă a tuturor fiilor pămîntului românesc în jurul Conducătorului iubit, Preşedintele Nicolae Ceauşescu, excepţională personalitate a lumii contemporane, „Eroul Păcii”, deopotrivă cu hotărîrea unanimă de a contribui, cu întreaga capacitate a fiecăruia, la continua înălţare a patriei, spre binele şi fericirea întregii noastre naţiuni şi edificarea unei păci trainice în întreaga lume.

Redacţia

SFINTA SCRIPTURĂ ȘI SFÎNTA TRADIȚIE — TEMEIUL ÎNVĂȚĂTURII CREȘTINE

Adevărata învățătură creștină are ca temei și sursă de alimentare două izvoare permanente: Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Cînd se neglijează unul din aceste izvoare, se produc abateri de la credință care duc la erezii și schisme. Ceea ce n-au îndrăznit să facă ostașii păgîni cu cămașa lui Hristos, pentru care au tras la sorți, dar păstrînd-o întreagă, au îndrăznit creștinii eretici de tot felul care s-au despărțit de învățătura adevărată a Bisericii și au sfîșiat cămașa lui Hristos, luînd fiecare cite o bucată, dar pretinzînd că au cămașa întreagă. Majoritatea lor au respins Sfînta Tradiție ca izvor al învățăturii Bisericii, admițînd numai Sfînta Scriptură, iar prin libertatea cu care și-au permis interpretarea ei s-a ajuns la situația de fărîmîtare a unității de la început, incît credibilitatea creștinilor în fața lumii a devenit indoielnică.

De aceea, astăzi se simte tendința creștinilor divizați de restituire la izvoarele Bisericii celei una, Sfînta Tradiție fiind de fapt izvorul esențial care a creat și confirmat Sfînta Scriptură, ambele cuprinzînd Revelația divină sau descoperirea pe care Dumnezeu a făcut-o oamenilor.

Sfînta Scriptură este temeiul revelat al învățăturii creștine, al cărei conținut a luat formă scrisă în cărțile ce o compun. Dar Sfînta Scriptură nu cuprinde întreaga Revelație, ci numai o parte a acesteia, deci a Sfînteii Tradiții care a fost scrisă. Ca temei *scris* al învățăturii creștine, Sfînta Scriptură sau Biblia este citită, tîlmăcită și trăită.¹

A face din Biblie unicul temei al creștinismului și singurul criteriu al credinței înseamnă, de la început, o poziție greșită, contrară chiar Sfînteii Scripturi, care afirmă categoric faptul că nu tot ce a făcut și învățat Iisus Hristos a fost scris, căci „sînt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu deamănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 25). De aci rezultă clar că nu întreaga Revelație este scrisă și că aceasta s-a păstrat și s-a transmis pe cale orală, prin respectarea de către sfinții apostoli a celor

¹ Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Temeiurile învățăturii ortodoxe*, Timișoara, 1981, p. 9.

văzute și primite de la divinul Învățător, pe care le-au propovăduit prin predica nescrisă, prin practica lor, după cum L-au văzut pe Mântuitorul făcînd, ceea ce de altfel Mântuitorul însuși le-a poruncit să facă: „Precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi” (Ioan 13, 15).

Predaniile sfinților apostoli fuseseră făcute creștinilor, prin cuvînt. Atunci cînd nu puteau, sau erau împiedicați s-o facă din diferite motive, o făceau prin scris. Sf. Apostol Pavel îi lauda pe tesaloniceni că sînt credincioși ambelor acestor feluri de propovăduire, îndemnîndu-i în continuare: „Drept aceea, fraților, stați neclintîți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră” (II Tesaloniceni 2, 15). În altă împrejurare, Apostolul Neamurilor accentuase: „Căci știți ce porunci v-am dat din partea Domnului Iisus” (I Tesaloniceni 4, 2). „Acele predanii arată limpede că epistolele scrise erau numai o parte din izvoarele descoperirii apostolice, căci alături de cuvîntul scris, erau aceste predanii orale, tradiția orală ortodoxă, tot atît de importantă în învățătura apostolică — două izvoare care se completează chiar pe tere-nul Sfintei Scripturi”².

Sfînta Scriptură sau Biblia este colecția cărților Vechiului Testament și ale Noului Testament, scrise sub însuflarea Duhului Sfînt, într-un răstimp de aproape 1500 de ani, adică de la Moise (cca. 1400 înainte de Hristos) pînă la autorul Apocalipsei (cca. 110 după Hristos)³. Aceste cărți cuprind o parte din învățăturile descoperite de Dumnezeu în vederea mîntuirii noastre. Ea se mai numește și „Cartea vieții”, pentru că în ea se află „cuvîntul vieții veșnice” (Ioan 6, 63; Filipeni 2, 16), după expresia Mîntuitorului: „Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35).

Această „carte a cărților” cuprinde cărțile sfînte scrise înainte de venirea Domnului — Vechiul Testament — și cărțile scrise după Înălțarea Domnului la cer și Pogorîrea Sfîntului Duh pînă la sfîrșitul secolului I, care formează partea a II-a a Sfintei Scripturi — Noul Testament.

Vechiul Testament cuprinde 39 de cărți *canonice*, adică normative, care sînt un îndreptar pentru conduita morală, un dreptar de credință, pentru viața religioasă a credincioșilor. În afară de cele 39 cărți canonice, Vechiul Testament mai cuprinde și alte cărți, numite *deuterocanonice*, adică în al doilea rînd canonice, socotite nu neapărat normative, ci doar folositoare zidirii sufletești, recomandate spre citire. Noul Testament cuprinde 27 cărți.

Cărțile Vechiului Testament au fost scrise într-un răstimp de peste o mie de ani, între 1400—400 înainte de Hristos, iar cărțile Noului Testament au fost scrise în veacul I, cele mai multe înainte de anul 70. Nu-mai cărțile Sfîntului Apostol și Evanghelist Ioan, supranumit „Teologul” au fost scrise între această dată și sfîrșitul veacului I.

² Pr. dr. Haralambie Roventă, *Epistola întâia către Tesaloniceni*, București, 1938, pp. 88—89.

³ *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, București, 1952, p. 16.

Cuvîntul „testament” în vorbirea obișnuită înseamnă hotărîrile luate de cineva cu scopul de a fi respectate după moartea sa, un lăsamînt ce exprimă dorința și voința testatorului.

În legătură cu Sfinta Scriptură, cuvîntul *testament* mai are și înțelesul de „legămînt”. Vechiul Testament este „legămîntul” dintre Dumnezeu și om, făcut îndată după căderea acestuia, prin făgăduința de mîntuire făcută de Dumnezeu primilor oameni, reînnoite apoi față de patriarhul Avraam (Facerea 12, 1—4), „Legămîntul” apoi a fost încheiat în scris pe muntele Sinai, între Dumnezeu și poporul evreu (Ieșirea 20). Toate scrierile care cuprind Legea și prorocii formează „Legămîntul vechi”, adică Vechiul Testament. Ele sînt date înainte de Hristos. Scrierile sfinte date după Hristos formează Legămîntul nou, adică Testamentul nou, fiindcă vorbesc despre „Noul legămînt” făcut la Cina cea de Taină între Dumnezeu și oameni, „Legea cea nouă” adusă lumii de Domnul nostru Iisus Hristos (Matei 26, 28).

Prin insuflarea sau lucrarea Duhului Sfînt asupra autorilor cărților Sfintei Scripturi, învățăturile cuprinse în aceste cărți sînt mîntuitoare pentru oameni. Sf. Apostol Pavel arată foarte clar că „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu” (II Timotei 3, 16). Autorii cărților Sfintei Scripturi au avut întotdeauna convingerea că nu ei grăiesc și nu ei scriu de la ei, ci învățătura arătată de ei este de la Dumnezeu. În Sfinta Scriptură găsim în multe locuri această convingere, ca de exemplu: „Așa grăiește Domnul” sau „Fost-a cuvîntul lui Dumnezeu către mine” (Isaia 6, 5—9, Avacum 3, 2). În Noul Testament se spune că autorii cărților Sfintei Scripturi, „purtați fiind de Duhul Sfînt” (II Petru 1, 21), propovăduiau cu curaj cele descoperite „pentru că ... nu voi sînteți cei ce vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este cel care grăiește întru voi” (Matei 10, 20). Mîntuitorul însuși i-a asigurat pe ucenici că va veni „Mîngăietorul, Duhul Sfînt, pe care îl va trimite Tatăl întru numele Meu. Acela vă va învăța pe voi toate și vă va aduce aminte toate cele ce V-am grăit” (Ioan 14, 26). Sfinta Scriptură este deci cartea divină care „nu poate să fie desființată” (Ioan 10, 35).

Poate creștinul să citească Sfinta Scriptură? Da. Creștinul are libertatea de a citi Biblia, dar cu pietate și spre zidirea sa sufletească, văzînd adevărul propovăduit de Biserică, interpreta fidelă a cuvîntului lui Dumnezeu. Biserica este „stîlpul și temeliala adevărului” (I Timotei 3, 15) și ea are autoritatea interpretării, pentru că în ea lucrează Duhul Sfînt pentru păstrarea neîntinată a adevărului mîntuitor. Ea ține „canonul neclintit al adevărului”⁴.

Atunci cînd Mîntuitorul îi calificase pe saducheii ca „rătăciți, neștiind scripturile”, El nu le-a reproșat necunoașterea literii ei ci a duhului ei, deoarece erau răi filcuiitori (Matei 2, 29). Se poate greși cu Biblia în mîină — cum fac ereticii de toate nuanțele — pentru că duhul mîndriei și aparența cunoașterii (de fapt ignoranța) îi îndepărtează de la adevărata tilcuire, integrîndu-se astfel în șirul celor stigmatizați de Sf. Apostol

⁴ Sf. Irineu, *Contra tuturor ereziilor*, 1, 9, 4, Migne, P. G. 7, col. 545 B.

Pavel prin cuvintele : „De învață cineva într-alt chip și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea bună după credință, acela e un îngîmfat care nu știe nimic, suferind de boala discuțiilor și certurilor de cuvinte...” (I Timotei 6, 3—4).

Biblia nu poate fi „tilcuită după socotința fiecăruia” (II Petru 1, 20). Chiar apostolii, care au fost martorii și apropiații Domnului, au avut greutăți în înțelegerea Scripturii, rugîndu-L să le tîlmăcească vorbele ce le grăia (Matei 13, 36 ș. u.). Nu citea famenul etiopian proorocul lui Isaia fără să înțeleagă nimic? Cînd diaconul Filip l-a întrebat dacă a înțeles ce citea, acesta a răspuns : „Cum aş putea înțelege de nu mă va călăuzi cineva? Și a rugat pe Filip să se urce și să șadă lîngă el” (Faptele Apostolilor 8, 26—31). De aceea se cuvine ca creștinul să citească Sfînta Scriptură cu smerenie, ca fiind cuvîntul lui Dumnezeu, fără a o răstălmăci, pentru a evita duhul luciferic ce duce la rătăcire, chiar dacă ei se înfățișează ca „îngeri ai luminii” (II Corinteni 11, 13—14). Este cazul tuturor ereticilor din primele veacuri ale creștinismului și al celor noi din zilele noastre, psihologia lor fiind aceeași. Numai cunoașterea adîncă a învățaturii Bisericii, a Sfîntei Tradiții îmbogățește duhul tilcuirii celei adevărate. Absența legăturii strînse cu Sfînta Tradiție duce la rătăcirii, aspru mustrate de însuși Mintuitorul (Matei 22, 29).

Sfînta Tradiție sau Sfînta Predanie este învățătura dată de Dumnezeu prin viu grai Bisericii, din care o parte s-a fixat în scris, mai tîrziu. Ea este viața Bisericii în Duhul Sfînt, este curentul viu al vieții Bisericii.⁵ „Creștinismul și Biserica lui Hristos sînt de o vîrstă cu tradiția, au crescut deodată și împreună s-au dezvoltat și aprofundat în baza chiar făgăduinței Mintuitorului că va fi cu ucenicii Săi pînă la sfîrșitul veacurilor prin Sfîntul Duh (Ioan 16, 7—8). Parte din tradiția acelor sfînte veacuri a fost scrisă și a devenit Scriptură, altă parte n-a mai fost consemnată pentru că atunci era încă prea vie și prezentă în conștiința celor ce o trăiau. Partea aceasta nescrisă la început, cu timpul, spre a o feri de alterări, sau împutinări a fost și ea codificată în mărturisiri de credință și simboluri, în hotărîri, canoane și reguli ale sfîntelor sinoade, în rînduiri și rugăciuni de genul liturghiei, tainelor, ierurgiilor. Opera de fixare a ceea ce se numește Sfîntă Tradiție a fost întreprinsă sub permanenta asistență a Sfîntului Duh și e rezultatul unui mare efort, chiar duptă contra celor care încercau să-i substituie tradiții proprii”.⁶

Oare cei ce resping Sfînta Tradiție vor avea vreodată capacitatea spirituală să înțeleagă acest adevăr, atît de firesc? Toate obiecțiile pe care le fac ei împotriva Tradiției, invocînd texte scripturistice, sînt rău înțelese, scoase din epocă și greșit interpretate. Ei nu țin seama nici de contextul care pretinde să se explice întodeauna un loc scripturistic în funcție de textul întreg din care face parte, nici de regula locurilor paralele care cere să se explice textele mai dificile în legătură cu altele mai clare care au același obiect, nici de împrejurările, motivul și uzul

⁵ *Învățătura de credință...* p. 28.

⁶ Nicolae Mitropolitul Banatului, *o.c.*, pp. 57—58.

vorbirii de atunci, acceptind numai ce se potrivește cu opinia lor. Ceea ce trebuie căutat în text e mai ales lucrul pe care sfântul autor inspirat l-a așternut în puținătatea cuvintelor, nu ce dorește fiecare să scoată din el.⁷ De aceea, nu poate exista nici o justificare reală în respingerea Sfintei Tradiții.⁸

Desigur, există o tradiție pe care însăși Sfânta Scriptură o respectă și există și falsa tradiție, care trebuie respinsă fără echivoc. Așa face și Mântuitorul, când înfierează pe cei ce „calcă porunca lui Dumnezeu pentru datina lor” (Matei 15, 3), dar în același timp vorbește despre „datina bătrînilor” (Matei 15, 2), de unde rezultă că sînt datini și datini, care nu pot fi pe același plan.

Învățătura încredințată de Mântuitorul prin viu grai apostolilor a fost transmisă de aceștia mai departe. Mântuitorul n-a scris nimic, ori această învățatură a apostolilor este numită tradiția apostolică. Apostolii au dat-o primilor episcopi pe care i-au hirotonit, aceștia urmașilor lor, de la o generație la alta.

Această tradiție apostolică a ajuns la noi prin *supraveghere*, — cum scrie Sf. Irineu⁹, fără a se nascoci scrieri, neprimind nici adaos nici micșorare. Semnul adevăratei tradiții este neîntreruperea¹⁰. „Marii teologi ai lumii — scrie Fer. Augustin — au ținut ce au găsit în Biserică. Ce au învățat de la înaintașii lor, au învățat și ei pe alții. Ce au primit de la părinți, aceea au dat fiilor”¹¹. Vincentiu de Lerin a lămurit cel mai bine semnele adevăratei Tradiții și a dat cea mai pregnantă definiție a acesteia: „În Biserica universală trebuie mare grijă, ca acel lucru să-l ținem, care a fost crezut pretutindeni, totdeauna, de toți...”¹²

Tradiția apostolică o păstrează Biserica. Ea este comună întregii Bisericii, este memoria vie a acesteia. De mare importanță sînt precizările Sfîntului Vasile cel Mare cu privire la conținutul și modul de transmitere tainică a Sfintei Tradiții, ca o aplicare la viața Bisericii și structurile ei harice: „Unele din dogmele și propovăduirile păstrate de Biserică le avem din învățătura scrisă, pe altele însă, le-am primit din Tradiția apostolilor, transmise în taină. Amîndouă, aceste categorii au aceeași autoritate pentru evlavie. Nimeni nu va spune cuvînt împotriva acestora, pentru că nimeni nu cunoaște cît de cît așezămintele bisericesti. Dacă am încerca să înlăturăm obiceiurile nescrise, ca neavînd mare importanță, nu ne-am da seama că am păgubi Evanghelia în părțile ei principale; mai mult, am restrînge propovăduirea la numele ei gol. De pildă, (ca să

⁷ Pr. prof. dr. Grigorie Marcu, *Cunoașterea aprofundată a Sfintei Scripturi, îndatorire de căpetenie a preotului zilelor noastre*, în „Studii Teologice”, nr. 3—4/1952, p. 214.

⁸ Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*, ed. II, București, 1985, pp. 32—34; pr. prof. dr. Dumitru Popescu și alții, *Îndrumări misionare*, București, 1986, pp. 45—48.

⁹ *Contra ereziilor*, 2, 9, 1, Migne, P. G. 7, col. 734.

¹⁰ Arhim. Cleopa Ilie, o.c., p. 41.

¹¹ *Împotriva lui Iulian*, 2, 10, 34, Migne, P.L., 44, col. 697.

¹² *Commonitorium*, 2 Migne, P.L., 50, col. 639.

pomenesc lucrul cel dintii și foarte obștesc), cine a învățat prin scris, ca acei care nădăjduiesc în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să se însemne cu semnul crucii? Ce scriere ne-a învățat să ne întoarcem spre Răsărit atunci când ne rugăm? Ce sfânt ne-a lăsat în scris cuvintele de chemarea Sfântului Duh pentru prefacerea pînii Euharistiei și a Păharului binecuvîntării? Nu ne mulțumim cu cele pe care le menționează Apostolul sau Evanghelia, ci spunem unele lucruri înainte, altele pe urmă, ca avînd mare putere pentru taină și pe care le luăm din învățătura necrisă. Noi binecuvîntăm apa Botezului și untdelemnul Ungerii, ba încă și pe cel ce se botează. Din ce scrieri? Nu din Tradiția tăcută și tainică? Ce cuvînt ne-a învățat ungerea însăși cu untdelemn? Iar cufundarea omului de trei ori, de unde este? Celelalte cîte sînt în legătură cu Botezul, lepădarea de stana și de îngerii lui, din ce scriere sînt? Nu sînt, oare, din această învățatură nepublicată și secretă pe care părinții noștri au păstrat-o sub tăcere, fără iscodire, ca unii care învățaseră bine acel lucru: păstrarea în tăcere a măreției sfinte a Tainelor? ... La fel apostolii și părinții au stabilit la început cele în legătură cu Biserica, au păstrat taina lor în ascuns și în tăcere demnitatea lor ...”¹³.

De aici, obligația noastră de a cinsti și păstra cu sfințenie cuprinsul Sfintei Tradiții, la fel cu acela al sfintei Scripturi, pentru că amîndouă sînt izvoare vii pentru învățatură creștină și au garanția Bisericii. Biserica a fost „aceea care a ales cărțile canonice ale Scripturii, deosebindu-le de altele și stabilind canonul, astfel că prin recunoașterea Bisericii, Scriptura e recunoscută cu valoarea și autoritatea ei particulară. În același timp, Biserica este aceea care își cunoaște și recunoaște Tradiția în cadrul căreia apare Scriptura, nefiind o altă Sfîntă Scriptură decît aceea a Bisericii, și nici o altă Sfîntă Tradiție decît aceea a Bisericii ... Biserica le păstrează în toate și pe una și pe alta, neseparîndu-le și nesubordonaîndu-le pe una față de alta”¹⁴.

In concluzie, Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție aparțin Bisericii și împreună sînt izvoarele învățaturii creștine ortodoxe, pentru că ele conțin și transmit aceeași Revelație dumnezeiască supranaturală. Între ele există o legătură indisolubilă, ele nu pot fi separate. Nu se poate înțelege corect Sfînta Scriptură decît în contextul Sfintei Tradiții, care este nu numai conștiința Bisericii, ci și lucrarea Duhului Sfînt în ea¹⁵.

Dacă Sfînta Scriptură ne face cunoscut pe Dumnezeu, Cel preamărit în Treime, Sfînta Tradiție, în sens restrîns, ne prezintă modalitățile trăirii în Hristos și ne arată formele primirii și colaborării cu harul lui Hristos.

De aceea adevăratul creștin nu trebuie să se lase furat de interpretările false și rătăcitoare de la dreapta credință pe care pseudoprorocii

¹³ Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, 27, 66, Migne, P.G., vol. 32, col. 188—189.

¹⁴ Pr. prof. dr. Isidor Todoran, *Despre raportul dintre izvoarele revelate*, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 9—10/1958, p. 752.

¹⁵ Indrumări misionare, o.c., p. 51.

cu Biblia în mână, caută să i le strecoare în suflet spre a-i clătina credința moștenită din adâncă vechime, oferindu-i o alta ce nu are continuitate apostolică și nu este nici din izvoarele de credință de la începutul Bisericii creștine. Citind cu evlavie și cu smerenie Sfânta Scriptură, va păstra certitudinea cuvântului adevărat care a fost dintotdeauna și este al Bisericii.

Diacon prof. TEODOR V. DAMȘA

IN FLUXUL FERICIRII — PSALMUL 118

de : pr. prof. dr. NICOLAE NEAGA

În zbuluciumul pentru atingerea fericirii, scriitorii inspirați ai Vechiului Testament indică adesea credincioșilor un anume mod de comportare. Stăruința asupra înfrumusețării omului ca cea mai nobilă dintre ființele Creatorului, cu podoabe durabile, creațiile spirituale ale Vechiului Testament reprezintă o etapă superioară și de valoare permanentă. Același ideal îl cultivă și Psaltirea, din care face parte și Psalmul 118.

Psalmul acesta este cel mai lung din întreaga Psaltire. El cuprinde 22 strofe a câte opt versuri, totalizând 176 versuri. Strofele sînt corespunzătoare celor 22 litere ale alfabetului limbii ebraice, așa încît pînă la sfîrșitul psalmului este parcurs întreg alfabetul. Astfel, litera „alef” (întîia a alfabetului) se repetă de opt ori la începutul fiecărui vers din strofa întîia, litera „bet” a doua se repetă de tot atîtea ori la începutul fiecărui vers din strofa a doua ș.a.m.d..

Psalmul este, prin urmare, alfabetic și constituie o rară compoziție de acest gen, fiind un adevărat monument pentru arta vorbirii și a scrișului la cei vechi. El întrunește și alte calități și caracteristici ale Vechiului Testament, ca o haină ce îmbracă adevăruri profunde enunțate de autor. În versuri patetice, autorul se agită și luptă cu inima înflăcărată pentru frumusețea iubirii dintre oameni și pentru marea speranță a omenirii — fericirea.

Psalmul este didactic, deoarece se face un elogiu al virtuților, învățîndu-l pe om pe ce culmi să se înalțe spre a întrezări fericirea și a o cuceri. După cum evidențiază dascălii Bisericii, în psalmi, se descrie modul necesar de viață al credinciosului, încercările, confruntările și tot ce poate contribui la succesul ei — cu alte cuvinte o îndrumare etică pentru purificarea sufletelor noastre, după expresia înțeleptului Origen¹.

¹ Cf. Marguerite Harl, *La chaîne palestinienne sur le psaume 118*, „Sources chrétiennes” nr. 189, Paris 1970, p. 185.

Insufletit de aceste idealuri, Psalmul 118 subliniază în primele două versuri : „Feriți-vă să nu fiți cei fără de prihană în calea lor, care păzesc poruncile lui Dumnezeu și-L caută din toată inima”. Ori, a fi „fără de prihană” înseamnă a avea un comportament etic curat, o viață exemplară pe care o poate duce numai cel ce „păzește poruncile lui Dumnezeu”, deoarece ele sînt „ireprobabile, pentru că sînt desăvîrșite”.

Cei „fără de prihană” nu săvîrșesc nedreptatea, căci „în căile lui Dumnezeu umblă” (v. 3). Ei își mărturisesc personalitatea păzind cu sfințenie poruncile lui Dumnezeu și fiind statornici în căile Sale. Cel care împlinește poruncile lui Dumnezeu face voia Urzitorului său (v. 4) ; taina faptelor bune îl pătrunde puternic, dîndu-i un suflu nou de viață. Atunci cînd împlinește condițiile legii, acesta poate fi sigur de succesul său (v. 6). Dacă el va pătrunde calitativ principiile dreptății dumnezeiești, îl va preamări sincer pe Dumnezeu, forța spirituală care-i inspiră putere și îl însuflețește.

Prin mărturisirea : „Gîndurile Tale le vom păzi, nu mă părăsi, pentru totdeauna” (v. 8), credinciosul promite împlinirea legii, simțindu-și necesitatea harului divin care-l întărește, deoarece numai unindu-se cu Dumnezeu poate progresa lucrarea mîntuirii sale.

Întrebîndu-se un tînăr „prin ce-și va păstra curată calea sa ?” psalmul răspunde : „Îndreptîndu-se după cuvîntul Tău” (v. 9).

Dintre toate vîrstele, tinerețea este cea mai expusă ademenirilor. La plămădirea unei tinereți noi contribuie în mod evident mănunchiul de legi sfinte care trebuie păzite. „Să nu mă lepezi” (v. 10) — adică fără harul dumnezeiesc care lucrează în om, fericirea este imposibilă. Credinciosul ascunde în inimă ca pe o comoară a sa, învățătura sfîntă ; el nu va supăra pe Dumnezeu cu nici una din acțiunile sale (v. 11), „căci a cunoaște legile înseamnă a le pune în aplicare” — cum tilcuiește Sf. Atanasie².

Un credincios pasionat de idealuri nobile cere ca Dumnezeu Cel puternic să-i deschidă inima spre a fi primitoare și umplută cu seninul învățturii Sale (v. 12).

Învățătura sfîntă nu este un secret, ci poate fi vestită și altora (v. 13). Învățătura revelată (în limba ebraică „edut”—orînduire, poruncă), atunci cînd este aplicată în viață, depășește valoric orice bun. Credinciosul are preferință față de valorile spirituale (v. 14), iar poruncile sfinte sînt un obiect de desfătare sufletească, de trăire a vieții în conformitate cu ele, oricînd și oriunde. Credinciosul trebuie să aibă mereu în minte poruncile lui Dumnezeu (v. 15—16).

O răsplată a vieții virtuoză este viața îndelungată, iar credinciosul are prilejul să-și manifeste recunoștința față de Binefăcătorul său care îi va deschide ochi „ca să vadă” (v. 17—18). Viața omului pe pămînt este atît de efemeră, încît psalmul remarcă : „Străin sînt pe pămînt” (v. 19). Ea se aseamănă cu vizita pe care o face cuiva un străin care vine și pleacă la fel ca și cînd n-ar fi fost.

² Ibidem, p. 195.

Expresia „istovit este sufletul meu în toată vremea” (v. 20), exprimă dorul de cunoaștere, ca un vis al vieții întregi. Știința cunoașterii lucrurilor lui Dumnezeu reflectă multe privațiuni, o muncă ce istovește.

Dumnezeu stă împotriva celor trufași (Pildele lui Solomon 3, 34). Pornind de la această realitate, Psalmul 21 enunță : „Tu cerți pe cei trufași și blestemați...” Mindria este o lipsă de respect față de măreția dumnezeiască; este o abatere gravă scoasă în evidență prin cuvântul ebraic „gaar”, al cărui înțeles este „a admonesta, a ocări”, cu sensul de a certa aspru. În consecință, trufia este tot atât de condamnabilă ca și abaterea de la poruncile lui Dumnezeu.

La antipozii celor mindri stau cei smeriți. Respectul acestora față de Dumnezeu se manifestă prin devotament, exprimat uneori prin cuvintele : „Ia de pe mine ocara și batjocura” (v. 22).

Cel smerit cugetă la cunoașterea adevărului care topește zgura batjocurilor. Un om tare în credință nu se teme nici chiar atunci când puternicii lumii — „principii” (v. 23) — s-ar alia împotriva lor. Este o idee reluată de Sf. Apostol Pavel care scria : „Propovăduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, nu înțelepciunea acestui veac, nici a stăpînitorilor care sînt pieritori” (I Corinteni 2, 6).

Credinciosul își pune în acord viața interioară cu învățătura divină. În lupta împotriva ispitelor el ia îndrumare din Legea sfîntă (v. 24).

Omul începe să moară de cînd s-a născut; el se apropie mereu de moarte, de țărîna unde va fi așezat trupul său neînsuflețit. Dimpotrivă, credinciosul nu dorește să moară, ci să trăiască mereu, după cum i s-a făgăduit (v. 29). El îi mărturisește lui Dumnezeu situația sa nenorocită — o comunicare făcută în rugăciunile sale zilnice (v. 26). Aceasta prefigurează taina mărturisirii păcatelor.

Credinciosul roagă să fie îndrumat pe calea virtuților, indicată de poruncile dumnezeiești, luîndu-și angajamentul de a-și face o preocupare zilnică din bunătatea și înțelepciunea necuprinsă a lui Dumnezeu (v. 27). El cere puterea necesară spre a lupta împotriva situațiilor care îl ispitesc să săvîrșească cele rele și să depărteze de adevăr, de „Tora” (Legea) care aici exprimă nu învățăturile din Pentateuh, ci concepția sănătoasă de viață ce presupune existența unei legi codificate și impletită cu experiența (v. 29).

Norma de viață a credinciosului este adevărul („emuna” — credința) (v. 30) — Septuaginta și Vulgata au tradus cuvîntul ebraic cu „alitia”, respectiv „veritas” — adevăr, deoarece credința e un adevăr incontestabil.

În continuare (v.32) se descrie entuziasmul cu care aleargă credinciosul pe „calea poruncilor”, spre a urma cu devotament „prescripțiile dumnezeiești”. „A scoate la larg inima” înseamnă a mîntui de necaz : „Prin infuziunea harului, inima este aceea care dă vigoare și stimulează activitatea, pentru a merge pe calea poruncilor”³.

Calea spre Dumnezeu nu poate fi urmată de oricine; ea implică anume renunțări și de aceea e folositor ca omul să fie chemat de Domnul.

³ Cf. Grigorie Timuș, *Meditații asupra psalmilor*, v. III, București, 1899, p. 191.

Această chemare însuflețește întreaga ființă a credinciosului față de porunci (v. 33—35). Verbul „darak” — a călca, înseamnă (la forma Piel) a îngădui cuiva să calce, exprimând cu mai multă vigoare necesitatea harului decît traducerea textului original.

Mai departe, psalmul cere: „Pleacă inima mea spre orînduirile Tale, și nu spre cîștig nedrept, abate ochii mei de la deșertăciuni, depărtează de la mine ocara” (v. 36—39). „Cîștigul” de aici se referă la bunurile dobîndite prin exploatarea altora, iar „deșertăciunea” reflectă plăcerile fizice, avuția, „desfătările lumești” — după cum notează exegetul Isidor Onciu⁴. De la acestea Domnul să abată ochii, întrucît dacă nu le văd ochii, nu le cere inima. „Ocara” vine din partea vrăjmașilor, iar împotriva lor credinciosul va folosi arma cuvîntului (v. 42), argumentele raționale și logice. Întărit „prin harul divin, credinciosului i se va da puterea de a răspunde celui ce-l defăimează”⁵, deoarece „eu voi păzi legea Ta pururea, în veacul veacului” (v. 44).

Fidelitatea față de „Lege” este prețuită nu pentru că ar aduce un folos personal, ci pentru că are ca obiectiv binele tuturor iar principiile morale folosesc oamenilor. Adverbul „pururea” indică durata vieții, pe cîtă vreme expresia „în veacul veacului” exprimată valabilitatea permanentă a principiului.

Expresia „voi vesti învățăturile Tale înaintea regilor și nu mă voi rușina” (v. 40) sugerează trăsătura caracteristică a stăpînitorilor lumii antice — mîndria, vanitatea, insultele, prin care credeau că se pot impune (v. 51).

Psalmistul, adevăratul credincios, este mîhnit cînd legea sfîntă este călcată în picioare. Spre a arăta starea lui sufletească, folosește cuvîntul „zalafa” ce reflectă văpaia miniei, o minie aprinsă (v. 53). Cei răi, cei trufași urzesc minciuni, dar credinciosul păzește din toată inima „poruncile Tale” (v. 69). Cu alte cuvinte, din partea oamenilor trufași vin multe neplăceri, deoarece trufia este o patimă din care decurg altele. Una dintre ele este minciuna, colportată în detrimentul celui virtuos. Dimpotrivă, atașamentul față de lege este o armă sigură împotriva celor trufași și mincinoși. Ceea ce-l caracterizează pe cel trufaș este starea sufletească nesimțitoare ce anulează sentimentul moral. Unii ca aceștia se ascund în răutatea lor, „ca inima în grăsime” (v. 70).

Simțul moral și sentimentul demnității sînt armele pe care credinciosul le opune acelor categorii de oameni: „Cei ce se tem de Tine mă văd și se bucură, pentru că în cuvîntul Tău îmi pun nădejdea” (v. 74). Sufletul acestora „tînjește după mîntuire, după cuvîntul Domnului” (v. 81), acesta fiind promisiunea rezultată din prorociile mesianice ale Vechiului Testament. Omul este creatura lui Dumnezeu și ca atare așteaptă să ia parte la mîntuirea făgăduită: „Al Tău sînt, Doamne, mîntuiește-mă” (v. 94).

⁴ Isidor Onciu, *Cartea Psalmilor*, Cernăuți, 1881, p. 429.

⁵ I. Olaru, *Psalmi după Octoih*, Caransebeș, 1901, p. 179.

„Cuvîntul lui Dumnezeu” și nădejdea, legate de învățătura sfîntă, oferă credinciosului atîta înțelepciune de viață, încît poate depăși șiretenia acelor care caută să-l abată de la legea sfîntă (v. 98). Adîncirea poruncilor oferă mai multă înțelepciune decît instrucția făcută de unii învățători : „Sînt mai înțelept decît bătrînii, cînd păzesc poruncile Tale” (v. 100). Bătrînii au experiența vieții îndelungate, de un real folos celor tineri, dar cei ce păzesc legea îi depășesc în înțelepciune pe cei vîrstnici.

Psalmul 118 elogiază mai departe cuvîntul lui Dumnezeu : „Ce dulci sînt cuvintele Tale pentru cerul gurii mele, mai dulci decît mierea pentru gura mea” : (v. 103) ; cuvîntul Tău mă face priceput” (v. 104), cuvîntul Tău e făclia picioarelor mele” (v. 101). În Vechiul Testament mierea este simbolul plăcerii și al desfătării (Cîntarea Cîntărilor 4, 11). Prin analogie, un fel de plăcere este și învățătura sfîntă el înzestrează pe credincios cu simțul dreptății și cu înțelepciunea vieții. La fel ca o făclie luminoasă care-l ajută de drumet să-și atingă ținta călătoriei, „Legea” îl îndrumă pe credincios spre fericire. De aceea „ochii credinciosului se tocesc după mîntuirea Ta și după făgăduința dreptății Tale” (v. 123).

Învățătura revelată este un fel de mîncare ce satură sufletul și de aceea vorbirea figurată „deschid gura” (v. 131) exprimă dorința fierbinte de a gusta învățătura lui Dumnezeu. Cuvîntul ebraic „iaab” este o apariție unică vechi testamentară, tocmai spre a indica o dorință, o aspirație specială. Învățătura lui Dumnezeu este un fel de aur purificat prin foc, ceva de calitate deosebită (v. 140). Ea este „dreaptă” (v. 144), în înțelesul că adevărurile Revelației sînt întotdeauna valabile și nimic nu este de prisos în cuprinsul lor.

Pentru desăvîrșirea sufletească și dobîndirea fericirii se cer anume condiții, una dintre ele fiind rugăciunea. În ordinea timpului, cel dintîi punct din programul de viață al credinciosului este rugăciunea (v. 147).

Credinciosul este mereu treaz, în continuă comuniune cu Dumnezeu, prin muncă și rugăciune. „Înainte de straja nopții deschid ochii mei, ca să adîncesc cuvîntul Tău” (v. 148). Expresia „straja nopții” reflectă o veche împărțire a acesteia în trei părți : începutul străjilor (adică de seara pînă spre ora 24), straja de mijloc (sau de la orele 24 pînă la orele 3) și straja dimineții (sau de la orele 3 pînă în zori).

Credința adevărată pretinde o ținută demnă în fața oamenilor și înaintea lui Dumnezeu. De aceea psalmistul scrie : „Minciuna o urăsc” ... (v. 163), ca o „pervertire intenționată a adevărului”⁶ și otrăvind toate raporturile omenești. În consecință, credinciosul înfierează minciuna cu toate derivatele ei. Psalmistul exprimă acest adevăr prin antiteza : urăsc-iubesc. Legea sfîntă este opusă minciunii, ca expresie a adevărului pur.

Pentru a păstra starea de neprihănire, rugăciunea deasă vine în ajutorul credinciosului. „De șapte ori în zi Te laud” (v. 164) exprimă tocmai repetarea ei de cît mai multe ori. Plecînd de aici, Biserica a stabilit cele șapte tipuri de rugăciuni zilnice sau cele șapte laude bisericești,

⁶ Hr. Andrutsos, *Sistem de morală*, trad. rom. de I. Lăncrănjan și Madopoulos, București, 1950, p. 263.

deoarece sufletul trăiește numai dacă este hrănit. Ori rugăciunea este un fel de hrană, precum sînt și virtuțile.

Pentru a înfățișa relația Dumnezeu-om, psalmistul recurge la un exemplu din viața pastorală: păstor-turmă (v. 176). Oaia de aici este imaginea omului blînd și bun, iar Dumnezeu e păstorul care-și caută oile pierdute și le aduce în staul (Matei 18, 12).

Dumnezeu voiește ca toți să ajungă la cunoașterea adevărurilor veșnice, să devină fericiți, adică să dobîndească mîntuirea. De aceea ultimul verset al Psalmului 118 este într-adevăr emoționant, deoarece reflectă tema mesianică a Păstorului Cel Bun. Psalmistul înfățișează omenirea rătăcită în urma păcatului originar și cheamă pe Păstor spre a căuta oile pierdute⁷, temă reluată și în parabola Mîntuitorului (Ioan 10, 11).

În concluzie, Psalmul 118 vorbește despre calea care duce la fericire, la starea de mare mulțumire sufletească, la mîntuire. Drumul nu este ușor, ci presărat mereu cu piedici, dar credincioșii sînt chemați la această lucrare, pînă la sfîrșitul veacurilor.

⁷ M. Harl, o.c., p. 776.

ECOUL SINODULUI VII ECUMENIC ÎN ICONOGRAFIA ROMÂNEASCĂ *

de arhidiacon prof. dr. IOAN N. FLOCA

S-au împlinit 1200 ani de la data ținerii Sinodului VII ecumenic (Niceea 787), la care s-a restabilit învățătura Bisericii despre sfintele icoane și cultul datorat acestora. Evenimentul a fost comemorat în toate Bisericile ortodoxe și la diferite nivele. Pe plan internațional s-au ținut congrese și colocvii, la Paris¹, Constantinopol-Niceea, la care a participat și o delegație a Bisericii noastre². S-au scris studii și articole.

În expunerea temei vom urmări împrejurările în care s-a ținut Sinodul VII ecumenic și ecoul produs de hotărârile acestuia în iconografia românească.

Se știe că sinodul ecumenic oferă expresia cea mai înaltă ecumenicității Bisericii, cu hotărâri receptate de întreaga Biserică. Sinoadele ecumenice au reprezentat — în trecutul Bisericii ca și în general al societății de atunci — manifestările celei mai înalte conștiințe bisericești și a celei mai înalte chibzuințe practice. Ele au fost expresia intereselor comune ale Bisericii și societății, a modului de a rezolva problemele comune. Prin ele s-au afirmat în chipul cel mai grăitor și mai puternic, unitatea lumii de atunci. Sinodul ecumenic a constituit mijlocul cel mai corespunzător pentru a exprima ideea de unitate, de pace a lumii, deopotrivă cu însăși nădejdea de mai bine a oamenilor de toate categoriile. Pentru aceasta Biserica le-a socotit întotdeauna, nu ca simple înfăptuiri omenesti, ci în primul rând, ca acte ale providenței. În Biserică ele nu au caracterul necesității; Biserica nu le-a socotit ca mijloace absolut necesare, de care nu s-ar putea dispensa în lucrarea de mântuire, ci ca mijloace a căror necesitate a rânduit-o Dumnezeu în anume împrejurări, cu alte cuvinte în condițiile în care au avut loc.

* Conferință ținută la Seminarul teologic din Caransebeș în ziua de 17 decembrie 1987 (text prescurtat).

¹ E. Boespflug — N. Lossky, *Nicée II (787—1987). Douze siècles d'images religieuses*. (Actes du Colloque international Nicée II, tenu au Collège de France, Paris des 2—4 octobre 1986), Paris 1987, 528 pp.

² Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *1200 de ani de la Sinodul VII ecumenic, 787—1987*, în „Telegraful Român”, nr. 41—44/1 și 15 noiembrie 1987, pp. 6—7.

Sinoadle ecumenice sînt mijloace extraordinare, de o eficacitate considerabilă, asemănătoare întrucîtva harismelor. Aceasta, deoarece în Ortodoxie, un sinod general se consideră ecumenic după felul și cînd au prins viață hotărîrile lui și nu după felul cum a fost convocat și organizat, existînd conștiința generală și convingerea că orice problemă se pune vieții bisericești, ea poate fi rezolvată numai prin înțelegerea asupra ei fie pe cale singulară, fie prin acel „consensus Ecclesiae dispersae”.

Sinodul ecumenic este cea mai înaltă autoritate a Bisericii văzute, o expresie a întregului corp al Bisericii, organul prin care Biserica se exprimă în mod infailibil, și în această calitate se bucură de asistența specială a Sfîntului Duh, care-i conferă harisma infailibilității. Prin această harismă, grație căreia se păstrează nealterat adevărul revelat, sinodul ecumenic apare și sub raport sacramental ca fiind cel mai înalt și deplin deținător al puterii bisericești, sau puterea de a păstra prin lucrarea Duhului Sfînt adevărul revelat în toată curăția și plinătatea lui.

Așa privite lucrurile, apare și mai limpede întrepătrunderea între lucrarea directă și harismatică a lui Dumnezeu și cea omenească, în cadrul dezvoltării și desăvîrșirii formelor de conducere sinodală a Bisericii. La fel se explică și de ce sinodul ecumenic este cu adevărat organul prin care Biserica se manifestă în forma cea mai corespunzătoare, ei însăși, ca mijloc prin care s-a asigurat în chipul cel mai eclatant și eficace unitatea ecumenică a acesteia.

Sinoadle ecumenice sînt organele în care s-au formulat în expresii clare o parte însemnată a acelorași adevăruri de credință existente dintotdeauna și cuprinse în Sfînta Tradiție. De aceea ele sînt supranumite și „îndreptătoare ale credinței” și deopotrivă garanții ale interpretării corecte a Sfîntei Scripturi și a Sfîntei Tradiții. Prin hotărîrile sinoadelor ecumenice, s-au stabilit și rînduielile prin care se asigură unitatea cultică a Bisericii, ca mod de expresie a unității ei dogmatice și tot prin sinoadle ecumenice s-au stabilit principiile canonice fundamentale și normele cele mai importante pentru organizarea și conducerea unitară a Bisericii. Sinoadle ecumenice au urmărit permanent să consolideze unitatea Bisericii, ceea ce rezultă din confirmarea hotărîrilor deja luate, fie prin declarație expresă (ca spre exemplu canonul 1 al Sinodului VII ecumenic), fie reproducînd sau rezumînd hotărîrile luate de acele sinoadle anterioare. Asemenea hotărîri a luat și Sinodul VII ecumenic de la Niceea restabilind învățătura Bisericii asupra sfîntelor icoane și cinstirea cuvenită acestora, în conformitate cu tradiția Bisericii reflectată în hotărîrile sinoadelor precedente.

Noțiunea de „icoană” a fost definită strălucit de Sf. Ioan Damaschin (+749), cel care „a construit prima teorie dogmatică a cultului existent al icoanelor”³. În primul său tratat despre icoane a oferit o definiție dogmatică, în sens larg: „Icoana nu este identică cu originalul, ci este numai o asemănare, care înfățișează originalul, dar se deosebește de el în și

³ L. Bréhier, *La querelle des images (s. VII—IX)*, ed. II, Paris, 1904, p. 17; D. Fecioru, *Teologia icoanelor la Sf. Ioan Damaschin*, în „Ortodoxia”, nr. 1/1982, p. 32.

prin ceva"⁴. Dezvoltînd apoi această definiție în cel de al treilea tratat al său despre icoane, dascălul Bisericii preciza că „icoana este o asemănare, un model, o întipăritură a cuiva, care arată în ea pe cel ce este înfățișat în icoană. Icoana nu seamănă în totul cu originalul, adică cu cel reprezentat. Altceva este icoana și altceva originalul, și în general se observă o deosebire între ele, deoarece acesta nu este cealaltă și cealaltă nu este acesta”.⁵ Din această definiție rezultă rațiunea existenței icoanei, întrucît ea „ne arată, ne pune în evidență originalul, adică un lucru pe care nu-l avem în față”.⁶ Icoana prezintă, descoperă ceea ce nu se vede, pentru a împlini insuficiența firii omului, care „fiind circumscris în timp și spațiu, nu poate avea o cunoștință directă a celor nevăzute, nici a celor trecute sau viitoare, și nici a celor depărtate în spațiu”.⁷

Același dascăl al Bisericii face deosebirea între mai multe feluri de icoane. Așa spre exemplu, icoana poate fi naturală (fiul este icoana naturală a celui care l-a născut); poate fi imaginea din mintea omului despre un lucru pe care vrea să-l realizeze (imaginea casei pe care vrea să o construiască); poate fi gîdită și sub unghiul asemănării omului cu Dumnezeu (Facerea 1, 26). Icoana este deopotrivă tot ceea ce înfățișează cele nevăzute și necorporale prin intermediul lucrurilor sensibile, sau ceea ce anticipează cele viitoare, ca simbol al lor (spre exemplu chivotul Legii vechi simbolizează pe Maica Domnului). Icoana mai prefigurează tot ce se face pentru aducerea aminte a faptelor întîmplate, a minunilor vituților spre folosul celor care le vor privi spre a evita răul și a urma virtutea.

Închinarea este în general semnul supunerii și al smereniei — subliniază Sf. Ioan Damaschinul. Ea poate fi de două feluri: închinarea absolută sau adorare, acordată numai lui Dumnezeu, și închinare relativă sau venerare, adusă persoanelor, sfinților, ca robi ai lui Dumnezeu, sau obiectelor, care au ceva divin în ele sau sînt în legătură cu divinitatea.

Icoanele, ca reprezentări grafice a realităților spirituale, au fost utilizate și în cultul creștin încă din epoca apostolică. Adorarea nu se îndreaptă spre icoană, ci spre cel reprezentat în icoană — cum scria Sf. Vasile cel Mare. Apoi, icoanele au și un important rol educativ și haric, dar și o putere taumaturgică.

Învățătura Bisericii despre icoane, formulată mai întîi de Sf. Ioan Damaschinul, a fost însușită și argumentată de Sinodul VII ecumenic, prin hotărîrile luate.

Cinstirea icoanelor nu este o inovație creștină: la evrei icoana avea un caracter de simbol „chip și umbră a celor cerești și a celor viitoare” (Evrei 8, 5) și se deosebea de idol, un „chip cioplit de mîna omului”, interzis prin porunca a doua din Decalog. Cu alte cuvinte, icoana este o

⁴ Migne, P.G. 94, col. 1240 C.

⁵ Migne, P.G. 94, col. 1337 A.B.;

⁶ D. Fecioru, art. cit., p. 33.

⁷ Idem.

credință pictată, o intuire vizuală a mântuirii în Biserica lui Iisus Hristos.

Primele elemente de iconografie creștină se dezvoltă în catacombe; ele cuprind forme simbolice. Un astfel de simbol era peștele (IHTYS— Iisus Hristos Théu Hyios Sotir). Primele icoane creștine le găsim sub formă de frescă, zugrăveli pe pereți, țesături în pinză, săpate în lemn, ca broderie și mozaic, reprezentând simboalele bisericești sau personalități ale operei de mântuire. Scopul lor era să întruchieze vizibil mărirea lui Dumnezeu și să pună în lumină prezența Mântuitorului și a ucenicilor Săi în mijlocul credincioșilor, în vederea întăririi credinței și pentru a-i determina la fapte bune vrednice de mântuire.

Ieșind din catacombe, iconografia creștină a pătruns în lăcașurile de închinare și în casele credincioșilor. Edictul de la Milan (313) și aflarea crucii pe care a fost răstignit Domnul (324) au dat un nou impuls dezvoltării iconografiei. S-au zidit treptat biserici mărețe împodobite cu cruci și icoane. Cultul martirilor și al sfinților a contribuit și el la înflorirea iconografiei creștine, sub forma picturilor murale, a mozaicurilor și miniaturile apărute mai întâi la Bizanț, noua capitală a Imperiului roman cu începere din anul 330. Cîteva decenii mai târziu, împăratul Teodosie I cel Mare — care a interzis prin lege idolatria — îi scutea de dări pe zugravii creștini de icoane.

Apreciind în mod deosebit munca zugravilor de icoane, unii dascăli ai Bisericii — ca Sfinții Vasile cel Mare, Grigorie al Nisei și Chiril al Alexandriei — consideră chiar că aceștia fac prin icoanele lor, ceea ce fac oratorii prin elocința lor, iar alții au insistat asupra folosului pedagogic al icoanelor. Sf. Ambrozio, Fer. Ieronim și Fer. Augustin au accentuat valoarea estetică a icoanelor, iar Sfinții Atanasie cel Mare și Ioan Gură de Aur arată că icoanele sînt nu numai mijloace de răspîndire a învățaturii creștine, de instruire și educație, ci și mijloace harice, deoarece în fața icoanei sufletul credinciosului stabilește o legătură tainică cu cel reprezentat care îi mijlocește harul lui Dumnezeu.

Cultul icoanelor a adus în consecință și intrarea iconografiei în Teologie, ca parte integrantă ei⁸. Icoana are caracter simbolic, în sensul că ea mijlocește legătura mistică cu realitatea supranaturală, iar prin cinstirea icoanei, credinciosul se ridică spre cele nevăzute, spre divinitate. De aceea, orice atitudine negativă față de icoane a primit din primele veacuri tenta ereziei, cum a fost cazul ereticilor Nestorie și Eutihie care respingeau icoana ca ceva idolatru și păgîn și în consecință Biserica i-a sancționat cu pedeapsa anatemei, ca fiind potrivnici învățaturii dintotdeauna a Bisericii.

Înflorirea iconografiei a atras ura ereticilor monofiziți monoteleți, precum și invidia arabo-islamică a califilor doritori să acapareze aceste valori artistice ale împăraților bizantini. S-a declanșat astfel o adevărată luptă împotriva icoanelor și închinătorilor lor, care în secolele VIII—IX este cunoscută sub denumirea de „iconoclastm”. Califul Iezid II dispunea în 732 înlăturarea tuturor icoanelor din bisericile creștine

⁸ Milan Șesan, *Cinstirea sfintelor icoane*, în rev. „Candela”, nr. 43/1942, p. 7.

existente pe teritoriul său, dar ceva mai devreme în anul 726, în cadrul Imperiului bizantin, împăratul Leon III Isaurul (717—741) hotărâse deja ca icoanele să fie ridicate în partea superioară a pereților spre a nu fi accesibile atingerii lor de credincioși. În anul următor era distrusă icoana Mîntuitorului din centrul capitalei bizantine, după alți doi ani (729) împăratul dispunea să fie înlăturate toate icoanele din biserici, iar în anul 730 ca ele să fie distruse și să înceteze orice cult al lor. Ca excepție s-a păstrat doar sfînta cruce și cultul datorat ei.

După ce s-a împotrivit acestor măsuri abuzive, patriarhul ecumenic Ghermanos I a fost înlăturat și înlocuit cu Atanasie, dar credincioșii și clerul, în deosebire cel monastic se revoltă. Sfinții Andrei Criteanul (+740) și Ioan Damaschinul (+749) stigmatizează ca erezie scoaterea din biserici a icoanelor, cel de al doilea scriind și trei tratate în care precizează învățătura Bisericii despre sfintele icoane și cultul datorat lor. Iconoclasmul este respins și de papii Grigorie II și Grigorie III.

Totuși, politica iconoclastă inaugurată de împăratul Leon III este continuată și de fiul acestuia, împăratul Constantin V Copronimul (741—775) care luînd măsuri aspre împotriva iconodulilor (închinătorii la icoane), convoacă la 754 la Hierea-Constantinopol un sinod al iconoclaștilor (disprețuitorii de icoane) spre a hotărî înlăturarea cultului icoanelor ca idolatrie și erezie. Patriarhii de Alexandria, Antiohia și Ierusalim, întruniți la Ierusalim în sinod în 763, au respins și ei iconoclasmul restabilind adevărata învățătură a Bisericii și precizînd că între icoană și prototipul ei nu există identitate, icoana fiind doar o reprezentare intuitivă a prototipului.

Împăratul Leon IV Hazarul (+780), continuă aceeași politică dar cu oarecare moderație. După decesul împăratului, soția sa Irina, regentă a fiului ei minor, împăratul Constantin VI, a permis convocarea celui de al șaptelea Sinod ecumenic, la Niceea, sub președenția patriarhului Tarasie ((784—806) al Constantinopolului, care a respins hotărîrea sinodului iconoclast din 754, și pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, a precizărilor făcute de Ioan Damaschinul, a restabilit cultul sfintelor icoane, hotărînd că: „Este permis și chiar util și bineplăcut lui Dumnezeu a face și a așeza în biserici, pe vase, veșminte și pe ziduri, icoane religioase ca icoana Mîntuitorului, a Maicii Domnului, a îngerilor, apostolilor și sfinților, apoi chipul sfintei cruci și a le venera, dar această venerare să fie numai cinstire, iar nu adorare (latrice), care se cuvine numai lui Dumnezeu. Însăși cinstirea sfintelor icoane este relativă, deoarece se respectă icoana numai ca mijlocitoare, pentru chipul ce-l reprezintă ea ca simbol, căci venerarea cea adevărată se datorează prototipului sau persoanei sfinte care și-a jertfit gîndurile și viața pentru Hristos și Biserica Sa”⁹ Icoana este amintirea intuitivă a prototipului și reprezintă nostalgia noastră după el, la fel cum se cinstește Sfînta Scriptură, sfînta cruce și moaștele sfinților. Sfintele icoane — ca purtătoare ale harului

⁹ Ibidem, pp. 28—29

dumnezeiesc mijlocit de prototipul zugrăvit — ne arată calea mântuirii și de aceea ilustraia prototipurilor este simbolică, spirituală.

Ura iconoclaștilor nu încetează însă. În Apusul Europei, teologii împăratului Carol cel Mare răspund la anul 790 prin „Libri carolini”, respingând atât hotărârile sinodului iconoclast din anul 754, cât și hotărârile Sinodului VII ecumenic de la Niceea (787); iar în Răsărit, sinodul din 815 din vremea împăratului Leon V Armeanul (813—820) reeditează hotărârile sinodului iconoclast din 754.

Impotriva reinvierii iconoclasmului s-au ridicat Sfinții Teodor Studitul (826) și Nichifor Mărturisitorul (828), împreună cu numeroși alți clerici, care au fost însă exilați și torturați, ca și zugravii de icoane ce erau îngropați de vii.

Urcarea pe tronul imperial a împărătesei Teodora (regenta fiului ei minor Mihail III) a făcut posibilă întrunirea unui alt sinod la anul 843 care a condamnat ca eretice sinoadele din 754 și 815 și a dispus ducerea la îndeplinire a hotărârilor Sinodului VII ecumenic de la Niceea din anul 787. Folosindu-se de precizările Sfintului Ioan Damaschinul, sinodul din 843 a reșezat icoanele în cinstea ce li se cuvenea, anatemizînd pe principalii eretici, începînd cu Simion Magul, Arie și toți cei ce le-au urmat exemplul negativ. Sinodul mai stabilea ca prima duminică din Postul Mare să fie sărbătorită ca „Duminica Ortodoxiei”, prin care să se reamintească mereu triumful Ortodoxiei asupra ereziei.

Deși fenomen negativ care a zdruncinat viața religioasă a secolului VIII, iconoclasmul a adus și o regenerare a picturii bizantine, care a fost pusă în concordanță deplină cu învățătura Bisericii despre cinstirea sfintelor icoane. În renașterea iconografiei bizantine s-a distins epoca dinastiei Comnenilor (secolul XII); și cea a Paleologilor (secolul XIV), ca o întoarcere vieaie către viață și natură, care va supraviețui și după căderea Constantinopolului (1453). Au apărut și două școli de pictură bisericească: cea macedoneană de la Sf. Munte Atos, condusă de Manuil Panselinos, cu accente orientale, de la începutul secolului XVI, și cea cretană în frunte cu pictorul Teofan, ambele influențînd puternic iconografia pe largi spații europene.

Pictura bisericească bizantină a primit și stabilitatea necesară, prin apariția unor „cărți de tilcuire a picturii” sau „manuale de pictură” numite „erminii”, alcătuite de pictori ca Teofan (secolul X), Teofil (secolul XII) la Sf. Sava din Ierusalim (1674). Asemenea cărți au circulat și în Apus, în alcătuirea lui Leonardo da Vinci (secolul XV) și Panaghiotis Doxaris. Erminiile nu sînt cărți oficiale, manuale canonice aprobate de autoritatea bisericească, avînd reguli neschimbabile, ci produse izvorite din trebuințele particulare ale pictorilor de lăcașuri, ce cuprind îndrumări tehnice cu privire la compoziția scenelor, a chipului și înfățișării sfinților. Totuși aceste îndrumări nu puteau și nu pot fi ignorate, ca „păstrătoare de credință a tradiției vechi canonice”, așa după cum s-a pronunțat și Sinodul VII ecumenic care a subliniat: „Chipurile și reprezentările din pictura bisericească, precum și orînduirea lor, nu sînt o ino-

vație a pictorilor, ci o tradiție și o așezare hotărâtă a Bisericii întregi și a sfinților părinți bisericești".¹⁰

Pictura bisericească bizantină, formulată practic în erminii, a trecut apoi și la celelalte popoare ortodoxe, bucurându-se de o cinstită deosebită.

Un reputat cercetător străin care a studiat destul de recent pictura mănăstirilor noastre afirmă că „pictura mănăstirilor românești face dovada unei cunoașteri a regulilor canonice privitoare la pictarea icoanelor din iconografia bizantină” și că „studiind pictura acestor mănăstiri se dobândește o cunoaștere mai adâncă a regulilor canonice privitoare la pictarea icoanelor din iconografia bizantină”¹¹. Culoarea și desenul din iconografia românească au o deschidere spre interior; chipul pictat e primit ca un cuvânt „căci ceea ce aduce auzului cuvântul, prin istorisire, aceea înfățișează și pictura care se arată în chip tainic ochilor” (Sf. Ioan Gură de Aur). În Moldova s-a născut „o modalitate proprie, de necontestat, a creației picturale”, ceea ce justifică opinia savantului Nicolae Iorga, în sensul că Țările Române sînt „Bizanț după Bizanț”, adică continuatoarea culturii și artei bisericești bizantine.

Cele mai vechi biserici românești au fost din lemn, dar au fost pictate în conformitate cu erminia bizantină; cele din piatră — păstrate pînă azi — continuă o tradiție bizantină și românească. La noi s-au alcătuit și o mulțime de icoane pe lemn sau sticlă — specifice mai ales Ardealului — care exprimă pînă azi pietatea și religiozitatea românească, iar altele au fost aduse din Bizanț, din Orientul creștin și mai ales de la Sf. Munte Atos.

Circulația lor este la fel de evidentă și invers: numeroase icoane românești pot fi întîlnite încă în numeroase locuri din afara țării noastre, în Orientul ortodox pe Sf. Munte Atos. Numeroase lucrări de specialitate¹² au pus în lumină păstrarea tradiției bizantine în iconografia noastră, ca operă ortodoxă și românească deopotrivă.

Pietatea românească a dus nu numai la pictarea interioară a lăcașurilor românești de închinare, ci și a exteriorului acestora, cu respectarea erminiei bizantine, dar și cu libertatea de a dezvolta temele, dîndu-le o tentă specifică naturii din patria noastră, exprimată în culoare și mișcare, în aranjarea scenelor și alegerea lor. Astfel apar — mai ales în pictura

¹⁰ N. Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, I, Arad, p. 25, 1930.

¹¹ Dr. Wilhelm Nyssen, *Începuturile picturii bizantine*, București 1976, p. 8; Idem, *Pămînt cîntînd în imagini. Frescele exterioare ale mănăstirilor din Moldova*, București, 1978, p. 10.

¹² I.D. Ștefănescu, *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, București, 1972; Idem, *L' Evolution dela peinture religieuse en Bucovine et en Moldavie depuis les origines jusqu' au XIX. s.*, Paris, 1928; Idem, *La peinture religieuse en Valachie et en Transylvanie depuis les origines jusqu' au XIX. s.* Paris, 1932; V. Drăguț, *Pictura murală din Moldova*, București, 1982, Idem, *Pictura românească în imagini*, București, 1970; Paul Henry, *Monumente din Moldova de nord*, București, 1984; Władysław Podlachra-Grig. Nandea, *Umanismul picturii murale post-bizantine*, București, 1985; *Arta creștină în România*, 4 vol., București, 1985.

exterioară a bisericilor — scene preferate ale vremii pictării lor : Judecata de apoi, scene cu părinții participanți la cele șapte sinoade ecumenice, căderea Constantinopolului și chiar chipuri de filozofi antici, considerați „pedagogi spre Hristos”.

Din cele de mai sus se desprinde cu claritate faptul că iconografia românească păstrează întocmai tradiția concretizată în erminia bizantină ; ea exprimă adevărata învățătură ortodoxă privind sfintele icoane și cinstirea cuvenită acestora, în lumina hotărârilor Sinodului VII ecumenic. Ea prezintă o deosebită valoare culturală și artistică, fapt pentru care cinci dintre mănăstirile românești au fost puse sub protecția UNESCO, iar pe plan intern, conducerea înțeleaptă a statului nostru a înscris în fondul patrimoniului cultural — național toate bisericile care au astfel de icoane, după cum și icoanele singulare, alocînd sume considerabile pentru păstrarea și restaurarea picturii.

Pe lângă importanța cultică, vechea pictură bisericească are și o deosebită valoare instructiv-educativă, harică și taumaturgică, ce impune slujitorilor bisericești și credincioșilor datoria de a respecta și cinsti icoanele, de a le păstra în condiții care să le asigure o cît mai lungă existență, ele fiind și suflet din sufletul neamului nostru, al moșilor și strămoșilor noștri, care au fost legați sufletește de ele și le-au cinstit, la fel cum și noi cei de azi trebuie să le cinstim după cuviință. Dar aceasta presupune mai întîi cunoașterea temeinică a învățăturii ortodoxe despre sfintele icoane și cinstirea ce li se cuvine, apoi păstrarea și apărarea lor împotriva ereziarhilor vremii noastre, care au reactivat iconoclasmul sub alte forme, începînd să producă noi confuzii printre credincioși. Numai așa vom păstra patrimoniul sacru al Bisericii noastre dreptmăritoare, încredințați că și cei reprezentați în icoane vor mijloci pentru noi harul necesar de la însuși Dumnezeu.

INSEMNAȚATEA ECUMENISTĂ A SINODULUI DE LA IAȘI (1642)

de: diacon dr. TEODOR SAVU

În istoria sinoadelor, cite au avut loc în sinul Bisericii creștine în general și a celei Ortodoxe în special, Sinodul de la Iași din 1642 a avut un caracter aparte, fiind convocat pentru examinarea și aprobarea Mărturisirii de credință a mitropolitului Petru Movilă al Kievului. Au fost invitați să participe delegați ai Patriarhiei ecumenice de la Constantinopol, ai Bisericii din Ucraina și ai Bisericii române din Moldova — deci un sinod cu componență aparte care nu reprezenta întreaga Biserică Ortodoxă, dar nu era nici al unei singure Biserici particulare, naționale. Apoi, deoarece hotărîrea acestui sinod a fost ulterior sancționată, fără schimbare, de întreaga Biserică Ortodoxă, mai întîi de Patriarhia ecumenică, în anul 1643, apoi și de Patriarhiile din Alexandria, Antiohia și Ierusalim, ea a primit obligativitatea generală pentru întreaga Biserică Ortodoxă, prin „Consensus Ecclesiae dispersae”¹.

Din punct de vedere dogmatic, însemnătatea acestui sinod constă în aprobarea *Mărturisirii Ortodoxe* alcătuită de mitropolitul Petru Movilă al Kievului (1633—1646), sau cum se intitula el însuși: „Arhiepiscop mitropolit al Kievului, Galiției și a toată Rusia”². Sub aspect istoric, importanța sinodului constă în faptul că a avut loc pe pămînt românesc, la Iași, în timpul luminatului voievod Vasile Lupu, de mare reputație în lumea ortodoxă. Apoi, autorul *Mărturisirii Ortodoxe*, mitropolitul Petru Movilă (născut în Suceava la 21 decembrie 1596) a fost de origine română, fiu al voievodului Simion Movilă al Moldovei — un alt motiv de legitimitate mîndrie națională, cu atît mai mult, cu cît el însuși n-a uitat că e român, trimițînd profesori și tipografi, cu utilajele necesare, atît în Moldova lui Vasile Lupu, cît și în Muntenia lui Matei Basarab și contribuind prin aceasta la progresul culturii românești din cele două principate.

Această dublă însemnătate a Sinodului de la Iași a fost reliefată în toate evocările, făcute mai ales în anii așa-ziși jubiliari de la data ținerii sinodului. La împlinirea a trei veacuri, bunăoară, s-au publicat temeinice studii și comunicări³.

¹ Dr. Valerian Șesan, *Curs de Drept bisericesc universal*, Cernăuți, 1942, p. 117.

² Pr. prof. Nicolae M. Popescu — diac. Gheorghe I. Moisescu, *Orthodoxos Omo-loghia-Mărturisirea Ortodoxă*, București, 1942, p. XXI.

³ Pr. prof. Nicolae M. Popescu, *Pomenirea mitropolitului Petru Movilă și a Sinodului de la Iași*, în „Analele Academiei Române, Memoriile Secției Istorice”, vol. 25 (1942—1943) și „B.O.R.” nr. 9—10/1942, pp. 387—402; P. P. Panaitescu, *Petru Movilă și românii*, în „B.O.R.” nr. 9—10/1942, pp. 403—420; N. A. Gheorghiu, *Întîmpinarea lui Meletie Syrigos și Richard Simon*, în „B.O.R.” (cit.), pp. 421—438, etc.

Reevocarea evenimentului din 1642, cu caracter de unicat în viața bisericească a poporului român — de la care s-au împlinit 345 ani — are și o importanță de mare actualitate. În numeroasele dialoguri cu caracter ecumenist ce se poartă între Bisericile creștine în contemporaneitatea noastră, cu o frecvență mereu mai sporită, *Mărturisirea Ortodoxă* definitivată la Sinodul de la Iași poate și trebuie să fie un *vademecum* pentru reprezentanții Bisericii Ortodoxe în general. Din nefericire însă, în discuțiile purtate în diferitele întruniri teologice și la diferite nivele nu s-a făcut amintire de *Mărturisirea Ortodoxă* a lui Petru Movilă aproape deloc, sau cu totul sporadic, deși are o covârșitoare însemnătate ecumenistă.

Sint cunoscute împrejurările istorice, din cursul veacului XVII, care au determinat apariția *Mărturisirii Ortodoxe* și nu vom insista asupra lor. În conflictele confesionale ale vremii, în războaiele religioase care au mistuit Europa încă de la apariția Reformei, Biserica Ortodoxă s-a simțit nevoită să-și exprime propria învățătură într-o nouă formulare, corectă și oficială, care să corespundă exigențelor timpului, spre a face față evenimentelor ca și îndoctrinării credincioșilor ei expuși numeroaselor tentative de înstrăinare, venite fie dintr-o parte fie din alta.

În fața acestui dublu pericol, dar și a solicitării venite din partea celor două Biserici apusene, precum și datorită dezorientării provocate de simulacrul de mărturisire publicată la Geneva în 1629 sub numele patriarhului ecumenic Kiril Lukaris, Biserica Ortodoxă trebuia să intervină prin pana celor mai luminați slujitori ai ei care își înțelegeau menirea și misiunea. Unul dintre aceștia a fost mitropolitul Petru Movilă, care în anul 1638 a început întocmirea unei *Mărturisiri de credință*, sub formă de catehism, intitulată „*Esposito fidei Ecclesiae Russiae minoris*” (=Ucraina). Prin această lucrare, el urmărea să contracareze propaganda iezuită și deopotrivă să reabiliteze memoria patriarhului ecumenic Kiril Lukaris (+ 1638), care îl hirotonise întru arhiepiscop în anul 1633.

În această lucrare „s-a arătat pregătirea cărturărească a lui Petru Movilă, unde mintea lui a pus limpezime românească și unde inima lui a vibrat pentru întreaga lume”, fiind „scrisă pe temeiuri din Scriptură, din canoane și din părinții bisericești”⁴. La baza lucrării, autorul a așezat cele trei virtuți teologice — credința, nădejdea și dragostea — dumnezeiește menționate de Sf. Apostol Pavel (I Corinteni 13, 13), împărțindu-și cartea în trei părți ce totalizau 261 întrebări și răspunsuri. Partea întâi (126 întrebări) cuprinde învățătura despre credință în care autorul tilcuia Simbolul de credință Niceo-Constantinopolitan. Nădejdea este cuprinsul părții a doua (63 întrebări), lămurind Rugăciunea domnească (Tatăl nostru) și cele nouă Fericiri, iar partea a treia (72 întrebări) cuprinde învățătura despre dragostea către Dumnezeu și către aproapele.

Sfârșind lucrarea, mitropolitul a supus-o, în 8 septembrie 1640, cercetării și aprobării unui sobor format din episcopii săi sufragani și din învățați teologi locali. Existând obiecții și incertitudini, au socotit cu

⁴ N. M. Popescu, *art. cit.*, p. 395.

toții să se ceară opinia patriarhului ecumenic Partenie I, care în același an condamnase simulacrul de mărturisire apărută sub numele lui Chiril Lukaris. Aflind de sinodul din Kiev și de Mărturisirea de credință a lui Petru Movilă, el și-a exprimat dorința ca aceasta să devină obligatorie în toată Biserica Ortodoxă⁵. În acest scop era necesar, însă, un nou sinod, la care să participe delegați din întreaga Biserică Ortodoxă.

În discuțiile purtate, privind locul unui asemenea sinod, s-a constatat că la Constantinopol, aflat sub stăpânirea otomană și în condițiile unor confruntări diplomatice de anvergură, el nu se putea ține, după cum nici la Kiev care pe atunci intrase în cuprinsul Poloniei catolice. S-a recurs atunci la soluția Moldovei, țara de obirșie a mitropolitului Kievului, unde domnea un voievod luminat, cu alege însușiri, bine cunoscut tuturor, care cu mărînimie a primit să fie gazda sinodului plănuît. La propunerea mitropolitului Petru Movilă, în iulie 1642, Patriarhia ecumenică a încuviințat cu mare bucurie ținerea sinodului la Iași, prin care orașul românesc a intrat în conștiința lumii⁶.

La începutul lunii septembrie 1642, au sosit la Iași delegații Patriarhiei ecumenice: Porfirie, fost mitropolit al Niceii și ieromonahul Meletie Sirigul, cel mai de seamă teolog grec al secolului XVII, bun cunoscător al limbii latine, dar care cunoscuse la fel de bine și Moldova, încă cu un deceniu în urmă, cînd a rostit o elevanță cuvîntare la hirotonia mitropolitului Varlaam. A combătut cu ardoare și mărturisirea calvinizantă de la Geneva, scriind o temeinică lucrare intitulată *Antirrisis (Întîmpinare)*.

La scurtă vreme au sosit și cei trei delegați ai mitropolitului Petru Movilă, în frunte cu Isaia Trofimovici Kozlovski, egumenul mănăstirii „Sf. Nicolae” din Kiev, un mare teolog și președinte al sfatului mitropolitan. Împreună cu el au venit Iosif Kononovici, egumenul mănăstirii „Arătarea Domnului” și rector al Academiei movilene, precum și predicatorul mitropolitan Ignatie Oxenovici.

Din partea țării gazdă au participat: mitropolitul Varlaam „al Sucevei și a toată Moldova”, marele ierarh și cărturar, autor al vestitei Cazanii de la 1643 (*Carte românească de învățătură*) și al *Răspunsului la „Catehismul calvinesc”* (1645), apoi episcopii Evloghie al Romanului, Anastasie al Rădăuților și Gheorghe al Hușilor, precum și dascălii școlii de la „Sf. Trei Ierarhi”, în frunte cu rectorul Sofronie Pociatki.

Lucrările au fost deschise în ziua de 15 septembrie 1642, în așa-numita „Sală gotică” din impozanta clădire aflată în imediata apropiere a frumoasei biserici „Sfinții Trei Ierarhi”. La ședința de deschidere a participat și Vasile Vodă-Lupu cu întreaga suită. După cuvîntul inaugural al voievodului, delegația constantinopolitană a prezentat hotărîrea sinodului din mai 1642, prin care se anatematizase, în 18 puncte, mărturisirea de credință calvinizantă atribuită patriarhului Ciril Lukaris. Delegația

⁵ Pr. prof. Milan Šesan, *În amintirea soborului de la Iași din 1642*, în „Candela”, 1942, pp. 157—158.

⁶ Dr. Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1981, pp. 180, 191.

Patriarhiei ecumenice a cerut sinodului să-și însușească în întregime această hotărâre, dar participanții au fost de acord numai cu condamnarea mărturisirii de la Geneva, nu și cu cea a patriarhului Ciril Lukaris⁷.

Delegația din Kiev a oferit apoi participanților, spre cercetare și hotărâre, o frumoasă carte în manuscris, în limba latină, ce cuprindea *Mărturisirea credinței ortodoxe*, întocmită de mitropolitul Petru Movilă, și aprobată de Sinodul de la Kiev (1640), cu două amendamente. La propunerea lui Meletie Sirigul, sinodul a hotărât ca discuțiile să se poarte numai între delegați și nu în mod public, așa cum propusese delegația de la Kiev. La aceeași propunere, sinodul a încuviințat ca Meletie Sirigul să traducă textul cărții în limba greacă vorbită, dându-i titlul *Mărturisirea Ortodoxă*. În zilele următoare, pe măsură ce el traducea, textul respectiv era citit și comentat, dându-i-se forma definitivă, delegații înțelegându-se asupra cuprinsului cărții. Cele două probleme aflate în suspans au fost rezolvate în sensul vechilor învățături ortodoxe⁸.

În această redactare, *Mărturisirea de credință* a mitropolitului Petru Movilă a fost declarată ca perfect ortodoxă și recomandată spre obligativitate generală. Sancțiunea i-a fost acordată la 11 martie 1643, când a fost aprobată și însușită, fără modificări, de sinodul de la Constantinopol sub președinția patriarhului ecumenic Partenie I, la care erau de față și ceilalți patriarhi ai Răsăritului care au semnat-o: Ioanichie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei și Paisie al Ierusalimului. Li s-au afiliat alți nouă ierarhi și 13 înalți demnitari ai Patriarhiei ecumenice⁹. Lucrarea lui Petru Movilă a primit atunci titlul (stabilit de Meletie Sirigul): „*Mărturisirea Ortodoxă a Bisericii sobornicești și apostolești a Răsăritului*”, iar în hotărârea de aprobare se menționa: „Cartea aceasta am aflat-o urmînd dogmelor Bisericii lui Hristos și potrivită sfintelor canoane, neîmpotrivindu-se întru nimic ei . . . și cu socotința obștească a sinodului o arătăm a fi în totul bine cinstitoare și ortodoxă și pe tot creștinul din Biserica de Răsărit și Apostolică îl sfătuim să o citească, și să nu o lepede. Pentru care s-a iscălit, spre a ei întărire neîntrepută”¹⁰.

Prin consensul Bisericii, *Mărturisirea Ortodoxă*, aprobată la Iași și confirmată la Constantinopol, s-a răspîndit ca obligatorie. În 1645, mitropolitul Petru Movilă a tipărit-o la Kiev, în limbile polonă și rusă; în 1649 a fost tipărită la Moscova, iar mai tîrziu la Lvov. În 1662, patriarhul Nectarie al Ierusalimului o recomandase, printr-o enciclică, tuturor Bisericilor Ortodoxe locale, menționînd că sarcina tipăririi în limbile greacă și latină și-a asumat-o pe cheltuiala proprie, marele dragoon al Porții, Panaiotaski Nikussios, „cel mai ortodox tălmăciu”.¹¹ Ea a fost tipărită, însă, nu în 1662 ci în 1667 la Amsterdam, adăugîndu-i ca

⁷ Ibidem, p. 183.

⁸ *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe* (1642) trad. rom. de Al. Elian, București 1981, p. 7.

⁹ Nario Ruffini, *Aspetti della cultura religiosa ortodossa romana medievale* (secolu XIV—XVIII), Roma—Milano, 1980, p. 30.

¹⁰ Cf. *Mărturisirea Ortodoxă*, ed. II-a, București, 1930, p. 15.

¹¹ Ibidem, p. 14.

prefață enciclica amintită a patriarhului Nectarie al Ierusalimului. Cea de a doua ediție, cu prefața patriarhului ecumenic Dionisie, a apărut în 1672.

În 1691, Mărturisirea Ortodoxă a fost tradusă în românește de logofătul Radu Greceanu, ajutat de Constantin Cantacuzino Stolnicul și tipărită la Buzău. Lucrarea s-a făcut la îndemnul reputatului voievod Constantin Brâncoveanu, și era recomandată îndeosebi fraților transilvăneni, spre a se apăra împotriva celor ce voiau să le destrame credința. O ediție grecească, cu prefață mult lămuritoare a fost tipărită de iscusitul Antim Ivireanul, la Snagov, în 1699.

De-a lungul vremii au apărut numeroase ediții ale acestei cărți, în limbile tuturor popoarelor ortodoxe și în numeroase alte limbi de circulație, asupra cărora nu mai insistăm. Carte de temelie a credinței ortodoxe, ea a fost mult căutată și folosită și de teologii apuseni, romano-catolici și protestanți, în disputele vremii, atribuindu-i-se un binemeritat loc de frunte. Dintre toate mărturisirile de credință ortodoxe (răspunsurile patriarhului Ieremia II către teologii luterani din Tübingen, din 1573—1581, Mărturisirea de credință a lui Mitrofan Kritopulos, 1625 și Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei al Ierusalimului, 1672), care au primit girul Bisericii Ortodoxe, cea a mitropolitului Petru Movilă a cunoscut cea mai largă circulație atât în Răsărit cât și în Apus, contribuind nu numai la iluminarea credincioșilor și clericilor ortodocși în ale credinței, ci și la pregătirea și apariția gândirii teologice ortodoxe moderne.¹² Ea s-a bucurat de această mare audiență, tocmai datorită limpezimii și nivelului înalt al înfățișării adevărilor de credință și de morală fundamentale ale Bisericii Ortodoxe și nu mai puțin a obiectivității expunerii lor, fără polemică, cu un evident caracter irenic¹³. Ea evită să intre în chestiuni teologice controversate, limitându-se la expunerea întregii învățăturii ortodoxe, într-o manieră strict pozitivă și irenică, dar oferind indirect credinciosului ortodox și un îndreptar privind învățăturile ortodoxe romano-catolice și protestante¹⁴. Prestigiul ei rezultă și din faptul că Sinodul de la Ierusalim din 1672, care a aprobat Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei, declarase că, *fără deosebire*, întreaga Biserică a Răsăritului „a primit și primește” Mărturisirea Ortodoxă din 1642. Însuși patriarhul Dositei a spus, într-o altă împrejurare, că ea este „îndreptar și regulă pentru credința ortodoxă” și tot el o recomanda, în traducerea românească de la Buzău (1691), noului mitropolit Atanasie Anghel al Transilvaniei, la a cărui hirotonie a luat parte împreună cu mitropolitul Teodosie al Țării Românești¹⁵.

Mărturisirea Ortodoxă, „ieșită din mintea limpede și din credința fierbinte a românului fiu de domn, Petru Movilă”, devenită întâia și cea

¹² Pr. prof. Ioan I. Ică, *Mărturisirea de credință a lui Mitrofan Kritopulos*, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 3—4/1973, pp. 218, 314.

¹³ Cf. Al. Elian, o.c., pp. 7—10.

¹⁴ Ioan I. Ică, *art. cit.*, pp. 318—319.

¹⁵ Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 203.

mai de seamă mărturisire de credință a Bisericii Ortodoxe, a fost cercetată nu numai de teologii ortodocși, ci și de cei de toate confesiunile, care au pus-o la temelia studiilor lor despre învățătura ortodoxă. Ea s-a bucurat de această înaltă apreciere, în raport cu celelalte Mărturisiri, tocmai datorită obiectivității și acurateței cu care este înfățișată învățătura Bisericii Ortodoxe, inclusiv în părțile ei deosebitoare de celelalte confesiuni. Și a mai fost apreciată cu prioritate și folosită atât de mult de toți teologii, ortodocși și neortodocși, și pentru faptul că, deși întocmirea ei a fost determinată de puternicele frământări confesionale din acea vreme, autorul a avut tăria sufletească să-i imprime de la început până la sfârșit un puternic caracter irenic și neprovocator. De aceea autoritatea ei a rămas neatinsă. Și dacă la timpul său ea a fost socotită, în mod real, drept carte de căpătii, valoarea ei nu a scăzut nici în zilele noastre, păstrându-și prospețimea în întreaga Ortodoxie, întru apărarea integrității învățăturii ortodoxe și mai ales a curăției, a acriviei ei. Ea este o călăuză sigură într-ale credinței, o carte devenită normă oficială a Bisericii Ortodoxe, ceea ce demonstrează încă o dată că poporul român, prin vlădicii și voievozii săi, devenise un factor hotărâtor nu numai în istoria Europei sud-estice, ci și în istoria Ortodoxiei în general.

Și dacă românul Petru Movilă, „care întruchipa conștiința întregului Răsărit”, este socotit și astăzi, prin Mărturisirea sa de credință și prin Sinodul de la Iași, promotorul și inițiatorul unui dialog al Europei răsăritene cu Europa occidentală, iar Mărturisirea Ortodoxă o luare de poziție față de Teologia și mărturisirile Occidentului¹⁶, putem afirma cu certitudine că ele au dat și Ortodoxiei contemporane vigoarea necesară în contactele și dialogurile cu ceilalți creștini. Ba mai mult, această Mărturisire poate și trebuie să fie folosită — tocmai pentru puternicul ei caracter irenic și neprovocator amintit mai sus — ca unul din cele mai sigure și sănătoase mijloace din care să se inspire întreaga Ortodoxie în aceste dialoguri teologice internaționale, cu caracter ecumenist, pentru ca acuratețea și integritatea învățăturii Mântuitorului Iisus Hristos să nu poată fi știrbită, Ortodoxia demonstrând că este păstrătoarea adevărului întreg și nealterat.

După cum în dialogurile ecumeniste contemporane, Simbolul Niceo-Constantinopolitan reprezintă „un moment de mare însemnătate al Bisericii celei una și indivizibile și o simbioză între Occident și Orient, oferind o bază sigură cu o deschidere largită și aprofundată spre unitatea Bisericilor”¹⁷, același lucru se poate afirma și despre Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă, raportată la cărțile simbolice ale celorlalte Biserici și confesiuni creștine angajate în diferite organizații ecumenice. La aceasta o îndreptățește și împrejurarea că, dintre toate Mărturisirile ortodoxe, ea a ajuns la o neobișnuit de mare răspindire și în cadrul Bisericilor neortodoxe, îmbrăcată în veșmîntul atîtor limbi străine. Argu-

¹⁶ Dr. Antonie Plămădeală, o.c., p. 190.

¹⁷ Episcop dr. Vasile Coman, *Scrieri de Teologie liturgică și pastorală*, Oradea, 1983, p. 444.

mentată și îmbogățită, spre a corespunde exigențelor contemporane și sancționată din nou în cadrul unui viitor Sinod panortodox, ea ar putea deveni Mărturisirea Ortodoxă unică¹⁸ în dialogurile ecumeniste pentru reunificarea Bisericii, o asemenea lucrare fiind de stringentă necesitate și maximă utilitate. Mai adăugăm că în cadrul Mișcării ecumenice trebuie să nădăjduim că „la plinirea vremii” se va ajunge și la întocmirea unei singure Mărturisiri de credință pentru întreaga creștinătate, dar și până atunci „prezența ortodoxă în Consiliul Ecumenic al Bisericilor ar trebui să fie ceva mai îndrăzneată și ortodocșii ar trebui să-și spună întotdeauna punctul de vedere cu claritate”¹⁹. Iar pentru claritate, Mărturisirea Ortodoxă a mitropolitului Petru Movilă poate fi de cel mai mare folos.

Lucrarea mitropolitului Petru Movilă și Sinodul de la Iași care a consacrat-o amintesc peste veacuri mărturisirea drepte credințe, apărarea și păstrarea ei, întreagă și neștirbită în sinul Bisericii, spre lauda neamului nostru românesc, întru ducerea la bun sfârșit a poruncii Mîntuitorului Iisus Hristos, „ca toți să fie una”.

¹⁸ Ioan I. Ică, *art. cit.*, pp. 385—391.

¹⁹ Antonie, Mitropolitul Ardealului, *Ortodoxia și Mișcarea ecumenică. Speranțe și dificultăți*, în „Telegraful Român”, nr. 9—12/1985, p. 2 și „Mitropolia Banatului” nr. 2/1987, p. 106.

ÎNGERII LUI DUMNEZEU

Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil

Cea dintîi carte a Sfintei Scripturi, Facerea, începe cu cuvintele : „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pămîntul” (I, 1), iar Simbolul de credinţă arată că Dumnezeu este „făcătorul cerului şi al pămîntului, al celor văzute şi nevăzute”. Prin „cer” şi cele „nevăzute” îi înţelegem pe îngeri (soli, vestitori, crainici), care sînt foarte numeroşi (Matei 26, 53), sau „mii de slujitori care stau înaintea lui Dumnezeu” (Daniil 7, 19). Dascălii Bisericii arată că numărul lor este foarte mare, ca „popoare infinite de puteri netrupeşti” (Sf. Ioan Gură de Aur). Mulţimea îngerilor este organizată în nouă cete, cuprinzînd trei grupe de cîte trei, aşezate lîngă scaunul Sfintei Treimi (Sf. Dionisie Areopagitul). Prima grupă — Scaunele, Heruvimii şi Serafimii — stau în faţa Sfintei Treimi, cea de a doua — Stăpîniile, Puterile şi Domniile — după prima grupă, iar a treia — Începătoriile, Arhanghelii şi Îngerii — după cea de a doua, deci mai departe de Sfînta Treime şi mai aproape de oameni, între care sînt mai ales Îngerii.

Dumnezeu i-a creat pe toţi îngerii înaintea celorlalte făpturi, ca fiinţe spirituale bune, dar nu după chipul Său, aşa cum a fost creat omul. Nici Mîntuitorul, la întrupare, nu a luat „chip de înger”, ci de om. Îngerii au fost înzestraţi cu libertate, în virtutea căreia puteau înainta în perfecţiune, spre a se bucura de fericire deplină şi veşnică şi a nu mai putea greşi. Totuşi, unii dintre ei au folosit greşit libertatea acordată, au păcătuit prin mîndrie şi răzvrătire împotriva lui Dumnezeu, fiind aruncaţi din cer, în frunte cu Lucifer, căpetenia lor, aşa cum ne arată Mîntuitorul : „Am văzut pe Satana, ca un fulger, căzînd din cer” (Luca 10, 18). În Apocalipsă (12, 7—8) citim : „Şi s-a făcut război în cer : Mihail şi îngerii lui au pornit războiul cu balaurul... şi a fost aruncat balaurul cel mare pe pămînt şi îngerii lui au fost aruncaţi cu el”.

Îngerii sînt duhuri, cum scrie şi psalmistul : „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri şi pe slugile Tale pară de foc” (Psalmul 103, 5) şi apoi Sf.

Apostol Pavel : „Îngerii oare nu sînt toți duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor să se mîntuiască” (Evrei 1, 14). Deși se deosebesc unii de alții, toți îngerii buni văd fața lui Dumnezeu, cum ne învață Mîntuitorul : „Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul dintre aceștia mici, că zic vouă : Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 18, 10).

Sfinții îngeri sînt parte din Biserica cerească, alături de ceilalți sfinți și fac legătura cu Biserica de pe pămînt, preamărînd în permanență pe Dumnezeu : „Și Serafimii stăteau înaintea Lui ... strigînd unul către altul și zicînd : Sfînt, sfînt, sfînt Domnul Savaot” (Isaia 6, 2—3). Ei descoperă voia lui Dumnezeu, cunosc cele prezente și viitoare mai bine ca oamenii, dar nu sînt atotștiutori ca Dumnezeu. Îngerii se roagă pentru noi, împreună cu noi și ne îndeamnă mereu la rugăciune, purtînd-o în potire de aur către Dumnezeu. Lucrarea lor este neînteruptă la „tot ce este bun în noi, curat, luminat și orice gînd frumos, orice mișcare bună a inimii, rugăciunea, pocăința, faptele cele bune, toate acestea se nasc în noi și se înfăptuiesc din îndemnul îngerului păstor” (mitropolit Nicolae Krutički). Ei aduc credincioșilor harul și darurile Părintelui luminilor, așa precum Sf. Arhangel Gavriil l-a adus Maicii Domnului, la Buna Vestire.

Cartea Sfîntă indică numeroase arătări ale îngerilor și ajutorul acordat oamenilor. Spre pildă, îngerii l-au izbăvit pe Lot din Sodoma : „Îngerii, din mila lui Dumnezeu, vin către el, l-au apucat de mîna pe el și pe femeia lui ... și l-au scos afară” (Facerea 19, 16—17). Un înger l-a oprit pe Avraam să-și ucidă fiul, pe Isac : „Avrame, Avrame .. să nu-ți ridici mîna asupra copilului tău și să nu-i faci vreun rău” (Facerea 22, 11—12), iar un altul l-a mîngăiat pe Agar : „Nu te teme că a auzit Dumnezeu glasul copilului, din locul unde era” (Facerea 21, 17). Mulțimi de îngeri urcă și coboară pe scara văzută de Iacov, sprijinită pe pămînt, care „cu vîrfurile atingeau cerul” (Facerea 28, 12). Îngerul Domnului se arată lui Manoe și soției sale vestindu-le nașterea unui copil : „Iată tu ești steapă și nu naști, dar vei zămisli și vei naște fiu” (Iudita 13, 2—3).

Sfînta Scriptură oferă și numele unora dintre îngeri. Astfel, Sf. Arhangel Mihail, „marele voievod”, se arată lui Iosua spunîndu-i : „Eu sînt căpetenia oștilor Domnului : scoate-ți încălțămîntea din picioarele tale, că locul pe care stai tu acum este sfînt ! Și a făcut Iosua așa” (Iosua 5, 14—15). Chipul său este evocat și de Sf. Apostol Iuda, care arată că el s-a împotrivit diavolului, „certîndu-se cu el pentru trupul lui Moise” (Iuda 1, 9).

Un alt cunoscut „voievod ceresc” este Sf. Arhangel Gavriil, evocat de numeroase ori în Sfînta Scriptură. El s-a arătat lui Daniil, în Babilon, vestindu-i timpul cînd se va naște Mîntuitorul (Daniil 9, 24) și tot el îi tilcuiește mai multe vedenii. Sf. Arhangel Gavriil s-a arătat preotului Zaharia, vestindu-i nașterea Sfîntului Ioan Botezătorul, cu argumentul : „Eu sînt Gavriil cel ce stă înaintea lui Dumnezeu” (Luca 1, 19). După șase luni, el s-a arătat, în Nazaret, Prea Curatei Fecioare Maria,

pe care o salută cu cuvintele : „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine” (Luca 1, 31).

Un înger îi vestește pe păstori de Nașterea Domnului și îndată „s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească lăudînd pe Dumnezeu” (Luca 2, 13). Un alt sol ceresc îl anunță pe Iosif să ia Pruncul și să fugă în Egipt și apoi să se înapoieze (Matei 3, 13—20). În grădina Ghetsimani, Însuși Mîntuitorul a fost asistat de un înger, iar femeile mironosițe au fost apoi anunțate tot de un înger că Domnul a înviat.

Mesagerii cerești se arată și după Înălțarea Domnului la cer : sfinților apostoli (Faptele Apostolilor 1, 10—11 ; 5, 19) și chiar sutașului păgîn Corneliu căruia un înger i-a spus : „Rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 10, 4). Tot un înger l-a scos pe Sf. Apostol Petru din temniță (Faptele Apostolilor 12, 7—11). La fel s-au arătat îngerii de-a lungul vremii și altor sfinți curați cu inima. Sf. Apostol Pavel sugerează și existența unui limbaj îngeresc, cunoscut numai lui Dumnezeu (I Corinteni 13, 1).

Din toate aceste motive, Biserica noastră dreptmăritoare aduce sfinților îngeri o cinstire deosebită, la fel ca celorlalți sfinți. Cultul de venerare a lor, existent dintotdeauna, are în vedere faptul că sînt slujitorii lui Dumnezeu și ai oamenilor, pe drumul mîntuirii. Calendarul bisericesc îi amintește pe toți în zilele de 26 martie și 13 iulie, sub genericul „Soborul Sfinților Arhanghel Gavriil”. În general, ziua de luni a fiecărei săptămîni este închinată puterilor netrupești, împreună cu un „canon de rugăciune”. Îngerii sînt invocați în ectenia cererilor, în rugăciunile rostite la altar, în heruvicul de la liturgia darurilor mai înainte sfințite : „Acum puterile cerești împreună cu noi slujesc”.

O sărbătoare deosebită este cea din 8 noiembrie, închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, marii „voievozi” ai puterilor cerești, în cinstea căroră a fost alcătuit și „Acatistul Sfinților Voievozi Mihail și Gavriil”, ce pune în lumină importanța lor în cadrul operei de mîntuire. Icoana îi reprezintă înconjurați de ceilalți îngeri — după prescripțiile Sinodului VII ecumenic care a restabilit și cultul lor. Sf. Arhanghel Gavriil este pictat cu o ramură de crin, pe care o oferă Prea Curatei Fecioare Maria ca semn al neprihănirii, iar Sf. Arhanghel Mihail în armură, cu lance, dar pe care apar însemnele păcii — arme împotriva diavolului și a păcatului. Dascălii Bisericii le-au închinat panegirice și numeroase sînt lăcașurile de închinare puse sub ocrotirea lor.

Fiecare credincios are îngerul său păzitor, primit de la Dumnezeu odată cu haina Botezului. Prezența sa neprețuită îl apără de rele și îl ajută să se mîntuiască. Îngerul va fi acolo și în marea zi a Judecății, spre a-l apăra, deoarece îngerii se roagă mereu pentru noi.

Știindu-l mereu prezent, să urmăim pilda lui Tobie și ai săi din fața Sfinților Arhanghel Rafael, cînd „au căzut cu fața la pămînt, că erau cuprinși de spaimă” (Tobit 12, 16). Păcatele îl îndepărtează, după cum fumul alungă albinele, și de aceea să căutăm ca îngerul păzitor să rămînă cu noi mereu pentru mîntuirea noastră. Să mulțumim Bunului

Dumnezeu pentru crearea lor, iar pe ei să-i cinstim după vrednicie, zicînd : „Sfinților Arhangheli și îngeri, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi”.

Arhim. IOASAF GANEA

TRUP ȘI SUFLET

Duminică a 26-a după Rusalii

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și-a propovăduit învățătura pentru ca întregul neam omenesc, căruia îi era destinată, să o urmeze în toată plinătatea ei, spre a face ca viața să rodească, deoarece El însuși a spus : „Am venit ca lumea viață să aibă și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10).

Pildele sau parabolele pe care le cuprinde Sfînta Scriptură sînt fie întîmplări produse odinioară în viața reală, fie posibile la tot pasul, conținînd exemple pozitive sau negative ce pot orienta viața noastră în conformitate cu învățătura ce se desprinde din ele.

O astfel de parabolă este și cea a bogatului căruia i-a rodit țarina. Pornirea firească îl face pe om să se străduiască pentru cîștigarea de bunuri pămîntești. Cu puterile fizice și spirituale pe care le are, omul își adună cele necesare vieții. Pentru existența trupească, bunurile materiale au un rol bine determinat ; obținerea lor trebuie să stea în funcție de necesarul vieții. În consecință, bunurile materiale trebuiesc utilizate cu echilibru și chibzuință, pentru întreținerea vieții și nu pentru a o subordona satisfacțiilor materiale, ce echivalează cu pierderea ei. În relație cu viața trupească, trecătoare, bunurile materiale au și ele același caracter temporar, dar cu toată relativitatea lor ele provin tot de la Dumnezeu, pentru susținerea vieții dată de El. De aceea, grija față de trup este un lucru nu numai firesc, ci de importanță categorică, ceea ce rezultă chiar din cuvintele Sfîntului Apostol Pavel : „Cine nu și-a îngrijit trupul său . . . ?” (Efeseni 5, 29).

Bogatul din parabolă a încălcat flagrant destinația bunurilor materiale, pe care le-a agonisit peste necesarul vieții. A intervenit aici un

anume dezechilibru sufletesc care l-a făcut să nu mai aibe nici o altă preocupare, ci doar să-și consume averile strînse. Unuia ca acestuia Dumnezeu îi spune : „Nebune ! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi ?” (Luca 12, 21). Încheind parabola, Mîntuitorul ne avertizează : „Așa se întîmplă cu cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu” (Luca 12, 21).

Dumnezeu conferă bogatului din parabolă atributul de „nebun”, în sensul unui om descumpănit, fără judecată, nesocotindu-și sufletul. El s-a îngrijit numai de cele trupesti, neglijînd și disprețuindu-și sufletul care rămîne partea esențială a făpturii omenesti. Dimpotrivă, Mîntuitorul acordă prioritate bunurilor spirituale, caracterului lor veșnic, subliniind atît de clar : „Nu vă adunați comori pe pămînt, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le fură” (Matei 6, 19—20).

Bogatul a disprețuit total viața sufletească, pentru care nu avea timp : cele materiale rămăseseră preocuparea sa centrală, chiar unică. Atunci, însă, cînd se aștepta mai puțin, a intervenit moartea care l-a găsit total nepregătit sub aspectul vieții spirituale. Dezechilibrat sufletește, s-a transformat din stăpîn al naturii — așa cum trebuie să fie la fel ca orice om, prin însăși actul creației divine — într-un sclav al bunurilor materiale, pierzîndu-și sufletul, a cărui valoare o subliniază Mîntuitorul atît de pregnant : „Căci ce-i folosește omului să cîștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul ? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său ?” (Marcu 8, 36—37).

Bunurile agonisite de cel bogat, la fel de efemere ca însăși viața trupestă, sînt departe de a putea substitui scopul final pentru care a fost creat omul și de aceea ele nu pot răspunde trebuințelor sale sufletești. Similar trupului, sufletul are și el nevoie de o alimentație permanentă : cuvîntul lui Dumnezeu, „apa cea vie”, după care nimeni nu mai poate înseta în veac. Numai orientarea spre viața cea veșnică satură și potolește foamea și setea sufletului omenesc. Iar haina cea frumoasă, imaculată, a sufletului este permanentă taină a îmbogățirii în Dumnezeu, prin tezaurul neprețuit al faptelor bune care înfrumusețează viața pămîntească asigurarea și dobîndirea vieții veșnice.

Deoarece nimeni nu poate ști cînd va avea loc sfîrșitul vieții pămîntești și cînd ni se va cere sufletul — la fel ca bogatului din textul evanghelic — să fim pregătiți în fiecare moment al vieții noastre, rugînd pe bunul Dumnezeu să dăruiască „sfîrșit creștinesc vieții noastre” și „răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos”.

FEMEIA GÎRBOVĂ

Duminica 27-a după Rusalii

Ca și altor pătimitori, Domnul, din proprie inițiativă și nesolicitat, îi vine în ajutor femeii gîrbove pe care o află printre enoriașii unei sinagogi într-o zi de sîmbătă. Din milă și bunătate; întru mărirea lui Dumnezeu; ca să se vădească puterea Tatălui și a Fiului. O vede, o cheamă, o vindecă — totul în pripă, cu iuțea fulgerului. Textul istorisirii evanghelice nu-i mai puțin concis și ritmat decît al celebrei scrisori prin care din Orient Cezar vestea senatului: *veni, vidi, vici*.

Este în capacitatea aceasta a Mîntuitorului de a vedea suferința celorlalți, a lua aminte la ea, a o zări de îndată și de a se concentra asupra-i, o imensă milă și totodată o sensibilitate (omenească) de natură a iuți bătăile inimii celui care citește Evanghelia aceasta (Luca 13, 10—17), ori pericolele paralele: Matei 12, 9—14; Marcu 3, 1—5; Luca 6, 6—11 (toate trei se referă la omul cu mîna uscată, sau Luca 14, 1—6, referitoare la bolnavul de idropică) și a isca într-insul nebănuite simțăminte de înfiorare și compătimire. Curînd, însă, măreția și tăria înduioșătoare a tabloului evocat de Sfîntul Evanghelist Luca sînt parcă încețoșate de veninoasa intervenție intempestivă a mai-marelui locului. Ca o rugină, ca o pecingine, ca o lepră ce s-ar depune pe suprafața curată a pielii, ori a zidului, ori a metalului și ar pîngări-o. Simultan cu mînia acestuia sînt date în vileag toate principalele caracteristici ale fariseilor: legalismul strîmt și miop (care-i diferit de legalitate și de cuviincioasa ei respectare); el întotdeauna izbuteste să micșoreze lucrurile, problemele, situațiile, dilemele, să reducă la proporții liliputane și să le insuflă un spirit de meschinărie, de avaricie, de panică stîrnită de pericole imaginare sau ridicole; procedurismul literal și mărunț, al arhivarului reumatic, îmbătrînit printre hîrtoage decolorate și dosare mucegăite, cu ochelari cîrpiți cu sfoară și mînecuțe zdrențuite, bun numai să bombănească și să boscorodească, supărat, acru, îndîrjit; așezarea cu perseverență a literei deasupra duhului, neputința depășirii nivelului literal în toate cele (și mai cu seamă în cele importante), un soi de imobilizare a minții și sufletului la acest palier, pe această treaptă de jos a scării ce urcă spre libertate și înțelegere; tendința fermă de a reacționa, ori de cîte ori se ivește prilejul, înghițind cămila și strecurînd cu grijă țîntarul; fățărnicia absolută, neșovăitoare, nerușinată de lume, de ea însăși, de evidență și de bun simț (Domnul le arată doar că nu se codesc să-și dezlege și să-și adape, sîmbăta, boul și asinul, ori în celelalte referate: să scoată oaia căzută în

groapă ori boul ori fiul căzut în fîntină ; invidia, semeția, răutatea (nedes-părțita și statornica lor triadă) ; transformarea sabatului — a zilei-regine, de odihnă, sărbătoare și bunăvoină întru Bunul Dumnezeu — în serii nes-fîrșite de superstiții și mărunțișuri, opreliști și prevederi draconice, asu-prire și blestem (cu adevărat pricepem de ce s-a putut vorbi de blestemul Legii : fariseii, ca nici unii, au fost meșteri în treaba prefacerii Legii în blestem și a sabatului în zi de încheștare și zăpușeală) ; absurdul (căci ce poate fi mai absurd decît țipetele ascuțite și virtuozose scrișniri din dinți ale acestor legaliști care-și dezleagă și adapă boii și asinii și scot vita din groapă sau din fîntină în zi de simbătă, dar mai că le vine rău și simt că piere lumea și se prăbușesc stihiiile pentru că e tămăduită în prezența lor o nefericită legată de neputința gîrbovei care de 18 ani nu ajungea să se ridice nicidecum în sus ?).

Cu toate acestea, cineva de bună credință și-ar putea pune între-barea : dar de ce ține Mîntuitorul cu tot dinadinsul să-i înfrunte ? De ce vindecările și minunile acestea au loc cu predilecție simbăta și în locașuri sfînte ? Nu-s ele acte de provocare ? Nu ne poartă gîndul a bănuî că Iisus Hristos își găsește plăcerea înfruntîndu-i tocmai simbăta și neapă-rat în sinagogă, zgîndărindu-i, nedîndu-le pace ?

Răspunsul nu poate să fie decît unul : ba da, întocmai ! Sînt acte de provocare, de voită înfruntare și bine chibzuită sfidare. Da, îi înfruntă cu bună știință simbăta și în sinagogă, pentru că dorea ca lecția să fie mai usturătoare, zguduirea mai aspră, trezirea din amorțire mai rapidă. Și pentru că înțelege să dea atacul frontal, chiar asupra centrului adversa-rilor și în punctul lor cel mai întărit. Domnul se dovedește și aici mare strateg. Un fel de precursor al vestitului teoretician al strategiei militare, generalul prusian Karl von Clausewitz. Cartea acestuia va fi scrisă abia după 1800 de ani, dar Hristos ca Unul din Treime o cunoștea mai înainte de a fi scrisă. Atacul — rostește von Clausewitz — se dă mai eficace și mai cu sorți prielnici, acolo unde se află tăria însăși a inamicului. Riscul e mare ; mare este însă și deruta celeilalte părți, în caz de victorie, ca și cum s-ar năruî pilonul de susținere al turnului întărit. (E un act de curaj, fără doar și poate : Hristos nu avea să se dea în lături).

Ca un mare și neînfricat strateg, ca unul ce știe că defensiva cea mai bună și însăși ofensiva, dar și ca un medic bun și netrîndav care nu stă mult pe gînduri ca să intervină, să opereze, să lecuiască, El a văzut-o, a chemat-o, a vindecat-o. Dar și ca un om de bun simț. De ce n-am face bi-nele în zi de sabat ? Mai ales în zi de sabat s-ar cuveni să-l facem, ono-rînd fanatismul logic care de la noțiunea de odihnă trece la aceea de neintervenție în conflictul dintre bine și rău, în lupta dintre sănătate și boală. De ce nu am săvîrși binele acum și aici, cît de urgent ? *Hit et nunc* ziceau latinii — fără de amînare, de răgaz, de îndoială, fulgerător. Așa lucrează mereu Iisus Hristos, grăbit cînd e vorba de a milui, poruncitor, nerăbdător, indignat : ție îți zic, scoală-te, ridică-te, ia-ți patul tău și um-blă, du-te acasă, ești vindecată, îndrăznește ! S-ar zice că tremură : de cît Îl doare necazul altuia de cît Îl irită boala și neputința, de cît nu are timp

pentru reaşezarea lucrurilor în starea lor normală, adică de sănătate şi putere. Are desigur în vedere cuvintele de la Ioil 4, 10 : „Cel slab să zică : eu sînt viteaz” !

Domnul strateg de mare clasă, doctor fără de zăbavă, dar şi Domnul abilităţii la nivelul minţii omenеşti, căci argumentul cu boul, asinul, oaia, fiul, groapa şi fîntîna este cum nu se poate mai bine ales şi e irecuzabil. Domnul este deasupra micimilor, invidiei mărunte, pizmei intrate pe furis în suflete, procedurismului, meschinăriei care se lăfăie în văzul lumii cu neruşinare de paparudă şi ifose de cărturar isteţ. Domnul este şi slujitor vrednic al Sabatului, pentru că îl socoteşte a fi ceea ce este: zi de mărire, de bucurie, de cît mai multe vindecări, de binefaceri fără număr şi cu nemiluita. Un sabat al sănătăţii, belşugului şi bunelor vestiri, cu totul îndepărtat, cu totul ostil şi străin sabatului sec, mohorît şi tiranic, al falşilor săi apologeti zeloşi : fariseii, fanaticii logicii absurde, în inima cărora nu-şi află loc îndurarea, în mintea cărora nu poate intra cea puţină lumină, acel pic de bun simţ, cea fărîmă de milă, fără de care orice literă de lege se prefăce negreşit, neapărat şi neîntîrziat în oţet, cucută şi semeţie.

Nu aşa este la Domnul. Totul la Domnul este spre simplitate, bunătae, compătimire şi urgenţă în biruirea răului, a bolilor, a neputinţelor, a suferinţei. Şi totodată spre măreţie, veselie, ieşire din necazuri şi sîcîieli. El este Domnul puterii, Domnul biruinţelor, Domnul milostivirii neobosite şi al înlăturării piedicilor scornite de anume minţi în calea libertăţii. (Căci boala, întocmai ca păcatul, e robie). Domnul ne învaţă că sîntem şi trebuie să fim) slobozi a face binele şi a veni în ajutorul aproapelui nostru : nici o lege, nici un regulament, nici o formă de orice fel, nici o precauţie sau teamă, nici un motiv de tipul „să nu se spună că...”, ori „să nu pară că...”, nu ne poate fi stavilă, pretext, justificare.

Ce îi interesează şi-i preocupă pe farisei ? Să se îmbuibă şi să se ghistuiască, să-şi rotunjească pîntecele şi să-şi lăţească cefe. Ceilalţi ? Ceilalţi care poate rabdă de foame şi sînt năpădiţi de griji, necazuri şi nevoi ? Îi priveşte, descurcă-se cum pot, cum ştiu ! Menirea lor e să facă temenele fariseilor, de îndată ce-i văd cum se lăfăie pe uliţe, cum se reped la locurile dintîi la ospete şi în sinagogi, şi să le cînte osanale în chiar clipa cînd deschid gura spre a grăi şi a-i împovăra şi mai mult.

Fariseii, desigur, l-ar fi aprobat pe acel general de care pomeneste scriitorul francez Léon Daudet : venit să inspecteze, înapoia frontului, un spital militar, e oprit de colonelul comandant al bolniţei, în dreptul patului unde zace un ofiţer care şi-a pierdut în luptă braţele şi picioarele. Generalul privise cu atenţie jalnicul trunchi, cît a mai rămas din trupul eroului, şi părea dus pe gînduri. Se reculege, desigur, se înfioară, se pregăteşte să rostească vorbe de compătimire şi gloriificare. Dar nu, se întoarce către colonel şi spune : foarte bine, dar de ce nu e tuns, regulamentul prevede că spitalizanţii trebuie să fie tunşi !

De astfel de fariseisme şi orori birocratice (şi sînt din aceeaşi lume ca şi protestantul împotriva tămăduitorilor prin cuvînt în zi de sabat), creştinului îi este mare silă şi groază. Învăţătorul său nu a propovăduit

bucherismul, puținătatea, domnia literei și triumful mărunțișurilor. Domnul înmulțirii pîinii și peștilor i-a dat numai pilde concepute de un duh gata a dăruî belșugul, bucuria, sporirea, sănătatea. Pe aceasta din urmă nu încapе indoială că Domnul a iubit-o ; ne putem, așadar, oricînd ruga pentru sănătate și a fi convinși că Hristos Mîntuitorul este și Hristos Tămăduitorul, neiubitor de tristețe, puținătate, sărăcie și ferecare.

Pericopa femeii gîrbove (ca și cele ale omului cu mîna uscată și bolnavului de idropică) ni-L arată pe Hristos ca Biruitor. Aici mai ales, în textul evanghelic, fariseii ies rușinați ; minia mai-marelui sinagogii e înfrînată și făcută de basm și de ocară, în vreme ce toți ceilalți participanți și gîrbova se bucură și preamăresc. Adversarii Domnului au fost învinși, birocrăția a pierdut partida ; binele, sănătatea și voioșia au pus deplină stăpînire pe terenul unde s-a dat lupta. Scena întreagă este de mare dramatism, iar lecția — dublă — e limpede : mereu este vremea de a săvîrși binele, pe loc, fără nici o amîinare, nici o căutătură a minții ori a ochiului în altă parte decît într-acolo unde se află răul ori durerea ori necazul ce urmează a fi stîrpite ; mereu sîntem datori a ține piept îngustimii și răutății. În episodul acesta al activității Sale pămîntești — de unde fariseii nu scapă cu fața curată, ci se împrăstie, parcă îi vedem, asemenea unor bufnițe îmbufnate și zgribulite, a unor cobre afurisite — Mîntuitorul ni se înfățișează ca Iisus Biruitorul în toată măreția și puterea Lui vindecătoare și milostivnică. În bucuria mulțimii prezente și în a tămăduitei îmi pare că se reflectă ceva din lumina Taborului și din mărirea Înălțării.

Monahul NICOLAE DELAROHIA

INDIFERENȚĂ ȘI ATAȘAMENT

Duminica a 28-a după Rusalii

Biserica noastră dreptmăritoare a așezat nu întîmplător ca această duminică din preajma Nașterii Domnului să fie consacrată „Sfinților strămoși”. Textul Sfintei Evanghelii este de fapt o invitație specială la pregătirea sufletească pentru marele eveniment al întrupării lui Dum-

nezeu-Fiul. Pilda ce o îmbracă este chemarea la „cina cea mare” (Luca 14, 16—24), făcută de un om oarecare tuturor prietenilor și cunoștințelor sale, dar care sub diferite pretexte l-au refuzat. Locul lor a fost luat atunci de toți ceilalți locuitori ai cetății și așezărilor mai apropiate sau mai îndepărtate, oameni de toate categoriile sociale și de orice profil etnic, care au acceptat invitația, manifestându-și atașamentul față de gazda cea primitoare.

Parabola este asemănătoare cu o alta rostită de Mântuitorul tot în cel de al doilea an al propovăduirii Sale, reprodusă de Sf. Evanghelist Matei (22, 1—19). Ambele cuprind aceeași idee, a chemării tuturor oamenilor, fără nici o deosebire între ei și dincolo de orice discriminare, la masa Împărăției lui Dumnezeu.

Prin nașterea supranaturală a Fiului lui Dumnezeu și prin lucrarea Duhului Sfânt, Dumnezeu a împlinit făgăduința făcută strămoșilor de a le trimite un Izbăvitor, spre a restabili comuniunea oamenilor cu El (Facerea 3, 15), făgăduință sosită la „plinirea vremii” (Galateni 4, 4). Nașterea Domnului este începutul așezării Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, iar chemarea la „cina cea mare” este invitația de a reintra în comuniunea de armonie și dragoste cu Dumnezeu.

Mântuitorul Iisus Hristos a folosit o strălucită metaforă spre a sublinia chemarea la Împărăția lui Dumnezeu. Orice om încearcă un sentiment de profundă bucurie poftind la masa sa pe cei care îi sînt dragi, ospătîndu-i după legea bunei cuviințe. Dimpotrivă, o infinită anărăciune se așterne în sufletul său atunci cînd cei chemați nu înțeleg să răspundă invitației făcută cu dragă inimă, scuzîndu-se în fel și chip.

Divinul Învățător a accentuat și nuanțat în mai multe rînduri și împrejurări însemnătatea acestei „cine deosebite”. Așa spre exemplu, a spus: „Eu sînt pîinea cea vie care s-a pogorît din cer. De va mîncă cineva din pîinea aceasta va fi viu în veci, iar pîinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu” (Ioan 6, 51), sau: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea Sîngele Meu rămîne în Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 56) sau: „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea Sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 54). Iar ca semn al dragostei Sale față de oameni, a instituit Taina Sfintei Euharistii: „Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu... Beți dintr-acesta toți, acesta este sîngele Meu...” (Matei 26, 26—28), promițînd să rămînă cu cei ce îl urmează, care primesc invitația cu dragoste și atașament, la „cina cea mare”, „pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 20).

Numai în Biserică se realizează această promisiune, grație căreia Mântuitorul Iisus Hristos rămîne în noi și cu noi, iar prin Duhul Sfînt, Trupul Său se reîntrupează mereu în trupul nostru, transformîndu-ne într-o făptură nouă. Biserica noastră dreptmăritoare este locul „cinei celei mari” al întîlnirii cu divinul Amfitrion — Mântuitorul Iisus Hristos — care bate în permanență la ușa sufletelor noastre invitîndu-ne la masa cerească: „Iată stau la ușă și bat, de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (Apocalipsa

3, 20). Iar una din rugăciunile noastre subliniază: „În Biserica măririi Tale stînd, mi se pare că stau în cer...” (rugăciunea de la utrenie, după stihoavna Triodului).

Cina mîntuirii îi așteaptă pe toți deopotrivă, iar oferta trebuie primită cu dragoste și atașament. Răspunzînd afirmativ la această chemare, adevărații credincioși vor cunoaște binele izvorînd din ea — mîntuirea sufletului, comuniunea spirituală cu Dumnezeu, așa cum ne învață parabola Sfintei Evanghelii.

Pr. IACOB LUPEI

CUVÎNT DE ÎNVAȚĂTURĂ DESPRE RUGĂCIUNILE PENTRU MORȚI

I. *Pregătirea aperceptivă.* Participînd la o înmormîntare săvîrșită de preot, oricine își poate da seama de conținutul cîntărilor bisericești și a rugăciunilor rostite pentru odihna sufletului celui decedat. Nu toți creștinii sînt însă de acord că se cuvine să ne rugăm pentru sufletul celor dragi ai noștri, pe care moartea i-a smuls dintre noi, socotind că nu este de nici un folos să menținem prin rugăciune o permanentă legătură de iubire cu ei.

II. *Anunțarea temei.* De aceea, în cele ce urmează vom vedea care sînt temeiurile rugăciunilor pentru morți.

III. *Tratarea.* 1. Încă în primele pagini, Sfînta Scriptură ne arată că omul este creația lui Dumnezeu, sufletul fiind nemuritor și veșnic ca Dumnezeu însuși. Datorită valorii deosebite a sufletului, Mîntuitorul spune: „Ce va folosi omului de ar dobîndi lumea toată și ar pierde sufletul său, sau ce ar da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 26). Format din trup și suflet, omul nu a fost creat pentru moarte, ci pentru viață și fericire. Moartea este răsplata păcatului (Romani 6, 23), aducînd o ruptură în ființa omului și despărțind trupul de suflet. Totuși, fiind de esență divină, sufletul nu poate muri și numai trupul primește osînda morții: „Căci din pămînt este luat și în pămînt se va întoarce” (Facerea 3, 19). Prin moarte, trupul „ca pulberea se întoarce în pămînt cum a fost, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu care l-a dat” (Eclesiastul 12, 7).

2. Întrupându-se spre a mîntui lumea, Dumnezeu-Fiul a restabilit ființa omului, deopotrivă suflet și trup. Prin mărirea Sa Înviere, păcatul și moartea au fost învinse și astfel pentru cei ce sînt întru Hristos, moartea nu mai înseamnă un sfîrșit total al vieții, ci o adormire, un început al unei vieți noi fără de sfîrșit. Precum „Hristos a înviat din morți, s-a făcut începătură celor adormiți. Căci, deoarece moartea a venit prin om, prin om și învierea morților; căci precum toți mor în Adam, așa toți vor fi făcuți vii în Hristos” (I Corinteni 15, 20—22). Din sfîrșit cutremurător al vieții, moartea s-a transformat într-un laborator al ei: „Nebune, ceea ce semeni tu nu capătă viață, dacă nu moare” (I Corinteni 15, 36). „Bobul de grîu căzînd în pămînt, de nu va muri, rămîne singur, iar de va muri, aduce multă roadă” (Ioan 12, 24). Însăși Mîntuitorul a spus despre fiica lui Iair și despre Lazăr că nu au murit, ci dorm, dar oamenii nu L-au putut înțelege atunci. Mai tîrziu, apostolii vorbesc și ei la fel despre „cei adormiți” în nădejdea vieții: „Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu va aduce prin Iisus pe cei adormiți împreună cu el” (I Tesaloniceni 4, 14). În felul acesta, cei morți devin fericiți: „Și am auzit un glas din cer, zicînd: scrie: fericiți cei morți, cei care de acum mor întru Domnul! Da, grăiește Duhul, odihnească-se de ostenele lor, căci faptele lor vin cu ei” (Apocalipsa 14, 13). Convingerea primilor creștini că moartea nu înseamnă o dispariție totală, nici chiar a trupului, ci odată va învia și va fi veșnic împreună cu sufletul, rezultă și din denumirea locului unde se înmormîntau „cimitir” (derivat din cuvîntul grecesc „Kimitirion”), care înseamnă loc de dormit, de repaus, dormitor. De aceea, cînd „însuși Domnul la semnul dat, la glasul arhanghelului și la trîmbița lui Dumnezeu, se va coborî din cer, cei morți întru Hristos vor învia” (I Tesaloniceni 4, 16). La fel scria și dascălii Bisericii Sf. Ioan Gură de Aur și Fer. Ieronim, în sensul că moartea este „adormire și se numește somn”. De aceea, în limbajul bisericesc morții se numesc „adormiți” sau „repausați” („răposati”), adevăr reflectat în inscripțiile: „Dormi în pace!”, „Fie-i țărîna ușoară!”, sau: „Aici odihnește întru Domnul, robul lui Dumnezeu...”.

3. Sufletul este viu și după moarte, iar viața de iubire alături de Domnul nu poate fi întreruptă nici de moarte: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?... Căci sînt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii... nu vor putea să ne despărță de dragostea lui Dumnezeu, care este în Hristos Iisus, Domnul nostru” (Romani 8, 35—39). Sufletul se află într-o stare activă și după moarte, fie în comuniune cu Dumnezeu, fie la depărtare de El, ceea ce rezultă și din pilda bogatului și a săracului Lazăr: „Și a murit săracul și a fost dus de îngeri în sinul lui Avraam și a murit și bogatul și s-a îngropat. Și în iad ridicîndu-și ochii, fiind în munci, vede pe Avraam de departe și pe Lazăr în sinul lui. Și strigînd a zis...” (Luca 16, 22—31).

4. Viețuind în comuniunea lui Dumnezeu, cei morți rămîn membrele Trupului tainic al Domnului, membrii Bisericii. Față de cei aflați încă în viață, ei nu mai duc lupta contra păcatului, primind cununa nevestă-jită a biruinței (II Timotei 4, 6). Existînd o singură Biserică, atît cei vii

cît și cei morți se simt uniți în aceeași unică iubire a Domnului care îi leagă : „Căci dacă trăim, pentru Domnul trăim și dacă murim, pentru Domnul murim ; deci, și dacă trăim și dacă murim, ai Domnului sîntem. Căci și Hristos spre aceasta a murit și a înviat și a trăit, ca să domnească și peste cei morți și peste cei vii” (Romani 14, 8—9) ; „Pentru ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt. Și să mărturisească toată limba că Iisus Hristos este Domn, spre mărirea lui Dumnezeu Tatăl” (Filipeni 2, 10—11).

5. Alcătuiind Trupul tainic al Domnului, între cei vii și cei morți se stabilește o legătură de iubire, căci „dragostea nu pierie niciodată” (I Corinteni 13, 8). Ea este un har care izvorăște din Dumnezeu, fiind specifică sufletului omenesc și capabilă să învingă chiar și moartea. În consecință, sufletul fiind nemuritor și mereu activ se poate învrednici și de iubirea celor aflați în viață.

Ne manifestăm iubirea față de cei adormiți în Domnul, rugîndu-ne pentru ei, avînd asigurarea Mîntuitorului că nu va trece cu vederea cererile noastre : „Și orice veți cere în numele meu, aceea voi face, ca să se preamărească Tatăl în Fiul. De veți cere ceva în numele meu eu voi face” (Ioan 14, 13—14). Rugăciunea pentru cei morți va fi primită cu atît mai bine cu cît o face întreaga Biserică și mai ales în timpul Jertfei Domnului care se aduce neconținut spre iertarea păcatelor. De aceea, Sf. Ioan Gură de Aur scrie : „Nu în zadar s-a rînduit prin apostoli, ca să se facă înaintea înfricoșatelor taine pomenirea celor morți ; ei au știut că de aici izvorăște mare folos, mare binefacere pentru cei morți”. Numai Dumnezeu scoate din osîndă sufletele celor adormiți, dar membrii cei vii ai Bisericii Sale o pot mijloci. Dumnezeu ascultă și împlinește rugăciunile unuia pentru altul și nu-și va întoarce fața Sa nici de la cele destinate celor adormiți întru nădejdea învierii, „fiindcă mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (Iacob 5, 16). De aceea, un alt dascăl al Bisericii scrie că „nimeni nu trebuie să se îndoiască că rugăciunile Bisericii, Jertfa cea mîntuitoare și milosteniile făcute pentru sufletul morților, ne ajută foarte mult ca Domnul să fie mai milostiv decît cum merita ei după păcatele lor”.

Firește, nu pentru orice fel de păcat pot fi folositoare rugăciunile de mijlocire. „Dacă vede cineva pe fratele său păcătuiind — păcat nu de moarte — să se roage și Dumnezeu îi va da viață, ca acela ce nu păcătuiesc de moarte, Este și păcat de moarte ; nu zic să se roage pentru acela” (I Ioan 5, 16). Iar păcatele care nu se iartă „nici acum, nici în veacul viitor” sînt cele împotriva Sfîntului Duh (Matei 12, 31—32).

Dincolo de toate, asemenea unei mame bune și iubitoare Biserica se roagă pentru toți credincioșii ei vii și adormiți întru Domnul, de pre-tutindenii și din toate timpurile, atît pentru cei vrednici, cît și pentru cei mai puțin vrednici. Rugăciunea care se rostește în timpul Proscomidiei (adică a pregătirii Sfîntelor Daruri spre a fi prefăcute în Trupul și Sângele Domnului în timpul sfintei liturghii este deosebit de grăitoare. În ea se spune : „Pentru pomenirea și iertarea păcatelor tuturor celor din veac adormiți întru bună credință... ale tuturor celor ce au adormit

întru nădejdea învierii și a vieții veșnice... și pe care nu i-am pomenit din neștiință sau din uitare, sau din pricina mulțimii numelor, însuși îi pomeneste Dumnezeu, Cel ce știe numele și vârsta fiecăruia".

IV. *Recapitularea (Fixarea cunoștințelor)*. Care este învățătura Sfintei Scripturi despre suflet? (Că reprezintă suflare divină și că este nemuritor ca și Dumnezeu). Ce înseamnă moarte? (Despărțirea sufletului de trup). Trupul este muritor? (Este muritor, dar numai până la a doua venire a Domnului când va învia, spre judecată, ca să primească împreună cu sufletul fericirea sau osînda veșnică). Ce se întâmplă cu sufletul după moarte? (Fiind nemuritor, va fi judecat în mod particular de Dumnezeu. Dacă este găsit vrednic, va rămîne în comuniunea iubirii lui Dumnezeu, iar dacă nu va fi găsit vrednic, nu se poate bucura de iubirea lui Dumnezeu. Iadul este tocmai lipsa comuniunii de iubire cu Dumnezeu). După judecata particulară osînda iadului este definitivă? (Nu este definitivă, întrucît judecata particulară nu este nici ea definitivă. Numai judecata de apoi, obștească este definitivă și numai atunci osînda iadului este veșnică). Sufletul aflat în iad se poate ajuta pe sine? (Din pilda bogatului și săracului Lazăr vedem că nimeni aflat în osîndă nu se mai poate ajuta pe sine însuși). Dar cine îl poate totuși ajuta și salva? (Numai Dumnezeu prin jertfa Fiului Său adusă pînă la sfîrșitul veacurilor spre iertarea păcatelor). Cum îl iartă și îl salvează Dumnezeu? (Prin rugăciunea Bisericii, a celor aflați în viață, care împreună cu cei morți rămîn membrii ai Trupului tainic al Domnului, pînă la a doua Sa venire. Dragostea care ne leagă de cei adormiți se manifestă prin rugăciuni de cerere pentru izbăvirea sufletelor lor, Biserica rugîndu-se pentru toți cei din veac adormiți, fără nici o deosebire).

V. *Apresiasi*. Am văzut încă de la început că nu toți creștinii se roagă pentru cei adormiți în Domnul. Unii din ei spun că rugăciunile acestea nu au nici un efect, aducînd în sprijinul afirmației lor mai multe texte biblice referitoare la judecata de apoi. Spre exemplu: „Căci noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, ca să primească fiecare după faptele sale săvîrșite în trup, ori bine, ori rău" (II Corinteni 5, 10). Desigur dreptatea lui Dumnezeu este nepărtinitoare și va aduce cu sine răsplata după faptele săvîrșite, dar noi ne rugăm pentru cei adormiți după judecata particulară și înainte de judecata din urmă, care este definitivă. Chiar în veacul apostolic era obiceiul ca cei vii să se boteze și pentru iertarea păcatelor celor morți, care nu primiseră botezul. Sf. Apostol Pavel se referă la acest fapt și nu numai că nu-l combate, dar îl aduce ca argument pentru susținerea învierii noastre: „Fiindcă ce vor face cei ce se botează pentru cei morți, dacă morții nu înviază nicidecum? De ce se mai botează pentru cei morți?" (I Corinteni 15, 29). Apostolul Neamurilor recunoaște, deci, posibilitatea rugăciunilor de mijlocire pentru cei morți, între judecata particulară și cea de apoi. Pînă atunci ușa harului nu se închide, ci lucrează în Biserică, din care fac parte și cei vii și cei adormiți, ca membre ale Trupului Său tainic.

VI. *Asocierea*. Alcătuiind aceeași comuniune de iubire în cadrul

Bisericii, cei vii se roagă pentru cei adormiți în Domnul după cum și invers. În măsura în care ne rugăm pentru cei adormiți, cerem și noi sfinților cu care ne aflăm în comuniune să mijlocească și ei pentru iertarea și mântuirea noastră, avînd certitudinea acestei mijlociri, deoarece dragostea nu pierde niciodată”.

VII. *Generalizarea.* Așadar, rugăciunea pentru cei adormiți în Domnul se bazează pe unitatea Bisericii ca Trup tainic al Domnului, care cuprinde și pe cei vii și pe cei morți. În această comuniune de iubire și sfințenie, Dumnezeu primește rugăciunile și cererile celor vii pentru cei morți.

VIII. *Aplicarea.* 1. Biserica se îngrijește de viața credincioșilor, de la naștere pînă la mormînt și chiar dincolo de mormînt. Pentru cei morți a rînduit servicii religioase și rugăciuni speciale legate în primul rînd de înmormîntare, însoțind sufletul celui adormit în călătoria sa spre viața veșnică. Rugăciuni se fac și la trei, șase, nouă și 40 zile după moarte, în amintirea arățărilor Mîntuitorului înviat. Apoi, la un an și în fiecare an de la data morții se fac parastase însoțite de agape, atît în amintirea celui decedat, cît și ca expresie a comuniunii de iubire a credincioșilor care mijlocesc cu rugăciuni pentru iertarea păcatelor și fericirea veșnică a celui adormit în Domnul. Slujbele sînt însoțite de acte de milostenie, tot ca o manifestare a iubirii creștine.

2. Biserica a rînduit și zile speciale pentru pomenirea celor adormiți: sîmbăta dinaintea lăsatului sec de carne; sîmbăta a doua, a treia și a patra din postul sfințelor paști, ca aducere aminte de jertfa Mîntuitorului de izbăvire din păcat; luna după „Duminica Tomii”, în amintirea biruinței asupra iadului și a morții prin Învierea Domnului, iar rugăciunile pentru morți din sîmbăta Rusaliilor amintesc de înnoirea și restabilirea vieții prin pogărirea Duhului Sfînt.

3. Pe lîngă rugăciunile Bisericii, fiecare credincios are datoria ca în rugăciunile sale particulare, să-i pomenască pe cei trecuți la cele veșnice.

4. În semn de cinstire a celui adormit, Biserica binecuvîntează și mormîntul său întru nădejdea vieții veșnice și a învierii la a doua venire a Domnului. Îi este așezată o cruce la căpătîi, ca semn al biruinței asupra morții și ca semn al parusiei Domnului, cînd toți cei adormiți vor învia cu trupurile spre a fi împreună cu sufletul, în veșnica comuniune cu Dumnezeu. Familia celui adormit are în continuare datoria de a îngriji mormîntul, păstrîndu-i prin aceasta amintirea și cinstindu-i numele.

5. Rugăciunile pentru cei adormiți au și un rol educativ pentru cei aflați în viață, atrăgîndu-le luare aminte asupra faptului că moartea nu ne ocolește și că vom da socoteală în fața Dreptului Judecător de faptele săvîrșite, biruința faptei bune săvîrșită în viața de acum. Tot aceste rugăciuni ne mențin într-o permanentă legătură cu cei dintr-un ne-am cu noi, ca o stavilă în calea uitării obîrșiei. Legătura cu înaintașii, ne întărește și sentimentul dragostei de pămîntul locuit de ei și de tradițiile statornicite de ei, în care ne regăsim propria noastră identitate.

Preot prof. SORIN COSMA

ȚINUTA PREOȚEASCĂ

Cu decenii în urmă, publicațiile noastre bisericești includeau în paginile lor, materiale tratând același subiect.¹ Dezbaterile de atunci au avut un caracter controversat, dar în același timp, educativ, instructiv, orientativ. S-a convenit în general că preotul trebuie să aibă o ținută nu întimplătoare, nici impunătoare, ci una firească demnității sale. Re-luăm, totuși, aceeași temă, din dorința de a o împrăști și cu elementele specifice contemporaneității noastre.

S-a subliniat pe atunci că preotul trebuie să se situeze într-o relație de permanent dialog atât cu valorile religios-morale, cât și cu cele „estetice sociale”. Referindu-ne la cele din urmă, notăm că și acestea formează a categorie de bunuri care traversează timpul și spațiul, reprezentând pentru conștiința umanității un punct de referință constant, în vederea modelării și devenirii ei din punct de vedere calitativ.²

Ținuta fizică a oricărui individ este prima modalitate de conversație, sub raport estetic, între oameni. Expresia feței, poziția corpului și vestimentația sînt mijloace prin care o persoană se impune atenției și se definește ca ceva distinct. De aceea, în cursul istoriei, s-au emis judecăți de valoare și pe marginea acestei chestiuni.

Bunăoară, pentru vechii greci, fața omului reprezenta o posibilitate de determinare a gradului său de înrudire cu zeii. Cu cît linia facială a muritorului era mai expresivă, cu atît era considerat mai aproape de „originea olimpică”. Mai mult, pentru eleni era de neconceput ca un om, considerat de o frumusețe fizică deosebită, să nu fie și un spirit superior, atît pe planul gîndirii, cît și pe cel al atitudinilor etice. Idei similare se pot întîlni și în concepția altor popoare : egipteni, asiro-babilonieni și chiar la romani.

¹ Spre exemplu : *Costumul sau portul nostru preoțesc*, în „B.O.R.”, nr. 7/1926 ; *Moda în lumina Evangheliei*, în „B.O.R.”, nr. 2/1927 ; *Iarăși costumul preoțesc*, în „B.O.R.” nr. 10/1931.

² Petre Andrei, *Opere sociologice*, vol. I, București, 1973, pp.315—331.

Dascălii Bisericii noastre vorbesc și ei întrucitva asemănător, socotind că desăvîrșirea spirituală are un corespondent în cele materiale³, în măsură să-i dea consistență, adîncime și noi semnificații. Spre pildă — istorisește Sf. Ioan Scărarul — „cineva văzînd o femeie minunat de frumoasă, găsi prilej de a adora și slăvi prin laudele sale suverana Frumusețe, a cărei creatură este această femeie. La vederea ei, dragostea de Dumnezeu îl cuprinse și din ochi țîșni un șiroi de lacrimi”.⁴ Generalizînd, de aici rezultă că figura omului, expresia feții și ținuta acestuia au capacitatea de a sugera stări de spirit cu totul excepționale.

În literatura patristică și cea teologică mai recentă, chipul preotului primește, în ansamblu, culori vii, semnificative, inconfundabile. Despre fața trăitorilor creștini se spune că ea dobîndește — prin raportarea întregii lor vieți la viața întru Hristos — o înfățișare excepțională, „îngerească” (raportarea devine posibilă, în planul ideal al lucrurilor, spre care credinciosul aspiră, existînd o relație între ceea ce este și aceea ce ar putea fi el). Spre ilustrare, reproducem o observație de dată mai recentă, dar pe care o socotim convingătoare: „Părintele Paisie... e mai degrabă bolnav decît sănătos și arăta de optzeci de ani de pe cînd avea doar șaiszeci. Acum are optzeci și arată ca la șaiszeci!”⁵ Ea reflectă mutațiile ce se petrec în ființa omului, atunci cînd se supune unui exercițiu duhovnicesc de perfecționare.

Acest chip „îngerească” al preotului poate fi și trebuie să fie cultivat. El presupune, firește, un efort continuu și multă răbdare, dar se poate realiza cu mijloacele noastre, ajutați fiind și de lucrarea dinamică și modelatoare a Duhului Sfînt.

Întîi de toate, să ne referim la așa numita „lumină a ochilor”. În Sfînta Carte se accentuează această idee, Mîntuitorul spunînd: „Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul cu cît mai mult!” (Matei 6, 22—23). Prin urmare, ochii sînt în măsură să dea un anume contur și feței omenești. Prin ochi, fața poate primi expresivitate, profunzime, grandoare. Tot ochii exteriorizează stările sufletești încercate în inima omului, fiind — cum afirmau cei de odinioară — o fereastră deschisă către ascunzișurile firii. Aceste calități ale „luminătorului trupului” nu trebuie să rămînă străine nici preotului. Ochii preotului trebuie să le reunească într-o armonie perfectă. Privirea sa nu poate sugera ceva demonic, respingător, ci trebuie să reflecte blîndețea, armonia interioară, calmul, discreția, rar de tot asprimea și numai atunci cînd este absolută nevoie. Cu alte cuvinte preotul nu are dreptul să privească oricum. Ochii lui sînt destinați pentru a alina suferința, pentru a arunca

³ Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Chipul lui Iisus*, în „Îndrumătorul bisericesc”, nr. 3/1982, p. 117.

⁴ Cf. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, *Studii patristice* Timișoara, 1984, p. 291.

⁵ Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983, p. 217.

lumină. Auzim adesea vorbindu-se despre bunii slujitori că, numai privindu-și credincioșii, reușesc să le inspire optimism și pace sufletească, în momente de mare deznădejde și neliniște, scoțându-i din starea de disperare — generată de obicei de o accentuată durere sufletească. Există, din nefericire, și acele „priviri grele” care, uneori, se ascund și în ochii preotului. Să ne amintim spre exemplu, de „răspopitul” Emanoil Manovici din nuvela „Popa Man” de Ion Agârbiceanu. Privirea acestuia ascundea un substrat păcătos, în măsură să smintească și să paralizazeze interlocutorii.⁶ Este, deci, de dorit ca preotul să fie conștient de aceste secrete ale ochilor și să-i supună autoeducației, făcând din privirea sa un mijloc de corectare a ceea ce este detestabil.

Ținuta preoțească mai presupune și ceea ce numim „seninătatea feței”. Asemenea ochilor, fața preotului trebuie să radieze căldură și lumină. Un chip întunecat nu este comunicabil; el se închide în sine, ca nuferii seara, răspinzind, printre cei ce-l privesc, fiori de neliniște, teamă și neîncredere. Firește, timpul își lasă urmele și peste înfățișarea omului, săpînd uneori — întocmai apei în inima muntelui — văi adînci peste chipul omenesc. Dar urmele timpului pot avea și calitatea de a fi un semn de maturitate, atunci cînd sînt supuse controlului nemijlocit al spiritului. O frunte descrețită, în ciuda ridurilor, apropie interlocutorul, inspirînd încredere în depășirea impasurilor sale.

Unul dintre mijloacele prin care se poate cultiva expresivitatea chipului ar fi ferirea lui de acte necontrolate, de ticuri. Clipirea nefirească a ochilor, încrețirea repetată a frunții, spasmul nasului, schimonosirea gurii — sînt forme prin care unii își falsifică naturalețea înfățișării. Mai mult, ele crează un cadru propice pentru comentarii și amuzament. De aceea, autocenzura gesturilor îl ferește pe slujitor de ironii, conferindu-i o notă solemnă.

Un alt mijloc prin care înfățișarea preotului primește un plus de expresivitate este încadrarea feței în podoaba bărbii. Barba nu este un ornament decorativ, iar purtarea ei accentuează semnul maturității. Pentru preot, ea este o formă de comunicare a experiențelor și încercărilor sufletești, a responsabilității conștiente de care s-a învrednicit și pe care și-a asumat-o odată cu primirea harului preoției. Purtarea bărbii îl scoate pe preot din anonimatul cotidian, sugerîndu-l societății ca un element distinct, mai ales atunci cînd și conștiința acestuia face dovada unei maturități deosebite în gîndire și comportare.

Reluînd sintetic cele de mai sus, considerăm potrivit să parafrazăm un îndemn socratic adresat tinerilor: să folosim mereu oglinda, ca cei cu chip frumos să dobîndim o purtare la fel, iar cei mai puțin binecuvîntați de Apollo să ne ascundem lipsurile prin educație.⁷

Partea a doua a dezbaterii pe care ne-am propus-o privește cîteva aspecte referitoare la vestimentația clericului.

⁶ Ion Agârbiceanu, *Nuvela, Povestiri*, București, 1984.

⁷ Diogenes Laertios, *Despre vîile și doctrinele filozofilor*, București, 1963, p. 165.

În general, prin îmbrăcăminte se înțelege „sistemul de obiecte confecționate de către oameni, din materiale diverse, ca să-și acopere cu ele corpul, fără a face imposibilă mișcarea și deplasarea cu forțe proprii”.⁸ Firește, definiția are un caracter general, deoarece oamenii se îmbracă motivat și nu insistăm asupra acestui lucru cunoscut de oricine. Există, însă, și un substrat psihologic al problemei: „Persoana îmbrăcată dă întotdeauna dovadă de mai multă siguranță în mișcări, se simte mai puternică, mai în drept să întreprindă diferite acțiuni colective ori individuale”⁹ — se mai precizează în aceeași definiție. Prin urmare, cu ajutorul vestimentației, silueta umană se poate recompune, omul creîndu-și astfel noi și noi posibilități de afirmare.

Felul cum cineva ține „să arate”, vizează o gamă largă de sentimente, nivel de cultură și posibilități; ele merg de la austeritate la solemnitatea somptuoasă, de la condiția materială a omului la gustul estetic pe care și l-a format, de la categoria socială din care face parte pînă la ambițiile mondene. Dar dezbaterea noastră nu are un caracter general, ci ne referim numai la persoana preotului.

Se pune problema: preotul trebuie să fie preocupat și de problemele modei? Într-o oarecare măsură, considerăm că răspunsul trebuie să fie afirmativ, deoarece „moda implică o serie de perturbații sociale minore, cu ecouri totuși pe plan moral, cultural și economic”¹⁰. De aceea, fenomenul nu poate rămîne străin nici unui membru al societății, oamenii fiind în măsură să favorizeze, să contribuie la canalizarea lui într-o direcție firească, normală, conformă bunului simț în general și a celui estetic în special. Prin urmare, nici preotul nu se poate situa undeva în afara acestor aspecte de ordin general, deoarece vehiculează și el valori culturale. Din acest punct de vedere, clericul trebuie să fie un om de echilibru, situat la mijlocul distanței dintre modernism și desuetudine. În consecință, se impune din partea lui un control atent în îmbrăcăminte pe care o poartă, în cultivarea unui anume gust în această direcție. Aprecierile trebuie să plece de la situațiile trăite. Omul obișnuit se raportează la momentele festive din viața proprie, ce presupun o anume apariție a sa în public, îmbrăcîndu-se în consecință. Iată cîteva situații concrete: vizionarea unui spectacol de teatru, participarea la ședințele unui ceneclu literar ori la o ceremonie publică sau particulară, participarea la un serviciu religios (cununie, înmormîntare, etc.). Spre deosebire de acesta, preotul trăiește însă dimensiunea sărbătorii continue. Orice apariție a preotului în societate, trebuie să fie și un prilej de orientare a gîndului celor ce-l văd înspre Hristos. De aceea și vestimentația sa trebuie să-i sugereze misiunea. Cămașa, costumul, îmbrăcăminte suplimentară din anotimpurile mai reci, ca și încălțăminte sa, nu pot fi luate

⁸ *Estetica*, București, 1983, p. 435.

⁹ Idem.

¹⁰ Ibidem, p. 439

ca model după extremitățile străzii. Cromatica lor se cere organizată într-o variantă a contrastelor liniștite, evitându-se elementele violente sau cele spectrale. Se știe că vestimentația comunică ceva despre persoana în sine, prin forța de sugestie a îmbrăcăminții. Or, există nuanțe multiple și în cazul culorilor solemne, de la negru pînă la gri-închis. Acestea sînt în măsură să rezolve varietatea ținutei preotești, să o ferească de monotonie și platitudine, atunci cînd preotul apare în societate.

Se cuvin amintite și situațiile mai deosebite, din sezonul estival, cînd preotul — asemenea celorlalți oameni — petrece mai multe zile de odihnă pe plaja mării sau cutreierînd zone muntoase. Desigur, în asemenea împrejurări, adaptarea la noile situații devine o necesitate. Cu alte cuvinte, deși se iese, aparent, din canonul acesta, se poate rămîne totuși în el printr-o atitudine chibzuită în opțiunea preotului pentru ceea ce îi este absolut necesar în acea conjunctură.

Dar vestimentația preotului nu poate fi raportată numai la diferite situații de apariție în societate, ci mai ales la ținuta sa consacrată, cu alte cuvinte la uniforma sa.

Indiferent de religie, la toate popoarele lumii, clericul se distinge — în exercițiul funcției sale — de masa credincioșilor, prin îmbrăcămintea specială pe care o poartă. Ori, în activitatea sa de slujire a credincioșilor — fie în spațiul liturgic consacrat fie în afara lui — preotul ortodox nu poate face excepție de la această regulă. Pentru el, este grăitoare și definitorie reverenda. Ea vine să sublinieze prezența Mîntuitorului Iisus Hristos în mijlocul lumii. Privind persoana clericală înveșmîntată astfel, credinciosul se conștientizează că nu trăiește într-o lume desacralizată, iar în ființa sa se activează energiile spirituale. Pe scurt, această ținută este forma cea mai simplă, concretă și eficientă de a-și face simțită prezența și misiunea sa în lume. De aceea, preotul nu trebuie să se dispenseze cu ușurință de acest „document” al identității sale. Fără ținuta sa specifică, harul cu care este dăruit întîrzie întru a deveni o evidență publică.

Firește, din punct de vedere estetic, nici reverenda preotească nu poate face excepție de la această raportare. Vorbînd despre culori solemne — în ceea ce privește vestimentația clericală în general — ele trebuie avute în vedere și în această privință. Culoarea definitorie pentru uniforma preotească nu poate fi decît cea neagră. Sobrietatea, echilibrul, demnitatea clericului nu pot fi sugerate de alte culori ale reverenței, iar din punct de vedere estetic trebuie bine chibzuită și linia croielii. O lungime excesivă, la fel ca și limitarea nefirească a acesteia, o fac stridentă, discutabilă, pentru ochiul privitorului, anulînd o parte din semnificația ei care trebuie să sugereze sacralitatea. Același aspect estetic vizează și îngrijirea reverenței, curățirea ei la vreme, iar înnoirea ei ține de respectul pe care îl arată misiunii sale cel ce o îmbracă.

În încheiere, o observație cu caracter general. Preotul ortodox este — precum se știe — un jertfitor al Mântuitorului Iisus Hristos. Dar, paralel cu jertfa nesângeroasă care se aduce la altar, preotul se jertfește și pe sine. Ori, aceasta presupune și o transformare proprie în jertfă bine primită. De aceea, întreaga ținută preoțească trebuie să primească dimensiunea jertfei, iar curățirea trupului prin spălare, prin îngrijirea miinilor, prin poziția corpului concură la aceasta. De aceea și ținuta preoțească este o problemă serioasă, pretențioasă, în măsură să ne facă să zăbovim la o mai atentă cunoaștere de sine.

Preot prof. NICOLAE MORAR

MOMENT IMPORTANT PE DRUMUL REFACERII UNITĂȚII STRĂBUNE

În preajma unei noi aniversări jubiliare a momentului de neuitat de la 1 Decembrie 1918, socotim necesar să reamintim o clipă din acest drum anevoios, presărat cu numeroase piedici: anii 1806—1808, ce reprezintă unirea scurtă a două dintre provinciile noastre străbune — Moldova și Valahia.

Privind momentele mai de seamă din istoria patriei, constatăm că *unitatea spirituală* a daco-românilor nu a putut fi niciodată destrămată în cursul celor două milenii, dar unitatea statală a fost greu încercată în vitregia vremurilor. Cu aproape trei veacuri în urmă, marele învățat Dimitrie Cantemir își intitula opera sa principală *„Hronicul a toată Țara Românească, care apoi s-a împărțit în Moldova, Munteniasca și Ardealul”*, ceea ce sugera o unitate străbună, dezmembrată pe parcurs nu din voința poporului român.

În cele ce urmează vom trece peste perioadele de încercare sau de refacere a unității străbune mai vechi (839 sub Morut, 1330 sub Basarab I, 1600 sub Mihai Viteazul, 1658—1659 sub Mihail Radu 1784 sub Horea „rex Daciae”) și ne vom opri asupra unui eveniment mai puțin luat în seamă: unirea Moldovei și Valahiei sub un singur sceptru, înfăptuită între anii 1806—1808, de către Consantin Alexandru Ipsilanti voievod.

Cu privire la acest domnitor, Dionisie Ecclesiarhul scria că strângându-și ostași „din țara Moldovei, zece mii”, i-a numit „*dragoni make-domeni*”¹. De aici deducem că însuși domnitorul era român macedonean. De altfel, un observator contemporan cu domnii fanarioți spunea că „în greci trebuie să vedem aromâni” (Iohan Iakob Ehrler). De aceea și Constantin Vodă Ipsilanti urmărea să se încorporeze „rege al Daciei”, în care să cuprindă și Macedonia. Dar să urmărim sumar câteva din documentele emise de el sau referitoare la această măreață împlinire.

¹ Dionisie Ecclesiarhul, *Hronograf 1764—1815*, ed. D. Bălașa, București 1987, p. 90.

După ce Poarta a declarat război, Rusiei, la 15 decembrie 1806, în ziua de sîmbătă „pe la ora 3 din noapte, au intrat domnitorul Constantin voievod Ipsilanti în București². Pentru a-și consolida poziția, în aceeași zi a dat o proclamație în care se autointitulase: „Io Constantin Alexandru vo-i-evod, domn amîndorora țărilor, Moldovia și Valahia³. Peste alte două zile, la 17 decembrie, „s-a cetit scrisoarea împărătească de la Petersburg către locuitorii Moldaviei și Valahiei”, în legătură cu „instalarea domnitorului celor două țări”⁴.

În această calitate de domnitor al Moldovei și Valahiei, cu același titlu, el a emis mai multe porunci: la 15 și 19 decembrie 1806, la 7 ianuarie, 20 și 22 februarie, 1 aprilie și la 6 mai 1807⁵.

Deosebit de interesant este și raportul consulului englez Summerer, din 23 aprilie 1807, în care se consemna că „Ipsilanti vodă, acum din februarie 1807, aspiră să realizeze visul său măreț de a uni sub sceptrul său unic, Basarabia, Principatele (Moldova, Valahia, n.n.) și Serbia”⁶. Această refacere parțială a unității statale a românilor era patronată nu numai de Rusia ci și de Anglia⁷. Același izvor mai consemnează că la 27 iulie 1807 „au intrat Ipsilanti în București, întorcîndu-se de la Birlad și (...) s-au răspîdit (știrea n.n.) de către cei din jurul său, că împăratul Rusiei, Alexandru, l-au așezat rege al Basarabiei, Moldaviei Valahiei și Serbiei și că fiul său, beizadea Alecu, are să se cunune cu sora împăratului”⁸.

Cu toată nesiguranța ce domnea din cauza războiului, în același an, la 31 iulie, Constantin Ipsilanti se intitula încă „domnul Moldovei și Valahiei”, într-o dispoziție dată pentru „mersul prețurilor”⁹.

Documentele date de acest domnitor sînt mai multe, din care am citat doar cîteva, spre a ilustra această refacere parțială a unității românilor sub un singur sceptru, în prima decadă a secolului XIX.

Subminat „de o parte din boieri și de generalii țarului”, cu care intrase în conflict, Constantin Ipsilanti a fost îndepărtat: „În 1808 februarie 18, s-a scos Ipsilanti din Valahia și Moldova”. La 23 martie, același an, feldmareșalul Prozorovski a anunțat divanul Valahiei „că mîria sa, creazul Ipsilanti a fost îndepărtat din treburile Moldovei și Țării Românești”. Biserica din aceste provincii a primit ordin, tot acum, să nu mai pomenească la slujbe pe Ipsilanti.¹⁰ De aici rezultă că între anii 1806—1808, în bisericile din ambele provincii românești se pomenea un

² Naum Rîmniceanu, *Cronologia evenimentelor din țările române Moldavia și Valahia de la 1768—1812* (în limba greacă), trad. rom. de C. Erbiceanu, în *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, București, 188, p. 508.

³ Cf. V. A. Urechia, *Istoria românilor*, vol. IX, București, 1896, p. 101.

⁴ Cf. Naum Rîmniceanu, *Cronologia*, ..., p. 508.

⁵ Cf. V. A. Urechia, c.c., pp. 101, 121—140.

⁶ Ibidem, p. 152.

⁷ Cf. Naum Rîmniceanu, *Cronologia* ..., p. 510. Mențiunea apare în 13 februarie 1807.

⁸ Ibidem, p. 515.

⁹ V. A. Urechia, c.c., p. 136.

¹⁰ *Cronologia* ..., pp. 517—518.

singur domnitor, Constantin voievod. El conducea aceste țări, sub un singur sceptru și acest fapt este un preludiu semnificativ pentru anul 1859. Ipsilanti și-a dat seama că numai prin forțele proprii va putea realiza și susține unitatea statală, motiv pentru care a organizat și o armată românească.

Nu este întâmplător nici faptul că în armata națională formată de Ipsilanti în prima sa domnie (1802—1806), funcția de „mare comis” a fost încredințată lui Tudor Vladimirescu, iar oastea pandurilor, în războiul ruso-turc din 1807—1812, avea „comandir” pe același erou din Vladimiri Gorjului, care obține strălucite victorii de la Cernești, Batoși, Hinova, Erghevița, Șimian, Schela Dudaș, Virciorova, Cladova etc.¹¹ Neobținând aprobarea marilor imperii feudale limitrofe refacerea unității statale străbune s-a năruit pentru moment. Ipsilanti a fost îndepărtat de la cîrma poporului și înlocuit cu un străin de neam și de aspirațiile lui legitime.

Evenimentele celor doi ani, domnia peste două principate din 1806—1808, a contribuit la întărirea conștiinței de neam, fiind o clipă din drumul spre refacerea statului unitar român, în granițele străbune, pecetluite cu riuri de sînge, timp de aproape două milenii.

Pr. DUMITRU BĂLAȘA

PREOTUL ATANASIE CONCIATU — UN MARTIR AL LUPTEI PENTRU MAREA UNIRE

Marele act al Unirii, înfăptuită la 1 Decembrie 1918 la Alba—Iulia, reprezintă opera comună a maselor românești, expresia voinței întregului nostru popor. În lupta pentru înfăptuirea năzuinței de emancipare socială și națională, de unire în granițele unui singur stat românesc, un rol aparte l-au avut preoții, cunoscuți și anonimi, care în fruntea credincioșilor păstoriți, și-au adus contribuția la realizarea mărețului eveniment al restituirii unității ancestrale românești.

Printre luptătorii pentru unitatea statală românească și-a înscris numele și preotul Atanasie Conciatu, conducătorul mișcării destinate Unirii, din comuna Denta jud. Timiș, în cursul lunii octombrie 1918, ceea

¹¹ Documente privind răscoala din 1821, I, pp. 41—42.

ce constituie un mic crimpei al marii opere înfăptuită cu atâtea sacrificii.

Preotul Atanasie Conciatu s-a născut în anul 1885 în comuna Căpreni, Jud. Dolj. A urmat școala primară în localitatea limitrofă Stoina, gimnaziul la Craiova, Institutul pedagogic din Arad și Institutul teologic din Caransebeș. Ca învățător a funcționat la școlile din Tolvadia (Livezile) și Percosova din jud. Timiș. În anul 1915 s-a căsătorit cu Emilia Giuchici din Sîndrei, familie în care s-a născut unicul fiu Traian. În anul următor a fost hirotonit preot, urmînd să ocupe parohia vacantă Banloc.

Educat în spiritul dragostei de libertate, luptător consecvent pentru unirea românilor din Transilvania și Banat cu frații de peste munți, în același an 1916, Atanasie Conciatu a fost însă condamnat de regimul dualist austro-ungar și apoi internat la Wipperf, în comitatul Șopron.¹

Reîntors la Denta, în toamna anului 1918, preotul Atanasie Conciatu continuă să slujească aceleași nobile idealuri, reaprinzînd scînteia speranței în inimile țăranilor greu încercați de război și de exploatarea de veacuri și conducîndu-i în lupta pentru Marea Unire.

În ciuda aspirațiilor maselor populare, în ziua de 22 octombrie/4 noiembrie 1918, notarul Ungér Pál din Denta a adunat locuitorii comunei spre a-i determina să accepte o declarație în sensul că doresc să rămînă mai departe în cuprinsul Ungariei dualiste. Aflat în fruntea populației locale, preotul Atanasie Conciatu a determinat hotărîrea unanimă de a se respinge cu fermitate alternativa propusă.² Mai mult, indignați de cursa întinsă, țăranii au pătruns apoi la postul de jandarmi, iar Atanasie Conciatu i-a organizat într-o primă formă de „gardă națională”³, care a preluat destinele comunei și a înlăturat vechea oligarhie locală. Din mijlocul mulțimii s-a auzit tot atunci glasul preotului Atanasie Conciatu: „Trăiască România Mare!”

Țăranii au luat cu asalt primăria, au confiscat bunurile acumulate prin exploatarea de veacuri, pe care le-au repartizat celor cărora de fapt trebuiau să aparțină. Mișcarea s-a răspîndit cu repeziciune și în zonele învecinate.⁴ Indignarea românilor era atît de mare, încît notarul a părăsit comuna în cursul nopții, iar timp de două zile țăranii au devenit stăpîni ai Dentei, înlăturînd regimul dualist austro-ungar.

Armata imperiului ce trozneva din toate încheieturile a trecut la înăbușirea răscoalei. În după amiaza zilei de 23 octombrie/5 noiembrie 1918 s-a apropiat de comună un tren cu două detașamente de soldați unguri, în frunte cu trei ofițeri⁵, care s-a oprit între Deta și Denta. Primul detașament a înconjurat așezarea, blocînd ieșirile din localitate, iar cel

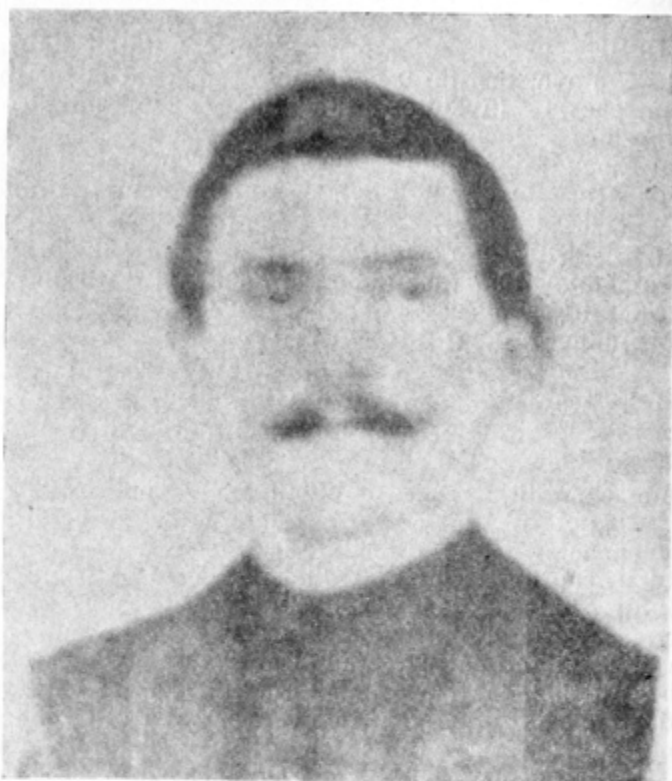
¹ Pr. Caius Pascu, *Istoria comunei Denta*, în „Brazde bănățene”, Timișoara, nr. 7—8/1939, p. 38.

² Prof. Nicolae Ilieșiu, *Comune din județul Timiș*, (manscris p. 224).

³ Arhivele Statului Timișoara, *Fond Primăria comunei Deta*, anul 1918, pachetul nr. 21.

⁴ Ionel Cionchin, *Monografia comunei Denta*, Cluj, 1972, p. 78.

⁵ Prof. N. Ilieșiu, o.c., p. 225.

Preotul Atanasie Conciatu
(1885—1918)

de al doilea a pătruns de urgență în comună. Atunci au căzut și primele victime : țărani Spasoe Tot și Pantelimon Cocea au fost împușcați.⁶

Adunați pe podul de peste Bîrzava, majoritatea țăranilor așteptau temperați fiind de conducătorul lor, preotul Atanasie Conciatu, dar la fel de fermi în hotărîrea de a sfărîma lanțurile exploatării dualiste. A fost un moment de maximă încordare, de intensitate dramatică : se aflau, față în față, cei urgisiți de veacuri și stăpînitorii, cu aparatul lor represiv, refuzînd să părăsească scena istoriei. Orice înduplecare, orice promisiuni nu mai erau posibile ; ele deveniseră tardive în antagonismul secular ireconciliabil.

⁶ Arhivele Statului Timișoara, *Fond Oficiul parohia ort. rom. Denta*, Registrul decedați, 1782—1923, p. 134.

⁷ N. Ilieșiu, *o.c.*, p. 225.

Ceea ce a urmat, se poate ușor intui. Înfuriați că se pronunță cu hotărîre și claritate împotriva stăpînirii dualiste, escadroanele au trecut la arestarea fruntașilor mișcării locale românești : preotul Atanasie Conciatu, Ștefan Avram, Nicolae Soșdean, Simion Trifu și Antonie Jurca.⁷ Într-un simulacru de proces, un „consiliu de judecată” ad hoc, format în grabă din vechile autorități locale detronate prin voința unanimă a populației românești, i-a condamnat la moarte prin împușcare. Sentința a fost executată în timpul nopții, preotul Aatanasie Conciatu fiind împușcat prin gură — amănunt păstrat în tradiția locală.

În dimineața zilei de 24 octombrie 1918, locuitorii comunei, cuprinși de indignare și revoltă, au putut vedea în fața primăriei, cinci trupuri neînsufleteite ce pluteau în singe, așezate acolo spre a-i înspăimînta pe ceilalți și a-i determina să accepte stăpînirea dualistă. Insuccesul evident a făcut ca represaliile să continue, în aceeași zi și în cele următoare fiind împușcați un număr de 20 țărani care au fost consemnați ca atare de preotul local Silviu Colojoară în „Registrul răposaților”⁸

Așa s-a stins, la cei 33 ani ai săi, preotul Atanasie Conciatu, ucis monstruos, alături de ceilalți fruntași ai comunei, în ultimul zvicnet al unui regim condamnat la dispariție definitivă. Istoria a înregistrat și numele călăilor, de tristă amintire, din acele ultime zile ale dualismului austro-ungar.

Cinstind memoria tinărului preot martir Atanasie Conciatu, locuitorii Dentei l-au imortalizat la loc de onoare pe placa de marmură a „Monumentului eroilor căzuți în primul război mondial”, iar în municipiul Timișoara una dintre străzi i-a purtat numele multă vreme.

Atrocitatea represaliilor guvernului dualist nu a putut înfringe mișcarea românească de Unire existentă în Denta, după cum nu a putut-o înăbuși nici în alte localități. La scurtă vreme, la 10 noiembrie 1918, un număr de 160 țărani reînființau „garda națională”⁹, pregătindu-se pentru Unirea cea Mare de la Alba Iulia, la care l-au delegat pe învățătorul Vasile Stoica.¹⁰

Unirea Banatului cu frații de peste munți a însemnat începutul unei noi ere și în viața comunei Denta. Se înfăptuise atunci visul celor care în acea toamnă sinistră a anului 1918 și-au sacrificat viața pentru unitatea statală indestructibilă a tuturor românilor, definită atunci odată pentru totdeauna.

Diacon STELIAN BORZA — IONEL CIONCHIN

⁸ Arhivele Statului Timișoara, *Fond Oliciul parohial ort. rom. Denta*, (Reg cit., p. 134); Pr. C. Pascu, *art. cit.*, p. 38; N. Ilieșiu o.c., p. 225.

⁹ Arhivele Statului Timișoara, *Fond Primăria comunei Deta*, 1918, pachetul nr. 21.

¹⁰ N. Ilieșiu, o.c., p. 225.

SEMNIFICAȚIILE UNUI MONUMENT ISTORIC

În 1987, s-au împlinit 170 ani de la inaugurarea celui mai vechi edificiu de teatru cu o scenă stabilă, din cuprinsul patriei noastre, înălțat pe vechea vatră de spiritualitate strămoșească a Văii Carașului, la Oravița. Evenimentul a fost marcat, la 22—23 noiembrie 1987, printr-un simpozion tematic, un spectacol aniversar, o bogată expoziție foto-documentară și alta filatelică — toate în organizarea forului județean de cultură Caraș-Severin, a Muzeului județean de istorie din Reșița, ca și a factorilor politici și de cultură orăvițeni¹. Cu aceeași ocazie, O.J.P.C.N. Caraș-Severin a editat un set de ilustrate, un calendar și un caiet, dedicat monumentului sărbătorit.

Momentul aniversar a fost un fericit prilej de întoarcere în timp, pentru rememorarea și relevarea semnificațiilor izvorite din numeroasele evenimente derulate sub cupola măreață a vestitului lăcaș de cultură (declarat monument istoric, prin HCM, în 1957). Prezența și activitatea sa îndelungată a fost integrată unui context socio-cultural ale cărui atribute au fost înscrise proeminent pe coordonatele istoriei noastre naționale. Se știe că vatra Carașului se distinge, în perimetrul bănățean și chiar național, printr-o autentică vocație culturală², confirmată de recunoscuta sa bogăție folclorică, de consecvența în păstrarea vechilor datini și obiceiuri strămoșești, precum și de ampla paletă de creativitate ilustrată de remarcabile personalități născute ori afirmate aici, printre care: Paul Iorgovici, Damaschin Bojincă, Dimitrie Turcu, Nicolae Tincu-Velea, At. M. Marinescu, Simion Mangiuca, Ilie Trăilă, Virgil Molin, Romulus Ladea, Virgil Birou. La acestea mai trebuie adăugate și alte elemente, cu aceeași putere de argumentație: larga circulație, pe aceste meleaguri, a cărții vechi românești, prezența și acțiunea culturală a celei mai de seamă librării bănățene de la finele veacului trecut (I. E. Tieranu, Oravița), bogatele biblioteci particulare și publice existente, apariția unei diversificate prese românești ce a pus în lumină vitalitatea condeierilor bănățeni.

În acest context, în urmă cu peste 170 ani (martie 1816), edilii Oraviței lansau apelul constituirii unui fond, din care să se întemeieze o scenă stabilă cum nu mai exista alta, atunci, în sud-estul Europei. Ast-

¹ O sărbătoare a teatrului românesc, în „Flamura”, nr. 3654/24 noiembrie 1987, p. 2; A.C. Iordache, Zilele culturii „Permanențe reșițene”, în „Orizont”, nr. 52/25 decembrie 1987, p. 15.

² Petru Călin, O veche vatră de cultură românească, în „Teatru și cultură la Oravița”, Reșița, 1987, p. 2.

fel, prin contribuția multor donatori din Oravița și din împrejurimi — întreprinderi și persoane particulare de diferite profesii (mineri, comercianți, meseriași, intelectuali, funcționari, preoți, etc.) — s-a strâns o sumă frumoasă. Notăm că printre donatori și respectiv printre membrii fondatori s-a numărat și Petru Iorgovici, protopopul Oraviței.³

Ideea a devenit faptă sub conducerea inginerului orăvițean Ion Niuni, prin transformarea și adaptarea unei solide clădiri donată de „Societatea Minieră” (în care pînă atunci se „amalganiza” aurul), ca și prin lucrările de amenajare și decorare interioară efectuate de pictorul Francisc Kneé (după proiecte ce aveau ca model sala „Burgtheater” din Viena). În iulie 1817, edificiul a fost pus la dispoziția publicului. Două decenii mai târziu, simțindu-se nevoia unor săli culturale adiacente, s-a etajat o aripă a clădirii. În răstimpuri, s-au efectuat și fireștile renovări (mai importante în 1831, 1837, 1872, 1963, 1983), sala mare. Însă, menținându-și caracterul stilistic dintru început.

În ambianța unui interior somptuos, monumental dar și familiar, de o încântătoare armonie cromatică (atribute ce l-au inspirat pe un gazetar să-l numească metaforic „perla orașului”⁴, au avut loc de-a lungul deceniilor, memorabile evenimente de cultură și simțire românească. Animați de un nobil și constant ideal — al apărării și afirmării ființei naționale — românii cărășeni, orăvițeni, prin reuniunile lor culturale, au transformat scena într-o puternică tribună de educație, promovind (în șirul anilor premergători marelui act al Unirii de la 1 Decembrie 1918, ca și după aceea), alese valori⁵ literar-teatrale, muzicale, coregrafice, de etos românesc, prin care au întreținut (alături de alți importanți factori) mereu mai vie coloana spiritualității naționale. Cu „firea de artist înăscut a bănățeanului isteț (...), deschis la suflet și la minte și iubitor de frumos”⁶, diletanții orăvițeni au răspîndit prin luminile scenei, numeroase lucrări aparținînd unora dintre cei mai de seamă scriitori români, de la Iosif Vulcan, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, I. L. Caragiale, ori Zaharia Bârsan, pînă la Liviu Rebreanu și cei din zilele noastre: Aurel Baranga, Paul Everac, Ion Băieșu, Tudor Popescu, etc. Repertoriul teatral s-a împletit aproape permanent cu cel muzical, căci, istoricește „însuflețirea bănățenilor pentru cîntare și lectură (...) n-a fost determinată numai de predispozițiile lor muzicale deosebite, ci și de instinctul de autoapărare împotriva tentativelor monstruoase de înăbușire a conștiinței lor etnice”⁷ în triste vremuri de asuprire străină. Aici s-au cîntat frumoase partituri folclorice, compoziții de Gheorghe Dima și îndeosebi ale lui Ciprian Porumbescu (a cărui operetă *Crai Nou* a fost interpretată de orăvițeni în premieră absolută pe o scenă stabilă,

³ Sim. Sam. Moldovan, *Oravița de altădată și teatrul cel mai vechiu din România*, Oravița, 1938, pp. 92—94.

⁴ Ibidem, p. 138.

⁵ Ibidem, p. 143 ș. u.

⁶ Vasile Vărădean, *Teatrul din Oravița (Din istoricul lui)*, în „Anuarul Liceului de băieți General Dragalina din Oravița”, 1932, p. 3.

⁷ Vasile Vărădean, *Cîntecul la el acasă*, Timișoara, 1985, p. 122.

la 26 decembrie 1888). Aici au loc sărbătoreștile emulări ale corurilor și fanfarelor din perioada interbelică și, tot aici, răsună robuste acoruri ale creației contemporane.

Strălucirea acestui vechi și mereu tinăr edificiu, ca și climatul cultural efervescent, au atras la Oravița valoroase ansambluri artistice și repute personalități. Vestite colective românești de teatru sosite în turnee, sub conducerea unor remarcabili corifei ai artei interpretative — ca Mihail Pascaly (1868), Matei Millo (1870) G. A. Petculescu (între 1878—1888), Zaharia Bârsan (în mai multe rânduri între 1906 și 1910 ca și mai apoi) — au stimulat crearea unei viguroase școli de cultivare a limbii literare și de educație națională, căci turneele de acest fel erau „nu numai spectacole de artă, ci și lecții de istorie și exaltare patriotică”⁸. Un cronicar prezent la spectacolul dat de trupa lui Pascaly nota cu emoție și entuziasm: „De pe bină răsună o limbă dulce ca farmecul (...); am auzit adesea că limba noastră e sonoră, suavă și armonioasă; (...) acum însă ne-a trecut toată dubietatea căci am simțit putere magică, am auzit și văzut ceea ce pînă acum numai cugeta și ofta am putut, am cunoscut sublimitatea limbii noastre”.⁹ Și astfel de momente înălțătoare au fost trăite adeseori sub acoperișul vechiului așezămînt, înobilat de amintirea lui Eminescu, sosit aici în 1868, ca suflor în trupa lui Pascaly, de strălucirea atîtor mesageri de elită ai artei naționale. Dintre aceștia îi amintim pe: Ciprian Porumbescu (1880), Agatha Bârsescu (1908), Traian Grozăvescu (1920 și 1923), Constantin Tănase (1928), George Enescu — ce dă un concert la 5 noiembrie 1931 (despre care s-a consemnat: „Uriș stă înaintea noastră unul dintre cei mai mari artiști ai vremii...; minunata tehnică a renumitului virtuos, însuflețirea aprinsă și temperamentul său... rețin pînă în ultimul locșor ocupat orice răsuflare”¹⁰, Octavian Goga (1933), Ion Minulescu (1943), Maria Tănase (1960), Mihai Beniuc (1975), Paul Everac (1981) și mulți alții a căror semnătură este așternută în „Cartea de aur”.

Structura demografică a orașului a făcut ca în jurul aceluiași edificiu să graviteze și o altă componentă a vieții culturale locale: spectacolele în limbile celorlalte naționalități. Mai menționăm că nu de puține ori, aceeași prezentare scenică era oferită și receptată concomitent în două sau trei limbi, ca expresie a solidarității umane, aureolată de fascinația artei.

Firește, este greu de cuprins în cîteva pagini tot ceea ce a înregistrat acest edificiu martor al atîtor evenimente și imagini, cu benefice reverberații în sufletul generațiilor. Dar dacă evaluăm sintetic semnificațiile

⁸ Vasile Vărădean, *Monumente bisericesti și culturale din zona Oraviței*, Timișoara, 1981, p. 44.

⁹ Sofroniu Pascu, *Teatrul Național*, în „Familia”, anul I (1868), nr. 30, p. 358.

¹⁰ Cf. „Tribuna”, nr. 28/1967, p. 7.

decantate în timp, devine și mai relevant un adevăr în care orăvițenii și cărășenii în general au crezut dintotdeauna : valorile culturale și cele spirituale îndeobște constituie permanent elocvente argumente de legitimare a tuturor și a oricui în fața lumii, niște fermenți de coeziune și de fortificare a conștiinței naționale, iar la nevoie, scuturi de apărare împotriva oricăror tentative de înstrăinare.

PETRU C. PRETORIAN

SECRETARUL EPARHIAL VASILE GOLDIȘ — 125 ANI DE LA NAȘTERE

După o fructuoasă activitate pedagogică desfășurată ca profesor la Preparandia din Caransebeș (1886—1889) și liceul din Brașov (1889—1901), Vasile Goldiș (1862—1934) a revenit la Arad, unde a îndeplinit atribuțiile de secretar al Consistoriului ortodox român. A activat în această calitate într-o perioadă de adînci prefaceri în Europa, fiind unul dintre inițiatorii unor acțiuni cu profunde urmări în viața poporului român. A fost un spirit constructiv, un promotor de acțiuni în care s-a reflectat nu numai componenta rațională a personalității sale, ci și înțelegerea devenirii societății și vieții popoarelor la începutul secolului XX. Activitatea sa a depășit limitele funcției sale de secretar consistorial, dar tocmai aceasta i-a oferit condiții optime, sub raport organizatoric și legislativ, pentru acțiunile desfășurate pe multiple planuri. Astfel, între 1901—1918, se pot distinge trei direcții în care a acționat cu perseverență, în optica îndeplinirii idealului românilor de a se uni într-un singur stat: 1) ca apărător al caracterului național al școlii românești; 2) ca promotor de acțiuni destinate progresului cultural al poporului român; 3) ca luptător național angajat în pregătirea și îndeplinirea Marii Uniri.

1. În perspectiva unei concepții sociologice și pedagogice moderne, V. Goldiș a urmărit cu statornicie întărirea capacității educative a școlii românești din Transilvania și apărarea caracterului ei național. Secretarul Consistoriului arădean a participat la lucrările senatului școlar și a militat ca acest for de organizare și îndrumare a învățămîntului românesc să acționeze pentru perfecționarea rețelei școlare existente în cadrul diecezei. A participat de-a lungul anilor la examenele finale de la Preparandie, sau la cele de calificare a învățătorilor, urmărind să cunoască nivelul pregătirii lor profesionale. V. Goldiș s-a interesat, în special, de stăpînirea metodologiei predării în bune condiții a limbii române. După ce în 1901 ministrul de instrucție publică și culte, Wlassics Gyula, a interzis preparandiilor românești să mai pregătească învățătoare, V. Goldiș s-a adresat Consistoriului din Caransebeș, propunîndu-i să acționeze în cooperare pentru pregătirea acestora. El considera că decizia ministe-

ului are un caracter abuziv, iar interzicerea pregătirii învățătoarelor „e o mare pierdere pentru cauza noastră școlară”¹. Pregătirea temeinică a învățătorilor i-a rămas o preocupare constantă. Senatul școlar, ca organism consistorial, a decis în ședința din 3 noiembrie 1904, să fie adoptată ortografia stabilită de Academia Română, iar noile norme ortografice să fie publicate în organul „Biserica și școala”².

După demisia profesorului Ion Petran de la conducerea Școlii civile de fete, senatul școlar, la propunerea lui R. Ciorogariu, l-a numit pe V. Goldiș ca director al acestei școli³. Secretarul consistorial a îndeplinit și această atribuție între anii 1901—1904, fără „a pretinde nici o rebonificare” — după cum a declarat în ședința din 31 august 1901, când a fost efectuată alegerea. S-a confruntat cu dificultățile pe care le întâmpina ea. Preocupat de perfecționarea activității școlii, în 25 noiembrie 1904 a condus o consfătuire a fruntașilor naționali din părțile Aradului spre a decide asupra mijloacelor celor mai potrivite pentru menținerea ei. Participanții au apreciat că este necesară construirea unei clădiri, iar V. Goldiș și R. Ciorogariu și-au asumat sarcina adunării fondurilor⁴.

Cunoscător temeinic al sociologiei vremii, V. Goldiș a sesizat valoarea teoretică și practică a „metodei anchetei”, căutând s-o utilizeze. I-a convocat la anchete, organizate din timp în timp, pe protopopi, inspectorii școlari, conducători ai reuniunilor învățătoarești și oameni de cultură. Consistoriul din Arad avea în subordine o bogată rețea școlară, pentru îndrumarea căreia un singur referent școlar era suficient. De aceea, problema controlului și îndrumării școlilor populare a devenit acută în primii ani ai veacului nostru. Au fost făcute diferite propuneri. În 15 noiembrie 1904, V. Goldiș, i-a solicitat pe oamenii școlii să răspundă la întrebarea: „În ce chip și prin ce mijloace s-ar putea introduce și înfăptui la școlile noastre confesionale o controlare mai intensivă a învățămîntului prin organe de specialitate?” Din răspunsurile primite de la protopopii care îndrumau școlile confesionale s-a desprins concluzia că era necesară înființarea unui post de revizor școlar sau referent ajutător, în care să fie numit un om cu pregătire pedagogică și experiența didactică necesară îndrumării eficiente a învățătorilor. În 10 aprilie 1906, V. Goldiș propunea, în consecință, înființarea celui de-al doilea post de referent școlar. Până la urmă a fost înființat un post de revizor școlar, funcție îndeplinită de la 1 septembrie 1912 de către R. Frateș, fost director al Școlii de fete din Brașov.

Grija pentru perfecționarea predării limbii române — limba maternă a elevilor — era o principală componentă a activității de păstrare a caracterului național al școlilor populare, amenințat prin prevederile legii, de tristă faimă, elaborată în 1907 în timpul ministeriatului lui A.

¹ Arhivele Statului Arad, mai departe A.S.A., *Fond Episcopia Ortodoxă Română Arad*, registrul de procese verbale ale senatului școlar, anul 1904, nr. 153.

² Arhiva Episcopiei Arad (în continuare A.E.A.) IV—1—1902.

³ A.S.A., registrul de procese verbale ale senatului școlar din 1904, proces verbal nr. 64.

⁴ A.E.A., V—250—1893.

Apponyi. Comunitatea românească — la fel ca și celelalte națiuni opri-mate din Imperiul bicefal — a remarcat caracterul opresiv al legii și a inițiat acțiuni de apărare a școlii confesionale. „Apărarea școlii” a devenit un obiectiv prioritar al adunărilor populare, al intervențiilor deputa-ților români în dietă și al consfătuirilor din cadrul protopopiatelor. V. Goldiș a sprijinit acele acțiuni și a intervenit în dietă, criticând prevederile nepedagogice și antiromânești ale legii. Ca secretar al Consistoriului din Arad a întreprins acțiuni constructive de apărare a caracterului național al școlii românești. În 1908, V. Goldiș s-a adresat tuturor deputa-ților Eparhiei Aradului, solicitându-le să participe la constătuirea orga-nizată în 29 iunie, spre a fixa modalitățile de sprijinire a parohiilor care nu pot asigura din mijloace proprii întregirea retribuției învățătorilor⁵. Era o problemă — cheie, deoarece dacă se recurgea la autoritățile habs-burgice, pentru întregirea retribuției, școala românească trebuia să ac-cepte limba maghiară ca limbă de predare și în consecință trebuia să se supună sub presiunea constantă a Imperiului bicefal. Din raportul din 15 aprilie 1909 al senatului școlar se constată că din cele 427 posturi de învățători, s-a asigurat o dotație legală doar pentru 268 persoane iar pentru restul de 159 urma să se recurgă la ajutorul oficial sau să se facă eforturi pentru întregirea salariilor⁶. În 29 iunie 1909, senatul școlar a dezbătut cu atenție problema recurgerii la ajutorul oficial și după ce a constatat hotărîrea comunităților românești de a apăra ființa națională a școlii, a hotărît să depună eforturi sporite pentru susținerea școlilor in-clusiv în acele comune avizate la ajutorul imperial pentru întregirea sa-lariilor, tocmai spre a se evita pierderea caracterului național al școlii românești⁷. A fost o decizie cu urmări benefice pentru funcționarea școlilor românești. La pregătirea și elaborarea ei, V. Goldiș a avut un rol decisiv, fiind la curent cu spiritul de jertfă de care era animat poporul român întru susținerea școlii.

Legea învățămîntului austro-ungar din 1907 a introdus în viața școlară conceptul de „delict disciplinar”, care ducea spre efectuarea de anchete administrative și închiderea școlii confesionale. Pentru „delicte disciplinare”, erau anchetați învățătorii care nu obțineau rezultatele dorite de autoritățile pestane în ceea ce privea predarea limbii maghiare, apoi cei care utilizau manuale neaprobate sau aveau o atitudine con-trară intereselor oficiale, concretizată în difuzarea unor idei așa-zise „nepatriotice” și utilizarea unor embleme cu alte semnificații decît cele recunoscute de autorități⁸. Stimulate de aceste prevederi, organele ad-ministrative comitatense și inspectorii școlari austro-ungari au început o adevărată campanie de constatare a „delictelor disciplinare” și de efectuare de anchete destinate transformării caracterului național al școlilor românești. În această aprigă dispută, s-a distins și V. Goldiș în

⁵ A.E.A., II—1—1908, adresa 3561.

⁶ Ibidem, IV—47—1909.

⁷ A.S.A., *Protocolul senatului școlar pe anul 1909*, proces verbal nr. 87.

⁸ A se vedea *Noua lege școlară*. În „Telegraful român”, anul LV nr. 73, 1907.

apărarea învățătorilor și susținerea instituțiilor educative românești. Așa s-a putut asigura continuarea predării cursurilor în limba română.

Situația școlii românești a devenit și mai grea în anii războiului, datorită reglementărilor legislative din 1913 și mobilizării învățătorilor. Analizând rapoartele școlare ale întrunirilor protopopești din februarie-martie 1914, V. Goldiș nota că „în partea lor școlară aproape toate rapoartele protopopilor către sinoadele protopresbiterale exprimă temerea că noile legi referitoare la salarizarea și disciplinarea învățătorilor vor îngreuna tot mai mult școala noastră confesională”⁹. Secretarul Consistoriului considera că este necesară întărirea administrației și organizării școlilor ca un factor de rezistență în lupta națională. În timpul războiului, V. Goldiș, a intervenit cu un remarcabil curaj pe lângă guvernul din Budapesta, pentru a asigura funcționarea școlilor din Căprioara, Pătîrș, Petriș, Sicula, Hălmagiu, Odvoș, Bocsig, Grăniceri, Moneasa, Igrîș, Neagra, Covăsinț, Bîrsa, etc., precum și pentru eliberarea clădirilor Preparandiei și Școlii civile de fete din Arad, care fuseseră acupate de armată. De asemenea, a militat pentru asigurarea predării limbii române la școlile medii din Timișoara și pentru încetarea utilizării termenului „valah”, cu sensuri peiorative la Budapesta¹⁰.

În iureșul evenimentelor politice și militare, V. Goldiș a stăruit pentru creșterea capacității formative a școlii românești, spre a deveni un puternic factor de educație națională. În circulara trimisă învățătorilor în 2 aprilie 1915, el se referă la „viața nouă” care va începe odată cu instaurarea păcii. Le cere să arate elevilor și părinților, în cuvîntările rostite cu prilejul examenelor, „jertfele mari pe care le-a adus poporul românesc”¹¹. Încrederea lui V. Goldiș în triumful ideii naționale a rămas nezdruncată și în anii grei ai războiului, direcție în care a acționat cu tact și consecvență.

2. Promotor al tezelor activismului politic, care implica angajarea maselor populare românești în lupta pentru drepturi naționale și pentru făurirea statului român unitar, V. Goldiș a considerat că difuzarea valorilor culturii noastre împlinește o funcție modelatoare pentru întărirea conștiinței naționale. Erau chemate să coopereze toate forțele creatoare românești. Secretarul Consistoriului din Arad a acționat pentru sprijinirea societăților culturale cum au fost „Asociația națională arădeană”, „Reuniunea învățătorilor arădeni”, „Societatea pentru fond de teatru român” și societățile de lectură care existau deja de zeci de ani în satele bănățene și crișene. Se contura, prin urmare, un cîmp larg de activitate în care secretarul consistorial putea interveni. Atribuțiile sale au fost redefinite în 1908, cînd s-a aprobat și regulamentul de funcționare a consistoriului din Eparhia Aradului. În el se preciza că secretarul consistorial este ales pe viață, două dintre obligațiile sale fiind următoarele: „Să facă reprezentațiuni și rapoarte către guvern și autoritățile

⁹A.E.A., II—35—1914, doc. 2084/1914.

¹⁰ Idem, rapoartele nr. 3516/1914 și 6017/1915.

¹¹ Idem, doc.1702/1914.

din afară, cu care îl însărcinează președintele; în special este chemat să studieze și să raporteze în Consistoriul plenar asupra tuturor chestiunilor de principiu, de organizare, de constituire și reconstituire a tuturor corporațiilor bisericești în protopresbiterate, precum și asupra altor afaceri de inițiativă și de interes general care nu sînt avizate la resortul senatelor singuratică¹². Astfel, V. Goldiș a procedat la sprijinirea asociațiilor culturale arădene, care, în concepția sa, erau chemate să contribuie la dezvoltarea individualității culturale a românilor¹³.

Emanciparea culturală a poporului a fost considerată de V. Goldiș ca o modalitate de rezistență națională în fața politicii opresive a cercurilor guvernamentale maghiare. În circularele redactate pentru inițierea metodologică a preoților și învățătorilor în activitatea educativă cu adulții, secretarul Consistoriului a insistat asupra „vîntului de primenire” pe care-l reprezintă în societate difuzarea valorilor culturale. El a fixat ca obiectiv al educației adulților „fericirea neamului prin cultură și progres”¹⁴. A urmărit în special răspîndirea cunoștințelor economice și de agrotehnică printre țărani, prin conferințe, lecturi din reviste și cărți de popularizare deopotrivă cu îndrumări privind cultivarea rațională a pămîntului, înființarea de cooperative sătești și valorificarea capacității de muncă a femeilor. Circulara cuprindea un întreg program de educație economică a țărănimii române, aflată în ajunul unor evenimente istorice de importanță excepțională.

V. Goldiș a continuat să acționeze pentru educația adulților și difuzarea valorilor culturii naționale, în condițiile grele din preajma izbucnirii primului război mondial și din timpul lui. Expunînd programul ziarului „Românul”, al cărui director era, V. Goldiș a afirmat că *solidaritatea națională* este „suprema necesitate a vieții noastre de români în statul ungar”¹⁵. Cu un curaj demn de admirație, mai afirmase în același articol programatic „că ne știm un neam cu frații noștri din România, același singe, aceeași limbă. Rivnim la unitatea culturală a românilor, în orice stat ar locui dinșii”. În virtutea acestui crez, a făcut numeroase intervenții pentru demobilizarea învățătorilor, trimiterea de cărți românești spre unitățile militare de pe front și pentru răniții din spitale¹⁶. A sprijinit difuzarea cărților tipărite în colecția „Semănătorul” și a inițiat apariția revistei „Pagini literare”, ce urmărea să polarizeze forțele scriitoricești ale românilor din Transilvania. Pregătită de ziarul „Românul”, noua revistă ce trebuia să oglindească vitalitatea culturii românești în acele vremuri aspre ale războiului, urma să se tipărească prin grija institutului la tipografia „Concordia” — după cum anunțase V. Goldiș. Preocupat de progresul economic, cultural și demografic al poporului român, el a analizat, în 1916, rapoartele „sinoadelor” protopopești și a

¹² Protocol despre ședințele sinodului eparhial din Dieceza română gr. orientală a Aradului, ținute în sesiunea ordinară din anul 1908, Arad, 1908, p. 195.

¹³ V. Goldiș, *Problemele Asociațiunii la Arad*, în „Tribuna”, nr. 1/1910.

¹⁴ A.E.A., circulara 1254/1911.

¹⁵ Programul nostru, în „Românul” anul I/1911, nr. 1.

¹⁶ A.E.A., II—35—1914, doc. 3210/1916.

relevat cauzele care determinau existența unor neîmpliniri în viața culturală și socială a românilor¹⁷.

3. În preajma primului război mondial, tendințele centrifugale din Imperiul bicefal erau mereu mai evidente. V. Goldiș a sesizat aceste tendințe și a acționat pentru întărirea funcției naționale a instituțiilor culturale și educative de care dispuneau românii. Mai trebuie subliniată și stăruința depusă pentru întărirea relațiilor culturale cu frații de peste munți. Omul politic arădean a participat și la tratativele pe care reprezentanții Partidului Național Român le-au dus cu guvernul de la Budapesta. El a fost unul dintre autorii memoriului din 1910, publicat în „Românul” din 18 ianuarie 1911, în care era definită poziția națională în acest dialog. După eșuarea tratativelor purtate cu premierii Khun Héderváry și Lukács László, s-a accentuat încrederea românilor în creșterea rolului lor european. Pe de altă parte, cercurile guvernante aveau nevoie de liniște în interiorul monarhiei multinaționale. În iunie 1913, se instalase la cîrma Ungariei dualiste un guvern prezidat de contele Istvan Tisza, pe care „Românul” îl considera „visătorul unei lumi care apune”¹⁸. Acesta a inițiat noi tratative cu reprezentanții Partidului Național Român, care a prezentat un proiect de înțelegere, alcătuit din 11 puncte, în care se prevedea printre altele, dreptul românilor de a se cultiva în limba proprie, libertatea presei, introducerea limbii române în administrație, în cercurile locuite de români, autonomia Bisericii, legiferarea votului universal, secret și exercitabil în comune, libertatea de acțiune a Partidului Național Român. Dar contele Tisza nu era dispus să recunoască drepturile românilor și aportul lor la funcționarea aparatului de stat.

În contextul acelor negocieri, V. Goldiș a elaborat și el un proiect de înțelegere, mai radical și mai cuprinzător. Ideile de bază ale proiectului său ce cuprindea 31 puncte, erau următoarele: organizarea și funcționarea publică neîmpiedicată a Partidului Național Român; elaborarea unei legi asupra votului universal, egal, direct, secret chiar și în comune; stabilirea a cel puțin 50 cercuri electorale românești; libertatea votării și corectitudinea organizatorilor să fie asigurate prin lege. V. Goldiș mai cerea: întrebuintarea limbii române în administrație și justiție în toate ținuturile locuite de români, cerea să fie numiți funcționari români, iar dintre neromâni numai cei ce posedau limba română în grai și în scriere; românii angajați în funcții publice să aibă posibilitatea de a participa la „mișcările sociale și culturale românești”; să se legifereze dreptul de întrunire și asociere, iar la ministerul de interne să fie numit un român în post de consilier. Militantul arădean sublinia respectarea autonomiei Bisericii Ortodoxe Române, cerînd să se aprobe înființarea a încă trei episcopii românești, la Oradea, Cluj și Timișoara. Se mai prevedea elaborarea unor noi legi școlare și anularea articolelor anterioare necorespunzătoare, statul bicefal fiind chemat să înființeze cel puțin trei

¹⁷ Idem, circulara 1386/1916.

¹⁸ Noul guvern, în „Românul”, anul III (1913) nr. 115.

gimnazii cu limba de predare română în teritoriile locuite de români. În ministerul de culte și instrucție să fie înființată o secție specială care să se ocupe de problemele școlare și bisericești ale românilor; să se renunțe la maghiarizarea forțată, promovată prin lege. Se cerea ca legile și ordinele ministeriale să fie comunicate comunelor românești, într-o bună traducere românească, iar tricolorul românilor să fie admis și folosit ca simbol al naționalității. V. Goldiș propunea ca statul să garanteze respectarea drepturilor românilor, iar societățile lor culturale și economice să se bucure de libertatea de acțiune¹⁹.

Se observă cu ușurință multitudinea de aspecte politice economice și culturale abordate de corifeul național arădean în proiectul său, din care nu lipsea ideea afirmării simbolului național românesc atât de urmărit și persecutat de autoritățile maghiare: tricolorul românesc. Acest proiect demonstrează că mult difuzatul concept de „națiune politică maghiară unitară”, în numele căruia se promova o politică agresivă față de naționalități, era o construcție șubredă. În tot timpul tratativelor cu guvernul de la Budapesta, V. Goldiș l-a considerat pe premierul Tisza drept „un cal troian” față de care sufletul românesc trebuie să fie treaz, în urmărirea aspirațiilor de unificare statală. Activitatea națională a lui V. Goldiș avea la temelie un număr de concepte clare, printre care solidaritatea națională și dreptul românilor la autodeterminare și viață națională proprie. Modul său de a gândi și acționa era cunoscut de guvernării unguri. Contele Apponyi îl considera pe Goldiș un partizan al înființării unei „mici Românie” în cadrul statului ungar. Tribunalul român urmărea însă mai mult: unirea tuturor românilor într-un singur stat.

În timpul lucrărilor „sinodului” eparhial din 1916, V. Goldiș a cerut să se facă o intervenție la guvern spre a protesta împotriva legii învățământului, contele Apponyi continuându-și acțiunile sale discriminatorii. În 17 iulie 1917, acesta a dispus ca reluarea cursurilor la preparandiile din Arad, Sibiu și Caransebeș să nu se facă fără aprobarea sa, din cauza „spiritului nepatriotic” în care erau formați viitorii învățători²⁰. Atunci V. Goldiș a elaborat un judicios memoriu, înaintat Mitropoliei de la Sibiu, pentru a se interveni la ministerul de culte și instrucție publică. În memoriu era denunțată nesocotirea și disprețuirea educației viitorilor învățători în spiritul istoriei și culturii române, „ca cel mai elementar drept de existență a unei națiuni”. Acest drept nu putea fi îngărdit prin acte legislative nedrepte și inumane.

Printr-o ordonanță a ministerului de interne, din 12 martie 1916, apariția ziarului „Românul” a fost interzisă. V. Goldiș a fost nevoit să apeleze mai insistent la formele de activitate instituționalizată pe care i le oferea Consistoriul din Arad: proteste în sinoadele eparhiale, memorii înaintate ministerului de culte și instrucție publică, elaborarea unor

¹⁹ A.E.A., Prezidiale, document fără număr. Proiectul elaborat și redactat de V. Goldiș se păstrează printre documentele ce au aparținut episcopului I. I. Papp. Se remarcă fructuoasa colaborare dintre episcop și secretarul său consistorial.

²⁰ Vezi „Biserica și școala”, anul LXI, 1917, nr. 34.

decizii ale senatului școlar prin care să fie apărate instituțiile culturale românești și intervenții făcute la organele administrative locale și centrale pentru apărarea valorilor culturii naționale. Activitatea sa din anii războiului nu are un simplu caracter al unui spirit clarvăzător care își formase o reprezentare corectă asupra sfârșitului conflictului european, ci prezintă semnificații politice prin convingerea puternică și credința sa de nezduncinat în biruința principiului autodeterminării naționale, în virtutea căruia românii din Transilvania vor decide unirea cu ceilalți români și făurirea statului național unitar.

Acțiunile inițiate de V. Goldiș în noiembrie 1918 prezintă o notă politică dominantă. A fost unul dintre conducătorii românilor în perioada pregătirii opiniei publice pentru Marea Adunarea Națională de la Alba Iulia. Ajutat de profesorii Lazăr Iacob, Sabin Evuțianu, Tudor Botiș și Ion Clopoțel, secretarul consistorial a asigurat reparația ziarului „Românul”, în 8 noiembrie 1918. În paginile lui au fost publicate documentele fundamentale elaborate de Partidul Național Român în zilele premergătoare Marii Adunări Naționale. Decizia de convocare a adunării de autodeterminare a fost luată într-o ședință ținută în ziua de 15 noiembrie 1918 în sala de gimnastică a Școlii civile de fete.

În concluzie, activitatea desfășurată de V. Goldiș ca secretar al Consistoriului din Arad, a fost subordonată marilor obiective ale luptei naționale, în care a știut să utilizeze cu tact contextul legal pentru consolidarea instituțiilor culturale românești într-o perioadă de adinci prefaceri istorice în care se pregătea edificiul măreț al statului românesc unitar.

Prof. VASILE POPEANGĂ

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

INGENIOASĂ SOLUȚIE TEHNICĂ

Conform indicațiilor celui mai iubit fiu al țării, Președintele Nicolae Ceaușescu, în cadrul amplelor acțiuni de integrare a învățămîntului superior cu cercetarea, proiectarea și producția, la Facultatea de construcții a Institutului politehnic „Traian Vuia” din Timișoara a fost realizată o structură prefabricată pentru clădirile etajate — nou-tate absolută pe plan național.

La edificiile la care urmează a fi folosită, structura de rezistență este complet prefabricată, constînd dintr-un număr restrîns de piese verticale și orizontale, asamblate prin postcomprimare. Stilpii, de un singur tip pentru o familie de clădiri, se prefabrică pe o lungime de 3—4 etaje, ca elemente orizontale folosindu-se panourile de planșeu casetate, eventual cele de balcon, toate prefabricate și de același tip pentru o familie de clădiri. La construcțiile înalte de peste patru nivele, și în zone cu seismicitate mare, sînt necesare și cîteva diafragme verticale din beton armat. Elementele orizontale de planșeu se assemblează cu stilpii, prin postcomprimare, cu toroane de oțel, fără sudură, trăsătură principală specifică față de alte structuri. Planșeele peste fiecare nivel rămîn plane, fără nici o nervură sau grindă aparente; toroanele de oțel ca și dispozitivele de preîntîndere și blocare necesare pe șantier se produc în țară. Realizarea prezintă toate avantajele unei structuri monolit în cadre: larghețe pentru arhitect în alegerea planului, flexibilitate aparturilor în timp și un grad ridicat de industrializare cu consum redus de oțel și ciment față de alte structuri prefabricate. Ea are largi perspective de aplicare la clădiri cu destinație mixtă, sedii administrative, hale industriale, spitale, blocuri de locuințe.

IMPORTANTĂ REALIZARE A CONSTRUCTORILOR FEROVIIARI

În ziua de 11 decembrie 1987, prin plecarea primului tren de pasageri, a fost dată în folosință linia ferată Deva—Brad, care asigură îmbunătățirea transporturilor de mărfuri și călători între zona de sud a Munților Apuseni și celelalte localități din țară, distanța pe calea ferată între cele două orașe fiind acum de 36 km, față de 316 km, cît era pe vechea rută. Pentru materializarea acestei artere de circulație feroviară au fost construite 77 poduri și podețe, 10 viaducte, patru tuneluri, excavîndu-se peste două milioane mc. de rocă și turnîndu-se aproape 0,5 milioane mc. de betoane. În cursul lucrărilor au apărut dificultăți topografice și geologice care au impus soluții ingenioase și eforturi deosebite. Pe o lungime de circa 80% din traseu s-au executat serioase consolidări, dintre care unele realizate pe bază de soluții tehnice proprii și curajoase. Cel mai lung viaduct de pe traseu se află la Vălișoara avînd 186 m, iar cel mai lung tunel are 350 m și a fost săpat în zona denumită Dealu Mare.

Linia ferată Deva—Brad completează marile înfăptuiri ale României din perioada pe care poporul român o numește cu mîndrie „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

NOI CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE

Puternic mobilizați de indicațiile Președintelui Nicolae Ceaușescu privind realizarea la termen a tuturor obiectivelor industriale prevăzute în planul cincinal, întreprinderea de materiale de construcții Timișoara a dat în funcțiune, la stația de nisipuri cuarțoase din Făget, o nouă linie tehnologică pentru producerea cuortului de înaltă puritate, utilizat la elaborarea siliciului tehnic. Concepută și executată de specialiștii și muncitorii unității, în colaborare

cu cercetătorii Institutului de cercetare și proiectare pentru materiale de construcții București, noua capacitate care se remarcă printr-un ridicat randament și un redus consum de combustibil, va asigura pentru nevoile economiei naționale și în primul rând pentru industria electronică o materie primă de înaltă puritate, eliminându-se importul.

Potențialul tehnico-productiv al întreprinderii „Electrotimis” a sporit cu o nouă unitate — Fabrica de mașini specifice pentru industria electrotehnică și de utilaje pentru prelucrări metalice prin procedee neconvenționale. De asemenea, la Combinatul petrochimic „Solventul” a început să producă o modernă instalație de anhidridă ftalică, iar la Lugoj și-a început activitatea un poligon pentru prefabricate din beton armat.

METAL MAI BUN, MAI MULT, MAI IEFTIN

În cadrul Centralei industriale siderurgice din Hunedoara, în anul 1987 s-au asimilat 42 produse noi și au fost omologate alte 17 produse. Cea mai mare parte dintre ele sînt solicitate în ramurile de vîrf ale economiei noastre, iar principala contribuție la realizarea lor o aduc siderurgistii din Hunedoara. Au fost atinși și parametrii proiectați la oțelăria electrică nr. 2 și la laminatorul de sîrmă nr. 3 de la marele combinat hunedorean, au fost obținute realizări și în ceea ce privește valorificarea materialelor refolosibile.

Chemarea „metal mai bun, mai mult și mai ieftin” este și va fi mult timp de permanentă actualitate.

GÎNDIRE TEHNICĂ ȘI PRODUSE LA NIVEL MONDIAL

Dacă în anul 1985, o bună parte dintre produsele întreprinderii „Electromotor” din Timișoara erau de nivel mediu, în anul 1987 configurația structurii produselor a suferit o transformare fundamentală: 2,5 la sută din produse se realizează peste nivelul mondial, 72,5 la sută la nivel mondial ridicat și 25 la sută la nivel mondial mediu. Aceasta este una dintre explicațiile solicitărilor primite, a numărului tot mai mare de comenzi sosite pe adresa întreprinderii.

În cursul anului 1987, spre exemplu, colectivul întreprinderii a reușit să asimileze în producție în numai trei luni un motor monofazat pentru mașini de spălat rufe, oferind deopotrivă o soluție tehnologică demnă de atenția altor producători de motoare din aceeași familie. Printre instalațiile realizate pentru a produce motorul monofazat se numără și o mașină de strunjit umerii statoarelor cu performanțe de excepție, avînd un gabarit redus și fiind instalată direct pe flux.

Succesele întreprinderii reflectă mobilitatea ei în producție, ca și cea a industriei românești în general.

CĂRBUNE DE CALITATE

Colectivul minei Tebea, jud. Hunedoara, a extras și furnizat economiei naționale, peste prevederi, mii de tone de cărbune brun. Succesul are la bază preocupările stăruitoare ale minerilor și cadrelor tehnico—ingineresti pentru creșterea productivității muncii, pe baza aplicării tehnologiilor moderne de exploatare și sporirii vitezelor de avansare în abataje. Un efect pozitiv asupra nivelului realizărilor l-au avut măsurile întreprinse pentru mecanizarea proceselor de extracție, modernizarea transportului în subteran, pentru realizarea unei linii de front active care asigură o bună ritmicitate și calitate a producției. Spiritul de bun gospodar al acestui colectiv este reliefat și de reducerea costurilor de extracție la producția marfă și de realizarea pe această cale a unei valoroase producții suplimentare.

PRODUSE ASIMILATE ÎN FABRICAȚIE

Colectivul întreprinderii „6 Martie” din Timișoara desfășoară o susținută muncă de creație pentru asimilarea și introducerea în fabricație a unor produse, cu parametri tehnico-funcționali superiori, destinate să sporească substanțial productivitatea la unitățile beneficiare. Între ultimele realizări se numără mașina de tăiat beton cu disc diamant, mașina automată de fasonat oțel-beton, mașina de tăiat canale în zidărie. Concomitent cu acțiunile întreprinse pentru înnoirea gamei sortimentale, colectivul întreprinderii acordă atenție deosebită modernizării produselor din fabricația curentă,

pe această cale fiind substanțial reduse consumurile de materii prime și materiale și îmbunătățite performanțele tehnico funcționale ale acestora.

SOLUȚII EFICIENTE

Folosirea pe scară largă a materialelor existente în țară, în vederea diminuării importurilor, constituie una dintre preocupările de seamă ale activității de cercetare din cadrul secției de proiectare metalurgică de la I.C.M. Reșița. Printre realizările recente se numără vopselele refractare pentru rotorii turbinelor „Pelton” și pentru alte piese turnate, asimilarea turnării anozilor din nichel pentru băile de galvanizare, căptușeli refractare pentru cuptoarele secției de cuzi-neți, căptușeli termoizolante pentru maselotiere și altele. Între experimentările actuale se numără și turnarea din oțel a discurilor monobloc pentru vanele de 2800 mm.

UTILAJE ȘI TEHNOLOGII MODERNE

La solicitarea beneficiarilor din țară, Institutul de sudură și încercări de materiale din Timișoara a realizat noi aparate și instalații complexe, cu o gamă largă de utilizare. Astfel sînt: mașina specializată de sudat electric prin presiune în relief anozii de titan, instalația specializată pentru încălcarea prin sudare a suprafețelor de etanșare a armăturilor industriale, mașina automată de tăiere termică, echipamentul de sudare pereți cuve transformator, în mediu de dioxid de carbon și argon, mașina de sudat prin frecare tubulatură motoarelor navale, echipamentul de sudat bolțuri SBAE—1500. În scopul creșterii calității structurilor sudate, au fost amplificate preocupările pe linia realizării de noi materiale de sudare (electrozi și fluxuri ceramice), urmărindu-se creșterea performanțelor lor tehnice, reducerea noxelor generate de acestea în fabricație și utilizare.

SPORIREA PARCULUI DE SONDE PETROLIERE

La schela de producție petrolieră Pecica, jud. Arad, au fost date în funcțiune cinci

noi sonde. Ca urmare a eforturilor susținute, depuse de colectivul Schelei, aici a fost finalizat de curînd un nou parc de separatoare cu 20 sonde, iar la alte șapte sonde se efectuează probele de punere a lor în stare de producție înainte de termenul planificat. În general, în ultima vreme la Schela din Pecica au intrat în funcțiune peste 30 sonde noi, ceea ce contribuie la creșterea producției de țiței a țării.

INSTALAȚII PENTRU ÎNNOBILAREA FURAJELOR

La ferma din Iaz, a Asociației economice intercooperatiste pentru creșterea vacilor cu lapte din Caransebeș, s-au încheiat probele tehnologice la stația de lactosil. Noutate absolută în județ, stația produce o cultură de bacterii pe un suport proteic pentru înnobilarea furajelor însilozate, favorizînd fermentația lactică a acestora și înlăturînd fermentațiile nedorite, acetice și butilice. Instalația, cu o capacitate de 1000 kg., preparat pe schimb — asigurînd materialul bacterian necesar pentru producerea a 500 t. siloz — furnizează pentru întreg județul Caraș-Severin produsul necesar înnobilării furajelor suculente.

ZOOTEHNIE EFICIENTĂ

I.A.S. Sinandrei a realizat în anul 1987 o producție medie de 4600 l. lapte pe vacă furajată, depășind cu mult cotele anului precedent. Acest spor menține sectorul zootehnic al unității în eșalonul frunțașilor agriculturii timișene. Succesul se datorează hrănirii și îngrijirii corespunzătoare a animalelor pe tot cursul anului, în funcție de starea fiziologică a tuturor categoriilor de animale. Este de evidențiat și statornicia cu care se acționează pentru creșterea numărului de animale, planul creșterii fiind depășit substanțial.

MUNICIPIUL REȘIȚA: A ÎNCEPUT CONSTRUCȚIA LINIEI DE TRAMVAI

În cadrul activității vaste de modernizare a așezărilor patriei noastre se înscrie și

dotarea municipiului Reșița cu o rețea de linii de tramvai. Construcția a început în primele zile ale lunii decembrie 1987 și se desfășoară într-un ritm intens. Deși termenul de dare în funcțiune a tramvaiului este de doi ani, lucrările vor fi astfel organizate încât acest interval să fie redus cu aproximativ șase luni, mergând paralel cu continuarea acțiunii rapide de înnoire edilitară a municipiului. De aceea, tramvaiul va circula printr-un municipiu în permanentă înnoire. Pentru Reșița, tramvaiul reprezintă modalitatea optimă de transport, deoarece varianta introducerii troleibuzului însemna un trafic mai mic de călători pe oră și sens. În schimb, după exemplul altor orașe ale țării (Cluj-Napoca, Brașov, Constanța, Craiova, Ploiești), tramvaiul oferă avantajul unei capacități de transport aproape duble, ceea ce explică și eforturile edililor.

MICROSTAȚIUNE BALNEARĂ

Orașul Curtici, jud. Arad, a dobândit în ultimii ani un renume nou: cel de stațiune balneară. Apele geotermale descoperite aici s-au dovedit adevărate izvoare de sănătate. Edilii orașului le-au captat cu grijă și le-au valorificat prin construirea a patru bazine destinate tuturor vîrstelor: cu apă caldă, cu apă rece, pentru copii și pentru înot. Pe lacul din apropiere, amatorii se pot plimba cu barca sau hidrobicicleta. Din peisajul ospitalier al microstațiunii nu lipsesc căsuțele de odihnă, unitățile de alimentație publică, băncile amplasate în zone verzi și florale bine întreținute, străjuite de pomi ornamentali. Curtici a devenit o microstațiune balneară căutată de mulți turiști din țară și de peste hotare.

CONFERINȚĂ TEOLOGICĂ INTERCONFESIONALĂ JUBILIARĂ

În zilele de 3—4 noiembrie 1987, Institutul teologic universitar din București a găzduit lucrările celei de a 50-a Conferințe teologice interconfesionale, desfășurată sub auspiciile unei duble aniversări: împlinirea, în 30 decembrie 1987, a patru decenii de la proclamarea Republicii, precum și a 25 ani de la prima Conferință teologică interconfesională din țara noastră.

Jubileului Republicii i-a fost închinată prima zi a Conferinței, un popas aniversar cinstit prin participarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, a membrilor Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și a celorlalți conducători de culte din țara noastră. Au fost prezenți profesorii Institutelor teologice universitare din București, Sibiu, Cluj-Napoca și Alba-Iulia, vicari și consilieri, directorii Seminarilor teologice, doctoranzi și invitați.

În deschiderea lucrărilor, P. F. Patriarh Teoctist a rostit o amplă cuvîntare, în cadrul căreia a spus: „Ne întîlnim astăzi, nu pentru prima dată, conducători și reprezentanți ai cultelor din țara noastră, într-o atmosferă sărbătorească plină de bucurie și entuziasm, pentru a cinsti după cuviință un moment aniversar de mare însemnătate și pentru a ne afirma, în același timp, atașamentul nostru statornic și unanim la sprijinirea muncii creatoare a poporului român, în ridicarea patriei noastre pe culmile cele mai înalte de propășire, într-o unitate de nezdruccinat cu toți fiii acestui pămînt binecuvîntat. Din primul moment, convins că sînt în asentimentul tuturor celor de față, să ne îndreptăm gîndul spre mult stimatul Președinte Nicolae Ceaușescu al Republicii noastre, încredințîndu-l de hotărîrea noastră a tuturor de a sprijini politica internă și externă a conducerii noastre de stat, inițiativele de colaborare și pace, de dezarmare și apărare a vieții pe planeta noastră, lansate neîncetat în numele poporului român de cel dintîi fiu al său, recunoscut pe plan mondial ca „Erou al Păcii”... Luîndu-și destinele în propriile mîini, prin actul istoric de la 23 August 1944, poporul român a pășit cu încredere pe drumul făuririi unei vieți noi, printr-o serie de mari și adînci transformări sociale, care i-au adus un înalt prestigiu, neîntîlnit în trecutul său. Înlăturarea monarhiei și instaurarea Republicii la 30 Decembrie 1947 se înscriu ca act epocal, care a marcat o schimbare profundă a societății noastre românești. În cele patru decenii care au trecut de atunci, poporul român a desfășurat o vastă activitate creatoare, datorită căreia s-au împlinit adevărate prefaceri structurale în toate domeniile vieții materiale și spirituale ale poporului român.

„Culte religioase din țara noastră, păstrîndu-și identitatea lor de credință și de organizare, și-au exprimat în mod ferm adevărată și loialitatea lor față de noile structuri sociale și politice din țara noastră, avînd convingerea că acestea sînt împliniri firești ale luptei și năzuințelor de veacuri ale poporului român... Experiența noastră încununată an de an cu frumoase realizări, a fost utilă fiecăruia, dar mai mult decît atît, ea a devenit pilduitoare și pentru alte Biserici și confesiuni creștine de peste hotare, care au descoperit în ecumenismul românesc un model superior, dinamic și eficient al desfășurării lucrării creștine în lumea contemporană... Sîntem conștienți de

faptul că în anii Republicii ne-am împărtășit din roadele celor mai alese împliniri ale muncii stăruitoare a întregului popor român și considerăm de datoria noastră să mărturisim că acest lucru îl datorăm înțelegerii largi și înțelepciunii cu care conducerea noastră de stat, personal Președintele Nicolae Ceaușescu, a acordat posibilități de desfășurare a lucrării cultelor în noua orînduire socială a patriei.

Conferința aniversară, intitulată: „Culte din Republica Socialistă România la patru decenii de la instaurarea Republicii, în climatul de libertate religioasă asigurat de statul român. Aportul patriotic al cultelor pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a patriei și afirmarea continuă a prestigiului României în relațiile internaționale și apărarea păcii” — a fost prezentată de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului.

Un număr de 23 vorbitori au dat glas simțămintelor lor de înaltă cinstire a evenimentului împlinirii a patru decenii de la proclamarea Republicii, exprimîndu-și adevăratul la tot ceea ce se înfăptuiește pentru binele și fericirea poporului, pentru continuarea înfloririi a patriei și statornicirea unui climat de pace și colaborare în întreaga lume. S-a relevat faptul că instaurarea Republicii a avut o însemnătate deosebită și pentru cultele din țara noastră, exprimînd angajamentul patriotic de a-și aduce contribuția la înfăptuirea programelor de dezvoltare social-economică a patriei.

În final, a luat cuvîntul din nou P. F. Patriarh Teoctist, care a spus între altele: „Am trăit cu adevărat o atmosferă de înfrățire ecumenică. Realitățile existente astăzi în țara noastră ne înfrățesc pe unii cu alții. Credincioșii noștri își unesc brațele și aspirațiile. Unitatea lor se reflectă în unitatea, frățietatea și colaborarea dintre conducătorii cultelor. Este o datorie de conștiință pentru noi să întărim și să dezvoltăm năzuința aceasta spre unitate și înfrățire a credincioșilor noștri, indiferent de confesiune sau naționalitate. Să păstrăm ceea ce am cîștigat în cei 40 ani de republică. Să fim cu lealitate și deschidere spre tot ceea ce se realizează nou în țara noastră”.

Participantii la conferință au adoptat, într-o atmosferă de vibrant entuziasm, textul unei telegrame omagiale adresată Președintelui Nicolae Ceaușescu al Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, cu următorul conținut:

„Noi, reprezentanții tuturor cultelor din Republica Socialistă România, șefi de culte, ierarhi, clerici și profesori ai instituțiilor de învățămînt teologic, participanți la Conferința interconfesională festivă, consacrată aniversării a patru decenii de la instaurarea Republicii, conferință care a avut loc la București, în zilele de 3 și 4 noiembrie 1987, Vă aducem și cu acest prilej, un prinos de profundă recunoștință pentru exemplara dăruire și devotamentul neîmurmurît cu care promovați și asigurați dezvoltarea continuă a patriei noastre pe calea progresului și bunăstării întregului popor, pentru rîvnă și perseverența cu care acționați pentru statornicirea păcii și prieteniei între popoare.

„În cadrul Conferinței, participanții la dezbateri au subliniat în mod unanim, climatul de libertate religioasă asigurat de statul român, de Dumneavoastră personal, tuturor cultelor precum și faptul că ecumenismul actual, bazat pe respectul reciproc și cooperarea dintre culte, reprezintă încă o ilustrare a deplinei egalități a cultelor în raporturile lor cu statul, fără nici o diferențiere după apartenența confesională sau națională a credincioșilor.

„Apreciam perspectivele largi deschise de instaurarea Republicii, în condițiile create de Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, prin amploarea programelor de dezvoltare al căror țel îl constituie săvîrșirea unei Români moderne, puternice în care toți fiii țării, liberi și egali în drepturi, asigură prin munca lor avîntată, viitorul luminos al patriei, prin realismul profund al viziunii politice interne și externe atotcuprinzătoare a Dumneavoastră, recunoscut pe toate meridianele lumii drept genial gînditor și om de stat de excepție, personalitate politică ce și-a pus definitiv pecetea pe întreaga epocă în care trăim.

„Noi, conducătorii cultelor, clerul și credincioșii noștri, împreună cu întregul popor, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, ne exprimăm totala adevărată și susținem cu toată ființa politică internă și externă a României socialiste la a cărei cîrmă poporul român V-a ales în deplină unanimitate. Participăm statornic, cu toate forțele noastre, la realizarea nobilelor idealuri de propășire a patriei, de fericire

și prosperitate a neamului omenesc. Totodată, împărtășim pe deplin convingerea Dumneavoastră ca fundamentală condiție pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare multilaterală a patriei o constituie apărarea și menținerea păcii, dezarmarea și reducerea tuturor armamentelor, a cheltuielilor militare, asigurarea pe această cale a viitorului omenirii.

„De aceea, acordăm o înaltă prețuire acțiunilor consecvente și ferme pentru pace și dezarmare întreprinse de România, al căror strălucit inițiator sînteți Dumneavoastră și care se bucură de un larg ecou internațional.

„Privind cu admirație chipul nou și luminos al României și bucurîndu-ne de minunatele realizări ale harnicului nostru popor, dobîndite în anii cei mai rodnici în înfăptuirea istoriei patriei, pe care cu îndreptățită mîndrie îi numim „Epoca Nicolae Ceaușescu”, ne angajăm să intensificăm întregul nostru aport la promovarea idealurilor de progres și pace ale țării noastre. Însuflețiți de exemplul minunat al Dumneavoastră, erou între eroii neamului, noi, reprezentanții cultelor din Republica Socialistă România, împreună cu clerul și credincioșii noștri, bucurîndu-ne de reală și deplină libertate religioasă, Vă asigurăm mult stimă și iubite Domnule Președinte, că, uniți în cuget și simțire cu întregul popor, vom sprijini cu aceeași statornică dăruire și patriotism, toate strădaniile care se depun spre înflorirea patriei noastre scumpe, pentru creșterea și afirmarea prestigiului ei internațional, pentru triumful păcii în lume”.

Ziua de 4 noiembrie a.c., cea de a doua a Conferinței, a fost dedicată împlinirii unui sfert de secol de la prima Conferință teologică interconfesională. În trei referate — prezentate de pr. prof. dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului teologic universitar din București, prof. dr. Péntek Árpád, rectorul Institutului teologic protestant unic de grad universitar din Cluj-Napoca și prof. dr. Hans Klein de la același institut, ramura evanghelică Sibiu — a fost dezbătută tema „Evaluarea și perspectivele activității ecumenice a cultelor, cu prilejul celei de a 50-a sesiuni a conferințelor teologice interconfesionale și la împlinirea a 25 ani de la prima conferință”.

I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ca unul care și-a adus mereu o valoroasă contribuție la desfășurarea acestor conferințe, a oferit apoi un bilanț deosebit de sugestiv și cuprinzător a activității desfășurate timp de 25 ani, indicînd și noile obiective spre care ar trebui să fie îndreptate preocupările ecumenice în viitor.

Mai mulți participanți care au luat cuvîntul au evidențiat și ei importanța deosebită a conferințelor teologice interconfesionale în viața Bisericilor și a cultelor, a instituțiilor de învățămînt teologic din patria noastră.

În partea finală, comisia rectorilor și prorectorilor a formulat concluziile rezultate din referatele prezentate și luările de cuvînt, în care s-a precizat că „rezultatele la care s-a ajuns pînă în prezent deschid noi perspective de conlucrare ecumenică și ne dau dreptul să sperăm la împlinirea rugăciunii ultime a Mîntuitorului, „ca toți să fie una”, în credință, iubire și slujirea vieții și a păcii”.

Împărtășind convingerea că prin participarea la lucrările acestor conferințe, slujitorii și teologii cultelor din țara noastră s-au aflat antrenați într-o binecuvîntată lucrare de slujire a lui Dumnezeu și a oamenilor, toți cei prezenți la sesiunea jubiliară și-au afirmat hotărîrea de a spori eforturile și strădaniile în direcția înfăptuirii unor noi pași pe drumul unității creștine și al apărării vieții și păcii pe pămînt. (După „Telegraful Român” nr. 41—44/1—15 noiembrie 1987, pp. 1—4).

I. P. S. MITROPOLIT IOAN DE HELSINKI — NOUL PRIMAT AL BISERICII ORTODOXE FINLANDEZE

În ziua de 15 octombrie 1987, Sfîntul Sinod al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol a confirmat în unanimitate, la propunerea S. Sale Patriarhul ecumenic Dimi-

trios I, pe I. P. S. Mitropolit Ioan de Helsinki în scaunul Arhiepiscopal al Kareliei și al întregii Finlande. Confirmarea a avut loc după alegerea prealabilă a Bisericii Ortodoxe Finlandeze autonome, efectuată la 3 octombrie a.c., după retragerea, din motive de sănătate, a arhiepiscopului Paul al Kareliei și întregii Finlande, care a condus acea Biserică autonomă cu începere din 1960.

Noul arhiepiscop (născut în 1923 în orașul Turku) a studiat Teologia la Tesalonica. Canonist reputat, I. P. S. Mitropolit Ioan a participat activ, ca reprezentant al Bisericii sale, la dialogurile Ortodoxiei cu celelalte Biserici și la pregătirea Sfintului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. I. P. S. Sa se bucură de o foarte mare considerație în rîndul credincioșilor ortodocși finlandezi și în mediile intercreștine. („Episkopsis” nr. 386/16 octombrie 1987, p. 5).

SIMPOZION ANIVERSAR ÎNCHINAT SINODULUI VII ECUMENIC

Între 10—18 octombrie 1987 a avut loc la Istanbul (Turcia) un simpozion aniversar închinat sărbătoririi a 1200 ani de la Sinodul VII ecumenic de la Niceea (787).

Simpozionul a fost organizat de Patriarhia ecumenică de Constantinopol și de „Societatea internațională de cercetare a istoriei sinoadelor” din cadrul Universității din Augsburg. Au participat 125 persoane, în majoritate profesori de istorie bisericească, de bizantinologie și patrologie, din unele țări europene și din S.U.A., precum și numeroși invitați.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte o delegație condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, din care au făcut parte P. S. Episcop Vasile Tîrговиșteanul, Vicar patriarhal, arhidiacon prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului teologic universitar din Sibiu și prof. dr. Emilian Popescu de la Institutul teologic universitar din București.

În cadrul lucrărilor simpozionului au fost prezentate numeroase comunicări în care s-au dezbătut originile iconoclasmului, contextul istoric și religios în care s-a ținut Sinodul VII ecumenic, hotărârile luate și ecoul acestora în lumea bizantină și cea apuseană, canoanele adoptate, precum și problemele artei bisericești.

Membrii delegației Bisericii Ortodoxe Române au susținut următoarele comunicări: I. P. S. Mitropolit Antonie — „Icoanele pe sticlă din Transilvania și semnificația lor în lumina hotărârilor Sinodului VII ecumenic”; P. S. Episcop Vasile Tîrговиșteanul — „Teologia icoanei în canonul sărbătoririi sfinților părinți de la Sinodul al VII-lea”; arhidiacon prof. dr. Constantin Voicu — „Sf. Ioan Damaschin ca premergător al învățăturilor de credință de la Sinodul VII ecumenic”; prof. dr. Emilian Popescu — „Organizarea ecleziastică a Peninsulei balcanice în vremea Sinodului VII ecumenic”.

Programul simpozionului a cuprins, pe lângă comunicări și discuții, vizite la monumentele bisericești din Constantinopol și Halki, precum și o călătorie la Niceea, unde în anul 787 a avut loc Sinodul VII ecumenic. Aici a avut loc o ceremonie comemorativă, la care a participat S. Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului.

Simpozionul internațional de la Constantinopol, pe lângă faptul că a marcat aniversarea unui eveniment istoric bisericesc de cea mai mare importanță, a relevat și dorința actuală de apropiere între creștini, în vederea refacerii unității de credință.

În cursul șederii la Constantinopol, I. P. S. Mitropolit Antonie a fost primit într-o audiență privată de S. Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I, ocazie cu care i-a înmănat un călduros mesaj frățesc din partea Prea Fericitului Patriarh Teoctist. Primind cu multă satisfacție acest mesaj, la rîndul său, S. Sa a transmis Întistătătorului Bisericii Ortodoxe Române salutări frățesti, precum și o medalie instituită cu prilejul săr-

bătoririi a 1200 ani de la ultimul Sinod ecumenic. Medalia a fost înmănată conducătorului delegației române, într-un cadru festiv, în catedrala Patriarhiei ecumenice, în prezența tuturor participanților la simpozion (pr. Ștefan Buchiu).

A VII-A ADUNARE GENERALĂ A COMISIEI MIXTE DE DIALOG TEOLOGIC ORTODOXO-VECHI CATOLIC

Între 12—19 octombrie 1987, la Kavala (Grecia) au avut loc lucrările celei de a șaptea Adunări Generale a Comisiei mixte pentru dialogul teologic ortodoxo-vechi catolic.

Au fost prezenți teologi din aproape toate Bisericele ortodoxe locale, iar Bisericele Vechi-Catolice au fost reprezentate de delegați sosiți din Olanda, R.F.G., Elveția, Austria, Polonia, S.U.A., și Canada.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de pr. prof. dr. Ștefan Alexe de la Institutul teologic universitar din București.

Deschizând lucrările, I. P. S. Mitropolit Damaskinos al Elveției, în calitate de copreședinte, a arătat că Adunarea are o importanță deosebită, deoarece odată cu aceasta se sfârșește lista cu temele dialogului, iar pe de altă parte, încheindu-se activitatea Comisiei teologice mixte, se deschide calea pentru cercetarea bisericească a temei privind restabilirea comuniunii bisericești, în acord cu hotărârile celei de a III-a Conferințe panortodoxe preconciabile, care a relevat faptul că scopul dialogului este restabilirea unității depline a Bisericii.

La rîndul său, Em. Sa Episcopul vechi-catolic Léon Gauthier, copreședinte, a accentuat importanța întrunirii de la Kavala, oraș care are prima biserică creștină din Europa. Em. Sa a arătat că atât chenoza cît și epectaza trebuie să fie un model pentru lucrarea comună a Bisericii și o dinamizare a lucrărilor Comisiei teologice mixte ortodoxo-vechi catolice.

În cadrul sesiunii, au fost analizate unele documente, între care „Declarația” celei de a 48-a sesiuni a episcopatului vechi-catolic din Germania. În capitolul referitor la Biserica Ortodoxă, a fost urmărită deplina comuniune bisericească. Un alt document analizat a fost un „Consens” al Conferinței internaționale a teologilor vechi-catolici (Leusen-Belgia 6—11 septembrie 1987), intitulat „Cu privire la problema dimensiunii celebrării Euharistiei”.

Au fost alcătuite și semnate în comun texte privind temele: „Taina Mărturisirii”, „Taina Preoției”, „Taina Nunții”, „Taina Maslului”, „Învățătura despre sfîrșitul lumii” și „Comuniunea bisericească—premise și consecințe”.

În urma discuțiilor pe marginea documentelor, I. P. S. Mitropolit Damaskinos, președintele Comisiei interortodoxe, a declarat că deși Comisia mixtă de dialog își încheie lucrările, totuși textele comune, primite și semnate, nu vor fi evaluate de către Biserica Ortodoxă pînă ce Conferința internațională vechi-catolică nu va da un răspuns scris în problema intercomuniunii practicate de vechii-catolici în diferite țări și cu diferite confesiuni.

În duminica din 18 octombrie a.c., în catedrala din Kavala a fost oficiată sînta liturghie de toți membrii clerici ai Comisiei teologice interortodoxe. Cei doi copreședinți au rostit cuvîntări, în care au accentuat importanța rezultatelor dialogului teologic — moment însemnat în drumul către restabilirea unității Bisericii.

Într-o amplă cuvîntare de încheiere, I. P. S. Mitropolit Damaskinos al Elveției a rătăt etapele parcurse de Comisia teologică, în acest dialog, exprimîndu-și speranța că strădaniile depuse vor fi valorificate de Bisericele Ortodoxă și Vechi-Catolică (pr. Ștefan Buchiu).

SESIUNEA COMITETULUI EXECUTIV AL C.E.B.

Între 18—25 septembrie 1987, la Atlanta (capitala statului Georgia — S.U.A.), a avut loc cea de a doua sesiune anuală a Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, membru al Comitetului Executiv al C.E.B.

Pe agenda de lucru a sesiunii au figurat problemele curente, organizarea următoarei Adunări generale a C.E.B. în 1991 și stabilirea temei acesteia, relațiile cu Biserica Romano-Catolică, informații privind situația din diferite regiuni ale lumii.

Reprezentantul român a fost ales în subcomitetul de pregătire al programului Comitetului Executiv.

Un loc central în cadrul sesiunii l-a ocupat raportul prezentat de pastorul dr. Emilio Castro, Secretarul general al C.E.B., raport urmat de o amplă dezbatere, la care delegatul român și-a adus o contribuție substanțială. I. P. S. Mitropolit Antonie a făcut precizări și propuneri concrete privind subiectele dezbătute.

În timpul sesiunii, unii membrii ai Comitetului Executiv al C.E.B. — printre care și I. P. S. Mitropolit Antonie — au fost oaspeții unor instituții bisericești din Washington D. C., purtând convorbiri cu conducătorii unor organizații religioase ale negrilor din S.U.A. I. P. S. Mitropolit Antonie a fost, de asemenea, oaspetele Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Victorin, vizitînd și parohia ortodoxă română din Montreal, Canada, unde s-a întâlnit cu membrii consiliului parohial (pr. Ștefan Buchiu).

RELAȚIILE BISERICII ORTODOXE RUSE CU
BISERICA ROMANO-CATOLICĂ

După o întrerupere de șapte ani, în luna octombrie 1987 a fost reluat dialogul oficial dintre Patriarhia Moscovei și Biserica Romano-Catolică. Comisia mixtă de dialog, formată din cîte opt membri, a avut în frunte pe I. P. S. Mitropolit Filaret al Kievului și respectiv cardinalul Johannes Willebrands.

Comisia a dezbătut „funcția diaconală a Bisericii”, punînd un accent deosebit pe slujirea păcii în lume. Ambele părți au criticat întrebuintarea armelor nucleare și a altora de distrugere în masă, ca fiind contrară moralei creștine, iar deținerea lor în scopul descurajării ar putea fi doar o soluție provizorie care ar trebui să ducă, de la dezarmarea pas cu pas, la renunțarea totală la înarmare.

Documentul final dat publicității cheamă pe toți creștinii să se angajeze cu toate puterile lor pentru realizarea dezarmării existînd „nevoia morală a unei întrebuintări pașnice a cosmosului și a celorlalte resurse ale lumii, ca bunuri comune ce aparțin omenirii”.

La încheierea dialogului, I. P. S. Mitropolit Filaret a declarat că „Biserica lui Hristos ar trebui să slujească în primul rînd nevoilor spirituale ale omului și vindecării întregii omeniri. Din acest motiv, ea ar trebui să se identifice cu cei aflați în suferință, cu cei asupriți și săraci, iar deoarece lumea se află sub amenințarea unei catastrofe nucleare. Biserica trebuie să slujească și păcii. În acest domeniu, întărirea încrederii între Est și Vest ar putea aduce o contribuție însemnată”.

La rîndul său, cardinalul J. Willebrands a precizat că „Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Romano-Catolică vor să lucreze concret pentru dezvoltarea încrederii dintre Est și Vest. Pentru aceasta, Biserica Romano-Catolică s-a apropiat de programul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, precum s-a conturat în Adunarea generală de la Vancouver: angajament comun pentru dreptate, pace și integritatea creației. Aceasta ar fi diaconia pe care Biserica ar trebui să o împlinească astăzi în lume”. (K. N. A. — Ökumenische Information, nr. 32/octombrie 1987, p. 4).

UN DISTINS OASPETE LA BUCUREȘTI

Între 30 octombrie — 5 noiembrie 1987, episcopul anglican Edward Holland aparținînd Diecezei Gibraltarului a fost oaspetele Bisericii Ortodoxe Române. În această perioadă, însoțit de rev. Jan Sherwood, capelanul anglican la București, episcopul a vizitat unele mănăstiri din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și instituții centrale ale Patriarhiei Române.

În cadrul vizitei efectuată așezămintelor de învățămînt ale Bisericii noastre, episcopul a fost oaspetele Institutului teologic universitar din București, în ziua de 31 octombrie a.c., cînd a putut vedea și Centrul ecumenic aflat în construcție. A fost, apoi, primit de P. S. Episcop Vicar patriarhal Vasile Tîrgovișteanul, rectorul Institutului, cu care a avut convorbiri pe teme de învățămînt teologic. În seara zilei a participat și la slujba vecerniei oficiată la paraclisul Institutului, ocazie cu care P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul și înaltul oaspete au rostit cuvîntări.

În ziua de 4 noiembrie a.c., episcopul anglican Edward Holland a fost primit de Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Cu această ocazie s-a exprimat dorința reciprocă a celor două Biserici de a întări relațiile de colaborare și bună înțelegere (pr. Ștefan Buchiu).

SESIUNEA SECRETARIATULUI INTERNAȚIONAL AL C.C.P.

Între 14—18 septembrie 1987, la Sofia a avut loc sesiunea Secretariatului internațional al Conferinței Creștine pentru Pace. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat pr. Ilie Georgescu, consilier la Arhiepiscopia Bucureștilor, membru al Secretariatului.

În cadrul sesiunii, pastorul dr. Ljubomir Mirejovski, Secretarul general al C.C.P., a prezentat raportul general — o dare de seamă asupra activității C.C.P., pe ultimul an, trasîndu-se și sarcinile de perspectivă, între care pregătirea aniversării a 30 ani de existență a C.C.P. A fost menționat și faptul că la 15 septembrie a.c., la Viena, a avut loc decernarea titlului de „Mesager al Păcii”, acordat Conferinței Creștine pentru Pace de către Organizația Națiunilor Unite, pentru activitatea desfășurată în Anul Internațional al Păcii.

În luările sale de cuvînt, reprezentantul român a expus poziția României și a Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu diferite aspecte ale politice internaționale,

pentru dezarmare și pace, subliniind aportul Bisericii noastre în aceste probleme. El a arătat că Biserica Ortodoxă Română, împreună cu celelalte culte din România, organizează acțiuni ecumenice și în sprijinul luptei pentru pace, contribuind alături de întregul popor, la efortul depus de statul român pentru destindere, cooperare și pace.

La încheierea lucrărilor a fost adoptat un Comunicat (pr. Ștefan Buchiu).

CONSULTAȚIE A COMITETELOR REGIONALE C.C.P.

La invitația Consiliului Bisericilor protestante unite din Belgia, între 10—15 octombrie 1987 a avut loc la Antwerp o consultație a comitetelor regionale ale Conferinței Creștine pentru Pace, la care au participat 42 delegați din 13 țări europene. Întrunirea a fost pusă sub genericul „O nouă gândire în epoca nucleară. Sarcini teologice în lupta pentru pace și dreptate”.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de conf. univ. dr. Remus Rus de la Institutul teologic universitar București.

La intervențiile sale, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române a subliniat că orice acțiune care depășește limitele unui anume teritoriu și are implicații pentru viața altor popoare trebuie să fie acțiuni comune. În acest context, acțiunile României au scos în evidență voința de pace a întregului popor român, care cere ca cele două mari puteri să continue discuția în vederea dezarmării. Totodată, a amintit exemplul practic dat de România în ceea ce privește dezarmarea, prin reducerea cu 5% a cheltuielilor militare.

În ziua de 13 octombrie 1987, în cadrul unei întruniri cu clericii și credincioșii din Antwerp și din vecinătate, reprezentantul român a fost invitat să vorbească despre activitățile în favoarea păcii întreprinse de Biserica Ortodoxă Română (conf. univ. dr. Remus Rus).

„DREPTATE, PACE ȘI OCROTIREA CREAȚIEI”

În 11 septembrie 1987, grupul de lucru al Bisericilor creștine din R.F.G., a dat publicității la Frankfurt, hotărârea sa luată la ultima întrunire de la Bonn, privind organizarea în cursul anului 1988 a unei conferințe cu tema „Dreptate, pace și ocrotirea creației”. Conferința va fi așezată sub genericul „Lucrarea dreptății va fi pacea” (după Proorocul Isaia). Comitetele pregătitor al conferinței este alcătuit din 27 persoane, reprezentând Bisericile Ortodoxă, Romano-Catolică, Evanghelică etc.

Conferința este prevăzută să se desfășoare în două faze: în aprilie 1988 la Königstein și în octombrie 1988 la Stuttgart. Toate Bisericile invitate vor fi reprezentate de cîte 40 delegați.

Conferința este estimată ca o contribuție a Bisericilor din R.F.G., la „procesul de conciliere” ce se desfășoară pe plan internațional, precum și ca un act pregătitor al viitoarei întruniri internaționale purtînd același generic „Dreptate, pace și ocrotirea creației” ce va avea loc în anul 1990. („Junge Kirche”, nr. 10/1987, p. 590) (C. Izvernari).

ANGAJARE CREȘTINĂ MAI HOTĂRITĂ ÎMPOTRIVA ȘOMAJULUI

Consiliul Ecumenic al Bisericilor a cerut celor 307 Biserici membre să-și întărească lupta împotriva șomajului internațional. Într-un studiu-apel alcătuit din expertii organizației creștine mondiale se regretă faptul că Bisericile protestante din Europa continuă să confunde „drepturile capitalului” cu cele ale muncitorilor și șomerilor. În scopul unei noi etici a muncii, Bisericile trebuie să se ocupe mai mult de problema șomajului și a celor discriminați la locurile lor de muncă. Nu este întâmplător nici faptul că cei mai afectați de șomaj sînt peste tot minoritățile discriminate rasial, străinii, femeile și tinerii, toate acestea avînd rădăcini economice. Documentul constată atitudini rasiste în relațiile de muncă, nu numai în Africa de Sud, ci și în S.U.A., în Marea Britanie, în Franța și Brazilia. În ceea ce privește femeile, Biserica ar trebui să fie cea dintîi care să dea un exemplu concludent, să încurajeze femeile spre a participa activ la viața sindicatelor. Organizațiile bisericești trebuie să-și extindă relațiile cu sindicatele din toate domeniile și să întreprindă acțiuni comune împotriva șomajului, deoarece credința creștină pretinde ca omul să desfășoare mereu o muncă plină de sens profund și umanitar. („Junge Kirche”, nr. 10/1987, pp. 581—582) (C. Izvernari).

APARTHEIDUL TREBUIE DESFIINȚAT

Conferința episcopilor romano-catolici din Africa de Sud se opune recomandării consiliului prezidențial sud-african de a se repartiza populația țării, pe provincii, în funcție de rasă și culoare. Conferința a dat publicității la Pretoria, o declarație în sensul că sistemul discriminării rasiale nu va putea fi niciodată „remaniat” și nici făcut mai acceptabil: „O asemenea practică nu poate fi remaniată, ci numai desființată”. Episcopii au apelat la guvernul de la Pretoria pentru desființarea grupului intitulat „Areas Act” (creat pentru separarea așezărilor în funcție de cele patru rase recunoscute oficial), deoarece existența acestui grup contravine principiilor creștine și democratice, iar conflictul rasial va continua. („Junge Kirche”, nr. 10/1987, pp. 288—289) (C. Izvernari).

ORTODOXIA ȘI OCCIDENTUL

În contextul Mișcării ecumenice contemporane, în care se vorbește cu mereu mai multă insistență despre „restituirea la credință și tradiția veacului apostolic”, mulți și-au pus și își pun întrebarea — pe undeva legitimă — dacă Ortodoxia este sau nu compatibilă cu Occidentul, sau ea este doar o definiție religioasă aparținând Orientului creștin. Lucrurile se încurcă și mai mult, atunci când se ridică problema receptării ei în variate medii confesionale și etnice occidentale, pentru numeroși teologi aceasta însemnând un act de renunțare la o anume tradiție deja creată, ba chiar de mutilare a profilului național și spiritual propriu. Se ascunde aici o voalată teamă nejustificată, ca de un liman străin și necunoscut, dincolo de confuzia și aprecierea inexactă a lucrurilor. Așa fiind, pentru a lămuri problema, este necesară și o scurtă incursiune în timp.

Se știe că Ortodoxia — ca definiție a exactității credinței și trăirii creștine — a apărut cu începere din veacul apostolic, spre a o distinge de interpretările străine spiritului și cuvîntului evanghelic, sau „lăsămîntului” divinului Învățător. Așa s-a impus ca o caracteristică esențială a Bisericii creștine în dialogul ei cu lumea, în misiunea ei de evanghelizare. La antipozii ereziilor, Ortodoxia a fost, prin urmare, de la început o componentă aparținînd tuturor, indiferent că locuiau în Țara Sfîntă, în Asia Mică, pe meleagurile noastre carpato-danubio-pontice, în Grecia, la Roma sau în Galia. Și tot așa s-a păstrat pretutindeni multă vreme, nu numai în limitele primului mileniu creștin, așa cum mai sînt ispițiții unii să aprecieze. Nici epoca carolingiană inaugurată în Occident în ultimele decenii ale secolului VIII, ce prefătează Schisma din 1054, și nici aceasta însăși n-au putut întuneca sau anula conștiința apartenenței Occidentului la Ortodoxia pe care și-a revendicat-o încă timp de cinci veacuri, la fel ca și Orientul. Constatarea apare surprinzătoare, dar este suficientă răsfoirea lucrărilor unor reputați teologi occidentali ai secolelor VIII—XVI — deci fie din perioada carolingiană, fie din epoca scolastică — în care se face apel la Ortodoxie, ca un criteriu unic de apreciere, de stabilire a credinței adevărate în raport cu eventualele tendințe de înstrăinare. Și este firesc să fi fost așa, cînd atîția dascăli ai Bisericii și oameni ai condeiului — nu numai din epoca patristică ci și mai tîrziu — au trecut din Orient în Occident, dar și invers, adăpîndu-se cu toții din același fluviu viu al Bisericii. Au fost realmente fapte și experiențe trăite și comunicate reciproc, ce și-au pus pecetea lor benefic în păstrarea contactului viu cu epoca apostolică, a unității străvechi, în cultivarea, solidificarea și reîmprospătarea definiției ortodoxe a credinței creștine. Realitatea acestui fapt istoric explică și supraviețuirea urmelor ortodoxe în Occident, ca și a unei anume nostalgii după Ortodoxia originară.

Se pune atunci întrebarea: cum se explică distanțarea de Ortodoxie a unei părți a lumii creștine, a Occidentului în esență? Precizăm de la început că răspunsul nu este ușor de formulat, ci comportă adăugiri, completări de nuanțe, de fapte și atitudini și nici o dezbateră nu l-ar putea face exhaustiv. De aceea, ne rezumăm în cele ce urmează doar la cîteva considerații de ansamblu, mai mult în măsură să contureze răspunsul la problema aflată în discuție.

Receptarea oricărei credințe religioase presupune nu numai esența doctrinară în sine, ci și elementul uman, în toată complexitatea lui. Aici se includ factori permanenți și temporali, de mediu geografic, de condiții sociale, economice și politice generale, regionale și locale, factori psihologici colectivi și individuali, curente filosofice, literare și artistice, nivel de cultură și civilizație — toate aplicând mulajul propriu în înțelegerea și trăirea faptului religios. La fel se petrec lucrurile și în ceea ce privește credința creștină, adevărul revelat odată primit transformând subiecții care la rândul lor acționează asupra lui, teoretizându-l mai mult sau mai puțin, căutându-i mai mult sau mai puțin valențele practice, trăindu-l mai profund sau doar la suprafață. Ori, cortegiul factorilor naturali, cu mutațiile lor, au adus treptat și această înstrăinare de Ortodoxie a unei părți a lumii. S-a evocat în atâtea împrejurări rolul Imperiului roman în păstrarea unității creștine, a Ortodoxiei în general, ca element comun în Răsărit și în Apus. Dar faptul în sine devine neconcludent, dacă este raportat la succesiunea evenimentelor ulterioare dezmembrării Imperiului. Odată cu anul 800, pe lângă Imperiul bizantin, a apărut un al doilea imperiu „legitim”, cel carolingian din Occident, dar Ortodoxia și-a continuat prezența în ambele părți ale lumii cunoscute, survolind fragmentarea politică și parcelarea feudală care și-a făcut apariția încă și mai devreme. Așa cum subliniam mai sus, nici chiar Schisma de la jumătatea secolului XI n-a avut puterea de a înlătura conștiința apartenenței lumii occidentale la aceeași dreaptă credință, indiferent de felul mai aparte în care era cultivată și trăită, de anume adăugiri asupra cărora nu insistăm în aceste rânduri. În fond, ele abia primeau consistență pe atunci și puteau fi tot așa de ușor înlăturate, dacă dialogul intracreștin își păstra vigoarea și în veacurile următoare. Ori, tocmai aici credem că se află și una dintre cauzele principale care au generat înstrăinarea treptată a unora de alții: contactele reciproce s-au împuținat, conflicte și rivalități politice și sociale, pe atunci insurmontabile, s-au așternut peste conștiința apartenenței la aceeași dreaptă credință creștină. Dezvoltarea separată a lumii s-a repercutat firesc și asupra faptului religios, iar creștinii nu au mai găsit remediu de a-i înlătura consecințele, așa cum reușiseră să o facă până atunci. Atmosfera dialogului irenic se prăbușea treptat, locul ei fiind luat de flăcările conflictelor doctrinare interminabile, izbucnite mai ales odată cu apariția Reformei. Ostracizată din Occident, Ortodoxia rămăsese o categorie definitorie doar pentru creștinii orientali, ce preferau să-și păstreze fidelitatea față de tradiția apostolică și cea a sinoadelor ecumenice, atunci când deja nu se mai putea vorbi de catolicitate în sensul fizic al cuvântului, dar care se voia totuși afirmată de Occident și impusă prin intermediul spadei.

În considerațiile de mai sus am circumscris o categorie de explicații ale înstrăinării occidentale de Ortodoxie în cursul vremii. Mai sînt și numeroase altele, apărute prin cultivarea și adîncirea unilaterală a credinței creștine, prin înlăturarea afinităților și accentuarea diferențelor în cursul războaielor religioase și a confruntărilor teoretice de toate nuanțele, care au făcut să fie considerată multă vreme ca incompatibilă Occidentului.

Din fericire, în contemporaneitatea noastră, cînd lumea devine mereu mai conștientă de destinul ei comun și unitar, grație Mișcării ecumenice, Ortodoxia cunoaște o adevărată renaștere în Occident. Întoarcerea la izvoarele autentice ale credinței creștine a repus în circulație valorile ei, uitate multă vreme în această parte a lumii, stîrnindu-i interesul crescînd. Nu ne referim aici la Bisericile ortodoxe aparținînd diferitelor unități etnice de proveniență răsăriteană, existente în Occident, ci la o altă atitudine ce începe să-și facă loc în însăși mentalitatea occidentală, rămasă atîta vreme la distanță de Ortodoxie. Firește, comunitățile ortodoxe locale de acolo au contribuit în bună măsură la redeschiderea acestui orizont, la această reîntoarcere, dar *faptul în sine* este cel ce impresionează, ce are importanță din multe puncte de vedere.

Se știe că Ortodoxia poate și trebuie să joace un rol responsabil în cadrul Mișcării ecumenice, al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, „avînd datoria de a arăta celor ce sînt în afara ei necesitatea de a reveni la izvoarele comune, spre a regăsi esența creștină autentică în toată plinătatea ei” (Episkepsis, nr. 253/1981, pp. 16—17). Mărturisind credința și tradiția Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolească, Ortodoxia „crede cu tărie că ocupă un loc central în promovarea unității creștinilor în lumea con-

temporană" („Episkepsis", nr. 369/1986, p. 14). Așa fiind, redescoperirea Ortodoxiei pentru Occident este o realitate îmbucurătoare și necesară, dar ea nu se poate produce spontan, după cum nici dispariția ei nu s-a produs dintr-odată în veacurile precedente. Este greu ca în mediul unei lumi cel puțin străine, chiar ostilă multă vreme, să se restabilească, să se reinnoade contactele cu acele urme ortodoxe intrate în desuetudine. Important este, însă, că treptat fenomenul redescoperirii capătă consistență, contur și claritate. Apar mereu mai multe publicații — cărți și reviste — stîrnind interesul și atenția cititorilor occidentali asupra Ortodoxiei care a început să-și facă chiar simțită și influența ei în variate medii confesionale occidentale. Un observator remarcă, bunăoară, că în anume țări „nu mai există magazine de obiecte de pietate, unde să nu se găsească icoane, iar în Franța ele au înlocuit aproape în întregime statuile și tablourile tradiționale". Același observator mai scria că „o mănăstire romano-catolică, „l'Abbaye de Belle-fontaine", publică o colecție de texte patristice și ortodoxe care au o largă difuzare, iar mai multe comunități religioase romano-catolice și chiar grupări de laici au adoptat liturghia bizantină ori au împrumutat din acestea elemente care le-au îmbogățit propria lor liturghie latină" („Le Mesager orthodoxe", nr. 1/1986, p. 20).

Firește, există aici și implicații și probleme de natură eclesiologică, asupra căroră, de asemenea, nu insistăm. Important rămîne faptul că Ortodoxia este la fel de compatibilă și cu Occidentul, nu numai cu Orientul. Ortodoxia nu a anulat și nu a deformat niciodată nici specificul național, nici profilul spiritual al oricărui popor și nu o va face nicicînd, supraordonîndu-i sau subordonîndu-i pe unii altora în funcție de criterii subiective de orice natură ar fi ele. Însăși organizarea ei pe unități etnice o postulează. Și mai mult, prin redescoperirea treptată a Ortodoxiei se face resimțită viçoarea ecumenicității ei dintotdeauna, de cea mai profundă și autentică actualitate.

Arhidiacon dr. SILVIU ANUICHI

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C Ă Î N C U P R I N S U L M I T R O P O L I E I B A N A T U L U I

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI ŞI CARANSEBEŞULUI

NAŞTEREA DOMNULUI PE MELEAGURILE EPARHIEI

Intrarea în lume a lui Dumnezeu-Fiul, prin Naşterea miraculoasă a Mintuitorului Iisus Hristos constituie în permanenţa vremii un luminos praznic al Bisericii creştine, aşteptat în fiecare an cu o bucurie crescîndă, pe măsura apropierii sărbătorii, dar şi cu pregătirea spirituală stabilită pe durata postului Crăciunului.

Credincioşii de pe meleagurile eparhiei au întîmpinat Naşterea Domnului prin intensificarea participării la toate serviciile religioase oficiate de păstorii lor sufleteşti în bisericile parohiale, prin rugăciune, post şi împărtăşirea cu Sfintele Taine. În ultimele duminici premergătoare praznicului, la atmosfera de pietate a contribuit şi intonarea cîte unui mănunchi de tradiţionale colinde româneşti, în execuţia corurilor parohiale sau a tuturor credincioşilor, prin cîntarea omofonă.

La catedrala mitropolitană din Timişoara au avut loc în aceste ultime două duminici din preajma sărbătorii două concerte de colinde în interpretarea unei formaţii corale a elevilor Seminarului teologic din Caransebeş şi respectiv a corului preoţilor din protopopiatul Timişoara.

În seara ajunului, Înalţ Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae, asistat de colaboratorii apropiaţi de la Centrul eparhial, a primit numeroase grupuri de colindători, însoţiţi de preoţii lor parohiali, reprezentînd parohiile de pe raza muncipiului, sau chiar din alte localităţi, spre a anunţa Naşterea Domnului din ieslea Betleemului. Ascultînd colindele interpretate, Înalţul ierarh a exprimat sentimente de aleasă mulţumire, doriri de sănătate şi bucurii cu ocazia praznicului.

Ziua întîi a sărbătorii Crăciunului a fost cinstită după cuviinţă, prin slujirea sfintei liturghii în toate lăcaşurile de închinare, solemnitatea momentului fiind marcată de participarea masivă a credincioşilor de pe toate meleagurile eparhiei şi cîntarea lor omofonă. În cadrul serviciului divin, credincioşii au ascultat cu toţii pastorală Înalţ Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae, Întîistătătorul eparhiei, iar după otpust au intonat colindele noastre strămoşeşti.

Credincioşii muncipiului Timişoara au umplut naosul catedralei mitropolitane, în care Î. P. S. Mitropolit Nicolae a oficiat sfînta liturghie arhierască, în cea dintîi zi a Crăciunului, înconjurat de un impunător sobor de preoţi şi diaconi. Începutul slujbei a fost marcat de hirotesia întru iconom stavrofor a preoţilor Ilie Sărbu, consilier eparhial şi Remus Haneş, pensionar. La atmosfera de profundă pietate a contribuit deopotrivă corul mixt al catedralei, intonarea în comun a unor imnuri bisericeşti, precum şi împărtăşirea a foarte mulţi credincioşi cu Sfintele Taine.

În cuvîntul de învăţătură, ascultat cu deosebită atenţie de toţi cei prezenţi, Întîistătătorul eparhiei a dezvoltat semnificaţia şi actualitatea continuă a Naşterii Domnului, ca eveniment rememorat şi comemorat de la un an la altul, în permanenţa vremii.

După încheierea sfintei liturghii arhieresti, toți cei prezenți și-au unit glasurile în intonarea celor mai frumoase colinde, iar în timpul împărțirii anaferei de către Înaltul ierarh au fost audiate cele intonate de corul catedral.

Sărbătoarea Crăciunului a continuat cu recepția oferită de Întistătătorul eparhiei la reședința mitropolitană, cu participarea preoților, a reprezentanților celorlalte culte din raza municipiului, a membrilor coralei catedralei, a numeroși credincioși și invitați. În numele tuturor celor prezenți, au luat cuvîntul P. On. Părinte Ioan Olariu de la parohia Timișoara IV și pastorul reformat Tökes László, care au exprimat Chiariarhului sentimente de caldă afecțiune și cordiale doriri de sănătate cu ocazia luminatului praznic. În cuvîntul de răspuns, I. P. S. Mitropolit Nicolae a subliniat că însăși această largă participare la sărbătoare continuă să rămînă una dintre expresiile înfrățirii și armoniei, în atmosfera ecumenismului local, ce domnește între slujitorii și credincioșii tuturor confesiunilor existente în municipiu, transmițînd tuturor aceleași urări de sănătate și fericire.

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE

În conformitate cu Statutul Bisericii Ortodoxe Române, cel mai înalt for deliberativ al eparhiei s-a întrunit, pentru sesiunea sa anuală, în duminica din 29 noiembrie 1987, în sala de festivități a Centrului eparhial, spre a evalua întreaga activitate desfășurată în cuprinsul eparhiei în acest an. Au participat membrii Adunării Eparhiale, personalul cu atribuții de răspundere la Centrul eparhial, protopopii și numeroși invitați.

După oficierea serviciului religios al doxologiei la paraclisul reședinței, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a deschis lucrările Adunării, rostind o cuvîntare introductivă în care a subliniat dintru început că „și în acest an, eparhia noastră a mers pe linia dintotdeauna a Bisericii Ortodoxe Române de a sluji Biserica, poporul și țara”. „Mai mult decît atît, întregul an a fost marcat de împlinirea a patru decenii de la proclamarea Republicii, moment ce a marcat o nouă etapă, superioară, ca împliniri, realizări și perspective și însăși restaurarea Mitropoliei noastre din urmă tot cu patru decenii este rodul acelorași evenimente care au dus la proclamarea Republicii, viața bisericească ridicîndu-se pe noi trepte, în aceleași ritmuri ale înălțării patriei, mai ales în ultimele două decenii de cînd în fruntea țării se află cel mai iubit fiu al națiunii noastre, Președintele Nicolae Ceaușescu” — a arătat Întistătătorul eparhiei.

După desemnarea celor trei secretari și apelul nominal din care a rezultat că majoritatea absolută a membrilor cu drept de vot sînt prezenți, la propunerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, Adunarea Eparhială a adoptat, în aplauzele și ovațiile tuturor celor prezenți, textul unei telegrame omagiale adresată Președintelui Nicolae Ceaușescu, în care au fost exprimate sentimentele de profundă recunoștință ale întregii eparhii, pentru activitatea desfășurată de marele nostru tribun național, consacrată înălțării continue a patriei noastre spre culmile civilizației și progresului, mai binelui obștesc și promovării unei păci reale și trainice în întreaga lume. „Găsindu-ne în preajma celei de a 40-a aniversări a proclamării Republicii, mulțumim conducerii țării, Dumneavoastră personal, pentru deosebita sollicitudine și largă înțelegere arătate Bisericii Ortodoxe Române, tuturor cultelor religioase, binefăcător răsfrînte și asupra eparhiei noastre, asigurîndu-Vă în același timp că vom răspunde printr-un devotament mereu sporit în scopul ridicării României pe noi trepte de progres și bunăstare, de înflorire și prestigiu, garanții sigure ale fericirii, liberei și independentei noastre dezvoltări” — se spune în încheierea telegramei.

Altă telegramă cu conținut adecvat a fost adresată din plenul Adunării Eparhiale Prea Fericitului Patriarh Teotist al Bisericii Ortodoxe Române.

În continuarea primei ședințe plenare a Adunării Eparhiale, P. On. Părinte Ilie Maier, vicar administrativ, a prezentat raportul general de activitate al Consiliului Arhiepiscopesc pe anul 1987. Caracterizînd sintetic anul ce s-a scurs, raportul a subliniat de la început că acest an a fost puternic marcat de efortul susținut pentru asigurarea păcii în lume, o contribuție de mare însemnătate revenind țării noastre în asigurarea acestui climat de concurență internațională, după care a evocat evenimentele istorice mai importante prăznuite în acest an, la loc de frunte aflîndu-se jubileul Republicii. Vorbitorul a consemnat și împlinirea a patru decenii de la restaurarea Mitropoliei Banatului ca parte componentă a Bisericii noastre dreptmăritoare și a Patriarhiei Române, moment sărbătorit după cuviință în toate lăcașurile de închinare din cuprinsul eparhiei.

Pe plan administrativ bisericesc, s-au depus strădanii în sensul îndrumării preoților și credincioșilor pentru împlinirea și respectarea rînduilelor bisericești și continuarea prosperare a vieții bisericești din eparhie, în conformitate cu orientările stabilite de Sfîntul Sinod. S-au depus stăruințe ca toți preoții să desfășoare o cît mai cuprinzătoare activitate liturgică, pastorală și învățătoarească, pentru instruirea credincioșilor în dreapta învățătură a Bisericii, asupra pastorației individuale spre a cunoaște și împlini nevoile lor duhovnicești și a preveni fenomenele centrifugale. Cele peste 650 audiențe, 235 inspecții ale personalului cu munci de răspundere de la Centrul eparhial, șase sfîntiri și binecuvîntări de biserici și 47 vizite canonice și inspecții inopinate, ilustrează prin ele însele contactele directe ale Întîistătorului eparhiei și Centrului eparhial cu clericii și credincioșii de pe aceste meleaguri. La rîndul lor, protopopii și misionarii protopopești au efectuat 225 inspecții și 217 vizite, stăruind pentru îmbunătățirea continuă a activității bisericești la nivelul tuturor parohiilor. Seminarul teologic din Caransebeș a găzduit două serii de cursuri misionare cu preoții ale căror parohii pretind o activitate mai susținută, precum și alte două cu cîntăreții bisericești. Au mai fost organizate 28 întruniri pe grupe de preoți, seminarii biblice lunare la nivelul protopopiatelor, iar 39 preoți au fost trimiși la cursurile de îndrumare misionară și pastorală organizate la Institutele teologice universitare din București și Sibiu — toate spre continuarea îmbunătățirii a vieții bisericești la nivelul întregii eparhii.

Sub aspect cultural-social, s-au depus străduințe sporite pentru instruirea credincioșilor în dreapta învățătură a Bisericii, verificîndu-se în numeroase împrejurări felul în care preoții își fac datoria în elaborarea expunerilor omiletice și catehetice. Bibliotecile parohiale au fost îmbogățite în acest an cu 9.429 cărți și publicații periodice puse la dispoziția credincioșilor, iar în Editura Mitropoliei Banatului s-au imprimat și difuzat volumele intitulate: „Cîntecul la el acasă” de prof. Vasile Vărădeanu, precum și „Carte foarte folositoare de suflet” aparținînd Sfîntului Nicodim Aghioritul, în traducerea profesorului dr. Alexandru Elian. Pe linia îndrumării clerului s-au organizat patru conferințe preoțești și două administrative dintre care una și cu participarea cîntăreților bisericești. Activitatea corurilor parohiale a înregistrat reușite notabile în acest an, de bun augur pentru viitor, la care a contribuit și comisia de muzicieni din cadrul eparhiei. O atenție sporită a fost acordată și pregătirii viitorilor clerici ai eparhiei, în cadrul școlilor teologice de grad mediu și universitar, cultivării valorilor trecutului și ocrotirii monumentelor istorice. Biserica de lemn monument istoric din Topla a fost strămutată în acest an la rezervația etnografică a Complexului muzeal Timiș, spre a fi conservată, iar la mănăstirea Săraca și bisercia din Domașnea au continuat lucrările de restaurare. Numeroși preoți ai eparhiei s-au distins în acțiuni obștești privind mai buna gospodărire a localităților, cultivarea și stringerea recoltelor în cadrul campaniilor agricole, iar cu prilejul alegerilor de la 15 noiembrie a.c. și-au exprimat cu toții opțiunea pentru candidații Frontului Democrației și Unității Socialiste din care fac parte, dovedindu-și atașamentul nestrămutat față de întreaga politică internă și externă a statului nostru.

Sectorul economic al eparhiei s-a străduit să consolideze în continuare baza economică a tuturor unităților bisericești componente, grație căreia au fost împlinite nevoile gospodărești, păstrîndu-se echilibrul dintre venituri și cheltuieli. Din veniturile realizate — în bună parte grație atelierului de lumînări și magazinului de obiecte

bisericești — și cu sprijinul și înțelegerea constantă a autorităților de stat, s-au putut finaliza mai multe lucrări de investiții, reparații capitale și curente, lucrări de pictură etc. Au fost încheiate lucrările de amenajare a drumului de acces la mănăstirea Timișeni-Șag, au fost începute lucrările de construcție la atelierele productive și chiliile aceluiași așezământ monastic, ca și a celor aflate la paraclisul „Călugăra”. Tipografia eparhială a fost dotată cu noi spații necesare funcționării în condiții optime, iar la atelierul de luminări s-au executat reparații capitale; la un număr de 42 biserici parohiale s-au efectuat reparații, alte 13 au fost restaurate și pictate, s-au executat lucrări de împrejmuire la șapte cimitire, iar lucrări de amenajare la 14 case parohiale — în majoritatea lucrărilor fiind angajat serviciul tehnic de la Centrul eparhial. Un loc aparte îl ocupă restaurarea și curățirea picturii din pronaosul catedralei mitropolitane din Timișoara. Din fondurile existente au fost acordate ajutoare unor preoți bolnavi, văduve de preoți și mai multor credincioși avizați la acestea. Eparhia a contribuit deopotrivă cu importante sume la Fondul Solidarității Internaționale și la Fondul Păcii.

După prima ședință plerănă, lucrările Adunării Eparhiale au continuat în cele patru comisii care au deliberat asupra rapoartelor ce li s-au prezentat și au întocmit proiecte de hotărâri.

Documentele discutate în comisii au fost apoi dezbătute în cea de a doua ședință plenară a Adunării Eparhiale, consacrată elaborării hotărârilor privind activitatea de viitor. Ele au fost prezentate în aceeași ordine de: pr. Ioan Brânzei, ing. Florian Goga, av. Traian Vinchici și prof. Ilie Popescu, fiecare fiind urmat de o vie și amplă dezbateră, în care membrii Adunării Eparhiale și invitații au adus bine venite sublinieri, precizări și completări, pentru îmbunătățirea continuă a vieții bisericești, întărirea disciplinei clerului, intensificarea activității pastoral misionare, pentru evitarea și prevenirea fenomenelor centrifugale și popularizarea realizărilor preoților merituosi. În acest sens au luat cuvântul: ing. Florian Goga, av. Traian Vinchici, pr. Ioan Brânzei, pr. Ioan Olariu, pr. Iosif Ciocloada, prof. Gheorghe Dobreanu, dr. Iuliu Pora, prof. Liviu Smeu, Dumitru Pop, arh. Sorin Moldovan, ing. Vasile Cîrnu și pr. Bujor Păcurariu. Au luat de asemenea, cuvântul dintre invitați prot. Dimitrie Grama, prot. Ioan Tigrîș și prot. Doru Milostean.

După dezbateri, forul deliberativ al eparhiei a adoptat hotărâri corespunzătoare, prin unanimitate de voturi.

Rostind alocuțiunea de încheiere a sesiunii, I. P. S. Mitropolit Nicolae a exprimat multumiri cordiale tuturor membrilor Adunării Eparhiale și invitaților prezenți, urări de sănătate și bună sporire în toate, cu prilejul apropiatelor sărbători ale Crăciunului și Anului Nou, oferind un dejun oficial în cadrul căruia s-au rostit toasturi.

IN VIZITĂ CANONICĂ LA CARANSEBEȘ ȘI LUGOJ

În conformitate cu o tradiție deja îndătinată, credincioșii orașului Caransebeș l-au așteptat și în acest an, cu alese sentimente de bucurie și supușenie, pe Întistătătorul eparhiei care a descins în mijlocul lor în cea de a doua zi a Crăciunului, însoțit fiind de P. On. Părinte Petru Dorobanțu, consilier eparhial. Un numeros sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. On. Părinte Dimitrie Grama, protopopul Caransebeșului, au ieșit, de asemenea, în întâmpinarea Chiriarhului la intrarea în catedrala cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe”.

Împreună cu același sobor impunător — din care au făcut parte și cadre didactice ale Seminarului teologic — Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a oficiat sfânta liturghie arhierescă, în cadrul căreia l-a hirotesit întru iconom stavrofor pe preotul prof. Nicolae Belean. Răspunsurile liturgice au fost intonate de corul mixt al parohiei,

dirijat de prof. Gheorghe Dobreanu, membru în Adunarea Eparhială și în Consiliul Eparhial, precum și de mulțimea credincioșilor, dintre care numeroși au fost cei ce s-au împărtășit cu Sfintele Taine.

În cuvîntul de învățătură rostit cu acel prilej, I.P.S. Mitropolit Nicolae s-a referit la importanța intrării în lume a lui Dumnezeu—Fiul, pentru toate generațiile de creștini.

După intonarea unui mănunchi de tradiționale colinde românești și împărțirea anaforei de la sfîrșitul sfintei liturghii, reședința eparhială din Caransebeș a găzduit obișnuita recepție, cu participarea soborului slujitor, a reprezentanților celorlalte culte existente în oraș, a membrilor corului și a numeroși credincioși. S-au rostit toasturi, iar corul parohiei a reinterpretat cîteva dintre colinde.

În încheiere, I.P.S. Mitropolit Nicolae a mulțumit tuturor pentru participare și urările adresate, îndemnînd la păstrarea armoniei existente între toți locuitorii orașului, indiferent de naționalitate, între slujitorii și enoriașii cultelor religioase, spre binele tuturor de obște.

În duminica din 27 decembrie a.c., Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a fost oaspetele comunității parohiale din municipiul Lugoj, unde s-a deplasat însoțit de P. On. Părinte Aurel Miculescu, consilier eparhial. Mulțimea credincioșilor prezenți și soborul clericilor au primit pe Întîistătătorul eparhiei cu deosebită căldură, bucurie și afecțiune. aureolate de praznicul Crăciunului.

În acea atmosferă de sărbătoare și adîncă pietate, Înalțul ierarh a slujit sfînta liturghie în biserica „Adormirii Domnului”, împreună cu cei cinci preoți și doi diaconi — răspunsurile fiind date de corul mixt al parohiei. La timpul potrivit, în ziditorul cuvînt de învățătură, Chiriarul a dezvoltat semnificația întrupării Domnului pentru credincioșii vremii noastre.

Numeroși dintre credincioșii prezenți s-au împărtășit cu Sfintele Taine, cu toții ascultînd și concertul de colinde interpretat de același cor, în timp ce Întîistătătorul eparhiei a împărțit anafora.

După încheierea serviciului divin, la sediul protopopiatului a avut loc o recepție, cu participarea clericilor slujitori, a membrilor organelor parohiale și ai coralei și a numeroși credincioși. Au fost de asemenea prezenți slujitorii celorlalte culte religioase din municipiu, trei dintre aceștia rostind toasturi în care și-au exprimat bucuria de a fi din nou împreună cu I.P.S. Mitropolit Nicolae. Mulțumind vorbitorilor, Întîistătătorul eparhiei a adresat tuturor urări de sănătate și prosperitate, insistînd asupra cultivării și adîncirii permanente a atmosferei de unitate și frățietate existente între credincioșii cultelor religioase dintr-un municipiu în care contribuie cu toții la mai binele obștesc, în ritmurile deceniilor de aur ale României contemporane.

BINECUVINTAREA A DOUĂ LĂCAȘURI DE ÎNCHINARE INFRUMUȘETATE RECENT

Credincioșii parohiei Gladna Română din protopopiatul Făget au trăit bucuria reîntîlnirii cu Întîistătătorul eparhiei în duminica din 1 noiembrie 1987, cu prilejul binecuvîntării lucrărilor de infrumusețare exterioară și interioară, de primenire a picturii, executate recent la lăcașul lor de închinare avînd hramul „nașterea Maicii Domnului”. Pictura nouă, în tehnica tempera, a fost realizată de Ana Pitic-Bădilă din Timișoara.

Însoțit de P. On. Părinte Ioan Popeți, secretar eparhial, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a fost întîmpinat cu luminări aprinse de mulțimea credincioșilor locali, cărora li s-au adăugat și cei sosiți din parohii apropiate. În numele tuturor, P. On. Părinte Doru Milostean, protopopul Făgetului, a rostit un cald cuvînt de bun venit.

Împreună cu soborul de preoți și diaconi, Chiriarhul eparhiei a oficiat slujba binecuvîntării lucrărilor de înfrumusețare precum și sfînta liturghie arhierescă, în prezența celui impresionant număr de credincioși care au făcut ca naosul bisericii să devină neîncăpător. Cîntarea în comun și împărtășirea a numeroși dintre ei cu Sfintele Taine a conferit atmosferei de sărbătoare o notă suplimentară de elevată trăire duhovnicească.

Plecînd de la pericopa evanghelică a zilei, în cuvîntul de învățătură rostit la momentul potrivit și ascultat cu aceeași atenție de toți cei prezenți, I.P.S. Mitropolit Nicolae a insistat asupra importanței sufletului și atașamentului credincioșilor la Biserica noastră dreptmăritoare.

La sfîrșitul sfînteii liturghii, vrednicul preot Ioan Jurj, parohul local — care în cadrul serviciului divin a fost hirotesit în rangul de iconom — a prezentat un raport subliniind contribuția credincioșilor la înfrumusețarea lăcașului de închinare.

După ce a consemnat evenimentul bisericesc în *Evangeliarul* parohiei, I.P.S. Nicolae a mulțumit credincioșilor pentru strădanile și jertfa lor, îndemnînd la păstrarea atașamentului față de Biserica noastră dreptmăritoare, la unitate și muncă spornică spre mai binele obștesc.

Festivitatea bisericească locală a luat sfîrșit cu agapa oferită de consiliul parohial, în cadrul căreia s-au rostit toasturi.

X

În duminica din 8 noiembrie 1987, la sărbătoarea „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril”, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, însoțit de P.C. Părinte Ilie Maier, vicar administrativ, a descins în parohia Denta din protopopiatul Deta, spre a binecuvînta biserica parohială avînd hramul „Adormirea Maicii Domnului”, în urma lucrărilor de reparații și a împodobirii lăcașului cu o nouă pictură în tempera.

Înaltul ierarh a fost întîmpinat de soborul preoților și de credincioși, P. On. Părinte Florin George, protopopul Detei, adresînd un cuvînt de bun venit.

După săvîrșirea rînduiei binecuvîntării, I.P.S. Mitropolit Nicolae a oficiat sfînta liturghie arhierescă, în cadrul căreia a hirotesit în treapta de sachelar pe preotul Achim Miloș, parohul Dentei și a hirotonit întru diacon pe licențiatul în Teologie Vasile Popovici, acesta urmînd a fi hirotonit preot pe seama parohiei Periam din protopopiatul Timișoara. La momentul potrivit Chiriarhul a rostit cuvîntul de învățătură, explicînd credincioșilor înțelesul profund al expresiei „a adormi în Domnul”, pe baza pericopei evanghelice a zilei.

La sfîrșitul sfînteii liturghii, preotul paroh Achim Miloș a prezentat obișnuita dare de seamă asupra vieții bisericești din parohie și strădanile depuse în activitatea gospodărească. I. P. S. Mitropolit Nicolae a rostit un cuvînt de apreciere și felicitare pentru tot ceea ce bunii credincioși împreună cu preoții lor — actualul paroh și preotul pensionar Gheorghe Rîmneanu — au realizat nu numai pe plan gospodăresc, ci mai ales pe plan spiritual. Au fost evidențiate și legăturile frățești cu ceilalți credincioși ai comunei.

La invitația preotului Ștevan Petrov, parohul comunității ortodoxe sîrbe din Denta, care a făcut parte și din sobor, I.P.S. Mitropolit Nicolae, însoțit de preoți și credincioși, a vizitat biserica ortodoxă sîrbă din localitate, adresînd și aici un cuvînt de apreciere pentru frățeasca conviețuire dintre creștinii de diferite naționalități din comună. La casa parohială, renovată recent, s-a servit o agapă, cu participarea Chiriarhului eparhiei, a soborului slujitor și a membrilor consiliului și comitetului parohial.

NOI INTRĂRI ÎN CLER

În cursul lunii noiembrie 1987, numărul clericilor eparhiei a fost întregit cu alți trei tineri absolvenți ai școlilor noastre teologice, care au fost hirotoniți de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, după cum urmează :

— *Vasile Popovici*, licențiat în Teologie, hirotonit diacon în 8 noiembrie, iar preot în 16 noiembrie a.c., pe seama parohiei Periam din protopopiatul Timișoara;

— *Vasile Jurchescu*, absolvent al Seminarului teologic din Caransebeș, hirotonit diacon și apoi preot în zilele de 16 și 17 noiembrie a.c., pe seama parohiei Secăseni din protopopiatul Oravița;

— *Dorel Fercea*, licențiat în Teologie, hirotonit diacon în 17 noiembrie, iar preot în 18 noiembrie a.c., pe seama parohiei Măru din protopopiatul Caransebeș.

Conform procedurii îndătinat, după efectuarea practicii liturgice și administrative la catedrala mitropolitană și Centrul eparhial, cei trei clerici tineri au primit îndrumările necesare din partea Consiliului Eparhial, fiind instalați în parohiile pe seama cărora au fost numiți.

ALTE DISTINCȚII ACORDATE PREOȚILOR MERITUOȘI

Continuând o bună tradiție bisericească de a acorda distincții preoților merituosi, ca o recunoaștere a activității desfășurate în ogorul Domnului și deopotrivă ca stimul pentru ca aceasta să devină și mai plină de roade, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a distins în ultima vreme în rangul de „iconom stavrofor” și respectiv „iconom” pe următorii cinci preoți: *Petru Albescu*, preot pensionar în Cîlnic, protopopiatul Reșița, *Nicolae Belean*, profesor la Seminarul teologic din Caransebeș, *Remus Haneș*, pensionar domiciliat în Timișoara, *Ilie Sârbu*, consilier eparhial și *Petru Turcan*, pensionar domiciliat în Caransebeș.

RECITALURI CORALE LA CATEDRALA MITROPOLITANĂ

În preajma sărbătorilor Nașterii Domnului și în zilele acestuia, catedrala mitropolitană din Timișoara a găzduit un serial de concerte cu un bogat repertoriu de tradiționale colinde românești și alte imnuri religioase, interpretate de patru formații corale bisericești.

Astfel, corala preoților din protopopiatul Timișoara, sub conducerea arhidiaconului Ioan Botău, administratorul catedralei, și respectiv a preotului Dan Dragomir de la parohia Sinnicolaul Mare, a participat la comemorarea reputatului mitropolit Andrei Șaguna, din ziua de 30 noiembrie 1987, prezentînd un mănunchi de bucăți religioase armonizate de renumiți compozitori români și străini, în cadrul parastasului oficiat de un sobor de clerici. În seara duminicii din 20 decembrie a.c., același ansamblu a oferit credincioșilor prezenți un reușit concert de colinde, prezentarea lor fiind făcută de preotul Jivoin Forga, în cadrul cuvîntului de învățătură rostit cu acel prilej.

O formație corală a elevilor Seminarului teologic din Caransebeș, conduși de preotul prof. Nicolae Belean, a lăsat o excelentă impresie tuturor celor ce i-au ascultat în duminica din 13 decembrie 1987, fapt inedit pînă în acea zi la Timișoara. După ce s-au remarcat la sfînta liturghie, în seara aceleiași duminici au prezentat și un reușit program de colinde. P.C. Părinte Trăilă Gherga, directorul școlii, a făcut prezentarea.

Zilele praznicului au fost destinate coralei de la catedrala mitropolitană, aflată sub conducerea dirijorului Aurel Ciobanu. În prima seară a concertat corul mixt, în cea de a doua formație bărbătească a aceluiași ansamblu, prezentînd mulțimii credincioșilor

minunate colinde armonizate sau compuse de prestigioși muzicieni autohtoni și străini. Rostind cuvîntul de învățătură, preoții Ioan Gașpar și Vasile Petru au făcut și prezentarea bucăților interpretate.

DATINILE DE CRĂCIUN LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CARANSEBEȘ

După ce în duminica din 13 decembrie 1987, o formație a corului elevilor a lăsat o bună impresie evoluind la catedrala mitropolitană din Timișoara, sala de festivități a Seminarului teologic din Caransebeș a găzduit, câteva zile mai târziu, în 17 și 18 decembrie a.c., un bogat program artistic închinat datinilor de Crăciun.

Pregătit din timp sub îndrumarea preotului prof. Nicolae Belean, ansamblul coral al școlii a oferit un concert de colinde, cu un repertoriu cuprinzînd 19 buc. armonizate de cunoscuți muzicieni, în prezentarea preotului prof. Trăilă Gherga, directorul școlii. Un alt grup de elevi, sub asistența preotului prof. Nicolae Morar, au interpretat pe scena sălii de festivități piesa „Vifleemul” de Victor Ioan Popa, precum și „Plugușorul” de Anul Nou.

O noutate absolută în aniversarea datinilor a fost apariția pe scenă în acest an a corului mixt al cadrelor didactice ale școlii, creat recent, pregătit și dirijat de pr. prof. Nicolae Belean, care a prezentat un buchet de zece colinde, în înaltă ținută interpretativă.

În ambele zile, o numeroasă asistență a umplut sala festivă a școlii: preoții din oraș, slujitorii celorlalte culte, credincioși și invitați. Au fost, de asemenea, prezenți, P. On. Părinte Ilie Maier, vicar administrativ, și P. On. Părinte Petru Dorobanțu, consilier eparhial, ca delegați ai Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, transmițînd conducerii și elevilor școlii felicitările Întîistătătorului eparhiei pentru reușita programelor prezentate.

SĂRBĂTORI PAROHIALE

Duminica din 8 noiembrie 1987 a constituit pentru comunitatea parohială din Ghilad, protopopiatul Deta, o zi de aleasă cinstire. Pe lângă prăznuirea hramului bisericii — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” — s-a sărbătorit și împlinirea a 225 ani de la punerea pietrei fundamentale a actualului lăcaș de închinare. Cu toții au ținut deopotrivă să mai sărbătorească și cei 60 ani de preoție ai preotului Trifon Dan, pensionar, ca și împlinirea a trei decenii de slujire la altar a preotului Tiberiu Dan, actualul paroh local.

Cei doi preoți au oficiat sfînta liturghie, răspunsurile fiind date de corul bărbătesc al parohiei, în prezența unui mare număr de credincioși.

După amiază, întreaga comunitate parohială a fost prezentă la slujba vecerniei urmată de cea a Sfîntului Maslu de obște, oficiat de un sobor de șapte preoți, în frunte cu P. On. Părinte Ilie Maier, vicar administrativ și P. On. Părinte Florin George, protopopul Detei — delegați chiriarhali. La sfîrșitul slujbei, P. On. Părinte Ilie Maier a transmis

tuturor celor prezenți, din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, arhierasca binecuvîntare, împreună cu îndemnul de a rămîne statornici în credință și în atașamentul față de Biserica noastră strămoșească, purtînd mai departe făclia credinței ortodoxe moștenită de la vrednicii înaintași care cu mai bine de două veacuri în urmă s-au nevoit să înalțe un măreț lăcaș de închinare.

Festivitatea s-a încheiat cu agapa la casa parohială.

*

Comunitatea parohială din Budint, protopopiatul Lugoj, a sărbătorit împlinirea centenarului de la înălțarea actualului lăcaș de închinare, așezat sub ocrotirea „Sfințului Mare Mucenic Gheorghe”.

Festivitatea jubiliară a avut loc în duminica din 22 noiembrie 1987, în prezența tuturor enoriașilor, cu oficierea sfintei liturghii de către un mare sobor de preoți, din care n-au lipsit cei ce au păstorit consecutiv acea parohie în ultimele cinci decenii. Răspunsurile liturgice au fost date de corul mixt al parohiei și prin cîntarea omofonă de către toți credincioșii, dintre care o parte s-au împărtășit cu Sfintele Taine.

Predica zilei a fost rostită de P. On. Părinte Ioan Țigris, protopopul Lugojului, iar preotul Ioan Rujoni, parohul local, a prezentat un succint istoric al parohiei, precum și o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate în ultima vreme, grație contribuției benevole și ajutorului bunilor credincioși.

După oficierea parastasului în memoria preoților și credincioșilor adormiți în Domnul în acest interval de un veac, P. On. Părinte Aurel Miculescu, delegat chiriarhal la această festivitate, a transmis binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, împreună cu felicitările cuvenite momentului și cu îndemnul de a păstra cu sfințenie tezaurul credinței Bisericii noastre dreptmăritoare, contribuind prin munca lor la împlinirile vremii noastre.

Festivitatea locală s-a încheiat cu agapa comună, în cadrul căreia corul bărbătesc al parohiei a intonat un mănunchi de imnuri bisericești și patriotice, spre înălțarea sufletescă a tuturor celor prezenți.

BINECUVÎNTARE DE LUCRĂRI

După împodobirea lăcașului de închinare pus sub ocrotirea „Adormirii Maicii Domnului” aparținînd parohiei Sacoșul Mare, protopopiatul Lugoj, cu o reușită pictură în tehnica tempera, în duminica din 20 decembrie 1987 a avut loc binecuvîntarea lucrărilor efectuate grație atașamentului enoriașilor locali la Biserica noastră dreptmăritoare și a spiritului lor de jertfelnicie.

Rîtualul binecuvîntării lucrărilor și sfînta liturghie au fost oficiate de P. On. Părinte Ioan Țigris, protopopul Lugojului și delegat al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, precum și de preotul Gheorghe Bălu, parohul local, în prezența unui mare număr de credincioși care au dat răspunsurile prin cîntarea omofonă, mulți dintre ei împărtășindu-se la timpul potrivit cu Sfintele Taine.

După otpust, preotul locului a prezentat o amplă dare de seamă asupra realizărilor gospodărești din ultima perioadă de timp, ce reflectă continua primenire a vieții bisericești din parohie, între care reparațiile efectuate la clădirea bisericii și achiziționarea unui nou clopot. La rîndul său, delegatul chiriarhal a transmis întregii comunități parohiale felicitările înfiștătorului eparhiei, deopotrivă cu îndemnul de a continua strădaniile depuse pentru mai binele obștesc, veghînd la păstrarea unității și armoniei tuturor celor ce compun comunitatea locală.

CONFERINȚE PREOȚEȘTI

În cursul primelor două decade ale lunii noiembrie 1987, sediile celor șapte protopopiate din cuprinsul eparhiei au găzduit lucrările celei de a patra conferințe preoțești trimestriale.

Ținând seama de apropiata sărbătorire a patru decenii de la abolirea monarhiei și inaugurarea Republicii, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a așezat această conferință sub auspiciile marii aniversări, însăși tema stabilită fiind un prinos de omagiu adus de întreaga pîlromă a Bisericii noastre dreptmăritoare celor mai glorioși ani din istoria multimilenară a pămîntului românesc: „A 40-a aniversare a proclamării Republicii, 30 Decembrie 1947 — 30 Decembrie 1987”.

Conferințele au fost prezidate de delegații Centrului eparhial, sub a căror îndrumare toți preoții eparhiei au procedat la alcătuirea elaboratelor, cele mai bune dintre ele fiind selecționate și apoi prezentate în cadrul acestor adevărate simpozioane închinatelor marii aniversări. Ca și în alte împrejurări, conferințele au fost precedate de oficierea slujbei Te-Deumului, în cadrul căreia cite un preot a rostit cuvîntul de învățătură asupra unui subiect de credință stabilit din vreme, iar în sala de ședințe de cuvîntul inaugural al protopopilor care au subliniat importanța temei, evocînd numeroase aspecte ilustrative pentru ascensiunea permanentă a patriei noastre socialiste spre culmile civilizației și progresului în deceniile contemporaneității noastre, precum și climatul de cea mai autentică libertate religioasă ce se răsfrînge și asupra Bisericii, cu consecințe benefice pe toate planurile.

În acest cadru de solemnitate, referatele au fost susținute de următorii preoți: Ilie Dumitru — Becicherecul Mic, la Timișoara, Ioan Pociump — Racovița, la Lugoj, Ioan Cerbu — Cliciava, la Făget, Iacob Suta — Folea, la Deta, Petru Berbentia — Berzovia, la Reșița, Eftimie Sirbu — Var, la Caransebeș și Emil Găină — Slatina Nera, la Oravița.

Expunerile au fost urmate de o vie dezbatere, în cadrul căreia cei peste 70 preoți care au reușit să-și facă auzit cuvîntul în limitele timpului disponibil, au procedat la adîncirea temei, aducînd numeroase alte exemple, la nivel general și local, ce reflectă pregnant realizările acestor decenii, precum și contribuția Bisericii noastre, în toate compartimentele ei, la munca entuziasată a poporului nostru destinată propășirii patriei, progresului și păcii în întreaga lume. Din ritmurile înregistrate în anii Republicii, mai bine de jumătate poartă o distincție aparte, ca deceniile ale Republicii Socialiste România, inaugurînd cea mai fecundă epocă din istoria noastră deschisă în 1965, grație Președintelui Nicolae Ceaușescu, cea mai ilustră personalitate a poporului român, mîndria țării, în jurul căruia se află strîns unită întreaga noastră națiune. Marele nostru tribu și-a pus definitiv pecetea asupra acestor ani de grandioasă dezvoltare a patriei în toate sectoarele de activitate, cu realizări impresionante, ce depășesc în multe privințe chiar și limitele imaginației, altă dată fiind considerate imposibile, așa cum sînt spre exemplu canalul Dunărea-Marea Neagră, sau metroul din Capitală. Numeroși vorbitori s-au referit deopotrivă și la aspecte locale, mai puțin cunoscute, dar care ilustrează și ele ascensiunea permanentă a patriei noastre spre noi zări ale civilizației și culturii în acești ani pe care cu legitimă mîndrie îi numim cu toții „Epoca Ceaușescu”. Completîndu-se reciproc, o bună parte dintre cei ce au luat cuvîntul s-au referit și la diferite aspecte ale vieții religioase în deceniile Republicii, în care și Biserica noastră dreptmăritoare și-a regăsit locul și vocația ei autentică de slujire vie și permanentă a credincioșilor ei, a mărețelor idealuri ale statului și poporului nostru pe plan intern și extern, a unei păci trainice pe întreaga planetă.

În partea finală a conferințelor, delegații Centrului eparhial au formulat concluziile și învățămintele ce trebuiesc desprinse din dezbaterile acestei teme aniversare: o splendidă lecție de istorie, ce cuprinde un impresionant bilanț de realizări în aceste decenii de o fecunditate unică în viața patriei, dar care presupune atît obligația de a le păstra și apăra, cît și continuarea într-un ritm mereu mai viu a eforturilor destinate

înlătării patriei noastre socialiste și fericirii întregului popor, sub înțeleapta conducere a celui mai iubit fiu al plaiurilor noastre, Președintele Nicolae Ceaușescu. În acest cadru de viață și faptă este chemată și Biserica noastră, împreună cu celelalte culte religioase din țară, să-și aducă permanent prinosul ei de contribuție la tot ceea ce se întreprinde pe plan intern și extern, pe plan general și local, spre binele țării și spre salvagardarea păcii în lume. În această optică se înscrie și circulara Sfântului Sinod, destinată preoților și citită de delegații Centrului eparhial în cadrul conferințelor. Ea face apel la întregul cler al Bisericii noastre să fie în permanență la înălțimea misiunii sacerdotale și implicit la altitudinea epocii noastre, a exigențelor presupuse de slujirea idealurilor poporului și patriei noastre scumpe căreia îi aparținem cu toții.

INTRUNIRI PREOȚEȘTI

În cursul lunii noiembrie 1987, au fost organizate la câteva parohii din protopopiatele Făget, Timișoara și Oravița, întruniri pe grupe de preoți, în cadrul cărora a fost analizată activitatea pastoral-misionară din parohiile respective.

Asemenea întruniri au avut loc la parohiile Cliciova și Surducul Mic din protopopiatul Făget; Șandra, Pișchia și Izvin din protopopiatul Timișoara; Răcășdia și Ticvaniu Mic din protopopiatul Oravița. La toate întrunirile au participat protopopul locului, misionarul protopopesic și delegatul Centrului eparhial.

Pornind de la situațiile concrete din fiecare parohie, preoților li s-au dat îndrumări menite să ducă la îmbunătățirea muncii pastoral-misionare ce o desfășoară. Un accent deosebit a fost pus pe sprijinul pe care îl pot oferi membrii organelor parohiale — consiliul și comitetul parohial — în întreaga lucrare bisericească, prin angajarea lor mereu mai hotărâtă în activitatea pastoral-misionară.

PROASPĂT DOCTOR ÎN TEOLOGIE

De curînd a fost promovat Doctor în Teologie la Universitatea din Birmingham-Anglia, dl. Ioan Sauca, fiu al eparhiei noastre. La 11 decembrie 1987 a prezentat teza „Implicațiile misionare ale ecleziologiei ortodoxe” apreciată elogios de comisia examinatoare.

Dl. Ioan Sauca este originar din Valea Mare, jud. Caraș-Severin unde s-a născut la 10 aprilie 1956. Între 1971—1976 a urmat Seminarul teologic din Caransebeș, iar între 1977—1981 Institutul teologic universitar din Sibiu. Din toamna anului 1981 pînă în vara anului 1984 a urmat cursurile de doctorat la Institutul teologic universitar din București, unde a absolvit examenul de admisibilitate în luna septembrie 1984. Imediat după aceasta, în toamna aceluiași an, a urmat timp de un semestru cursurile Institutului ecumenic de la Bossey-Elveția. Din mai 1985 a continuat studiile în Anglia pînă la promovarea ca Doctor în Teologie.

În prezent dl. Ioan Sauca este asistent la Institutul teologic universitar din Sibiu unde suplinește catedra de Misiune creștină și Ecumenism.

Succesul la studii al d-lui Ioan Sauca ne-a bucurat sincer pe toți, bucurie care am socotit potrivit s-o facem publică prin intermediul revistei noastre mitropolitane.

NOUĂ PICTURĂ ÎN FRESCĂ

Recent, vechea biserică parohială din Brebu, protopopiatul Reșița, cu hramul „Înălțarea Domnului”, a fost dotată cu o nouă pictură în frescă.

Biserica datează din secolul XVIII, iar ca urmare a mai multor inițiative de a o consolida, stau mărturie contraforții care oferă o imagine de rară monumentalitate. În ultimul timp, la acoperiș s-au efectuat reparații capitale, consolidându-se șarpanta și reparându-se turnul.

În vederea pictării, s-a decapat întreaga tencuială, înlocuită cu alta nouă. Astfel, între anii 1985—1987 s-a executat noua pictură interioară în frescă, pe o suprafață de 718 mp. Deodată cu pictarea bisericii s-a realizat și iconostasul nou, de cărămidă, placat cu ornamente de ipsos frumos încadrate și în relief. Zugravul bisericesc Florica Lepădat-Papici din Drobeta Turnu Severin a realizat pictura în frescă, recepționată definitiv în ziua de 17 octombrie 1987. Desenele frumos executate, cu proporții corecte și dozări de tonalități, completată cu străluciri de poleitură, crează un ansamblu pictural reușit.

Lucrarea s-a executat din inițiativa și preocuparea preotului Romulus Popovici și a oraganelor parohiale, cu sprijinul material al bunurilor enoriași. (Prot. dr. Vasile Petrica).

LUCRĂRI GOSPODĂREȘTI

Asemenea tuturor orașelor patriei, municipiul Timișoara își primenește mereu zestrea edilitară, alături de noile construcții fiind conservate și restaurate cele aparținând trecutului, multe dintre ele monumente de artă.

Aliniindu-se acestor strădanii, și parohiile din Timișoara cu preoții și credincioșii lor se îngrijesc în mod deosebit de lăcașurile de închinare și clădirile anexă. Menționăm aici recente lucrări de reparație exterioară pe care le efectuează parohia Timișoara III la clădirile ei.

Datorită purtării de grijă a preotului paroh Aurel Sas, a consiliului parohial și credincioșilor, complexul parohial, împreună cu lăcașul închinat „Adormirii Maicii Domnului” se prezintă acum cu o proaspătă și apreciabilă înfățișare exterioară, încadrându-se deplin în specificul arhitectonic și edilitar al zonei în care este amplasat.

CONDUȘI PE ULTIMUL DRUM

În ziua de 28 octombrie 1987 a încetat subit din viață preotul Nicolae Predescu de la parohia Oloșag, protopopiatul Lugoj, în vîrstă de 49 ani.

Născut la 3 decembrie 1938 în localitatea Dragomirești, jud. Timiș, a urmat ciclul elementar în comuna natală și în municipiul Lugoj, după care s-a înscris la Semi-

narul teologic din Caransebeș ale cărui cursuri le-a absolvit în anul 1961. Trei ani mai târziu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Oloșag pe care a păstorit-o timp de 23 ani, până în clipa când inima sa a încetat să mai bată.

Serviciul religios al înmormântării a fost oficiat în ziua de 30 octombrie a.c., în biserica „Adormirii Maicii Domnului” din Lugoj, de un sobor compus din zece preoți și un diacon, în frunte cu P. On. Părinte Ioan Tigris, protopopul Lugojului, care a rostit și necrologul, răspunsurile fiind date de corul parohial. Au fost prezenți numeroși alți preoți din cuprinsul protopopiatului, care împreună cu mulțimea credincioșilor din Oloșag și Lugoj l-au condus apoi pe ultimul său drum, spre locul de veșnică odihnă din cimitirul parohial aflat în str. Făgetului.

Preotul pensionar *Alimpie Aldescu* din Borloveni Vechi, protopopiatul Oravița, a trecut la cele veșnice în seara zilei de 3 noiembrie 1987, în vîrstă de 78 ani.

A văzut lumina zilei la 21 octombrie 1909, într-o familie de agricultori din comuna Bozovici, jud. Caraș-Severin, localitate în care a urmat școala primară și gimnaziul. Și-a continuat pregătirea generală și profesională în orașul Caransebeș, la liceul „Traian Doda” și respectiv la Academia teologică pe care a absolvit-o în anul 1934.

În anul 1937 a intrat în ogrorul Domnului, fiind hirotonit preot pe seama parohiei Borloveni Vechi pe care a păstorit-o timp de patru decenii, până în vara anului 1977 când s-a retras la pensie.

Sicriul cu rămășițele sale pămîntesti a fost depus în capela cimitirului din parohia pe care a păstorit-o, unde în ziua de 5 noiembrie a.c., un sobor de preoți a oficiat prohodul. P. On. Părinte Gheorghe Neda, protopopul Oraviței, a rostit cuvîntarea funebră, iar corul parohial din Bozovici a intonat răspunsurile liturgice, în asistența credincioșilor locali și a celor sosiți din împrejurimi. În dangătul clopotelor, sicriul a fost apoi înhumat în cavoul familiei, întru nădejdea învierii.

În ziua de 8 noiembrie 1987 a adormit în Domnul, după o îndelungată suferință, preotul pensionar *Tiberiu Dragalina*, în vîrstă de 61 ani, cu ultimul domiciliu în Buziaș.

S-a născut la 14 august 1926 în comuna Iersig, jud. Caraș-Severin, într-o familie de buni credincioși. A urmat primii ani de școală în comuna natală, iar cursurile învățămîntului mediu la liceul „Traian Doda” din Caransebeș. Vocația preoțească i-a orientat pași spre Institutul teologic din Cluj pe care l-a absolvit în anul 1951. Doi ani mai târziu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Socolari din protopopiatul Oravița, de unde la scurtă vreme s-a transferat în parohia natală pe care a păstorit-o fără întrerupere timp de peste trei decenii. În vara anului 1984, în urma amputării unui picior, a fost nevoit să se pensioneze de boală. A fost un suflet blind și bun, iubit și stimat de credincioșii pe care i-a păstorit cu sîrguință și dăruire.

În ziua de 10 noiembrie a.c., în biserica parohială din Buziaș a fost oficiată slujba înmormîntării de către 24 preoți, în prezența familiei îndoliată și a numeroși credincioși din localitate și din parohia pe care a păstorit-o pînă în urmă cu trei ani. Viața și activitatea defunctului a fost evocată de preotul Ioan Albu de la parohia Vermeș, protopopiatul Reșița. După oficierea serviciului religios, sicriul cu trupul neînsuflit al regretatului preot a fost înhumat în cimitirul parohial, spre veșnică pomenire.

În seara zilei de 9 noiembrie 1987 a trecut subit la cele veșnice preotul *Ioan Racoveanu* de la parohia Oțelul Roșu I, protopopiatul Caransebeș, în vîrstă de 75 ani.

Născut la 5 octombrie 1912 în comuna Naidăș, jud. Caraș-Severin, într-o familie de țărani săraci, a rămas de timpuriu orfan de tatăl său, căzut la datorie în anii primului război mondial. Deși aflat în condiții vitrege, dar dornic de carte, a urmat școala elementară în localitatea natală, iar mai târziu cursurile învățămîntului mediu la liceul „General Dragalina” din Oravița. Între anii 1931—1935, la Academia teologică din Caransebeș și-a efectuat pregătirea profesională, pe care a desăvîrșit-o mai târziu la Institutul teologic din Cluj unde și-a luat licența în anul 1950. Între timp, grație rezultatelor deosebite obținute la studii, Patriarhia Română i-a acordat o bursă de studii la Facultatea de Teologie romano-catolică din Strasbourg, ale cărei cursuri le-a audiat o scurtă vreme.

După ce a îndeplinit mai multe încredințări, în vara anului 1940 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Oțelul Roșu I, pe care a păstorit-o cu exemplară sirguință și fără întrerupere până în clipa decesului, desfășurând o activitate dintre cele mai meritorii în toate sectoarele vieții bisericești. Timp de un deceniu (1949—1959) a îndeplinit și atribuția de conducător al Oficiului protopopesec Caransebeș, cultivând deopotrivă și scrisul teologic în care s-a distins cu numeroase colaborări la revistele noastre bisericești, printre care și la „Mitropolia Banatului”. Apreciindu-i meritele conducerea bisericească eparhială l-a înălțat în rangul de „iconom stavrofor”.

În ziua de 12 noiembrie a.c., în cimitirul parohial din Oțelul Roșu a avut loc slujba înmormintării vrednicului preot, oficiată de un sobor de 20 clerici. În prezența unui impresionant număr de credincioși, mulți dintre ei sosiți din localitățile limitrofe. Personalitatea defunctului a fost evidențiată în cuvântările rostite de P. On. Părinte Dimitrie Băloni, delegat al Centrului eparhial, P. On. Părinte Dimitrie Grama, protopopul Caransebeșului și respectiv de preotul Dorel Unguraș de la parohia Oțelul Roșu II.

În dangătul clopotelor, regretat de credincioși și de toți cei ce l-au cunoscut, sicriul cu rămășițele sale pămîntești a fost apoi înhumat în cimitirul parohial, spre veșnică pomenire.

În ziua de 25 decembrie 1987 s-a stins din viață, la locuința sa din Pustiniș, preotul pensionar Aurel Dan, în vîrstă de 87 ani.

S-a născut într-o familie de agricultori, la 7 septembrie 1900, în comuna Cenadul Mic (R. P. Ungaria), unde a urmat și primii ani de școală. Și-a continuat pregătirea la gimnaziul din Makó, apoi la Arad, unde a urmat cursurile Școlii normale și cele ale Academiei teologice pe care le-a absolvit în 1924. Un an mai târziu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Pustiniș din protopopiatul Timișoara pe care a păstorit-o timp de peste un pătrar de veac, zidind din temelie actualul lăcaș de închinare. În cursul activității în ogrorul Domnului a mai păstorit consecutiv și parohiile Șag și Cărpiniș, de unde s-a pensionat în toamna anului 1979.

Un sobor format din șase preoți a oficiat în ziua de 26 decembrie a.c., serviciul religios al înmormintării, în prezența membrilor familiei și a numeroși credincioși din Pustiniș și Cărpiniș. Necrologul a fost rostit de preotul Sorin Rațiu de la parohia Timișoara II, activitatea defunctului fiind evocată și de preotul Atanasie Leonte, parohul local.

După oficierea prohodului, sicriul cu trupul său neînsuflit a fost depus la locul de veșnică odihnă din cimitirul parohial.

EPISCOPIA ARADULUI, IENOPOLEI ȘI HĂLMAGIULUI

SĂRBĂTOAREA NAȘTERII DOMNULUI

Praznicul Crăciunului a fost anunțat și în acest an, după tradiția Bisericii noastre, de grupurile de colindători care au sosit la reședința Episcopiei în seara de ajun. Mai multe coruri bisericești din Arad — printre care corul catedral și cele ale parohiilor Arad-Sega II, Micălaca Veche, Micălaca-Nouă — au prezentat Prea Sfințitului Episcop Timotei cîte un mănunchi de minunate colinde strămoșești, precum și doriri de bine, sănătate și bucurii cu prilejul sărbătorilor.

Chiriarhul eparhiei a mulțumit tuturor colindătorilor, oferindu-le obișnuitele daruri de Crăciun, împreună cu urări de sănătate și fericire.

În prima zi de Crăciun, 25 decembrie 1987, Prea Sfințitul Episcop Timotei a slujit sfînta liturghie în catedrala episcopală din Arad, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi. La momentul potrivit, P. S. Sa a predicat în fața mulțimii credincioșilor care au umplut biserica, dezvoltînd aspecte din tema pastorală privind nașterea Mîntuitorului și renașterea noastră sufletească.

În cea de a doua zi a praznicului, P. S. Episcop Timotei a poposit în mijlocul credincioșilor de la parohia „Sf. Nicolae” din Deva.

În cadrul sfînteii liturghii oficiate împreună cu soborul de clerici, pe temeiul Sfînteii Scripturi, a imnurilor bisericești și colindelor românești, a vorbit credincioșilor despre Mîntuitorul Iisus Hristos, subliniînd că viața creștină trebuie să se orienteze permanent după El.

În seara aceleiași zile, P. S. Sa a oficiat slujba vecerniei și a predicat la biserica „Schimbarea la Față”, din Hunedoara, despre sărbătoarea Crăciunului ca aducătoare de bucurie, contribuînd la consolidarea familiilor pe linia tradițiilor strămoșești.

A treia zi de Crăciun, Chiriarhul a descins în mijlocul credincioșilor din Brad, slujind sfînta liturghie. În cuvîntul rostit cu acel prilej, P. S. Sa a legat numele localității Brad de semnificația bradului de Crăciun în tradiția românească și în contextul biblic al pomului raiului, cu aplicare directă la colindele noastre tradiționale.

După amiază, Întîistătătorul eparhiei a oficiat slujba vecerniei în parohia Tebea, unde a rostit o meditație, în prelungirea subiectului tratat la Brad, după care s-a referit la tradițiile de muncă și luptă ale poporului român, la împlinirea unor visuri milenare, zămislite la adăpostul arborilor, precum gorunul lui Horea și Avram Iancu, îndemnînd la cultivarea aceluiași suflet ortodox și românesc.

ADUNAREA EPARHIALĂ

La reședința episcopală din Arad au avut loc, în ziua de 29 noiembrie 1987, lucrările Adunării Eparhiale prezidată de Prea Sfințitul Episcop Timotei. Ele au fost precedate de oficierea doxologiei în paraclisul episcopal.

P. S. Episcop Timotei, în cuvîntul de deschidere, a salutat prezența membrilor acestui for de conducere, mulțumindu-le pentru răspunsul pe care l-au dat și-l dau

În continuare tuturor solicitărilor făcute din partea Sfintei Episcopii. În continuare, vorbitorul a trecut în revistă comemorările și evenimentele mai de seamă ce au avut loc în cursul anului 1987 în viața Bisericii și a patriei.

Din plenul Adunării Eparhiale a fost trimisă o telegramă omagială Președintelui Nicolae Ceaușescu, în care au fost exprimate sentimentele tuturor, de caldă azeziune la tot ceea ce se înfăptuiește în patria noastră, pe plan intern și extern, pentru înălțarea țării și pacea întregii lumi, subliniind deopotrivă și apropiata sărbătorire a celei de a 40-a aniversări a Republicii noastre.

Telegrame cu conținut adecvat au mai fost adresate Prea Fericitului Patriarh Teoctist și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului.

Comisiile permanente ale Adunării Eparhiale le-au fost repartizate rapoartele de activitate ale Consiliului Eparhial pe anul 1987 și proiectul de buget pe anul 1988, spre studiere și elaborarea proiectelor de hotărâri.

Pe marginea proiectelor de hotărâri au luat cuvântul numeroși vorbitori, care s-au angajat la slujirea neprecupețită a Bisericii și a patriei, la intensificarea eforturilor pentru îmbunătățirea continuă a vieții bisericești din eparhie, insistând asupra grijii sporite față de monumentele istorice, față de mănăstiri și în ceea ce privește organizarea hramurilor lor, o mai bună gospodărire a parohiilor, întărirea disciplinei în rândul clericilor.

Mulțumind celor care au contribuit la reușita lucrărilor, celor care luat cuvântul în cadrul dezbaterilor, P. S. Episcop Timotei a subliniat necesitatea ca toți, în calitate de slujitori ai Bisericii, să porceadă cu exemplul în eforturile pentru mai bine, să urmărească întărirea disciplinei clerului, să se dovedească adevărați și luminați patrioți.

POPAS SĂRBĂTORESK LA UN SFERT DE VEAC

În ziua de 11 noiembrie 1987, s-au împlinit 25 de ani de la tirnosirea primei biserici de pe meleagurile Episcopiei Aradului de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist, pe atunci proaspăt ierarh al eparhiei, ale cărei destine le-a condus cu exemplară înțelepciune, rîvnă și pricepere timp de 11 ani: biserica „Adormirii Maicii Domnului” din parohia Dud, protopopiatul Ineu.

Momentul tirnosirii — așteptat timp de două secole — se păstrează mereu viu în memoria credincioșilor acestor locuri și ai celor învecinate, iar trecerea a 25 ani a fost aniversată după cuviință, în duminica din 15 noiembrie a.c., deoarece timpul nu i-a întunecat prospețimea. De aceea, ne îngăduim și o scurtă întoarcere în timp, în amintirea momentului din urmă cu un pătrar de veac.

Înălțată în a doua jumătate a veacului XVIII, din piatră și cărămidă, biserica „Adormirii Maicii Domnului” din Dud a rămas nesfințită multă vreme. Ierarhii ce s-au succedat în fruntea eparhiei, ocupați cu atâtea alte probleme în timpul stăpînirilor străine, n-au apucat să o tirnosească. Între timp, biserica a suferit avarii și stricăciuni ce au necesitat restaurări, acestea contribuind și ele la aminarea momentului sfințirii. Cea din urmă restaurare a fost efectuată în 1961, cu concursul credincioșilor păstoriți de semnatarul acestor rînduri. Un an mai tirziu, lăcașul era împodobit și cu pictura murală interioară, în tehnica tempera, grație osîrdiei pictorilor Iulian Toader și Viorel Țigu. Biserica aștepta să fie tirnosită de un ierarh care să poposească și în această parohie, după două veacuri în care credincioșii nu și-au cunoscut episcopul.

Și iată că momentul binecuvîntat a sosit în 11 noiembrie 1962. Îmbrăcați în strae de sărbătoare, enoriașii din Dud, cărora li s-au adăugat alți mulți sosiți din așezările învecinate, l-au primit cu rară emoție și satisfacție pe Întîistătătorul eparhiei, Prea Sfințitul Episcop Teoctist, Prea Fericitul Patriarh de astăzi. Profund mișcat de călduroasa primire, Chiriarhul își exprimase atunci bucuria înălțătoare, firească, de a fi în mij-

locul lor. Era primul contact „de teren”, la fața locului — în afara orașului de reședință — cu fiii săi sufletești care aveau să-l iubească, să-i asculte povețele și să-l urmeze cu abnegație și dăruire.

A urmat tîrnosirea lăcașului și sfînta liturghie arhierescă, oficiate împreună cu un sobor de șapte preoți și doi diaconi. Cuvîntul de învățătură al ierarhului a fost ascultat în aceeași atmosferă de profundă evlavie și rugăciune.

Momentul festiv al tîrnosirii a fost imortalizat în Evanghelia parohiei, dar mai ales în hrîsovlul dat și semnat atunci de Chiriarhul eparhiei, dintre care un exemplar a fost așezat în prestol, iar un altul se păstrează la loc de cinste pe unul din pereții altarului.

La împlinirea unui pătrar de veac de la momentul tîrnosirii, reamintindu-și cu emoție de acea zi de elevată bucurie duhovnicească, comunitatea parohială din Dud exprimă ierarhului de atunci, Prea Fericitului Patriarh Teoctist de astăzi, aceleași sentimente de profundă afecțiune și supușenie, pentru ca Bunul Dumnezeu „să-l dăruiască Sfîntei Biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățînd cuvîntul adevărului”. (Pr. Iacob Lupei).

MOMENT FESTIV

În 2 decembrie 1987, Centrul eparhial din Arad a trăit un nou moment de aleasă sărbătoare, împlinindu-se trei ani de la instalarea Prea Sfîntîtului Episcop Timotei, în fruntea Episcopiei Aradului.

Cu acel prilej s-a oficiat un Te-Deum în capela episcopală, în prezența Prea Sfîntiei Sale, de către un sobor de preoți și diaconi. Au participat aparținătorii Centrului eparhial, protopopii și misionarii protopopești, viețuitori de la mănăstiri, preoți din municipiu și credincioși.

La încheierea slujbei, a luat cuvîntul P.C. Părinte Iacob Bupte, consilier eparhial, care, în alese cuvinte, a exprimat bucuria serbării celor trei ani de lucrare arhipăstorală a Prea Sfîntiei Sale în fruntea Episcopiei Aradului.

A răspuns Prea Sfîntitul Episcop Timotei care a mulțumit tuturor pentru participarea la acest moment aniversar, arătînd că tot ceea ce s-a realizat pînă acum se datorește împreună-lucrării existente pe întreg cuprinsul eparhiei, iar frumoasele cuvinte exprimate cu acest prilej se adresează tuturor celor ce au contribuit, într-un fel sau altul, la bunul mers al eparhiei. Prea Sfîntia Sa și-a exprimat dorința ca și de acum înainte, colaborarea aceasta să se adîncească și mai mult spre binele Bisericii noastre și propășirea obștei.

Momentul festiv s-a încheiat cu agapa la reședința eparhială.

DIN AGENDA PASTORAL-MISIONARĂ A IERARHULUI

În duminica din 1 noiembrie 1987, Prea Sfîntitul Episcop Timotei a făcut o vizită canonică parohiei Chereluș din protopopiatul Brad, pentru a sfînti biserica parohială. În cadrul sfîntei liturghii, P.S. Sa a predicat credincioșilor despre „răsplata faptelor noastre”, pe marginea pericopei evanghelice duminicale privind bogatul nemilostiv și săracul Lazăr.

După amiază, itinerarul pastoral al Prea Sfinției Sale a continuat în parohia Gurba cu hramul „S. Mare Mucenic Gheorghe”. În cadrul vecerniei, P.S. Sa a rostit un cuvânt de învățătură despre judecata particulară și universală, pornind tot de la Evanghelia zilei.

În aceeași după masă s-a oficiat o doxologie în Colonia — Gurba, ocazie în care P.S. Episcop Timotei a rostit o meditație despre făptura cea nouă, în legătură cu Apostolul zilei.

Ziua de 21 noiembrie — sărbătoarea „Intrării în biserică a Maicii Domnului” a fost folosită de P.S. Episcop Timotei pentru o cit mai rodnică activitate duhovnicească în via Domnului. În dimineața zilei, P.S. Sa a asistat la slujba utreniei oficiată în biserică cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din parohia Săvârșin, protopopiatul Lipova, iar la sfânta liturghie, în biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul” din parohia Cîmpuri-Surdac. Cu acest prilej P.S. Episcop Timotei a vorbit credincioșilor despre rivna creștinilor întru cercetarea lăcașului de închinare a bisericii.

După amiază, P.S. Sa a asistat la slujba vecerniei oficiată în biserică cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din parohia Livezeni. Chiriarhul a rostit un cuvânt despre datoria creștinului adevărat de a rămâne statornic pe piatra credinței strămoșești, cu aplicarea directă la pregătirea credincioșilor pentru participarea la sfintele slujbe, îndeosebi la sfânta liturghie.

Duminică 22 noiembrie 1987, P.S. Episcop Timotei a binecuvîntat lucrările de reparații și pictură efectuate la biserică „Sf. Nicolae” din parohia Petrila-Poeni, protopopiatul Petroșani, slujind în continuare sfânta liturghie. Întîlștătorul eparhiei a predicat credincioșilor numeroși, despre legătura ce trebuie să existe între bogăția materială și cea spirituală, cu referire la textul evangheliei duminicale, și cu exemplificarea vieții parohiale dintr-o zonă bogată a țării, în care oamenii, prin munca lor, au dovedit și dovedesc mereu un înalt umanism, împletindu-și munca spre binele obștesc.

În aceeași zi, P.S. Sa, a oficiat slujba vecerniei în biserică „Sf. Nicolae” din Petroșani, în cadrul căreia a predicat, făcînd o paralelă între pericopa evanghelică și Apostolul zilei și insistînd mai ales, „asupra „trezviei” sufletești, care să dea o bună chivernisire celor necesare propășirii vieții de obște. În același context al îndemnului cuprins în Apostolul zilei — „...vorbiți între voi în psalmi, în laude și în cîntări duhovnicești... — a subliniat aportul corului parohial la înfrumusețarea cultului nostru și la înnoirea și înălțarea sufletească a credincioșilor, corul împlinind peste șase decenii, de la funcționarea sa neîntrepută.

În duminică din 6 decembrie — praznicul „Sf. Nicolae” — Prea Sfințitul Episcop Timotei și-a continuat itinerarul pastoral, descinzînd la biserică „Înălțarea Domnului” din parohia Cînte, protopopiatul Arad. P.S. a săvîrșit sfânta liturghie, iar la momentul potrivit a vorbit credincioșilor despre virtuțile cu care trebuie să fie îmbrăcat slujitorul bisericesc. Pornind de la Apostolul zilei și de la textul pericopei evanghelice duminicale, a conchis că fapta bună trebuie săvîrșită oricînd. Chiriarhul a subliniat necesitatea ierarhiei bisericești, exemplificînd virtuțile clerului cu personalitatea religio-morală a Sfințului Ierarh Nicolae.

După amiază, Prea Sfinția Sa a poposit la biserică „Cuvioasa Paraschiva” din parohia Sîntea Mică, protopopiatul Arad. La slujba vecerniei oficiată în această biserică, ierarhul a vorbit despre fapta bună și comuniunea credincioșilor, ilustrată cu momente din viețile sfinților sărbătorii în acele zile — Sf. Nicolae, Sf. Ambrozie și Sf. Muceniță Filoftea.

NOI HIROTONIȚI

În ziua de 11 decembrie 1987, în cadrul sfintei liturghii oficiată în catedrala episcopală, Prea Sfințitul Episcop Timotei a săvîrșit hirotonia întru ieromonah a ierodiaconului *Iarion Tăucean*, pe seama mănăstirii „Sf. Simeon Stîlpnicul” din Arad-Gai.

La sfârșitul sfinte liturghii, P.S. Sa l-a hirotonit pe noul ieromonah întru duhovnic.

În ziua de 12 decembrie 1987, P. S. Episcop Timotei a săvârșit sfânta liturghie arhierască în catedrala din Arad, hirotonind întru preot, pe diaconul *Ioan Nițar*, pe seama parohiei Spini din protopopiatul Orăștie, împărtășind noului preot și darul duhovniciei.

CONFERINȚA PREOTEASCĂ DIN NOIEMBRIE 1987

În prima jumătate a lunii noiembrie a.c., la sediile celor șapte protopopiate ale eparhiei s-au desfășurat lucrările conferinței preotești cu tema: „A 40-a aniversare a proclamării Republicii, 30 decembrie 1947 — 30 decembrie 1987”.

Prea Sfințitul Episcop Timotei a prezidat lucrările conferințelor preotești de la protopopiatele Orăștie, Arad și Ineu, iar la celelalte patru protopopiate a fost delegat P.C. Părinte Teodor Greuceanu, vicar administrativ.

În partea introductivă, Chiriarul eparhiei și delegatul său, au insistat asupra importanței temei conferinței, asupra caracterului ei festiv, aniversar, arătând că proclamarea Republicii a însemnat un mare pas înainte pentru afirmarea în lume a poporului român.

Referatele principale au fost întocmite și prezentate de preoții: Gheorghe Mot (Arad), Gheorghe Belei (Ineu), Iosif Raț (Lipova), Ioan Jorza (Brad), Miron Stâncoane (Deva), Ioan Gaspar (Orăștie) și Simion Stanc (Petroșani) — referate alcătuite sistematic și prezentate în mod academic.

Pe marginea temei și a referatelor prezentate au luat cuvântul numeroși preoți, aprofundând sau reliefând diferite aspecte ale momentului aniversar. Cu toții au subliniat că proclamarea Republicii noastre constituie o piatră de hotar în istoria și dezvoltarea țării, arătându-se realizările din diferite domenii în cele patru decenii scurse de atunci, din care se disting în special deceniile Republicii Socialiste România, inaugurate grație celui mai iubit fiu al pământului românesc, Președintele Nicolae Ceaușescu, ilustră personalitate a lumii contemporane care și-a pus definitiv pecetea asupra acelor ani, deschizând era cu care ne mindrim — „Epoca Ceaușescu”.

În cadrul concluziilor, P.S. Episcop Timotei și delegatul Centrului eparhial, au scos în relief faptul că întâlnirea prilejuită de această conferință a fost nu numai o lecție de istorie și adevărat patriotism, dar și un fericit și sărbătoresc prilej de a face bilanțul înfăptuirilor pe plan național a poporului nostru, ca și pe plan bisericesc. Cu același prilej, Chiriarul, referindu-se și la scrisoarea Sfântului Sinod destinată întregului nostru cler, privitoare la activitatea misionară, a cerut preoților ca întreaga lor comportare și ținută să fie la înălțimea epocii pe care o trăim, să fie devotați întru slujirea Bisericii și a patriei.

TRECUȚI LA CELE VEȘNICE

În ziua de 27 noiembrie 1987, moartea fulgerătoare l-a smuls dintre noi pe preotul *Iosif Sandor* de la parohia Peștișu Mare, protopopiatul Deva, în vîrstă de 61 ani.

Adormitul în Domnul s-a născut în Peștișu Mare la 12 ianuarie 1926, într-o familie de harnici și cinștiți agricultori. A urmat școala primară în satul natal și apoi

cursurile Școlii normale de 8 ani din Deva, după care s-a înscris la Academia teologică Sibiu.

După ce a împlinit timp de câțiva ani alte atribuții, în anul 1957 a intrat în ogorul Domnului, fiind hirotonit preot pe seama parohiei Minerău și Răcăștia, de unde în anul 1962 s-a transferat la parohia natală Peștișu Mare, cu filia Almașu Mic, pe care avea să o servească cu toată dăruirea până la sfârșitul vieții.

A fost model de preot, de soț și tată, implicându-se activ în toate problemele comunei. Pe plan social, a activat timp de mulți ani ca președinte al comisiei locale de cenzori, al comisiei de revizie la CAP și ca secretar al comitetului de cetățeni. Și-a adus o substanțială contribuție la construirea școlii, a căminului cultural și a magazinului alimentar din Peștișu Mare.

Pe plan bisericesc, a renovat și pictat biserica din Almașu Mic, a restaurat și împodobit biserica din Peștișu Mare, achiziționând și o frumoasă catapeteasmă. Pentru neobositele sale strădanii conducerea eparhială i-a acordat distincția de iconom.

Slujba înmormântării a fost oficiată în ziua de 30 noiembrie a.c., de un sobor de 24 preoți, având în frunte pe P.C. Părinte Teodor Greucean, vicar administrativ, care a rostit și necrologul, evocând importanța misiunii preotești. Au mai rostit cuvântări P.C. Părinți Alexandru Hotăran, protopopul Devei, Octavian Pătrașcu, protopopul Petroșanilor și Miron Stăncoane de la parohia Hunedoara III.

În dangătul clopotelor și însoțit de soborul slujitor, rămășițele pămîntești ale adormitului în Domnul au fost așezate în cavoul familiei din fața bisericii pe care a slujit-o cu multă râvnă.

După o grea și îndelungată suferință, în ziua de 11 decembrie 1987 a decedat la Semlac, preotul pensionar *Roman Codreanu*, în vîrstă de 81 ani.

Adormitul în Domnul s-a născut în satul Prăjești, anul 1906. După terminarea școlii primare în satul natal, a urmat Școala normală din Arad și apoi Academia teologică din Oradea.

În anul 1932 a fost hirotonit pe seama parohiei Semlac pe care a păstorit-o fără întrerupere timp de 45 ani, pînă în 1977 cînd s-a pensionat. A avut importante realizări pe tărîm pastoral și obștesc, ceea ce i-a conferit un mare prestigiu printre păstoriții săi. Întept și ponderat, cu bun simț și cu temelnicie în muncă, a cîștigat prețuirea tuturor, pentru care conducerea eparhială l-a distins cu rangul de iconom stavrofor.

Prohodul a avut loc în biserica parohială din localitatea unde decedatul a slujit neîntrerupt timp de 45 ani, fiind oficiat de un sobor de zece preoți. C. Părinte Dimitrie Cuzman a rostit cuvîntarea funebă, iar personalitatea defunctului a fost evocată de P.C. Părinte Gheorghe Lițiu. Printre cei prezenți s-au numărat și slujitorii celorlalte culte de pe raza comunei.

Sicriul cu rămășițele pămîntești a fost, apoi, înhumat în cimitirul parohial, întru așteptarea învierii celei de obște.

Ieromonah Ioanichie Bălan, *Mărturii românești la Locurile Sfinte*, editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1986, 576 pp.

Autorul „un devotat slujitor al Bisericii noastre strămoșești” — cum îl caracterizează Prea Sfințitul Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor în prefață — oferă cititorilor o nouă și interesantă carte ce se adaugă altor trei ieșite din același condei: *Vetre de sihăstrie românească*, *Pateticul românesc și Convorbiri duhovnicești*. De fapt, toate au sosit la vreme, spre a umple un gol, spre a răspunde așteptărilor și exigentelor credincioșilor noștri de astăzi. Cea din urmă, pe care o prezentăm acum, este o încercare de sinteză, realizată pe înțelesul tuturor, a mărturiilor românești existente la Locurile Sfinte.

În urmă cu 140 ani, Nicolae Bălcescu și Mihail Kogălniceanu atrăgeau atenția că în arhive străine stau necercetate o multime de hrisoave, urice și zapise ce cuprind și tănuiesc izvoade ale trecutului românesc. După ei, cercetările au început, deși inițial cu rezultate modeste. Petre Pandrea găsea, pe malurile Iserului, la München, „Cronica lui Ștefan cel Mare”, scrisă de medicul Albertus Schendl, care l-a îngrijit de podagră pe marele voievod, între 1500—1502. Treptat au fost depistate numeroase perle ale istoriografiei românești în atâtea țări ale lumii. Dintre ele, se poate spune că Orientul mijlociu conține un adevărat depozit de hrisoave și alte documente privind trecutul românesc.

Aria cuprinsă de cartea părintelui Ioanichie Bălan este într-adevăr vastă. Cum era firesc, în călătoria pe urmele românești, autorul propune ca prim popas Locurile Sfinte, avînd în inima lor biserica Sfințului Mormînt și a Învierii. Pelerinul, potrivit-și răsufierea cu ritmurile vieții de azi, și-a completat apoi drumetile duhovnicești cu Grecia și Roma — un adevărat periplu ecumenic. Dacă le-ar fi adăugat drumurile pauline ale Asiei Mici și Constantinopolului bazileilor bizantini de odi-

noară ne-ar fi dat o imagine aproape completă a întregii atmosfere din primele veacuri ale creștinismului. Două sînt impresiile ce se degajă din lectura cărții: evlavia pelerinului smerit care dorește cu ardoare să calce și el pe urmele pașilor lui Iisus și ale ucenicilor Săi, precum și rivna neostoită de a vedea și mărturisi asupra celor rămase de la strămoșii noștri cu multe veacuri înainte. Evlavia fierbinte este starea de fiecă clipă a povestitorului care ne împărtășește, lin și fără odihnă, tot ceea ce vede și simte. Referirile permanente la Sfintele Scripturi, la istorie și faptele istorice sînt peste tot îngemănate cu „mărturiile românești” — o constantă sesizabilă pînă în zilele noastre. Sînt ctitorii durate, odoare bisericești, hrisoave și cărți. Cît despre viețuitorii români de altă dată, să-i amintim numai pe cei de la „cea mai renumită așezare monahală din Țara Sfîntă” — mănăstirea Sf. Sava cel Sfințit — unde pe lingă mormîntul său se mai află și cel al Sfințului Ioan Damaschin, marele apărător al Ortodoxiei din secolul VIII, ctitor și psalmodier. Monahii români din acea ctitorie sînt atestați de șase secole. Vor fi fost, desigur cu sutele, cei mai mulți anonimi. Doi dintre ei au fost scoși din anonimat, poate fără voia lor, la jumătatea secolului trecut: arhimandritii Irinarh Roșeti și ucenicul său, Nectarie Banul, care a trecut la cele veșnice în 1900. În anul 1859, cei doi fondaseră mănăstirea „Schimbarea la Față de pe muntele Taborului”, care în 1892 a fost încredințată Patriarhiei Ierusalimului, din lipsă de monahi români — cum scrie cu jale părintele Ioanichie.

Mai departe, autorul notează:

„Între anii 1937—1947 s-a nevoit în obștea Sfințului Sava, cuviosul ieroschimonah Ioan Iacob, împreună cu ucenicul său, monahul Ioanichie Pîrîială. El a fost aici cel mai ales dintre monahii români. Este făcut schimonah și ieromonah în această mănăstire. În vara anului 1947 ajunge egumen la schitul românesc de pe valea Iordanului. Între anii 1953—1960, ajunge mare sihastru în peștera din pustiul Hozeva-Ierihon, unde

se săvârșește și este mai tirziu preamărit ca sfânt. Moaștele lui s-au depus în august 1980 în biserica mănăstirii Sfântul Gheorghe Hozevitul din apropiere".

În anul 1935 aveau să se ridice alte două ctitorii românești. Astfel, a fost înălțat căminul cu reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române din Ierusalim, cu regim de așezămînt monahal, avînd cinci călugări. Cea de a doua ctitorie este schitul „Sf. Ioan Botezătorul de la Iordan”, înființat pe lunca Iordanului, aproape de locul unde s-a botezat Domnul, dar care din nefericire din 1970 a rămas fără viețuitori din pricina tensiunilor existente în zonă.

La mănăstirea „Sfînta Ecaterina” de pe muntele Sinai — cea mai veche mănăstire ortodoxă, înconjurată și păzită odinioară de „beduini vlahi” — în faimoasa ei bibliotecă autorul a văzut manuscrisul original al *Scării* Sfîntului Ioan Scărarul. Tot de acolo provine și cunoscutul „Codex Sinaiticus”, aflat astăzi în colecția muzeului britanic. Alte peste 5000 manuscrise stau tăcute în rafturi printre ele, „Codex Syriacus” din secolul V, manuscrisele filocalice ale cuvioșilor sinaiți Nil, Filotei, Atanasie și Grigorie, din secolele X—XIV. Este truda călugărilor sinaiți, după ceasurile lor de rugăciune. „Pe rafturile de sus stau înșirate voluminoasele pachete cu manuscrise din epoca de aur a călugărilor sinaiți. Iar pe rafturile de jos, stau cărțile tipărite, adunate din toată lumea, în număr de peste zece mii. Se află în această bibliotecă și cărți vechi și manuscrise cirilice românești, aduse aici de călugări români, nevoitori în Sinai”.

Infînit mai multe sînt manuscrisele, cărțile, hrisoavele și documentele românești existente în cele 20 ctitorii de la Muntele Atos. Spre exemplu, în 1983, în arhiva mănăstirii Simon — Petra au fost descoperite și inventariate 808 documente, în limbile română, slavonă și greacă, emise de cancelariile domnești ale Țărilor Române, în secolele XV—XIX. Mănăstirea Simon — Petra este a 13-a în ordinea stabilită a mănăstirilor de pe Sfîntul Munte, datînd din secolul XIII. Din secolul XVI a intrat sub protecția voievozilor români Neagoe Basarab, Radu Paisie și Mihnea Turcitul. „În 1530 mănăstirea Simon Petra a fost distrusă de un incendiu. Între anii 1591—1599, Mihai Viteazul reface integral mănăstirea și o înzestrează cu metoace. Incediată din nou, în 1626, Matei Basarab o înnoiește între anii 1633—1650. Distrusă de al treilea mare incendiu din 1891, biserica și o parte din

chilii au fost zidite cu ajutor bănesc adunat din România între anii 1899—1902 — scrie părintele Ioanichie.

Cu siguranță, nu există nici una dintre marile lavre ori schituri care să nu se fi bucurat de daniile românești voievodale sau ale mitropoliților, călugărilor sau binecredincioșilor români, pe parcursul veacurilor XIV—XIX. Firesc este, în consecință, și marele număr de documente, de odore scumpe și măestrit lucrate, cărțile scrise sau copiate iscusit și frumos, cu răbdare și smerenie de călugării români, care s-au retras și s-au sfîrșit prin schiturile și peșterile Sfîntului Munte.

Destul de multe urme românești se află și în mai micile biblioteci ale celor 24 mănăstiri din celălalt „Aghion Oros”, din Tesalia — pe muntele Meteora. Toate sînt cătărate pe stînci foarte greu accesibile. Cea mai mare din ele, Dusico, este o mare ctitorie românească, aparținînd lui Neagoe Basarab. Intemeietorul ei, Sf. Visarion al Larisei, a luat parte în 1517 — împreună cu alți mulți ierarhi, cu protosul Sfîntului Munte — la sfîntirea mănăstirii Curtea de Argeș, invitat fiind de voievod. Cu banii primiți de la Neagoe Basarab, de la pîrcălabul Gheorghe cu soția sa Maga și de la visternicul Andronic și soția sa Adriana, Sf. Visarion a început zidirea bisericii mari a mănăstirii Dusico, clopotnița și chiliile din jur. La 13 septembrie 1540 s-a stins la Larisa, mănăstirea rămînînd neterminată. Lucrarea o încheie nepotul său Neofit, ajuns episcop de Larisa la 1550, cînd mănăstirea a fost sfîntită. În 1557 ea era pictată într-o frescă de mare valoare artistică, de pictorul Gheorghe aparținînd școlii picturale cretane — lucrare săvîrșită de asemenea cu banii sosiți din Valahia.

Personal, am avut și eu, din mila Domnului, ocazia de a drumeți prin acele locuri descrise de părintele Ioanichie. Mi-am încălzit inima la luminile sutelor de candelă nestinse de la Ierusalim și de pe Valea Iordanului, m-am înfiorat urcînd, pe scara rudimentară, la peștera cuviosului Ioan Iacov românul, precum și de pustietatea biblică a Muntelui Sinai. Am văzut și eu manuscrisul „Climaxului” și, după grilaș, cele 25 lăzi cu vechi manuscrise în greutate totală de aproximativ patru tone, aflate într-o „tainită” din incinta mănăstirii Sfînta Ecaterina. Scrise în limbile greacă, latină, siriană, armeană și besă, ele datează din veacurile III—X. Mă gîndeam, atunci, cîte alte tainite nu așteaptă să fie descoperite, prin zidurile sau peșterile altor mănăstiri

sinaite, aghiorite, meteorene, și de ce nu și moldovenești, muntene ori ardeleni, etc.? Iată o întrebare cu adevărat tulburătoare, prin posibilitățile ce rămân deschise.

Acesta este orizontul pe care ni-l sugerează ultima carte a părintelui Ioanichie: perspectiva unei viitoare istoriografii mult mai amplă, complementară, care ne va putea mărturisi concret că „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie” nu a fost un „caz” izolat, la timpul respectiv, ci o realitate, un corolar al spiritului românesc, dospit pe vatra străbună a pământului ce ne-a aparținut dintotdeauna.

Protosinghel OLIVIAN BINDIU

Constantin Kirilescu. *Portrete*, București, 1985, 366 pp.

Numele lui Constantin Kirilescu (1876—1965) ne duce cu gândul înainte de toate, la manualele școlare lucrate de el și mai ales la masiva lucrare „Istoria războiului pentru întregirea României” (ediția a II-a, 1925—1927). De fapt Constantin Kirilescu „a scris și a publicat mii de pagini, sute de cărți, broșuri și articole, rezultate din cercetări științifice, sociologice, pedagogice, literare, istorice, lucrări de critică socială, memorii. Din lucrările sale literare cităm: „Printre apostoli” (1929); „Porunca a zecea” (1933); „Flori din grădina copilăriei” (1933); „În slujba unei credințe” (1933); „Făclii stinse” (1938) (cf. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, ed. a. II-a, București, 1985, p. 1026). Dintre lucrările științifice au fost remarcabile: „Istoria războiului pentru întregirea României” și „Palestrica”, bine primită în țară și în străinătate.

Titlul prezentului volum și ordinea portretelor în economia volumului au fost stabilite de Costin C. Kirilescu, fiul lui Constantin. Nu este un fenomen literar neobișnuit, dar este un act de cinste a memoriei unui om cu o mare putere de muncă și o readucere a creației sale în circuitul valorilor culturale.

Autorul ediției „Portrete” (antume și postume) împarte materialul selectat pentru tipar în patru părți, fiecare din ele corespunzând cite unei perioade din viața autorului: copilăria, tinerețea, maturitatea și senectutea. „Temperament combativ — ne spune fiul despre tatăl său — neîmpăcat cu nedreptatea și silnicia, Constantin Kirilescu nu s-a silit să spună lucrurilor pe nume. A

atacat pe căărătorii politici și sociali, pe infatuați și farsori. A îndrăgit pe oamenii simpli și drepti, truditori, dornici de a face binele și le-a închinat o pasionată devoțiune (...) Pe toți i-a privit cu un ochi sigur, comunicativ, critic, caustic atunci cînd era cazul, dar niciodată răutăcios sau vindicativ...” (p. 9).

Memoriile (portretele) lui C. Kirilescu au fost primite cu elogii de critica literară. Nicolae Iorga îl definea pe C. Kirilescu ca „un povestitor chemat”. Criticul E. Lovinescu scria că „verba sarcastică se umanizează și se moaie în emoții retrospective”. „Confuzii morale n-am întâlnit niciodată în opera lui Kirilescu. În deplin acord cu întreaga lui generație, el s-a pronunțat în literatură contra dezmățului mirșav al scriitorilor care, lipsiți deopotrivă și de talent și de onestitate literară, speculează instinctele joșnice ale unui anumit public” — scria, la timpul său, H. Sanielevici. „Opera memorialistică a lui C. Kirilescu reprezintă o încercare de a reabilita mahalaua bucureșteană, în particular Spirea-Veche, continuind astfel navelistica cu suburbii idilice și patriarhale a lui Delavrancea” (G. Călinescu, o.c. p. 917). Aprecierea eruditului critic și istoric literar este deplin valabilă pentru o parte din portretele cuprinse în acest volum, editat de Costin C. Kirilescu. Ea se raporta la portretele grupate în capitolul I („Din anii copilăriei”), și II („Din anii tinereții”). Portretele din grupajul III („Din anii maturității”), editate și inedite, publicate de autor în volumul „Făclii stinse” s-au extras din manuscris de editorul prezentului volum, sînt generoase evocări ale unor personalități marcante, asupra cărora „plutea duhul celei mai dureroase drame, a uitării” (C. Banu, I. Valaori, Dr. Victor Babeș, St. Minovici, G. Țiteica etc.), încercări de reabilitare a unor nedreptățiți (C. Angelescu, H. Sanielevici, D.D. Pătrășcanu etc.) sau, în fine, viguroase proteste împotriva mediocrității și birocrațismului filistin. Prin fața noastră, citind volumul de portrete, „defilează un întreg cortegiu istoric”, lumea lui C. Kirilescu „cu amestecul de lumini și umbre, de putere și slăbiciune”.

În primul grupaj de portrete se evocă și se glorifică, în efluvii lirice, copilăria cu libertățile ei suave. Portretele sînt doar borne, semne, în acest spațiu idilic. În fruntea portretelor apare, firesc, mama. Chipul etern al mamei, cu aceeași simbolice trăsături, cu părul albit înainte de vreme, cu obraji trași, mereu îngîndurată... umple spațiul copilăriei. Cu „Mamaria” cea cu

12 copii, autorul abordează lumea nevoiașilor de la periferia vieții sociale, roși de mizerie și molime. Sînt oameni care odihnesc cu trupul în pămîntul strămoșilor, iar sufletul le sălășluiește acolo unde trebuie să fie locul celor ce au dus greul vieții pămîntestă, cu credința într-o viață de apoi mai fericită" (p. 47). O veleitară de mahala (coana Lucșița), altfel „o grădină de femeie”, amintind vag pe Caragiale. Cîte o amintire cu discrete adieri din Creangă. Duiosă amintiri din școală, chipuri de profesori de la Sf. Sava, Cantemir sau Mihai Viteazul... Școala părintelui Nae („Glăsiu lui Popa Știucă”) de la biserica din Mățărie. Deși rememorarea nu-i lipsită de o savuroasă notă ironică, autorul scoate în relief „școala de vară” a părintelui Nae. „Așa apucase părintele din bătrîni ca să adune copiii în tinda bisericii și să-i învețe carte” (p. 103). Mai erau și alte școli de vară pe la bisericile megieșe (glăsiu de vară), „cursuri în aer liber”, anticipări ale „pedagogiei moderne”. Astfel de portrete umplu spațiul copilăriei.

În grupajul al doilea apar chipuri de dascăli, priviți din perspectiva depărtării cu avaturile lor, cu luminile și umbrele lor, căci „dascălia nu e făcută pentru oricine”. Al treilea grupaj de portrete este, desigur, cel mai valoros. El cuprinde creatori de așezăminte culturale, organizatori de viață socio-economică în România încă neîntregită și în primii ani după unire. Aici aflăm o adevărată monografie a lui Spiru Haret, bărbat de mare autoritate morală, fire întransigentă, severă, austeră, avînd „ceva din fanatismul apostolului”. El a fost „marele ministru din mica Românie de odinioară”. Temerar și lucid, a luat apărarea preoților și învățătorilor acuzați ca instigatori ai răscoalelor țărănești (1907). Cu aceleași sentimente de cinstire, autorul evocă figura multor bărbați de stat, oameni de cultură, de știință, căci „națiunea română este bogată în inteligențe și talente”.

Volumul se încheie cu un autoportret (cap. IV).

Deși unele portrete sînt pioase evocări, aprecieri generoase, note fugare sub incidența unor întîlniri în viață, toate au valoare documentară în contextul vremii. Autorul încearcă să privească obiectiv chipurile pe care le-a cunoscut, mai mult sau mai puțin în structura lor intimă, dar, oricum, nota de relativitate nu poate fi total anihilată. „Portretele” se reflectă subiectiv într-o conștiință umană.

Prot. dr. MARCU BĂNESCU

Carl Göllner, *Adolf Schullerus — sein Leben in Wort und Bild (Adolf Schullerus — viața sa în cuvînt și expresie)*, editura Kriterion, București, 1986, 120 pp+21 planșe fotografiate.

Prof. dr. Carl Göllner din Sibiu este bine cunoscut prin valoroasele sale lucrări privind istoria germanilor de pe pămîntul românesc (spre ex. *Geschichte der Deutschen auf dem Gebiete Rumäniens* vol. I, București, 1979), prin vasta lucrare intitulată *Turcica* în trei volume, ca și prin activitatea sa publicistică în general.

În noua sa carte, prof. C. Göllner descrie nu numai viața lui Adolf Schullerus ci de fapt întreaga viață a sașilor din Transilvania în primul păttrar al secolului XX, sub toate aspectele ei în slujba cărora și-a pus activitatea.

Adolf Schullerus s-a născut în 7 martie 1864 la Făgăraș, ca fiu al preotului evanghelic-luteran din localitate. A studiat Filologia și Teologia la Berna (1882), apoi la Leipzig (1883—1885) și Budapesta (1885—1886), obținînd titlul de doctor în Teologie la Universitatea din Leipzig, în primăvara anului 1886, cu lucrarea „Critica credinței vechi-nordice în Valholl”. Deși a avut posibilitatea de a rămîne acolo, în calitate de cadru universitar, a preferat să se înapoieze în Transilvania, unde a devenit rectorul școlii evanghelice din Agnita (în anul 1887), apoi lector la Seminarul evanghelic din Sibiu (la 1 septembrie 1889), preot evanghelic la Cincu (în octombrie 1900), iar din martie 1907 preot evanghelic la Sibiu, unde s-a stins în 28 ianuarie 1928.

Între anii 1892—1927, a redactat prestigioasa revistă „Korrespondenzblatt des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde” („Foaia de corespondență a Asociației pentru știința țării transilvane”). La 21 octombrie 1918 a fost ales președinte al Consiliul național germano-săsesc, funcție în care a contribuit la integrarea sașilor în România, în timpul și după desăvîrșirea unificării statale a tuturor plaiurilor românești. Astfel, Consiliul național germano-săsesc s-a pronunțat în ziua de 27 decembrie 1918 pentru unirea Transilvaniei cu România mamă. Apoi, în ziua de 30 ianuarie 1919, Adolf Schullerus s-a aflat în fruntea delegației săsești care a predat în mod solemn guvernului din București hotărîrea sașilor de la Mediaș din 8 ianuarie 1919, care s-au declarat cetățeni

teni ai României. Aceeași hotărîre a saşilor transilvăneni a fost prezentată, apoi, de delegația română, la Conferința de pace de la Paris. Mai subliniem că între anii 1923—1926, Adolf Schullerus a fost membru în senatul României.

Autorul anexează cărții și un indice privind lucrările lui Adolf Schullerus scrise în diferite domenii: politică, germanistică, istorie, etnografie, teologie, pedagogie și beletristică, precum și o bibliografie cuprinzând lucrările apărute despre el. Reproducerea fotografică întregesc cititorului imaginea personalității sale complexe. Mai adăugăm că istoria Transilvaniei din primul pătrar al veacului nostru nu-l poate excepta pe acest distins teolog și reprezentant al saşilor transilvăneni, care a fost Adolf Schullerus.

Dr. GERHARDT HOCHSTRASSER

Iosif Constantin Drăgan, *Mileniul imperial al Daciei*, București, 1986, 284 pp.

Dintr-o dragoste puternică și constantă pentru trecutul românesc, pentru adevărurile sale fundamentale, autorul ne înfățișează în cartea aceasta destinul getodacilor, viața daco-romană, privite într-o nouă sinteză, apelînd la contribuțiile lui Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Nicolae Densușianu, Alexander von Randa, precum și la ultimele descoperiri arheologice de la noi din țară și din alte state europene.

De fapt, volumul pune în lumină mai întîi panorama Imperiului roman, cu etapele de formare și măreția lui, reușind să definească profilul Daciei în cadrul imperiului, procesul de romanizare de continuitate daco-romană. În viața imperiului, Dacia apare cu o extraordinară identitate socială și politică. Este vorba mai ales de perioada cuprinsă între anii 106—306 — două secole ce reprezintă prima etapă din ceea ce s-a numit „mileniul imperial”, răstimp în care Dacia a făcut parte efectiv din imperiu (106—271) din punct de vedere politic și spiritual.

Sinteza este gîndită din perspectiva unei reactualizări a unei noi explorări critice. Viața daco-romană este reevaluată ca o civilizație superioară care s-a desăvîrșit și și-a impus valorile în „mileniul imperial”. Ea a fost posibilă în urma conviețuirii daco-romane, a unei sincronizări în timp, formînd o sinteză originală. Se subliniază

procesul de integrare a Daciei în structurile imperiului și contribuția ei la istoria acestuia. Autorul precizează de la început că din 106 pînă în 271, Dacia n-a fost provincie ocupată, ci a făcut parte integrantă din imperiu, istoria ei confundîndu-se cu istoria poporului roman.

Dacia a avut o contribuție excepțională la istoria Imperiului roman. Bogățiile ei l-au atras pe Traian, mai cu seamă că economia imperiului dădea semne de slăbiciune și avea nevoie de echilibru financiar. „După cucerirea Daciei, Traian a adus romanilor cinci milioane de livre aur, o cantitate dublă de argint, cupe și obiecte de valoare, turme și mai mult de 500.000 oameni împreună cu armele lor”. Pentru echilibrarea și consolidarea economiei, Traian a avut în vedere exploatarea minelor de aur, argint, aramă, sare și a pădurilor. Dacia a exportat în imperiu vite, cereale și pește. Săpăturile arheologice arată că în Banat, în zona Reșița-Anina, romanii au reluat și exploatarea minelor de aur. Datorită bogățiilor luate din Dacia, Traian a putut împodobi Roma cu monumente și construcții militare. El însuși a mărturisit că toate acestea au fost aduse din prada de război: „Ex manibus”, adică de la dacii lui Decebal. În concluzie: Dacia a fost încorporată Imperiului roman și spoliată de avuțiile sale, dar, în același timp, ea a fost inclusă în circuitul vieții economice a întregului imperiu, devenind parte a acestuia, împletindu-și propria istorie cu cea a imperiului.

Pentru păstrarea bogățiilor au fost create o serie de caste de-a lungul frontierelor de Răsărit ale Daciei și a Dunării. Dacia a fost apărată și de unități militare: puncte militare au fost identificate la Vărdia, pe Valea Timișului și a Bistrei, la Tibiscum. Tot în Banat, la Virșet, era cantonată cohorta II Hispanorum. Grijă pentru Dacia s-a manifestat și prin drepturile pe care le-a obținut. Ea a beneficiat și de un adaos de populație: au fost aduși coloniști „ex toto orbe romano”.

Polemizînd cu unii istorici care susțineau evacuarea totală a Daciei, în anul 271, I.C. Drăgan reconstituie întregul „dosar” al controverselor, aducînd noi argumente ce confirmă romanizarea și continuitatea populației daco-romane după retragerea aureliană. În legătură cu acea retragere, autorul scrie: daco-romanii nu și-au părăsit teritoriul după 271, așa cum nu și-au părăsit vetrele în anul 106. Deci nu poate fi vorba de evacuare totală a Daciei. Împărțitul a lăsat suficiente garnizoane de-a

lungul limesului dunărean, în cetăți și fortificații aflate în Banat, în Oltenia, în adîncul provinciei Dacia. Populația Daciei a rămas legată de pămînt, deoarece era constituită din agricultori și nu din nomanzi, era o populație sedentară.

Pe lângă această legătură cu pămîntul, trebuie avut în vedere numărul mare al populației din Dacia, care nu-și putea părăsi vatra fără să lase urme în scrierile antice sau în izvoarele arheologice. În același timp, limba latină s-a impus pe teritoriul Daciei, făcîndu-i pe locuitorii provinciei să capete sentimentul apartenenței lor la imperiu și să devină, din supuși ai romanilor, egali acestora în drepturi și îndatoriri. La sud de Dunăre pămîntul era mai sărac decît în Dacia, deci nu era motiv de abandonare a acestuia. Romanii căsătorii cu femeile dace obținînd pămînt și drepturi, nu s-au gîndit niciodată să părăsească solul darnic al Daciei.

În prima etapă a mileniului imperial (106—271), dacii au trăit „între fines” timp de 164 ani. Din 271 au fost create, în Sudul Dunării, Dacia Ripensis și Dacia Mediteranea. Crearea lor nu a însemnat ruperea legăturilor dintre imperiu și Dacia din Nordul Dunării, ci a definit, prin contrast existența dacilor „extra fines”. Dacia „extra fines” n-a rămas toată vremea în aceeași situație, căci unii împărați — precum Constantin cel Mare și Justinian — s-au străduit ca teritoriul acesteia să se afle din nou „între fines”. Conștiința apartenenței la imperiu s-a manifestat și prin numele ce și l-au atribuit locuitorii. Dacii romanizați au păstrat numele Romei, iar țările lor s-au numit „țări românești”.

În lumina acestor fapte, nu se poate vorbi de o părăsire totală a Daciei și o excludere a ei din Imperiul roman. De aceea, istoria Daciei se confundă cu istoria Imperiului roman nu numai între anii 106—271, ci și după această dată. Locuitorii nord-dunăreni se asimilează romanității biruitoare și de aceea istoria românilor este istoria romanității. Decebal și Traian fa-

parte din istoria noastră, sînt două personalități cu care ne mindrim deopotrivă.

Cartea se ocupă și de viața politică și socială a imperiului, socotit cea mai mare construcție politică a antichității. Micro-sintezele despre idealul imperial, ordinea politică și socială, despre armată, administrație, funcțiile publice, justiția, orașele, agricultura, familia, religia educația romană — nu sînt descrieri ale unei existențe arhaice, ci și o valorificare critică a ceea ce a rezistat, ca forme ale spiritului roman, în conștiința românească și europeană. Sinteza lui I.C. Drăgan este din acest punct de vedere și o excelentă confruntare între lumea civilizației și culturii daco-romane și noi, cei de astăzi, ce scoate în evidență o moștenire neobisnuită, preluată și valorificată de-a lungul secolelor.

O mare parte a cărții evocă portretele împăraților romani începînd cu Traian și pînă la cei din urmă cezari ai întregului imperiu, Dioclețian și urmașii săi, subliniind originea sau rădăcina tracă și dacă a unora dintre conducători. Autorul înfățișează și evoluția imperiului, de la maxima sa întindere realizată pe vremea lui Traian, la treapta de micșorare teritorială și a prestanței politice, datorită unor cauze externe și interne, populațiile migratoare, contradicțiile sociale din sinul societății romane și scăderea virtuților de odinioară a celui „populus romanus”.

Cartea se încheie cu „considerațiunile finale” ale autorului, o bibliografie selectivă și indicele de nume. Din enunțurile autorului mai reținem că istoria „are menirea de a-l familiariza pe cititorul de astăzi cu o realitate ce trebuie să devină parte integrantă a unei conștiințe generatoare a unei noi viziuni asupra trecutului și rostului nostru în contextul civilizației europene”.

Prot. IEREMIA B. GHITA

POȘTA REDACȚIEI

AMĂNUNTE BIOGRAFICE

Intr-o nouă scrisoare primită recent la Redacție, prof. Eugen Glück din Arad ne-a pus la dispoziție câteva detalii necunoscute cu privire la activitatea preotului *Nicolae Horga-Popovici* din Seleuș (1767—1811) — rod al cercetărilor sale — cu rugămintea de a le oferi cititorilor interesați. O facem cu mare plăcere în cele ce urmează, mulțumindu-i ca de atâtea alte ori, pentru atenția cu care ne onorează.

„În ultimii ani — scrie corespondentul nostru — mai mulți cercetători au publicat în paginile revistei „Mitropolia Banatului”, date privind viața și activitatea lui *Nicolae Horga-Popovici*, paroh în Seleuș (eparhia Aradului), om de cultură și autor al cunoscutei lucrări „Oglinda arătată omului înțelept...” (1807). De la el ne-a rămas și una dintre primele poezii românești scrisă cu caractere latine, tipărită pe o foaie volantă cu titlul prescurtat „Spre bucurie...” (1808). În timp ce prima lucrare, editată în tipografia Universității din Pesta poate fi întâlnită în aproape toate marile biblioteci, poezia amintită, imprimată la Oradea, s-a păstrat într-un exemplar unicat, aflat în posesia Bibliotecii naționale „Szechenyi” din Budapesta, secția imprimate mărunte.

„Cu ocazia unor cercetări efectuate în arhiva tipografiei universitare, inclusă azi în cadrul Arhivelor naționale din Budapesta, am descoperit și xeroxat o scrisoare autografă a lui *N. Horga-Popovici*, legată de împrejurările care au precedat tipărirea primei sale lucrări. Scrisoarea respectivă este trimisă din Seleuș, la 22 decembrie 1806, lui *Gheorghe Șincai*, care se afla atunci la Pesta în serviciul tipografiei universitare. Din scrisoare reiese că *N. Horga-Popovici* se adresase inițial cenzorului *Samuil Micu-Clain*, în problema publicării manuscrisului său. Acesta încetase însă din viață, hainele de a-i răspunde. Parohul seleușan amintea că „recent” a fost informat că revizii cărților române a fost încredințată lui *Gheorghe Șincai*, cerându-i sprijinul în consecință.

„Comparând data scrisorii cu anul de apariție al volumului „Oglinda arătată omului înțelept”, reiese că *Gheorghe Șincai* realmente i-a acordat sprijinul solicitat și în câteva luni manuscrisul a văzut lumina tiparului. Scrisoarea este redactată în limba latină și dovedește o bună cunoaștere a acesteia — o nouă dovadă că *N. Horga-Popovici* se ridicase deasupra nivelului general al clerului contemporan cu el”.

A N U N Ţ

A. Casa de odihnă de la Buziaş primeşte pe toţi cei care doresc să urmeze tratamentul obișnuit în staţiune în următoarele serii :

seria I-a	:	1 martie	—	20 martie
" II-a	:	21 martie	—	9 aprilie
" III-a	:	10 aprilie	—	29 aprilie
" IV-a	:	30 aprilie	—	19 mai
" V-a	:	20 mai	—	8 iunie
" VI-a	:	9 iunie	—	28 iunie
" VII-a	:	29 iunie	—	18 iulie
" XIII-a	:	19 iulie	—	7 august
" IX-a	:	8 august	—	27 august
" X-a	:	28 august	—	16 septembrie
" XI-a	:	17 septembrie	—	6 octombrie
" XII-a	:	7 octombrie	—	26 octombrie
" XIII-a	:	27 octombrie	—	15 noiembrie
" XIV-a	:	16 noiembrie	—	5 decembrie

Costul cazării pentru 20 de zile :

ÎN SEZON (1. IV—15. X)

confort I	:	31 lei	20	620 lei
confort II	:	24 lei	20	480 lei
confort III	:	19 lei	20	380 lei

ÎN AFARA SEZONULUI (1 — 31. III și 16. X. — 30. XI)

confort I	:	20 lei	20	400 lei
confort II	:	14 lei	20	280 lei
confort III	:	11 lei	29	220 lei

La cererea celor interesați, masa și tratamentul medical pentru fiecare serie, pot fi asigurate în cadrul stațiunii, prin grija Centrului eparhial.

Pentru obținerea locurilor de cazare și repartizarea pe serii, doritorii se vor adresa Centrului eparhial din Timișoara prin cerere scrisă — depusă în timp util — în care vor menționa confortul și seria, dacă volesc să li se asigure masă și tratament,

Precizăm că prețul cazării va trebui achitat anticipat la casieria Centrului eparhial sau prin mandat poștal, iar costul mesei și tratamentului se vor achita în stațiune la casieria Întreprinderii balneare.

Orice alte informații se vor obține de la Centrul eparhial (1900 Timișoara I, bl. Victoriei nr. 7, telefon 961 — 1.31.10).

B. CĂMINUL din Timișoara, str. Pescarilor nr. 14, telefon 961/1.31.44 stă tot timpul la dispoziția preoților și familiilor lor aflați în trecere prin oraș.

Costul cazării pentru o noapte este de 35 lei.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import prese P. O. Box 12—201 telex 10376 prsîir. București, Calea Griviței nr. 64—66.

CRONICA BISERICESCĂ

Conferință teologică interconfesională jubiliară. I. P. S. Mitropolit Ioan de Helsinki — noul primat al Bisericii Ortodoxe Finlandeze. Simpozion aniversar închinat Sinodului VII ecumenic. A VII-a Adunare Generală a Comisiei mixte de dialog teologic ortodoxo-vechi catolic. Sesiunea Comitetului Executiv al C. E. B. Relațiile Bisericii Ortodoxe Ruse cu Biserica Romano-Catolică. Un distins oaspete la București. Sesiunea Secretariatului internațional al C. C. P. Consultație a comitetelor regionale C. C. P. „Dreptate, pace și ocrotirea creației”. Angajare creștină mai hotărâtă împotriva șomajului. Apartheidul trebuie desființat. — — — — — 96

NOTE ȘI COMENTARII

Arhid. dr. SILVIU ANUICHI: Ortodoxia și Occidentul. — — 105

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului

Nașterea Domnului pe meleagurile eparhiei. Lucrările Adunării Eparhiale. În vizită canonică la Caransebeș și Lugoj. Bindecuvîntarea a două lăcașuri de închinare înfrumusețate recent. Noi intrări în cler. Alte distincții acordate preoților merituosi. Recitaluri corale la catedrala mitropolitană. Datinele de Crăciun la Seminarul teologic din Caransebeș. Sărbători parohiale. Bindecuvîntare de lucrări. Conferințe preoțești. Întruniri preoțești. Proaspăt Doctor în Teologie. Nouă pictură în frescă. Lucrări gospodărești. Conduși pe ultimul drum. — — — — — 108

Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmaagiului

Sărbătoarea Nașterii Domnului. Adunarea Eparhială. Popas sărbătoresc la un sfert de veac. Moment festiv. Din agenda pastoral-misionară a ierarhului. Noi hirotoniți. Conferința preoțească din noiembrie 1987. Trecuți la cele veșnice. — — — — — 122

PREZENTĂRI BIBLIOGRAFICE

Ierom. Ioanichie Bălan, *Mărturii românești la Locurile Sfinte*, Roman, 1986 (O. Bindiu); Constantin Kirițescu, *Portrete*, București, 1985 (M. Bănescu); Carl Göllner, *Adolf Schullerus — sein Leben in Wort und Bild*, (București, 1986 (G. Hochstrasser); Iosif Constantin Drăgan, *Mileniul imperial al Daciei*, București, 1986 (I. B. Ghita). 128

POȘTA REDACȚIEI

Amănunte biografice. — — — — — 134

52419

5100